

ankara

HBV

AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ DERGİSİ (AKAF)

Cilt 2 / Sayı 1 / 2020 YAZ

• Heba ABU-SALİH

Ürdün'deki Doğum Adetleri Üzerine Bir Karşılaştırma (Amman-Samsun Örneği)

• Victor MOININA

Has the African Education System Ignored African Knowledge? What Recommendations Do You Have For Its Inclusion?

• Öğr. Gör. Hatice DELİBAŞ

Transatlantik Köle Ticaretine Dair Bir Analiz

• R. A. Lukman QUADRI

One Belt One Road: Should Nigeria Sieve the Chinese Benevolence, or Accept It As a Free Lunch?

• Arş. Gör. Güngör LEVENT MENTEŞE

Kara Vebanın Batı ve Doğu Toplularına Etkisi

• Raushan MUKHTARKHANOVA

Kazak Türklerinde (Zhambyl Yöresi) Doğum Adetleri

• Arş. Gör. Hilal ARSLAN

Gassân Kenefânî'nin Es-Silâhu'l-Muharrem Adlı Kısa Hikâyesinin Edebi Metin İnceleme Kriterleri Bağlamında Değerlendirilmesi

• Arş. Gör. Çile MADEN KALKAN

Çinli Seyyah Zheng He(郑和)'nin Seyahatleri Üzerine Bir İnceleme

• Prof. Dr. Saadeldin A. IDRIS & Dr. Abdalla A. Elamin

Short Communication

Kitap Tanıtımları

• Arş. Gör. Mehmet KÖLE

Doç. Dr. Pascal Boniface, Herkes İçin Jeopolitik, Erdem Yayınları, İstanbul, 2018.

• Öğr. Gör. Ercan DEMİRCİ

Aimé Césaire, Sömürgecilik Üzerine Söylev, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2005.

• Haberler

Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Merkezi 2019-2020

• Sahibi
Owner

AHBV Üniversitesi adına / In the name of AHBV University
Prof. Dr. Yusuf TEKİN

• Kurucu Editör
Founding Editor

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE

• Yazı İşleri Müdürü
Directorate of Editorial Affairs

Öğr. Gör. Dr. Murat DELİBAŞ

• Editör Yardımcıları
Editorial Assistants

Dr. Öğr. Üyesi Esra ULUŞAHİN
Doç. Dr. Murat DEMİR
Doç. Dr. Murat ÖZCAN

• İngilizce Editörleri
English Manuscripts Editor

Dr. Öğr. Üyesi Aydan IRGATOĞLU

• Düzenleme
Technical Editors

Arş. Gör. Arife ERAY
Arş. Gör. Çile Maden
Arş. Gör. Dilara EMİROĞLU
Arş. Gör. Mehmet KÖLE

• Haberleşme
Communication

akdenizafrika@hbv.edu.tr

Yayın Kurulu Üyeleri
Editorial Board

Doç. Dr. Ayşe Fatma EROL
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Evren Göçer
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA
ERCALISUN
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Kemal ŞAMLIOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Fatih KIRIŞÇIOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Muammer SARIKAYA
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin TEKİN
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurşen ÖZKUL FINDIK
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan KURTOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Ömer Faruk YELKENCİ
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Rabia SARIKAYA
(Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Semih AKTEKİN
(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU
(AHBV Üniversitesi)

AHBV Üniversitesi, Emniyet Mah. Abant 1. Cad. Toki Blokları No: 10/2E 10. Kat Yenimahalle/ANKARA

0312 546 06 00/01

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Yılda iki sayı (Haziran / Aralık) yayımlanır.

Yayın Tarihi 30 Haziran 2020

• **Danışma Kurulu Üyeleri**
Advisory Board

Prof. Dr. Ahmed SKOUNTI
(Institut National des Sciences de l'Archéologie et
du Patrimoine, Maroc)

Prof. Dr. Ahmet Nedim SERİNSU
(Ankara Üniversitesi)

Büyükelçi Ahmet Rıza DEMİRER
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Dr. Ali BOUJIDDI
(Gabès Üniversitesi, Tunus)

Doç. Dr. Atakan AKÇAY
(AHBV Üniversitesi)

Doç. Dr. Bülent İŞLER
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Demet ÖRNEK
(AHBV Üniversitesi)

Büyükelçi Deniz ÇAKAR
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Prof. Dr. Enver ARPA
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdal AKSOY
(AHBV Üniversitesi)

Dr. Erkan KARAGÖZ
(Cezayir II Üniversitesi, Cezayir)

Prof. Dr. Esmâ REYHAN
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatma Ahsen TURAN
(AHBV Üniversitesi)

Doç.Dr. Frédéric HITZEL
(EHESS Üniversitesi, Fransa)

Prof. Dr. Foued LAROUSSI
(Rouen Üniversitesi, Fransa)

Prof. Dr. Gül TUNCER
(AHBV Üniversitesi)

Büyükelçi Doç Dr. İrfan NEZİROĞLU
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Prof.Dr. M. Öcal OĞUZ
(AHBV Üniversitesi)

Prof.Dr. Mehmet Ali AKINCI
(Rouen Üniversitesi, Fransa)

Doç. Dr. Merih EREK
(AHBV Üniversitesi)

Prof.Dr. Muhammet HEKİMOĞLU
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Prof. Dr. Musa YILDIZ
(Gazi Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mürsel BAYRAM
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Naciye YILDIZ
(AHBV Üniversitesi)

Prof. Dr. Nahide BOZKURT
(Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN
(Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Süleyman Yücel ŞENYURT
(AHBV Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

		Sayfa
Prof. Dr. Suna Timur AĞILDERE	TAKDİM EDITORIAL	7 8
Heba ABU-SALİH	Ürdün'deki Doğum Adetleri Üzerine Bir Karşı- laştırma (Amman-Samsun Örneği) <i>A Comparison Of The Birth Traditions in Jordan (Example Of Amman-Samsun)</i>	10-22
Victor MOININA	<i>Has the African Education System Ignored African Knowledge? What Recommendations Do You Have For Its Inclusion?</i>	23-32
Öğr. Gör. Hatice DELİBAŞ	Transatlantik Köle Ticaretine Dair Bir Analiz (Gorée ve Saint Louis Köle Ticareti) <i>An Analysis of Transatlantic Slave Trade (Gorée and Saint Louis Slave Trade)</i>	33-43
R. A. Lukman QUADRI	<i>One Belt One Road: Should Nigeria Sieve the Chinese Benevolence, or Accept It As a Free Lunch?</i>	44-78
Arş. Gör. Güngör LEVENT MENTEŞE	Kara Vebanın Batı ve Doğu Toplumlara Etkisi <i>The Effects Of Plague On West And East Societies</i>	79-88
Raushan MUKHTARKHANOVA	Kazak Türklerinde Doğum Adetleri <i>Birth Tradition in Kazakhs (Zhambyl Region)</i>	89-95
Arş. Gör. Hilal ARSLAN	Gassân Kenefânî'nin Es-Silâhu'l-Muharrem Adlı Kısa Hikâyesinin Edebi Metin İnceleme Kriterleri Bağlamında Değerlendirilmesi <i>Analysing Gassân Kenefânî's Short Story Es-Silâhu'l-Muharrem Based On The Literary Text Analysis Criteria</i>	96-102
Arş. Gör. Çile MADEN KALKAN	Çinli Seyyah Zheng He(郑和)'nin Seyahatleri Üzerine Bir İnceleme <i>A Review of the Voyages of Chinese Traveler Zheng He (郑和)</i>	103-111
Prof. Dr. Saadeldin A. IDRIS & Dr. Abdalla A. Elamin	<i>Short Communication</i>	112-120
Yayın Tanıtımı	Book Review	
Arş. Gör. Mehmet Köle	<i>Doç. Dr. Pascal BONIFACE, Herkes İçin Jeopolitik, Erdem Yayınları, İstanbul, 2018</i>	121
Öğr. Gör. Ercan DEMİRCİ	<i>Aimé CÉSAİRE, Sömürgecilik Üzerine Söylev, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2005.</i>	122
Haberler	News	
Arş. Gör. Dilara EMİROĞLU	<i>Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri</i>	123-125

TAKDİM / EDİTÖRDEN

Değerli okurlarımız,

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınına karşı aralıksız olarak mücadele verildiği olağanüstü günlerden geçmemize rağmen, Türkiye, Afrika, Orta Doğu ve Orta Asya'dan araştırmacıların Akdeniz Havzası ve Afrika kültürlerine ilişkin kıymetli çalışmaları ile katkı sağladıkları 2. sayımız ile huzurlarınızda olmanın memnuniyetini yaşıyoruz.

Bu bağlamda, bu sayımızda Afrika ile Çin'in tarihî ve sosyokültürel ilişkilerini irdeleyen iki araştırma makalesi ile birlikte, Afrika eğitim sisteminde kadim Afrika geleneksel ilminin yerini, Amman ve Samsun illeri doğum âdetlerinin karşılaştırmalı incelemesi ile yine halkbilimi alanında Kazak Türklerinde doğum âdetlerinin incelenmesini, Transatlantik köle ticaretinde Gorée Adası'nın önemini, kara vebanın Batı ve Doğu toplumlarına etkisi ile Filistin edebiyatının önde gelen yazarlarından Gassân Kenefânî'nin öykülerinin edebî analizini konu alan sekiz araştırma makalesinin yanı sıra bir ülke tanıtımı ile iki kitap tanıtımı yer almaktadır.

Öte yandan, geçen ay 22 Mayıs'ta hayata gözlerini yuman Batı Sahraaltı sözlü geleneğinin dünya çapındaki temsilcisi, kora üstadı büyük sanatçı Mory Kanté'nin vefatı nedeniyle Afrika sözlü kültürü yasa Büründü.

Hiç kuşkusuz ki Kanté'nin vefatını en iyi tanımlayabilecek ifade; "Afrika'nın Bilge Adamı" Malili edebiyatçı ve etnolog Amadou Hampâté Bâ'nın (1900-1991) zengin Afrika atasözü envanterine kazandırdığı "Afrika'da yaşlı bir adam öldüğünde, bir kütüphane yanmış demektir." ünlü özdeyişidir.

Mory Kanté 29 Mart 1950'de Gine'nin güneyinde, Kissoudougou yakınlarındaki küçük bir köyde Gine'nin meşhur Kanté griyo¹ ailesinin bir ferdi olarak doğdu. Babası Gineli Hacı Jele Fodé Kanté annesi ise Malili griyoların manevi lideri Jele Mory Kamissoko'nun kızı, Fatıma Kamissoko'dur. Şüphesiz ki annesi ve babasının yanı sıra, çocukluğunu ve gençlik yıllarını Bamako'da yanında geçirdiği, kendisi de Mali Müziği Ulusal Topluluğu'nun ünlü bir griyosu olan teyzesi Maman Ba Kamissoko'nun, Mory Kanté'nin Batı Sahraaltı Afrika ezgilerini dünya çapında bu denli sevdirmesinde emeği büyüktür.

1971'de profesyonel müzik hayatına kendisini tüm Batı Sahraaltı'ya tanıtacak ünlü Bamoko Rail Band orkestrasında adım atar, bu yıllarda üstadı olduğu kora (arp çalgısına yakın tınısı olan 21 telli çalgı) eşliğinde şarkılarını seslendirir, 1976 yılına geldiğinde ise Nijerya'da "Altın Ses" ödülünü alır.

1978, Afrika'nın en gözde müzik merkezlerinden biri olan Fildişi Sahili'nin en kozmopolit şehri Abidjan'a yerleşir ve bir yandan üvey kardeşi Musa Diavara ile birlikte gözde lokallerde sahne alırken, diğer yandan da geleneksel Batı Sahraaltı halk müziğini çok sesli Batı müziği ile harmanlar. Söz konusu eşsiz müzik harmanı, 1981'de Los Angeles'de kaydettiği *Courougnégné* albümünde kendini gösterir ve tüm Afrika kıtasında satış rekorları kırar.

Mory Kanté'nin tüm dünyada tanınmasını sağlayacak *Yéké Yéké* şarkısı, 1987 yılına gelindiğinde tüm müzik sıralamalarında birinci sırada yer alacak ve yirminin üzerinde dile çevrilecektir.

2001'de Birleşmiş Milletler İyi Niyet Elçisi olarak atanan Mory Kanté'nin örnek gösterilen sanatçı kişiliğinin yanı sıra, Afrika Kıtası'nda özellikle yoksulluk, ırkçılık ve eğitim sorunlarına ilişkin toplumsal sorumluluk faaliyetlerinde hep ön sıralarda yer aldı. Öyle ki 1995'lerde anavatanı Gine'nin başkenti Konakri'de gençlere yönelik Afrika'nın en kapsamlı müzik eğitim mahallesi kurmak için çok büyük çaba sarfetmişse de, ne yazık ki maddi yetersizlikler nedeniyle böylesine devasa bir projeyi kısmen gerçekleştirebilmiştir.

Merkezimiz akademik yürütücülüğünde Cumhurbaşkanlığımız Afrika Kültür Evi ve Dışişleri Bakanlığımızın katkılarıyla 2017 yılında gerçekleşen Dünya Afrika Günü münasebetiyle eski Konakri Büyükelçisi Afrika Genel Müdürü Sayın Nur Sağman'ın değerli destekleriyle Üniversitemizde iki unutulmaz konser veren Afrika sözlü geleneğinin büyük sanatkarı Mory Kanté'ye bu vesileyle Allah'dan rahmet dileriz, mekânı cennet olsun..

Editör

Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE

Ankara - 30 Haziran 2020

¹ Griyo: Batı Sahraaltı Afrika geleneksel sözlü dil kültürünün taşıyıcıları halk şair/ozanları (fr.griot; mandika. jele/jali; wolf. gewel).

EDITORIAL

Dear Readers,

Although we have gone through the extraordinary days of the Covid-19 epidemic, which has influenced the whole world, we are pleased to be with you again with our 2nd issue with the contribution of valuable studies regarding Mediterranean Basin and African cultures of researchers from Turkey, Africa, the Middle East and Central Asia.

In this context, there are two book reviews and a short communication article about Sudan as well as eight research articles examining and analysing topics such as the historical and sociocultural relations of Africa and China, ancient African traditional science in African education system, a comparative analysis of birth customs in Amman and Samsun provinces along with an analysis of birth customs in Kazakh Turks in folklore field, the importance of Gorée Island in the Transatlantic slave trade, impact of black plague on Western and Eastern societies and a literary analysis of the stories of Gassân Kenefânî who is one of the leading authors of Palestinian literature.

On the other hand, African oral culture has been mourning for the great master of Kora instrument and the world-wide representative of the Western Sub-Saharan oral tradition Mory Kanté who died on May 22 last month.

Undoubtedly, the expression that can best describe the death of Kanté is “when an old man dies in Africa, a library is burned” that is a famous aphorism added to the rich African proverbs by “Wise Man of Africa” Amadou Hampâté Bâ (1900-1991) who is a Malian man of letters and ethnologist.

Mory Kanté was born on March 29 in 1950 as a member of Guinea's famous Kanté griyo² family in a small village near Kissoudougou in the south of Guinea. His father is Guinean Pilgrim Jele Fodé Kanté and his mother is Fatima Kamissoko the daughter of Jele Mory Kamissoko who is the spiritual leader of Malian griyo. There is no doubt that Aunt Maman Ba Kamissoko who is also a famous griyo of Mali national music community and with whom he spent his childhood and youth in Bamako has a great role on helping Mory Kanté popularize Western Sub-Saharan African melodies around the world as well as his mother and father.

He steps into his professional music life with the famous Bamoko Rail Band orchestra which introduce him to the Western Sub-Saharan Africa in 1971, then he sings his songs with the Kora (21 string instrument with a timbre close to the harp instrument) and after that. he receives the "Golden Voice" award in Nigeria in 1976.

He settles in Abidjan one of Africa's favourite music centres the most cosmopolitan city of Ivory Coast in 1978. While he performs in popular places with his half-brother Musa Diavara, he also blends traditional Western Sub-Saharan folk music with Western polyphonic music. This unique music blend shows itself in the album Courougnégné in Los Angeles in 1981 and breaks sales records across the African continent.

The song called Yéké Yéké making Mory Kanté known all over the world is ranked first in all music rankings and translated into over twenty languages in 1987.

In addition to his exemplary artist personality, Mory Kanté appointed as the United Nations Goodwill Ambassador in 2001 has always been at the forefront of social responsibility activities, especially regarding poverty, racism and education problems in the Africa continent. Although he made great efforts

² Griyo: Western Sub-Saharan African folk poets / poets (fr.griot; mandika. jele/jali; wolf. gewel).

to establish the most comprehensive music training neighbourhood of Africa for young people in Konakri, the capital of his homeland Guinea in 1995, he could partially carry out such a huge project due to financial inadequacies.

May Mory Kanté, the great artist of the African oral tradition that gave two unforgettable concerts carried out by our centre for African day in 2017 at our university with the support of former Konakri Ambassador Africa General Manager Nur Sağman and our Presidency Africa Culture House and Ministry of Foreign Affairs, rest in peace through the mercy of God...

Founding Editor
Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE

Ankara - June 30, 2020

ÜRDÜN'DEKİ DOĞUM ÂDETLERİ ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA (AMMAN-SAMSUN ÖRNEĞİ)¹

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Heba Abu-Salih

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

Khaled.heba123@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5808-1574

Gönderim Tarihi: 02.05.2020 Kabul Tarihi: 26.05.2020

Alıntı: Abu-Salih, H. (2020). Ürdün'deki Doğum Âdetleri Üzerine Bir Karşılaştırma, *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi (AKAF)*, 2(1),10-21.

ÖZ: İnsan, hayatı boyunca kültürel olarak bazı değişimler geçirir. Bu değişimlere halk bilimde "geçiş dönemleri" denilip doğum, evlenme ve ölüm olarak değerlendirilebilir. Geçiş dönemlerinden evlenme, soyun ve kültürün devamlılığını sağlama açısından büyük önem taşımaktadır ve bireylerin sosyal yaşama katılma sürecinin başladığı önemli bir dönemdir. Doğum, evlilik ve ölüm pek çok âdet ve inancı kapsayan dönemlerdir. Bu nedenle bu geçiş dönemleri ile ilgili uygulamalar, hem Ürdün'ün, hem de Anadolu'nun her yerinde yoğun bir biçimde geleneklere dayalı olarak sürdürülmektedir. Bu çalışmada hem Samsun, hem de Amman'daki doğum gelenekleri ve törenleri karşılaştırılarak benzer yönlerinden bahsedilmektedir. Ayrıca Samsun ve Amman'ın bazı geleneklerinin geçmişten günümüze kadar devamlılığını gösteren birtakım âdet ve uygulamalar, yapılan bu çalışmada gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amman, Samsun, doğum, halk inançları, âdetler.

A Comparison of the Birth Traditions in Jordan (Example of Amman-Samsun)

ABSTRACT: Human beings in their lives pass through many cultural changes, and those changes in the popular literature are referred to as "the transitional periods" which consist of birth, marriage, and death. Marriage is one of the sections of the transitional periods which carry a great importance as it allows the cultural continuation keep on. In addition to that, it is an essential period to start engaging individuals to participate in the social life. Birth, marriage and death are a distinguished period in the sense that it contains a lot of customs, traditions, and beliefs. For this reason both in Jordan and in Anatolia, all that concerns the customs applied have all been preserved. In this article we will compare the customs and birth's ceremonies in both Amman and Samsun with the identification of similarities. In addition, we will clarify many ceremonies and customs that show the continuity of some of the customs of birth, marriage and death today in Amman and Samsun.

Keywords: Amman, Samsun, birth, superstitions, ceremony.

Giriş

İnsan, hayatı boyunca biyolojik ve kültürel olarak bazı değişimler geçirir. Bireyin yaşantısı boyunca meydana gelen bu değişimlere halk bilimde "geçiş dönemleri" denilmekte ve bu dönemler doğum, evlenme ve ölüm olarak değerlendirilebilir. Her geçiş döneminde insanlar kendilerini yeni bir yaşam hazırlığı içerisinde bulurlar ve her geçiş döneminin kendine özgü uygulama ve âdetleri vardır. Bu uygulama ve âdetler bireyi yeni dönemine hazırlamak, bu yeni döneme geçişini kolaylaştırmak ve başına gelebilecek zararlardan onu korumak amacıyla yapılmaktadır (Özcan, 2016, s. 1).

Sedat Veyis Örnek'in bakış açısına göre insan yaşamının başlıca üç önemli "geçiş dönemi" vardır. Bu dönemler: doğum, evlilik ve ölümdür. Her biri, kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrılmakta bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı buldukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, bu döneme kişiyi en iyi şekilde hazırlamak, aynı zamanda da kişinin başına gelebileceğine inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden onu korumaktır (2000, s. 131).

¹ Bu çalışma yazarın "Ürdün'deki Geçiş Dönemi Âdetleri Üzerine Bir Karşılaştırma (Amman-Samsun Örneği)" konulu yüksek lisans tezinden üretilmiştir. / This study was reproduced from the author's master's thesis titled "A Comparison Of Transitional Periods Traditions In Jordan (The Example Of Amman-Samsun)"

Toplumsal Yaşam Açısından Doğum

Doğum, tıbbi görüşlere göre türe özgü normal gebelik süresi sonunda yavrunun dünyaya geliş sürecidir. İnsanlarda doğum zamanı, fetüsün anne karnından çıktığı an olarak tanımlanır. Doğum, evlenme ve ölümle birlikte hayatın üç geçiş döneminden birincisidir ve hayatın başlangıç aşamasıdır. Doğum olayına her toplumda ve her yerde önem verildiğinden dolayı halk biliminde de çok önemli bir yer kazanmıştır.

Doğum dünyanın her yerinde, her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk sadece anne babayı değil, akrabaları, komşuları, hatta bütün insanları sevindirir. Çünkü her doğum ailenin ve akrabaların sayısını artırmakta ve soyun devamlılığını sağlamaktadır. Soyun devam etmesi gücün ve dayanışmanın artması demektir. Aynı zamanda aileye yeni bir ferdin katılması babaya ve anneye daha fazla güç ve güven sağlamaktadır. Kadına duyulan saygınlığı artırdığı gibi, onun akraba ve grup içerisindeki konumunu da sağlamlaştırır. Anneye benlik ve bütünlük, babaya ise güven sağlar.

İnsan hayatının başlangıcı olan doğumla ilgili inançların, doğumdan önce düşünle birlikte başladığı düşünülmektedir. Düşün günü gelinin yatağında çocuk yuvarlanması, gelinin eve gelmeden önce kucağına çocuk verilmesi gibi uygulamalar, doğumun aslında düşün sürecinde başladığını göstermektedir (Akbulut, 2002, s. 3).

Doğum olayı karı kocayı anne baba olmakla bir aile yapar, onlara yeni kültürel görev ve sorumluluklar yükler. Karı koca arasında annelik babalık bağı kurar ve pek çok bağı da beraberinde getirir. Bazı kültürlerde "kuvad" denilen ve kadının hamileliği süresince erkeğin kadının yaşadıklarını anlaması için bir töre uygulanır. Erkek de doğumdan önceki hamilelik sürecinde yaşanan zorlukları yaşar ve doğumdan sonra lohusa gibi bakılır hatta doğum sırasında kadının çektiği doğum sancılarını çeker (Güvenç, 2003, s. 244).

Samsun ve Amman'da yaşayan gelenek ve görenekler; kadını ve çevresindekileri doğum öncesi, sırası ve sonrasında birtakım uygulamalar yapmaya zorlamaktadır. Onları da tek tek ve ayrıntılı bir şekilde açıklayacağız.

Amman'daki Doğum Âdet ve Uygulamaları

Geçiş dönemlerinin ilki olan doğum, Arap halk kültürü içerisinde birçok âdet, gelenek, görenek ve inançları barındırmaktadır. Ürdün'deki doğum ile ilgili uygulamalar daha gebelik dönemine geçmeden önce başlar. Ayrıca gebelik dönemi, doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç bölüme ayrılmaktadır. Doğum her yerde ve her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilir. Hatta Arap toplumlarında evlendikten hemen sonra çocuk yapılmasına çok önem verilir. Yörede, kadının ilk doğumuna önem verildiğinden daha çok ilk bebek için hazırlıklar yapılmaktadır. Yeni doğan bebek sadece annesi ve babası için değil, komşuları ve aşireti için de büyük mutluluk kaynağı olur. Arap ülkeleri hep savaş içinde yaşadıkları için ölüm sayısı doğumlardan fazla olmuştur. Bu sebepten dolayı düşmana karşı durabilecek yeni nesilleri dünyaya getirme çabaları insanlarda hep var olmuştur. Ürdün'de de aşiretin kuvvetinin ve dayanışmanın artırılması amacıyla çok çocuk yapılmaktadır. Soyun ve aile adının devamına verilen önemle, nüfusun kalabalık olmasıyla ailenin güçlü olacağına dair inançla, Allah verdi, çocuk rızkıyla doğar düşünceleri de bir araya gelince Arap kültüründeki geleneksel aile yapısı ortaya çıkmaktadır.

Amman'daki doğumlarla ilgili derlediğimiz bilgiler altı ana başlık altında açıklanmaktadır. Bu bölümde ilk olarak gebelik öncesinde yapılan uygulamalar, hamile kalınmadığı zaman kısırlığı giderme amacıyla yapılan uygulamalar, hamilelik dönemindeki aşırma ve bebeğin cinsiyetinin tayinini belirleme amacıyla yapılan uygulamalar, doğum sırasında gerçekleştirilen uygulamalar ve son olarak doğumdan sonraki tuzlama ve kırklama gibi uygulamalardan bahsedilmektedir.

Doğum Öncesi

Kadın, hamile olduğunu öğrendiği andan itibaren birtakım fiziksel ve ruhsal değişiklikler yaşamaya başlar. Bunların en önemlisi bebeğini ve kendini zararlı unsurlardan korumaya çalışmasıdır. Kadın, hamilelik döneminde iyi beslenme, doktor kontrolünde hamileliğini sürdürme, kendini yormama ve ağır eşyaları kaldırmama gibi hususlara çok önem vermelidir. Genellikle hamile kadına kaynanası ya da annesi ev işleri ve diğer işlerde yardım eder. Özellikle hamileliğin son aylarında, hamile kadının yorulmaması için herkes ona yardım etmeye çalışır.

Bütün bu uygulamaların yanında istenmeyen çocuklar için de, ne yazık ki çok tehlikeli uygulamalar yapılmaktadır. Örneğin: ağır yük kaldırarak, yüksek yerlerden atlayarak, benzin ve deterjan gibi zararlı maddeler içerek, taş kaldırarak, karınlarını sıkarak istenmeyen bu bebekten kurtulunmaya çalışılır.

Kadının gelin olarak gittiği evde; kendine saygısının artması, yer edinmesi, aile fertleri tarafından kabul görmesi, kocasının gözüne girmesi, söz sahibi olması, analık zevkini tatması ve soyun devam etmesi için doğum yaparak çocuk sahibi olması gerekmektedir. Amman'da anne babalar, ölmeden çocuklarının mürüvvetini görmek, yuvalarını kurmak ve torun sevgisini tatmak için; özellikle de oğlan çocuklarını bir an önce evlendirmek isterler. (K.k 2, K.k 6, K.k 11, K.k 23, K.k 24) Yörede gelin eve girdiği andan itibaren; çocuk sahibi olması yolundaki uygulamalar başlamaktadır. Özellikle erkek çocuk sahibi olmak herkesin isteğidir. Amman'da erkek çocuk makbuldür. Bunun nedeni; "oğlan evde kalır, anaya babaya bakar, kız haka (ele) gider" şeklinde ifade edilen düşüncedir. (K.k 1, K.k 2, K.k 13)

Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma

Kadın evlendikten bir süre sonra hamile kalamazsa, ailesi ve damadın ailesi kısır olduğundan şüphelenmeye başlarlar. Kısırlığın giderilmesi kadının ailedeki ve toplumdaki statüsü için büyük bir önem taşımaktadır. Bu durumdan kurtulmak için geçmişten günümüze kadar çeşitli uygulamalar yapılmış ve bundan kurtulmanın çaresi çeşitli şekillerde aranmıştır.

Amman yöresinde geçmişte, kısırlık ve geç gebelik sorunu yalnız kadınlara atfediliyordu. Ve bunu bir erkeğe atfetmek ayıp ve utanç verici bir durum olarak görülüyordu. Ancak günümüzde genel olarak kısırlık sorunu yaşanınca karı koca birlikte doktora giderler. Kısırlık sorununu gidermek amacıyla geçmişten günümüze kadar devam eden birtakım uygulamalar yapılır. Bu uygulamaların bir kısmı tıbbi dayanır. Bazıları da halk tebabeti ve halk inançlarına dayanmaktadır.

Amman yöresinde evlendikten birkaç ay sonra gebelik görülmezse bir sorun olduğu düşünülüp tıbbi sağıltmalara (doktor, hemşire, ebe gibi) başvurulur. Tıbbi çözümler sonucu hamilelik gerçekleşmezse hemen başka sağıltmalara başvurulmaya başlanır. Bu sağıltmaların bazıları dinsel, bazıları büyüsel niteliklere sahiptir. Kısırlığın tedavisi için yapılan uygulamaları şöyle sıralayabiliriz:

- Kadın hamile kalamayınca nazar değdiği düşünülür. Bu yüzden nazarı bozmak için hocaya gidilip muska yazdırılır ve yöresel adı "bahur" adı verilen bir otla ev tütsülenir. (K.k 24, K.k 28, K.k 36, K.k 37)
- Bazı din büyüklerinin türbelerine gidilip dilek dilenir ve adak adanır. Eğer kadın hamile kalırsa yine aynı türbede koyun kesilir. (K.k 6)
- Meşe ağacı gibi mübarek sayılan ağaçların dallarına bir çocuklarının olması dileğiyle çaputlar bağlanır.
- Hamile kalamayan kadının sırt bölgesinde hacamat tedavisi uygulanır. (K.k 2)
- Kadının rahminin ters döndüğü için hamile kalamadığı zannedildiği için karın bölgesi önden ve arkadan mübarek bir zeytinyağ ile iyi bir şekilde sürülerek yağlanır. (K.k 17, K.k 18)
- Vücuda faydalı olan otları kaynatıp içmek halk arasında çok yaygın bir tedavi yoludur. Fakat gebe kalmak isteyen kadınlara kaynamış otların kovasını kadın ayakta durması ve daha sonra hemen uyuyup dinlenmesi gerekmektedir. Böylece kadının hamile kalacağı düşünülür. (K.k 23)
- Kadının, öldürülen bir adamın kanından başına sürülürse gebe kalacağına inanılır. (K.k 19)
- Hamile kalamayan kadının sırtı üstünde hamile bir kadın birkaç dakika oturup kalkar ve bu durum üç kere tekrarlanırsa sırtına oturan kadının hamile kalacağına inanılır. (K.k 17, K.k 23, K.k 24)

Samsun yöresinde de çocuğu olmayan kadınlar Kılıçdede yatır gibi önemli sayılan yatırları ziyaret edip dilek diler ve adak adar. Ayrıca çocuğu olmayan kadınlar hocalara götürülür, kadını buğuya (özellikle kaynayan sütün buğusuna) oturturlar ya da kadın denizde kayıkla gezdirilirse çocuğunun olabileceği düşünülür. Bir kadının çocukları sürekli ölüyorsa, o kadın tek evlilik yapmış kırk farklı kadından kırk yama alıp bir elbise diker, onu çocuğuna giydirirse, bu kez doğan çocuğunun ölmeyeceğine inanılır (Şişman, 2002, s. 446-447).

Günümüzde bu uygulamaların ve ritüellerin, eskiye oranla daha az uygulanmasına rağmen halen yapıldığı da görülmektedir. Günümüzde çocuğu olmayan kadın ve erkek modern tıp yöntemleriyle (tüp bebek) tedavi olmaktadır. Çocuğu olmayan ailelerin, geçmişte olduğu gibi yakın akrabasının çocuğunu evlatlık alma geleneği günümüzde de devam etmektedir.

Aşerme / الوحام

Hamilelik döneminde anne adaylarının bir yiyeceği veya içeceği canının istemesi "aşerme" olarak nitelendirilir. Hamileliğin en önemli belirtilerinden biri olan aşerme, kimi anne adaylarında çok fazla olurken; kimileri hiç aşerme yaşamadan bebeklerini kucağına alabilmektedir. Aşerme, hamilelik sırasında akla gelmeyen hatta bazen mevsimi olmayan yiyecekleri tüketme dürtüsü ve bir yiyecek özlemidir. Anne adayları tatlı lezzetler, baharatlı, tuzlu veya ekşi yiyecekler için aşırı açlık hissedebilirler. Bazı uzmanlar, aşermenin hormonal değişikliklerin bir sonucu olarak ortaya çıktığına inanmaktadır. Belirtiler çoğunlukla gebeliğin ilk üç ayında görülebilir. Kadın bu aşamaya gelince bazı yiyecekleri yemeye bazılarını ise yememeye özen gösterir.

Ürdün'de, özellikle Amman şehrinde aşerme konusuna çok önem verilir. Bu dönemde hamile kadının istediği her şey verilmeye gayret edilir. Eğer getirilmezse istediği yiyeceğin, çocuğun vücudunda leke şeklinde bulunacağına inanılır. Genellikle, hamile kadın, mevsimi olmayan yiyecek ve içecekler istediği için bunları satan özel dükkânlar vardır. Hamile kadının istediği şeyi yiyemediği takdirde çocuğun vücudunda lekeler çıkacağına inanılır. (K.k 2, K.k 6, K.k 11, K.k 14, K.k 16, K.k 17, K.k 18, K.k 19, K.k 23) Bunun için aşerme döneminde kadın ne isterse hemen getirilmeye çalışılır.

Samsun yöresinde de aşerme ile ilgili yapılan uygulamalar aynı şekilde görülmektedir. Ancak Samsun'da gebe kadın aşerme döneminde ciğer, çilek, zeytin, salça ve nar gibi yiyecekleri yedikten sonra ellerini yıkamadan yüzüne ya da vücudunun herhangi bir yerine dokunursa, doğacak çocuğunun da vücudunun aynı yerinde yediği gıdanın rengine benzer bir iz oluşacağına inanılır (Şişman, 2002, s. 446).

Aşerme konusu Amman toplumunda pek çok hikâyede geçmiştir. Örneğin; "Bir zamanlar adı Alya olan kadın hamileyken turpa aşermişti. Kocası Selim Bey turpu getirmek için uzun bir mesafeyi katedip Ürdün Vadisi'ne kadar yürümüştü. Fakat evde bulunan kişilerin turpu yiyeceği korkusuyla herkes gittikten sonra eşine vermek üzere turpu tuzluğun içine koymuştur. Ancak herkes gittikten sonra tuz turpun suyunu emmiş bu yüzden eşi yiyememiş ve oğlu Ali dünyaya geldiğinde karnında turp şeklinde bir leke görülmüştür" (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3)

Bebeğin Cinsiyetinin Tayini

Çocuğun doğumu aile için büyük sevinç kaynağıdır. Gebelik sırasında en önemli hususlardan birisi de çocuğun cinsiyetidir. Ürdün kültüründe erkeğin önemi ve egemenliği düşünülürse ilk doğan çocuğun erkek olması istenir. Ayrıca erkek çocuk doğuran kadın büyük bir hürmet ve ilgi kazanır. Aynı zamanda damadın ve gelinin aile ve toplum içindeki değeri yükselir. (K.k 24, K.k 28, K.k 36, K.k 37) Maalesef bazı durumlarda kadının erkek çocuk doğurması isteği hamile kadın üzerinde büyük bir baskı yaratır ve çocuğun cinsiyetini etkileyeceğine inandığı, adak ve kurban kesme gibi bazı âdetleri gerçekleştirmeye çalışır.

Amman yöresinde yapılan araştırmalarımız sonucunda çocuğun cinsiyeti, annenin yediği yiyeceklerden, vücudundaki değişikliklerden ve başka yollarla yapılan tahminlerden öğrenilmektedir. Yörede çocuğun cinsiyetiyle ilgili bazı uygulamalar yapılır. Bu uygulamalar şunlardır:

- Hamile kadın çok ekşi yemekler ve turşu yerse çocuğun erkek, tatlı yemekleri yerse çocuğun kız olacağına inanılır. Bu uygulama aynı şekilde Samsun yöresinde de uygulanmaktadır.
- Hamile olan kadının yüzünün güzelleşmesi durumunda bebeğin kız olacağına, çirkinleşmesi durumunda ise erkek olacağına inanılır. Bu uygulama aynı şekilde Samsun yöresinde uygulanmaktadır.
- Hamile kadının karnı bel kısmı genişleyerek yassı şekilde ise kız çocuğunun, sivri ise erkek çocuğunun olacağına inanılır. Bu uygulama aynı şekilde Samsun yöresinde uygulanmaktadır.
- Amman'ın bazı yerlerinde hamile kadının haberi olmadan başına tuz atılır. Eğer fark ettiğinde başını yukarıya doğru kaldırırsa çocuğun erkek olacağına, başını öne doğru eğerse çocuğun kız olacağına inanılır. (K.k 14, K.k 28) Samsun'da da yakın bir uygulama yapılmaktadır. Gebe kadının haberi olmadan bir sandalyenin altına makas, diğerine ise bıçak konulur. Gebe kadın

bıçağın üstüne oturursa bebek erkek, makasın üstüne oturursa çocuğun cinsiyetinin kız olacağı düşünülür.

- Bebek anne karnında çok hareketli olursa erkek, sakin ve hareketsiz olursa kız olacağına inanılır.
- Kadın sürekli peynir ürünleri yerse doğacak çocuklarının hep kız olacağına inanılır. (K.k 2, K.k 23)
- Hamile kadının nabızı hızlı atıyorsa erkek; nabızı yavaş atıyorsa da kız çocuğu olacağına inanılır. (K.k 2)

Doğum Öncesiyle İlgili Diğer Uygulamalar

- Anne çocuğun kendisine benzemesini isterse aynaya bakar. (K.k 11, K.k 17, K.k 23)
- Hamile kadının karnına aile dışında biri dokunursa çocuğa zarar geleceğine inanılır. (K.k 36)
- Kadın hamilelik döneminde hep midesinden şikâyet eder ve midesinde yanma olduğunu söylerse çocuğun saçının uzun olduğu düşünülür. (K.k 2, K.k 6)
- Çocuğun gözlerinin mavi olmasını isteyen anne denize bakar. Çocuğun kara gözlü olmasını isterse zeytin, yeşil olmasını isterse de çiğ bezelye yer. (K.k 11, K.k 17, K.k 18)
- Anne en çok kime bakarsa, çocuğun ona benzeyeceğine inanılır. Bu yüzden güzel, sevilen ve beğenilen birine bakılır.
- Hamile kadın bacak bacak üstüne atarak oturursa bebeğin doğumunun zor olacağına inanılır. (K.k 37)
- Hamile kadın uyurken çok hareket ederse, göbek bağının ceninin etrafına sarılacağına inanılır (K.k 2, K.k 19).
- Hamile kadın kocasını çok seviyorsa ilk çocuğunun eşine benzeyeceği düşünülür. (K.k 6, K.k 23, K.k 24)
- Hamile kadın akşam vakti uyumaz. Eğer uyursa kendisine ve bebeğine zarar geleceğine inanılır. (K.k 18)
- Hamile kadın akşam vakti yere su dökmez. Bunu yapmak uğursuz sayılır. (K.k 36)
- Eğer hamile kadının kocası ölürse hamile olduğu anlaşılınsın diye tabutun altından geçer. (K.k 11, K.k 36, K.k 37)

Doğum Sırası

Hamile kadının, doğum sırasındaki gücünü artırıp kolay doğum yapmasını sağlamak amacıyla birçok uygulama ve ritüel yapılır. Geçmişte doğum evde yapılırken günümüzde lüks ve donanımlı hastanelerde yapılmaktadır. Doğum yaklaştıkça yapılması gereken ilk şey doğumu yaptıracak kişinin seçimidir. Eskiden doğum ebe tarafından yaptırılmaktaydı. Fakat ebe dikkatli bir şekilde seçilmeli ve doğum sırasında bir sorun yaşanırsa ne yapacağını bilen tecrübe ve bilgi sahibi olan biri olmalıdır. Genellikle her köyde en az bir tane tecrübeli ebe bulunur. Hatta bazıları ebelik görevini seleflerinden miras olarak almıştır.

Doğum Hazırlıkları

Hamileliğin son ayında, artık anne doğuma hazırlanmaya başlar. Hem kendisi için hem de çocuğu için özel hazırlıklar yapar. Amman ve çevresinde; çocuğun babası, çocuğun giysilerini ve beşiğini aynı bir gelin çeyizi hazırlar gibi doğumdan önce hazırlar. Aynı zamanda akika için bebeğin doğumunun ilk haftasında kesilmesi amacıyla bir koyun veya oğlak alınır. Gebe kadının sancısının başlamasından kısa bir süre önce, bu olayı kutlamak, evi temizlemek ve yemek yapmak amacıyla tüm aile bireyleri toplanır ve gerekli işleri yaparlar. Bazen de bazı ailelerde evin yeniden boyanması önemlidir. Bu sırada, anne gelecek bebeği için yünlÜ şapka ve çoraplar örer (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Hamile kadının doğumunu kolaylaştırmak amacıyla bazı yiyecek ve içeceklerle özen göstermesi gerekir. Hamilelik döneminde hurmanın hem bebek hem de anne için çok yararlı olduğu bilinir. Hurma vücuda gerekli olan her şeyi sağladığı gibi doğumu da kolaylaştıran en önemli ve etkili bir yiyecektir. Anne adayının vücudunu dinç tutması amacıyla hamileliğin son günlerinde tarçın kaynatıp içmesinin de çok faydası vardır. Hatta doğumdan bir süre sonra tebrik için gelen misafirlere de tarçın ikram edilir.

Hamile kadının zamanı dolduysa ve sancuları arttıysa doğumun yakın olduğu anlaşılır. Bu süre zarfında ebe kadın eve gelip kadının doğurması için son sancısını bekler. Kadın temiz bir yatağa alınır, bebek için temiz bezler ve sıcak su hazırlanır. Kadın doğurur doğurmaz çocuğun göbeği kesilip kesilen yer iyi

bir şekilde temizlenir. Bundan sonra hem bebek hem de annesi iyice temizlenir. Kadın doğururken annesi, kaynanası ve bazen kız kardeşi yanında olur. Çocuk doğunca ağlamazsa, hayatta olduğundan emin olmak amacıyla ebe bebeği iki ayağından tutup havaya kaldırarak poposuna vurup onu ağlatır. Bebeğin sesini duyan baba mutluluğunun göstergesi olarak hemen tatlı getirmeye gider. Anne dinlenirken ebenin en önemli işi bebeği temizlemektir. Yörede, bebeği yıkama geleneği vardır. O da altı kere suyla ve bir kere toprakla temizleme şeklindedir (K.k 11, K.k 37). Bu uygulama özellikle kırsal alanlarda uygulanırken şehir mekezlerinde bu yıkama şeklinin hemen hemen hiç uygulanmadığı söylenebilir.

Amman halk kültüründe, kadının doğumu zorlaşırsa bazı pratikler yapılır. İlk olarak doğumu kolaylaştırması düşüncesiyle, kadının kocasından elbiselerini ters giymesi istenir. Ondan sonra ebe, beş kez Felak suresini okur, 99 taneden oluşan ve nadir bir siyah mercandan yapılan tesbihi kadının başından beline kadar geçirir. Bu şekilde kullanılan bu özel tesbihin, herhangi bir işi kolaylaştıracağına inanılır (K.k 6, K.k 36, K.k 37).

Geçmişte dünyaya gelen bebek erkekse üç kez; kızsaa sadece bir kere zılgıt çekilirdi. (K.k 11) Gelen çocuğun erkek olduğu anlaşılınca, amcası ya da dedesi tarafından havaya silah atılır ve köyün bütün çocukları, yeni doğan bebeğin babasına giderek ondan para ve tatlı alırlardı. (K.k 37, K.k 7, K.k 34) Günümüzde ise bebeğin gelişi çok farklı bir şekilde karşılanmaktadır. İlk olarak doğum gerçekleşmeden önce gelecek çocuk erkekse oda mavi; kız çocuk olacaksa da oda pembe balonlarla süslenir. Bebek dünyaya gelince mutluluk göstergesi olarak hastanedeki hemşirelere bir miktar para dağıtılarak çocuğun sağlıklı yaşaması için dilekler dilenir. Kadın hastaneden çıkar çıkmaz aile, komşular ve dostlar tebrik etmek için evi ziyaret etmeye başlarlar. Ve herkese kaynatılan tarçından ikram edilir (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Anne adayına, gücünü kaybetmemesi için doğumun ilk iki üç haftasına kadar tavuk suyu çorbası ve etli yemekler yapılır. Ayrıca nane, ıhlamur vb. yeşil otlar kaynatılıp içirilir (K.k 2, K.k 23).

Bebeğin Göbek Bağı

Amman yöresinde, bebeğin göbek bağı çok önemli bir nesne olarak görülmektedir. Hatta halk arasında, bebeğin göbek bağına, onun geleceği ile bir bağlantısı olduğuna inanılmaktadır. Bu yüzden değerinin korunması ve bebeği olumlu yönde etkilemesi amacıyla özel bir yerde saklanmaktadır. Amman yöresinde, bebeğin göbek bağına saklamak için okul, cami, ahır, askeriye vb. yerler kullanılmakta ve buralara gömülmektedir. Genellikle aileler, bebeğin göbeğini atmaktan korkarlar ve atıldığı takdirde bebeğe kötülüklerin musallat olacağına inanırlar.

Çocuğun eğitilmiş olması amacıyla göbek bağı okulun bahçesine gömüldüğü gibi dindar olması istenince, göbek bağı cami sınırları içinde bulunan bir toprağa gömülmektedir. Gelecekte hayvanlarla ilgilenen onları seven biri olsun diye de hayvanların bulunduğu yere gömülür. Eğer çocuğun binici olması istenirse, göbek bağı at ahırına gömülür (K.k 1, K.k 2, K.k 28, K.k 20, K.k 34). Göbek bağı ile ilgili uygulanan pratik ve ritüeller Samsun yöresinde de aynı şekilde uygulanmaktadır.

Yörede, bebeğin göbek bağı kesildikten sonra çabuk iyileşmesi amacıyla bebeğin göbek deliğinin etrafı uzun bir süre tuzlu suyla temizlenip temiz bezle sarılır. Bazen de göbek deliğine zeytinyağı sürülür. Ancak bu uygulama herkes tarafından yapılmaz. Bazı aileler ise, kız çocuğunun göbeğinin dışa çıkık ve kötü görünmemesi amacıyla göbek deliğinin üstüne madenî para koyarlar (K.k 2, K.k 11, K.k 28, K.k 37).

Doğum Sonrası

Bebeğin doğumundan sonraki evreye doğum sonraki dönem denir. Bu aşamada da bazı uygulamalar yer almaktadır. Doğumun hemen akabinde gelişen ve içerisinde lohusalık, al basması, kırklama, tuzlama, emzirme gibi dönemlerin bulunduğu yoğun bir halk bilimi evresi bulunmaktadır. Bu aşamada bebeğin özenle büyütülmesi ve her türlü tehlikelere karşı korunması dönemi başlamış olur.

Geleneksel toplumlarda doğum sonrasındaki evrede birtakım uygulamalara büyük önem verilir. Bu dönemde, hem anne hem de bebek başına gelebilecek herhangi bir kötülük ve olumsuzluktan korunmaya çalışılır. Doğum sonrasındaki yapılan uygulamalar, doğumun kırkıncı gününe kadar devam eder. Yaptığımız çalışmada, Amman ve Samsun yörelerinde yaşanan doğum sonrası ile ilgili bazı uygulamaları şu şekilde gösterebiliriz:

Tuzlama

Halk inançlarında tuzun kutsallığı, tuza yemin edilmesi, tuzun gerektiğinde şahit gösterilmesi, insan üzerinde hakkının olduğunun kabul edilmesi, ona yapılan saygısızlığın cezasız kalmayacağına inanılması ve onun tabu olarak algılanması eski kültürlerden bu yana rastlanan bir durumdur. Anadolu'nun pek çok yöresinde tuz kötülük savıcı, nazar bozucu, bereket getirici ve iyileştirici bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçiş dönemlerinin üç önemli evresinde tuz bulunmaktadır (Örnek, 1977, s. 148).

Bebeği tuzlama geleneği, geçmişten günümüze kadar önemini kaybetmeyen bir gelenektir. Bebek dünyaya geldikten bir hafta sonra ya annesi ya da ninesi tarafından tuzlu suyla yıkanır. Tuzlu suyun, çocuğun cildini temizlediğine, hastalıklara karşı bağışıklığını artırdığına, kemikleri ve kasları güçlendirdiğine, ileride terinin kötü kokmasını engelleyeceğine, yaralarının iyileşmesini hızlandıracağına ve alerjilere karşı koruyup bebeği dirençli yapacağına inanılır.

Bebeği tuzlamadan önce komşu kadınlar, özellikle yaşlı kadınlar çağırılır. Tarçın çayı ikram edildikten sonra bebeğin yıkanacağı suya az miktarda tuz eklenir. Bu aşamadan sonra tuzlu su bebeğin cildine, özellikle koltuk altına, parmak arasına ve bacaklarına hafifçe sürülür. Tuzlu su bebeğin cildinde kısa bir süre bekletilir. Sonra temiz suyla ve şampuanla yıkanır. Bebeğin elbiseleri giydirilmeden önce zeytinyağıyla bütün vücudu yağlanır ve sonraki güne kadar bu yağ vücudunda kalır. Yine sonraki gün bebek yıkanır ve zeytinyağı sürülür. Bu uygulama üç gün boyunca tekrarlanır (K.k 28, K.k 37). Bazı durumlarda kırkıncı güne kadar ara sıra bu uygulamanın yapıldığı gözlemlenmiştir (K.k 2).

Samsun yöresinde ise bebek doğar doğmaz özellikle parmak araları, koltuk altları ve boynu tuzlanır. Tuz bebeğin vücudunda 10-15 dakika bekletilir, ardından bebek yıkanır. Tuzlama işi bu işi bilen bebeğin bir yakını tarafından yapılır. Bu işlem bebekteki pişik olma olasılığının meydana gelmesini engellemek ve büyüdüğüde de terinin kötü kokmasının önüne geçilmesi amacıyla uygulanır (Abdülaziz Bey, 2000, ss. 28-29).

Amman yöresinde bazı ailelerde tuzlama geleneği farklı şekilde uygulanmaktadır. Tuzlu zeytinyağı bebeğin vücuduna sürülür. Ve daha sonra bebek normal bir şekilde yıkanır (K.k 2, K.k 28).

Kundaklama

Kundaklama, geçmişten günümüze kadar devam eden en önemli âdetlerden biridir. Bebek doğduğu andan itibaren 3- 4 aylık olana kadar kundaklanır. Hem rahat uyuması, hem de ellerini ve kollarını bilinçsizce hareket ettirirken kendine zarar vermemesi amacıyla yapılan bir gelenektir. Kundak yapmak bebeğe ihtiyaç duyduğu güven duygusunu, huzur ve kendisinin anne karnında olduğu hissini verir.

Amman yöresindeki kundak pamuklu bir battaniyedir. Önce battaniyenin üst ucu üçgen şeklinde katlanır. Bebeğin boynu, battaniyenin ucuna gelecek şekilde bebek yerleştirilir. Sonra battaniye bebeğin iki tarafından sarılır. Bebeği nazardan korumak amacıyla kundağın içine küçük Kur'an-ı Kerim ya da mavi boncuk konulur (K.k 28). Samsun yöresinde geçmişte kundaklama geleneği uygulanmıştı. Ancak günümüzde bebeğin kundaklanmasına çok az rastlanmaktadır. Doktorlar uygun görmedikleri için kundaklama geleneği çok azalmıştır.

Lohusalık/ Nifas Dönemi

Doğum yapan kadının 40 gün boyunca geçirdiği doğumun hemen sonrası olan evre lohusalık olarak adlandırılır. Yeni doğum yapmış, doğumdan sonra da henüz yataktan kalkmamış kadına "lohusa", "loğsa", "doğazkesen", "emzikli", "nevse" gibi adlar verilir. Doğumdan sonra yatakta kalma süresi kadının fizyolojik durumuna, doğumunun zor ya da kolay oluşuna, iklime, çevre koşullarına, ailenin varlıklı veya yoksul oluşuna, hatta gelinin sevilip sevilmemesine göre bile farklılık gösterir (Örnek, 1977, ss. 144)

Amman halk kültüründe, yeni doğum yapmış kadına nefse (نفساء) denilir. Bu dönem hem anne hem de bebek için çok tehlikeli sayılır. Bu süreçte anne fizyolojik ve psikolojik değişiklikler geçirir. Çalışma yaptığımız yörede, lohusalık dönemine çok önem verilmesinden ötürü kırk gün boyunca çeşitli uygulamalar yapılmaktadır.

Amman yöresinde, ilk olarak anne ve bebeğin sağlığından emin olunduktan hemen sonra annenin iyi beslenmesi ve sütünün bol olması amacıyla bal ve susam yedirilir. Bundan sonra annenin sağlığı için bir tane horoz kesilir ve aileden ya da komşulardan biri horozu pişirip çorba yapar. Tarçın çayı üzerine

ezilmiş ceviz kırk gün boyunca anneye içirilir (K.k 6, K.k 18, K.k 19, K.k 23, K.k 28). Doğumun ilk günlerinde, kadın dinlenirken annesi ya da kaynanası çocuğa bakar.

Amman coğrafyasında geleneksel olarak lohusalık döneminde anneler yalnız bırakılmaz. Lohusa kadının yanında mutlaka birisinin olması gerekmektedir. Kadının ve çocuğun bakımı için gerekli her şey yapılır. Çünkü bu dönemde anne iyice dinlenmeli, yemeli, içmeli ve çocuğunu beslemelidir. Doğumdan sonra akrabalar, komşular ve aile dostları tebrik için gelir. Geçmişte genel olarak misafirler tavuk, yumurta vb. yiyecekleri hediye olarak getirirdi. Ancak günümüzde, gittikçe bebeğin masraflarının arttığı düşüncesiyle misafirler ya bir miktar para ya da altın gibi değerli hediyeleri bebeğin giysisine takarlar. Misafirlere tarçın çayı ve tatlı ikram edilir. Ayrıca evden çıkarken küçük paketler şeklinde hazırlanmış çikolata ve şeker misafirlere verilir.

Lohusalık döneminde nazar ve olumsuzluklardan korkulduğu için ne anne ne de bebeği evden dışarı çıkar. Lohusa kadın başka lohusa bir kadın ile görüşmez. Eğer görüşürlerse ikisine ve bebeklerine zarar geleceğine inanılır. Kırk gün boyunca kimse çocuğun üstünden geçmez. Eğer biri çocuğun üstünden geçerse ona kötü bir şey olacağına inanıldığı için çocuğun beşiği evin bir kenarına konulur. Çocuk kız olursa gözleri ve kaşlarının kalemle süslenmesi ve ona sürme çekilmesi çok önemli bir gelenektir. Bazı ailelerde, kız çocuğunun kundağına "erkek" kelimesi yazılarak sonraki doğacak bebeğin erkek olacağı düşünülür (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Samsun yöresinde de lohusa kadın kırk gün dışarı çıkarılmaz. Şayet lohusa kadın düğüne giderse sütünün kesileceğine ve bebeğinin geç yürüyeceğine inanılır. Ayrıca cenazeye giderse bebeğin yürümeyi geç öğreneceğine inanılır. Loğusa kadının dışarı çıkması gerektiğinde çocuğun korunması için kundağa bir parça ekmek ve bir parça kömür konulur (Şişman, 2002, ss. 447, 450).

Doğumun İlk Haftası

Amman'da doğumun yedinci gününde ayrı ve özel bir kutlama geleneği yapılmaktadır. Bu günde akika için koyun kesilir. O günde sabah erkenden kadınlar evde toplanırlar. Doğum yapmış kadının yıkanmasına yardım ederler. Genellikle yıkanma suyunun içine lavanta ve buna benzer faydalı otları eklerler. Ondan sonra kadın tütsülenir ve yeni doğumu kutlamak için kadın ve çocuğu yeni kıyafetler giyer (K.k 28, K.k 37).

Aynı gün çocuğun tuzlama âdeti gerçekleştirilir. Ve daha sonra çocuğun gözleri kalemle süslenir. Normal günlerde sadece kız çocuğunun gözleri kalemle çizilir. Ancak doğumun birinci haftasında çocuğun cinsiyeti ne olursa olsun bu âdet uygulanır. Çocuğu yıkayıp süsledikten sonra en önemli geleneğe geçilir. Çocuk erkekse babası, dedesi veya bir imam tarafından, çocuk kız ise yalnızca babası tarafından sağ kulağına ezan, sol kulağına üç kere tekbir okunarak çocuğa isim verme hadisesi gerçekleştirilmiş olur (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Yörede, bu törenleri bitirdikten sonra akika kesme töreni başlar. İkinci vaktinde akika kurbanı kesilip yemek yapılır. Akşam yemeği için köyün büyük adamları ve caminin imamı eve davet edilir. Yemekten önce ya da sonra Kur'an-ı Kerim'den bazı sureler okunup çocuk ve ailesi için dualar edilir (K.k 11, K.k 17, K.k 18, K.k 28). Böylelikle doğumun birinci haftasının kutlamaları bitmiş olur.

Çocuğa Ad Verme

Amman yöresinde daha önce bahsettiğimiz gibi doğumun birinci haftasında çocuğa isim verilir. Çocuğa ad verme töreni tüm aile adayları için son derece mühim bir olay olarak görülür. Çocuğa isim verilirken aile büyüklerinin sözlerine çok dikkat edilmesi gerekir. Büyüklerin tavsiyeleri alınarak anne ve baba isimleri konulur. Çocuğa şu esaslara göre isim verilir:

- Çocuğun dedesi, ninesi, amcası, halası gibi akrabalarının isminin ona verilmesine günümüze kadar çok önem verilmektedir.
- Kur'an-ı Kerim'den herhangi bir sayfa açılarak o sayfada hangi sure çıkarsa çocuğa o surenin ismi verilir. Ya da çocuğun babası veya annesi Kur'an-ı Kerim'den rastgele bir sayfa açarak parmağının ucu hangi kelimeye gelirse o kelime çocuğa isim olarak verilir.
- Amman toplumunda genel olarak peygamberlerin ve sahabelerin isimlerini, erkek çocuklarına vermek çok yaygındır. Ayrıca kız çocuklarına, Meryem (مريم), Asya (آسيا), Hatice (حديجة), Ayşe (عائشة), Fatma (فاطمة), Ümmü Gülsüm (أم كلثوم) gibi isimler verilir.

- Çocuğun doğduğu aya göre isim verilir. Örneğin, Recep, Şaban, Ramazan ve Muharrem gibi aylarda doğduysa bebeğe doğduğu ayın ismi verilir.
- İlkbahar mevsiminde doğan çocuklara Bahar (Rabi' ربيع) adı verilir. Erkek çocuğa Rabi' (ربيع), kız çocuğa ise Rabi'a (ربيعة) şeklinde verilmektedir.
- Perşembe ve Cuma günlerinde doğmuş olan erkek çocuklara günün ismi konulur. Bazen de Cuma günü mübarek bir gün olduğu için isim olarak verilir.
- Ailede sürekli çocuk ölürse, kız çocuğuna Hayat ismi, erkek çocuğa da Yahya ismi verilir (K.k 2).

Samsun yöresinde dini olarak kutsal sayılan isimlerin çocuğu koruyacağına ve ona iyi geleceğine inanıldığı için genel olarak peygamber, sahabe, büyük insanların ve zatların adları verilir. Erkeklerle Muhammet, Mehmet, Mustafa, Ali, Recep, Şaban, Kadir, Bilal, Bekir, Musa gibi dini mahiyetli isimler konulur. Kız çocuklarına da yine aynı şekilde dini içerikli Fatma, Hatice, Zehra, Ayşe, Emine gibi isimler verilir. Günümüzde ise daha çok Burcu, Tuğçe, Aleyna ve Burçin gibi daha modern olduğunu düşündükleri isimleri vermektelerdir.

Kırk Basması

Hem Amman hem de Samsun yörelerinde doğumun kırkıncı gününe kadar lohusa kadını ve bebeği olumsuzluk, nazar ve hastalıklardan korumak için her ikisine de çok iyi bakılmalıdır. Kırk basması, bebeğin yanında lohusa kadını da çok etkiler. Kırk basması, bebeğin gelişmemesi, kilo alamaması, hastalanması, annenin bir daha çocuk sahibi olamaması gibi durumlara denilmektedir. Lohusa kadın kırk gün boyunca iyice dinlenebilmek için genellikle bebeğiyle birlikte kendi ailesinin evinde kalır ya da annesi onun evine gelip yanında kalarak kırkıncı güne kadar ona bakar. Amman halk kültüründe kırk basması oldukça ciddi bir durum olarak algılanır. Bu yüzden bununla ilgili pek çok uygulama yapılır ve çeşitli önlemler alınır. Bu önlemlerin bazıları şunlardır:

- Lohusa kadın kırk gün boyunca namaz kılamaz ve oruç tutamaz (K.k 2, K.k 6).
- İki lohusa kadının karşılaşmaları gerekir. Eğer karşılaşarlarsa tekrar hamile kalamayacaklarına inanılır (K.k 28).
- Lohusa kadın ve çocuğu kırk gün boyunca evden hiç çıkmaz. Eğer çıkarsa kendisi ve çocuğu basılacağına inanılır (K.k 36, K.k 37).
- Lohusa kadın kırk gün boyunca yıkanmaz. Bu sürede yıkanırsa hastalanacağı düşünülür (K.k 11).
- Lohusa kadın vücuduna hava girmemesi ve bu yüzden hastalanmaması amacıyla renkli kıyafetler giyinmektense koyu renkli kıyafetler, eldiven ve çorap giyer. (K.k 2, K.k 6, K.k 36)
- Lohusa kadının uyuduğu odaya herhangi bir çiğ et getirilmez (K.k 28).
- Âdetli kadın, lohusa kadının olduğu yere gelirse yeniden gebe kalamayacağına inanılır (K.k 11).
- Doğumun birinci haftasına kadar lohusa kadının kocasının saçı, bıyığı ve sakalı kesilmez (K.k 1).
- Doğumdan sonraki kırk gün boyunca nazar ve kötü ruhlardan korunmak amacıyla evde sürekli Kur'an-ı Kerim okunarak ev tütsülenir.

Samsun yöresinde kırk basması olayının birkaç farklı şekilde meydana gelebileceği düşüncesine inanılır. Örneğin kırkı çıkmamış iki bebek karşılaşarsa ya da bir araya getirilirse kırk basması olacağına inanılır. Ayrıca kırkı çıkmamış bebeğin bulunduğu eve tartılmamış et getirilirse ve cenazeden gelen bir kişi bebeği görmeye gelirse kırk basması olayının meydana gelebileceği düşünülür (Şişman, 2002, s. 450).

Kırklama

Doğumun kırkıncı günü bitmeden önce kırklama adlı tören yapılır. Bu tören yörenin gelenekleriyle çok zengindir. Bundan dolayı o günde gereken bütün uygulamaların yapılmasına çok önem verilmektedir. Amman yöresinde kırkıncı günün sonunda anne ve bebeğin artık kötü ruh ve hastalıklardan kurtulduğuna inanıldığı için büyük bir kutlama yapılmaktadır. Kırkıncı günde yapılan uygulamalar hem kadın için hem de bebek için çok önemlidir.

Kırklama törenini bitirdikten sonra artık kadın ile bebeği nazar ve olumsuzluklardan korkmadan evden rahat şekilde çıkabilir. Kırklama gününde ilk yapılan gelenek, çocuğun saçını kesmektir. Çocuğun saçını

kesme töreni çocuğun annesinin babası olan dedesi tarafından yapılmalıdır. Ancak dedesi yoksa bu kez babasının babası olan dedesi ya da cami imamı tarafından yapılabilir. Çocuğun saçını kestikten sonra başına altın ya da gümüşlü hamse eli konulur. Hamse elinin, çocuğu nazarlardan koruyacağına inanıldığı için bu âdetin uygulamasına çok önem verilir (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Çalışma yaptığımız yörede kırkinci günün sonunda bebek ve anneye banyo yaptırılır. Tamamen nazarlardan korunmak amacıyla banyo suyuna mavi taşlar koymanın unutulmaması gerekir. Bu günde bazı yörelerde koyun kesilip yemek yapılır.

Samsun yöresinde bebek ve annesi doğumdan kırk gün sonra özel bir şekilde yıkanır. Bu yıkanma işlemine "kırklama" denilir. Yıkanma şeklini şu şekilde açıklayabiliriz:

Önce kırk tane küçük taş ve kırk kaşık suya konulur. Bu suya üç kez İhlas, bir kez Fatiha suresi okunup üflenir. Çocuk yıkandıktan sonra bu su çocuğun başından aşağıya dökülür. Daha sonra kovanın dibindeki kalan az miktarda su da evin içine serpilir. Böylece çocuğun kırklanma merasimi gerçekleştirilmiş olur. Aynı şekilde anne de yıkanarak kırklanması yapılır (Şişman, 2002, s. 451).

Doğumla İlgili Bazı Uygulama ve İnançlar

- Yeni doğan bebek çok öpülmez. Eğer çok öpülürse sağlıksız olacağına inanılır (K.k 11, K.k 36).
- Yeni doğan bebeğin gözlerine tuzlu su damlatılırsa edepli ve terbiyeli olacağı düşünülür (K.k 2, K.k 6, K.k 11, K.k 23, K.k 28).
- Bebeğin derisine tuz ve zeytinyağı sürülürse onun nazardan korunacağına inanılır (K.k 28).
- Yeni gelinin, yeni elbiseler giymesi ve altın takılar takması gerekir. Böylece çok fazla sayıda çocuğu olacağına inanılır (K.k 28).
- Yeni evlenmiş olan bir gelin kısır olmasın diye kinasının hep yeni kalması gerekir. Eğer kinası eski olup yeni kına süren bir kadınla görüşürse çocuğunun olmayacağına inanılır (K.k 11, K.k 37).
- Gelin kısır olursa, kimse bilmeden bir cenazede kullanılan sabunu çalarsa onun bu durumdan kurtulacağına ve hamile kalacağına inanılır (K.k 34, K.k 37).
- Hamile kalamayan kadının, çocuğunun olabilmesi için fakir birine giderek kâğıt veya beyaz tabak üzerine Kur'an-ı Kerim'den bazı ayetler yazdırıp onu su içine koymasına gerekir. Sonra bu suyu içerek o kadının hamile kalacağına inanılır.
- Yürümeyi bilen çocuk yerde sürünürse kısa bir zaman sonra uzaktan bir misafir geleceği düşünülür (K.k 16).

Sonuç

H.z. Muhammed'in hayatını göz önüne aldığımızda onun, toplumun fertlerini kontrol altında bulundurma, insanın nefsinin düzeltmek hususunda ne denli titizlik gösterdiğini açıkça görürüz. Onun bu konuda titizlik göstermesinin temelinde, insan gerçeğinin anlaşılması ve onun arzu ve isteklerine cevap verme duygusunun yattığını görürüz. Öyle ise doğum, evlilik, ölüm vb. İslâmî prensipler sayesinde toplumun hiçbir ferdi yaratılışının ötesine geçemeyecek, gücü ve imkânının dışında gayret sarf edemeyecek; tam aksine orta yolda, sağa sola sapmadan yürüyecektir. Şüphesiz ki, farklı farklı kültürler çeşitli yönlerde birbirinden etkilenmektedir. Türkler ve Araplar Osmanlı devletinin kuruluşundan beri yıllarca birlikte yaşadıkları için iki milletin dili ve kültürü de birbirinden etkilenmiştir. Genelde Türk ve Ürdün kültürü arasındaki karşılıklı etkileşim de vurgulanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Abdülaziz Bey. (2000), *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul
- Akbulut, S. (2002), *Karabük İli Safranbolu İlçesindeki Doğum, Âdet ve İnanmaları*, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1999: Ankara, s. 1–16.
- Gharaibeh, H. (2010), *Ürdünlülerin Doğum Geleneği*. Somut Olmayan Kültürel Miras, Kültür bakanlığı.
- Güvenç, B. (2003), *İnsan ve Kültü*, Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Özcan, N. (2016), *Midyat'ta Evlenme Geleneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi: Sakarya.
- Örnek, S.V. (1977), *Türk Halkbilimi*, Ankara, İş Bankası Yayınları.
- _____. (2000), *Türk Halk Bilimi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Şişman, B. (2002), *Samsun Yöresinde Geçiş Dönemleriyle (Doğum, Sünnet, Evlilik ve Ölümle) İlgili Yaşayan Halk İnançları ve Bunlara Ait Uygulamalar*, Erdem Dergisi, AKM Yayınları: Ankara, s. 446- 464.

Sözlü Kaynaklar

	Ad- Soyadı	Yaşı	Eğitim D.	Mesleği	Yaşadığı Yer
K.k 1	Mohamed A. Y. Arafat	45	Lise	Emekli	Amman
K.k 2	İntisar Th. M. Khreis	48	Üniversite	Ev Hanımı	Az-zarqa
K.k 3	Khaled Y. S. Abu Saleh	53	Üniversite	Mühendis	Az-zarqa
K.k 4	Kayed M. A. Khreisat	56	Üniversite	Muhasebe	Amman
K.k 5	Azmi Y. A. Hamdan	57	Ortaokul	Memur	Amman
K.k 6	Fadwa Y. S. Abu Saleh	52	Ortaokul	Ev Hanımı	Amman
K.k 7	Mohamed N. H. Ale'mush	59	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 8	İsa Th. M. Khreis	55	Lise	Boyacı	Az-zarqa
K.k 9	Mahmood S. Y. Hamdan	35	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 10	Naser M. S. Essatti	60	Ortaokul	Emekli	İrbid
K.k 11	Maysoon M. A. Abu Sleem	51	Ortaokul	Aşçı	Amman
K.k 12	Firas A. A. Althahaby	50	Lise	Enaf	Jeraş
K.k 13	Naseem A. Y. Hamdan	34	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 14	Amal A. O. Alkhalayleh	45	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 15	Salih H. M. alsu'udi	50	Ortaokul	Esnaf	İrbid
K.k 16	Eman M. N. Alshawabky	46	Lise	Ev Hanımı	Amman
K.k 17	Aishe A. Sh. Albarakat	47	Üniversite	Ev Hanımı	Az-zarqa

K.k 18	Tamadur Kh. O. Zaqeebah	51	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 19	Wala'a A. M. Elsoor	38	Üniversite	Ev Hanımı	Amman
K.k 20	Salaheddin A. A. Al'ababnah	60	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 21	Abdullah B. O. Alkhamaysah	54	Ortaokul	Esnaf	İrbid
K.k 22	Hussam A. H. Assabbag	39	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 23	Faten M. S. Almekdadi	50	Lise	Ev Hanımı	Az-zarqa
K.k 24	Ala'a Y. A. Abu Khader	40	Ön Lisans	Ev Hanımı	Amman
K.k 25	Ahmed Y. O. Almusa	44	Lise	Esnaf	Mafraq
K.k 26	Hatem S. M. Abu E'eshe	58	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 27	Yahya K. M. Al'atman	34	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 28	Fatima O. A. Alkhamaysah	61	Ortaokul	Ev Hanımı	Amman
K.k 29	Mohamed A. R. Alhumud	49	Ön Lisans	Esnaf	Az-zarqa
K.k 30	Abdulrahman A. A. Az-zarqany	65	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 31	Omar Z. M. Azzahaby	53	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 32	Kusai O. M. Arrazzaz	50	Ortaokul	Esnaf	İrbid
K.k 33	Deeb N. M. Arrazzaz	33	Üniversite	Mühendis	İrbid
K.k 34	Khalaf A. Kh. Althneebat	62	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 35	Aman S. H. Abu Saleh	56	Üniversite	Öğretim Üyesi	Amman
K.k 36	Salwa A. M. Abu Saleh	56	Ortaokul	Ev Hanımı	Az-zarqa
K.k 37	Hadya A. M. Abu Saleh	58	Ortaokul	Ev Hanımı	Az-zarqa

HAS THE AFRICAN EDUCATION SYSTEM IGNORED AFRICAN KNOWLEDGE? WHAT RECOMMENDATIONS DO YOU HAVE FOR ITS INCLUSION?

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Victor MOININA

Pan African University Institute of Governance,
Humanities and Social Sciences University of Yaounde, Cameroon
moninavicky@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8746-987X

Gönderim Tarihi: 29.04.2020 Kabul Tarihi: 26.05.2020

Alıntı: MOININA, V. (2020). Has The African Education System Ignored African Knowledge? What Recommendations Do You Have For Its Inclusion? *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi (AKAF)*, 2(1), 22-31.

ABSTRACT: The education system in Africa has been quite conflicting. This is because, we have been juggling between the English system of education and the French system which totally ignores the indigenous educational system that was in existence before colonialism. This article further examines how European system of Education ignores African indigenous heritage knowledge by citing practical examples on ancient African orthographies and mathematics. Thus the article come up with that unless Africa designs its own curriculum for education system by customizing with African traditions and values 'Epistemicide' will continue to plague African generations.

Keywords: Indigenous knowledge, synergy, colonialism, pedagogy, Afrocentrism

Le Système Éducatif Africain a-t-il ignoré Les Connaissances Africaines? Quelles Recommandations Avez-Vous Pour Son Inclusion?

RÉSUMÉ: Le système éducatif en Afrique est assez conflictuel. En effet, nous jonglons entre le système éducatif anglais et le système français qui ignore totalement le système éducatif indigène qui existait avant le colonialisme. Cet article examine plus en détail comment le système européen d'éducation ignore les connaissances du patrimoine indigène africain en citant des exemples pratiques sur les anciennes orthographes et mathématique africaines. Ainsi, l'article arrive à moins que l'Afrique ne conçoive son propre programme d'études pour le système éducatif en l'adaptant aux traditions et aux valeurs africaines, «l'épistémicide» continuera de tourmenter les générations africaines.

Mots-clés: Connaissances Indigènes, synergie, colonialisme, pédagogie, Afrocentrisme

Introduction

It has been stated that very few educated Africans are even aware of the fact that they are also in cultural bondage as all educated Africans are still cultural captives of the West (Mazrui, 1978, p. 13). In addition to that, "When you say someone is an educated African, you mean that he is conscious of his people's problems, that he knows his culture well enough to be able to discriminate between its drawbacks and its advantages, that he can take the land his people have, the livestock his people keep, the wisdom that his elders teach, and the customs that his people follow, and, integrating all these with his western knowledge and techniques, help to construct progressive African communities"(Julius Gikonyo wa Kiano, 1952). Moreover, "It is better that we face the problems of Africa as Africa. For our history of being pushed around is African history and our strength to stop this is an African strength." (Julia Stewart, 1972) as well as in a sort of wake-up-call to the African, had this to say: 'Guard the national soul of your race and never be tempted to despise your past. Therein it believe lies the sure hope that your sons and daughters will one day make their own original contributions to knowledge and progress"(Rat-tray,1927), "and traditional education integrated character-building, intellectual training, manual activities, and physical education. The content included all of the activities, rituals, and skills required to sustain the culture and life of the family and community' (Woolman, 2001, p. 31).

With the above-stated citation, it can be stated that no study of the history of education in Africa is complete or meaningful without adequate knowledge of the traditional or indigenous educational system prevalent in Africa prior to the introduction of Islam and Christianity. It is sad to note that Eurocentric writers believe that no education or civilization existed in Africa before the arrival of the Europeans. Thus, this perspective calls for critical discourse regarding the utility of African education, the placement of indigenous African theoretical and philosophical ideas at the Center of African educational policy

formation; the resurrection of African epistemology, and the institution of a corrective critical theory of African education and knowledge.

To enhance this claim, some examples of this perspective are revealed in the work of George J. Sefa Dei (1994) and Elleni Tedla (1995). Dei, in his elucidation of Afrocentricity and pedagogy, suggests that the examination of Afrocentricity is instinctively an alternative way of knowing the world. Thus an "...investigation and understanding of phenomena from a perspective grounded in African-centered values...that calls for..." the validation of African experiences and histories, as well as a critique of the continued exclusion and marginalization of African knowledge systems, educational texts, mainstream academic knowledge, and scholarship (Dei, 1994, pp. 3-5).

African Indigenous Knowledge Roots

In the Second Session of the Permanent Forum in 2003, many indigenous representatives discussed common education issues, including poor retention and attainment and graduation rates throughout the compulsory and noncompulsory years of schooling. Many also discussed overt and systemic racism and marginalization as root causes of educational underachievement faced by indigenous young people. Some representatives emphasized the link between access to and success in early childhood education and ongoing success in later schooling and life. Indigenous communities face many challenges in education. We live in a world that is increasingly multicultural, and the traditional understanding of the content of curricula and ways of teaching, even for those states that are organized on the assumption that they are culturally homogenous (Rodolfo Stavenhagen, 2015). Furthermore, indigenous people and minorities are largely ignored in most countries in both the design of curricula and the organization of teaching. In fact, in many countries, the basic principles of multilingual and multicultural education as established by UNESCO have been barely implemented. Indigenous cultural heritage involves a holistic approach, where traditions and knowledge are embodied in songs, stories, and designs as well as in the land and the environment – the intangible interlinked with the tangible.

For Indigenous people, sacred sites and intangible cultural heritage are intimately woven together and cannot be easily separated. These allow us to balance development with our environment, which we have occupied since time immemorial. This knowledge indeed forms the central pillars of our culture, pillars that also sustain the Earth. Deviation from this knowledge has grave consequences for the world and for humankind. Through this system, we have seen that oral traditional sources in Africa provide better sources of information than archeological findings as they have been passed on from one generation to the other, but this has been ignored per time in the continent.

Ancient Orthographies

History has often maintained that the Egyptian and Sumerian system introduced writing to mankind. This connotes that the writing system of the African continent is ancient Egyptian hieroglyphs, as well as the Meroitic language, which was spoken in Meroë and Sudan during the Meroitic period. These were found to be in the old Nubian as an ancient variety of Nubian, used from the 8th to the 15th century.

Şekil 1. Egyptian hieroglyphs, obtained from Google Image

Moreover, another important orthography was the Ge'ez script which is an abugida that was developed in Ethiopia. It must be noted that the Amharic language is one of the most indigenous languages that has its own Alphabet, which adds some uniqueness to it.

Name	IPA	ä æ	u u:	i i:	a a:	e e:	ə ə	o o:	wa wa	yä jæ
hoy	h	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ		
läwe	l	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ሎ	ሎ		
häwt	h	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ		
may	m	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሚ	ሞ	ሞ	ሚ	ሚ
säwt	s	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሣ	ሥ	ሥ	ሢ	
re's	r	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ራ	ሮ	ሮ	ሪ	ሪ
śat	ś	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሳ	ሴ	ሴ	ሲ	ሲ
kaf	k	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ		
bet	b	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ		
täwe	t	ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ		
ḡarm	ḡ	ገ	ገ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ግ	ጊ	ጊ
nāhas	n	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ኑ	ኑ	ኒ	ኒ
*air	*	አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ

Şekil 2. Ethiopian Geez Alphabet, obtained from Google image

Ancient mathematics

Historically, Africa is known to have one of the earliest systems of calculations. The oldest mathematical games in the world originated in African regions located to the south of the Sahara such as Gebeta. This is further supported by the oldest mathematical artifact, the Lebombo bone, which dates back to more than 35,000 years ago. It was found on the Lebombo Mountains near Swaziland (Wikipedia Source). Moreover, digital computer systems originated from ancient African cultural practices such as Ethiopia's ancient and advanced system of mathematics which has the same sophisticated system that modern computers use today. Furthermore, many African cattle and sheep herders recognize their herd through facial and pattern recognition.

Şekil 3. Gebeta, African Mathematical Game (google image)

Şekil 4. The oldest mathematical artifact, the Lebombo bone (google image)

The development of geometrical thinking started in early African history as hunter-gatherers of the Kalahari Desert in southern Africa learned to track animals by getting to know the shape of their poop to learn which animal passed by, how long ago, if it was hungry or not, etc. Cowrie shells were a popular form of currency across Africa. Geometry and symmetry in repeated patterns can be seen throughout the area in the south of the Sahara, in forms of artistic designs on houses, gourd, baskets, pipes, and other everyday items. Throughout the area in the south of the Sahara, all adult members of a community had the mathematical understanding, design sense, and construction skills to build his/her own house (Wikipedia Source).

Colonialism and Exclusion of African Indigenous Heritage Knowledge

Africa has rich and diverse forms of heritage, indigenous knowledge, and practices that support social innovation and sustainable development. Such aspects can be seen in different sectors such as medicine, innovation, science, technology, governance, and leadership. According to the studies of UNESCO, (n.d) the contribution of Africa for the development of science and technology can be seen on the Yoruba botanical vocabulary, which has considerable pharmacological significance. Furthermore, Africans made essential contributions in architecture, which can be exemplified on the construction of mosque and churches in Ethiopia. Africa also had a strong foundation in governance and organized leadership. According to Noyoo (2014), economic surplus production stimulus state formation that again sustains leadership and modern governance structures in ancient Africa. Ghana, Mali, Egypt, Kingdom of Buganda, the empires of Ashanti, and Benin are some of the best examples in ancient African leadership and governance practices. Some of these grand civilizations were in advance, technically and socially, of their European counterparts.

The dynamism and perspectives of the African Heritage Indigenous Knowledge System operate on two knotted levels. The first one is the empirical level which can be seen into the natural sphere (ecology, biodiversity, soil, agriculture, medicinal and pharmaceutical); the technological and architectural sphere (the crafts such as metallurgy, textiles, basketry, food processing, and building); the socio-cultural aspects of life (social welfare, governance, conflict resolutions, music, art). The second aspect is the cognitive level. African Indigenous Knowledge has its own structures and forms to understand and conceptualize theories and perceptions of both nature and culture, which has its own foundations of philosophy (Hoppers, 2005).

According to Dondolo, (2005, p. 115). African Heritage Knowledge has passed through generations that are in a holistic approach, yet fragmentary. It is also community-based, unwritten but preserved in the oral tradition and the collective memory, informed by customs, practices, rituals, proverbs, oral stories. Furthermore, African heritage knowledge emphasizes the importance of a harmonious interrelationship and interdependence of all phenomena, be it biological, physical, social, cultural, or spiritual (Hoppers, 2005: 4). African heritage knowledge also embodied ethical standards, standards of responsibility, transmission, and a system of rules and practices (Ibid).

However, such African indigenous knowledge systems were hijacked by European imperialism and subjugation of the African Continent. Colonialism impacted all aspects of life in the global south, including

the epistemological systems. In the colonial rule, there was an imposed need for the members of the colonies to acquire a new form of education in order to meet the needs of the colonial production structures (Nel, 2006). The colonial powers used brutal policies and devious methods to subjugate the African people in order to acquire full control over their lands and resources. These policies and methods included consistent inferiorization of indigenous cultures, and concerted efforts to erase existing systems of knowledge and were replaced by Western-driven belief and knowledge systems. Colonialism affected African indigenous knowledge through western education, christianization, and degeneration of relatively self-sufficient economies into dependent consumers (Eyong, 2007, s. 131). The colonial design succeeded to produce the economic and knowledge imbalances essential for the growth and domination of European capitalism and imperialism. European colonialism not only exclude African indigenous knowledge systems but also designed perpetual dependence in terms of financing and researching African past.

Mechanisms of Excluding African Indigenous Knowledge

Neglecting African Epistemology

The colonialism mentality and notion of forming hierarchies and processes of racialization are supported by modernist epistemology and the centering of western epistemic perspectives with the exclusion of African epistemology (Kerr, 2014). Researches show that Africa has tremendous roots in epistemology and philosophy with a unique way of apprehending external object or reality. Airoboman and Asekhauno (2012) identified Senghor's philosophy of epistemological anthropology in his philosophy of Negritude and the theory of African mode of knowing; A Ghanaian philosopher Wiredu's also, advances two epistemological theses from the Akan linguistic point of view. Furthermore, St. Augustine attacked and refuted skepticism in his "Contra Academicos" which are some indicators of African epistemology roots.

However, African epistemology and philosophy have immense contributions for academia, and modern thoughts although the African educational system and curriculum have ignored such contributions. It also favored westernization, and colonial education dominates African academics. In line with this Kerr (2014) (in Grosfoguel, 2007, p. 214) argued that Western modernist view of knowledge is able to dominate the search and advancement of knowledge by cloaked as western education is universal knowledge and present itself as the god-like view of truth. It basically shaped the perspective of the most advanced and superior nonwestern education.

Inferiorization of African being

Perpetuating of colonialism was insured by inferiorization of the African being. The colonizers basically denied the African indigenous people not only to enjoy their culture but also regarded them as inferior and backward. This also implies that Africans were treated as they do not have philosophy and epistemology (Masaka, 2016). Controlling the minds and thinking of African elites and the African population is another manifestation of neocolonialism in Africa. In this regard, using advanced western Media to influence the society and shape an agenda that favors western culture and life as superior to Africans, providing scholarships and educational systems which are shaped not in the way that benefit Africa, expanding western films and mechanisms of influence are some of them. In support of this, Walter Rodney (1972, p. 284) How Europe underdeveloped Africa clearly explained.

"Through influence of western films, books and education syllabus where films books and education Syllabus where by the curriculum is developed by the agent of colonialists masters that it is European based to big extent Little is about the people concern"

In the social aspect of neocolonialism, the general belief on the westerners is controlling the minds and hearts of the people so that they will surrender themselves without any doubt. This again further led to the exclusion of African indigenous philosophy, epistemology, and heritage from the African curriculum in the education sphere

Draining Human Capital

The drain of highly educated Africans to western nations is not a new phenomenon. However, the magnitude and intensity increase at an alarming rate to the extent that it highly affects African higher educations and education systems at large. Dr. Lalla Ben Barka (Deputy Executive-Secretary, ECA)

once said that "African governments have a great responsibility to ensure that brains remain in the continent; otherwise, in 25 years' time, Africa will be empty of brains." The drain and loss of human capital leave African higher education system without the expertise necessary to support education and research. For example, according to the International Organization for Migration (IOM)(nd), Africa has already lost one-third of its human capital and has been losing its skilled personnel at an increasing rate, with an estimated 20,000 professionals leaving the continent annually since 1990. This is manpower trained by African capital but serves and works for western industries, research institutions, and higher education while Africa is suffering from a lack of skilled labor.

Decolonizing African Education Systems

Scholars used the term 'Epistemicide' to refer to the deliberate eradication of the existing knowledge and aborting the possible cultivation of new knowledge. In this regard, what exactly happened during colonialism was the destruction of African philosophies, ideas, creativity, and knowledge as backward, traditional, and irrelevant. The consequence was replacing the western style of education and curriculum on the African continent. Such a project of domination, according to (Progler, 1999) continued after colonialism had gone many years back in the economic, educational, and political domains. In most cases, African educational institutions dissemination and production of academic knowledge simply reflects the western hegemony. The provisions of intellectual exchange are distinctly unequal, as the African Studies in Europe also constitute a marginal part of the academy while the European epistemology remains central in African Studies (Zezeza, 2006). Alleged ethnicization and methodological issues of African Educational System affect African academics (Horsthemke, 2004, p. 31). The passive response of universities and research institutions in Africa helped the hegemony of colonial, and now western knowledge systems are entrenching itself deep in Africa with all the ravages of the contemporary knowledge imperialism and the capitalist globalization (Zezeza, 2006, p. 196).

The narration for decolonizing the African education system is basically mean the incorporation of local indigenous knowledge, language, and skills to the African education curriculum to understand African problems. According to (Adebisi, 2016) some attempts were made to reform post-colonial education. For example, in Tanzania, Nyerere introduced a Freire-inspired farm-school system. Similarly, in 1995, South Africa included indigenous knowledge in its redesign of the curriculum. Introducing inclusive education was also attempted and supported by UNESCO. However, such reforms were not long-lived due to the fact that difficulty in balancing globalization and with African traditions.

Hope and nightmare for Restoration of African Indigenous Knowledge

The Afro-Pessimistic View

The European colonialist establishment found it difficult to believe that a group of people raped and devastated by them could own the ancestry of letters and civilization that they shared. They believe as many do to this day, that Africans essentially have no history before the arrival of white people. Hugh Trevor Roper (1967) put it aptly when he said undergraduate students towards the turn of the century, seduced by the changing breath of journalistic fashion, demanded that they should be taught the history of black Africa. He insisted that perhaps this demand could only be met in the future when there would be some African history to teach. He argues that at the time, there was none or very little African history to teach. Hegel (1964) also weighed into this discourse when he claimed that Africans are zoo-bound as they lacked philosophy, which is mankind's greatest intellectual achievement.

Nwala (1993) lends further weight to the discussion by saying African intellectuals began to reject and deny their own cultural and intellectual achievements. He says it was African scholars who were affected by Eurocentric education or who had not been exposed to the rich cultural history of Africa that denied the existence of African philosophy during the "Great Debate" of the seventies and eighties

Europe is also guilty of intellectual theft in Africa. African achievements of the Nubian culture were considered as European. Nwala (1993) noted that African achievements in science and philosophy were considered as European achievements. Thus, we read about such African philosophers like St. Augustine, Origen, Philo, Plotinus and Porphyry as a part of Western intellectual tradition and achievement. The great achievements of Egyptian thought were largely considered as European achievements. It is under this context that European perspectives triumphed over those of Africans. Hence, what is today

referred to as colonial mentality took sway, and Africans continued denying and rejecting their intellectual and cultural prowess.

The Afro-Optimistic View

The Afro-Optimistic view evolved in response to the Afro-Pessimistic view. Onyewuenyi (1993) indicates that the Afrocentric movement is a series of activities led by African and African-American scholars and educators and directed towards achieving the particular end of ensuring that the African heritage and culture, its history and contribution to world civilization and scholarship are reflected in the curricula on every level of academic instruction. Advocates of Afrocentrism demand a reconstruction and rewriting of the whole panorama of human history in its account of the origin of mankind, the origin of philosophy, science, medicine, agriculture architecture etc.

Asante (1991), a radical Afrocentrist, voiced his fulfillment when declared that African people, for over 300 years, have lived on the intellectual terms of Europeans. The African perspective has finally come to an end, he said. Accordingly, he sees Eurocentrism as a complete dislocation, self-alienation, disorientation, and misinformation of the Afro-Americans. As an ideology that arose as a reaction against Eurocentrism, Afrocentrism perceives authentic development as that should be grown and bred in Africa. It seems to advise Africans to boycott all the "boycottables" of Eurocentrism.

Conclusion and Recommendations

Generally, it is clear that by the end of the 1960s, almost all African nations had got independence. However, the western values, the system of governance and policies that were being applied and inculcated in the continent without customizing African traditions, values, and understanding which still go on. These are the accounts of the legacy of colonialism where colonial masters still established Colonial permanent client-patron relationship that existed and still exists in some cases between ex-colonial powers and the ruling elitist governments. Similarly, western influence has been observed with the eradicating and neglecting of African traditional values, cultures and most importantly, indigenous knowledge. Unless Africa designs its own curriculum for education system by customizing African traditions and values 'Epistemicide' will continue to plague African generations.

Africans should not accept the view that Africa is never developed, undevelopable, and actually a special case for developmental studies. This is because history is replete with epochs when Africa called the shots in civilization. Thus seen, there should be a total overhaul in the curriculum of education in Africa from Nursery to Tertiary levels to enable future Africans to learn how to drag a harder bargain. By this, we insist on a developmental status or position that is capable of placing Africa on an equal round table with other developed continents of the world. In an unprecedented manner, Africa has arrived at the dinner table in a fashion that is irreversible.

- Africa should develop a new pedagogy of development to include austerity, hard work, rationality, universality, objectivity, and internalize them.
- De-Racialize African Educational Systems: There are few success stories in South Africa (Azania) such as the Rhodes Must Fall movement and recognizable assimilation of black academics and senior administrators culminating in the appointment of Prof. Mamoggethi Phakeng as the first black female Vice-Chancellor of the highest-ranked African University the University of Cape Town.
- Africa should continue nurturing flourishing decoloniality literature and World View seen through African eyes like the University of South Africa (UNISA) Centre for Latin American Studies Witwatersrand University's African Centre for the Study of the United States.
- African knowledge of generation institutions should promote Innovative thinking as it provides the basis for problem-solving strategies for local communities
- There must be an evaluation of the effectiveness of Conventional Science and Indigenous Knowledge.
- Facilitating the broad assimilation of disadvantaged African students in the continent's best institutions of learning. (A good example for a call for such a dispensation is the Fees Must Fall Movement in South Africa in which university students in 2015 resisted a fee increase and instead called for free quality education).

- Teach local languages and instill a sense of self-consciousness and cultural identity as well as Promote Dissemination of Indigenous Knowledge across cultures. Facilitate the broad assimilation of disadvantaged African students in the continent's best institutions of learning.
- Teach Language and Instill a Sense of Self-Consciousness and Cultural Identity and inclusion into our Curriculum
- Promote dissemination of indigenous knowledge across cultures and cultural dimension of development

REFERENCES

- Adebisi, F. (2016). Decolonizing education in Africa: Implementing the right to education by re-appropriating culture and indigeneity. *Northern Ireland Legal Quarterly*, 67(4), 433-451.
- Airoboman F. and Asekhauno A. (2012). Is there an African Epistemology? *JORIND* 10(3), December, ISSN 1596 - 8308. www.transcampus.org./journals, www.ajol.info/journals/jorind
- Alemazung A. Joy (2010). Post-Colonial Colonialism: An Analysis of International Factors and Actors Marring African Socio-Economic and Political Development: *The Journal of Pan African Studies*, 3(10).
- Critical Indigenous African Education and Knowledge; Itibari M. Zulu, Th.D., Amen-Ra Theological Seminary, Los Angeles, Ralph J. Bunche Center for African American Studies Library & Media Center, University of California, Los Angeles, 2008.
- Dondolo, L. (2005). Intangible Heritage: The production of indigenous knowledge in various aspects of social life. In *Indilinga: African Journal of Indigenous Knowledge Systems*, 4(6). pp. 110 -126.
- Dondolo, L. (2005). Intangible Heritage: The production of indigenous knowledge in various aspects of social life. In *Indilinga: African Journal of Indigenous Knowledge Systems*, 4(6). pp. 110 -126.
- Eyong, C. T. (2005). Indigenous Knowledge and Sustainable Development in Africa: Case Study on Central Africa. In Emmanuel, K. Boon and Luc Hens (eds): *Indigenous Knowledge Systems and Sustainable Development: Relevance for Africa*. Published in *Tribes and Tribals*. Special Volume No. 1. pp. 121 – 139.
- Eyong, C. T. (2005). Indigenous Knowledge and Sustainable Development in Africa: Case Study on Central Africa. In Emmanuel, K. Boon and Luc Hens (eds): *Indigenous Knowledge Systems and Sustainable Development: Relevance for Africa*. *Published in Tribes and Tribals*. Special Volume (1), pp. 121-139.
- Hoppers, C. O. (2005). *Culture, Indigenous Knowledge and Development: The role of the university*. Centre for Education Policy Development. Occasional paper No. 5
- Hoppers, C. O. (2005). *Culture, Indigenous Knowledge and Development: The role of the university*. Centre for Education Policy Development. Occasional paper No. 5
- Horsthemke, K. (2004). Indigenous Knowledge'- Conceptions and misconceptions. *Journal of Education*. No. 32. pp. 31- 48
- Horsthemke, K. (2004). Indigenous Knowledge'- Conceptions and misconceptions. *Journal of Education*. No. 32. pp. 31- 48
- Hugh Trevor-Roper, (1967). *The Rise of Christian Europe* (London: Jarrold and Sons Ltd reprinted ED.) p.9
- Katola T., Michael (2014). Incorporation of traditional african cultural values in the formal education system for development, peace building and good governance. *European Journal of Resarch in Soicial Science*, 2(3), ISSN, 2056-5429.
- Kaya O. Hassan&Seleti N. yonah (2014). African indigenous knowledge systems and relevance of higher education in South Africa. *The International Education Journal: Comparative Perspectives*, 12(1), pp. 30–44, ISSN 1443-1475.
- Kerr, J. (2014). Western epistemic dominance and colonial structures: Considerations for thought and practice in programs of teacher education. *Decolonization: Indigeneity, Education & Society* 3(2), pp. 83-104.
- Lausana Keita, (2004). "Introduction to Philosophy and Development" African development, Vol. XXIX No1, p. 2-3.
- Mawere, M. (2015). Indigenous Knowledge and Public Education in Sub-Saharan Africa. *Africa Spectrum*, 50(2), 57–71.
- Molefi Asante, (1991). "Putting Africa at the Center" Newsweek (23rd September) p.42

- Nel, P. (2008). *Indigenous knowledge Systems: Conceptualization and Methodology*. Unpublished lecture (presented October, 21).
- Noyoo, N. (2014). Indigenous systems of governance and post-colonial Africa: The case of Barotseland. *A paper Presented at the Conference on African Indigenous Knowledge Systems*, Indaba Hotel, Fourways, Johannesburg, 8-9 May 2014
- Onyewuenyi, I.C. (1993). *The African Origin of Greek Philosophy, An Exercise in Afrocentrism* (Nsukka: University of Nigeria Press Ltd) p.39-40
- Progler, Y. (1999). Towards defining Western research on Indigenous Knowledge. *Muslimedia*. (December issue). pp. 1 – 15.
- T. U. Nwala, (1992). *Critical Review of the Great Debate on African Philosophy (1970-1990)* (Nsukka: William Amo Centre for African Philosophy UNN) p.5
- The challenge of indigenous education: practice and perspectives; Linda King and Sabine Schielmann, published in 2004 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, typeset by IGS-CP - 16340 L'Isle-d'Espagnac, Printed by Jouve, Mayenne. ISBN 92-3-103934-2, 2004
- UNESCO (ND). African Contributions to Science, Technology and Development. The Slave Route Project, *Collective Volume available at http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/P_Lovejoy_African_Contributions_Eng_01.pdf*
- Walter, R. (1972). *How Europe Underdeveloped Africa*, [Bogle-L'Ouverture Publications](#),
- Zezeza, P. T. (2006). The disciplinary, interdisciplinary and global dimensions of African Studies. In *International Journal of African Renaissance Studies*. Volume 1, No. 2. Pp. 195 – 220

TRANSATLANTİK KÖLE TİCARETİNE DAİR BİR ANALİZ (Gorée ve Saint Louis Köle Ticareti)

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öğr. Gör. Hatice DELİBAŞ

Samsun Üniversitesi

Yabancı Diller Yüksekokulu

hatice.delibas@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3539-2350

Gönderim Tarihi: 08.05.2020, Kabul Tarihi: 28.05.2020

Alıntı: Delibaş, H. (2019). Transatlantik Köle Ticaretine Dair Bir Analiz (Gorée ve Saint Louis Köle Ticareti), *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 2(1),32-42.

ÖZ: Bu çalışmanın amacı 18. yy. köle limanları olan Gorée ve Saint Louis'nin Transatlantik köle ticaretindeki rolünü açığa çıkararak Senegambiya ve Afrika üzerindeki etkilerini analiz etmektir. 15. ve 19.yy. arasında etkinliğini sürdüren Transatlantik köle ticareti, köleleştirilmiş milyonlarca Afrikalının deniz aşırı gemi seyahatleri vasıtasıyla kıtalarından koparılıp Yeni Dünya'ya özellikle de Güney Amerika'ya şeker kamışı plantasyonlarında köle olarak çalıştırılmak üzere zorla götürülmesidir. Özellikle Afrika'nın iç kesimlerinden çoğunlukla da Kongo, Mozambik, Angola gibi ülkelerden kaçırılarak ya da esir alınarak getirilen Afrikalıların, Batı Afrika'da Senegambiya bölgesi kıyılarında bulunan Gorée ve Saint Louis adalara getirilerek tutsak edildikleri köle evlerinde gemilerle Atlantik okyanusuna doğru bir yolculuğa çıkıncaya kadar esir olarak bekletildikleri bilinmektedir. Stratejik konumları sebebiyle zamanının en önemli köle ticaret limanları olan bu adalar günümüzde Afrika köle ticaretinin izlerini halen taşımaktadır. Bugün UNESCO dünya mirası sayılan Gorée adası ise, Atlantik köle ticareti döneminden kalan *köle evleri* ve Afrika kıtasından son çıkışı temsil eden ünlü *dönüşü olmayan kapısı*yla her yıl milyonlarca turistini ilgisini cezbetmektedir. Tarihsel bağlamda ise, Batı Afrika ve Atlantik dünyası arasında köle ticareti köprüsü konumunda olan bu iki liman günümüz Amerika'sının ve Avrupa'sının şekillenmesinde de etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Transatlantik köle ticareti, Senegambiya, Kölelik, Gorée, Saint Louis

An Analysis of Transatlantic Slave Trade (Gorée and Saint Louis Slave Trade)

ABSTRACT: This research aims to analyse how 18th century Gorée and Saint Louis slave ports affected Senegambia and Africa by revealing their roles in Transatlantic slave trade. Transatlantic slave trade is the transportation of millions of enslaved Africans to the New World through overseas travels especially to the South America to work as slaves in sugar cane plantations approximately between 15th and 19th century. According to some research on slave trade in West Africa, enslaved Africans who were captured from the inner parts of Africa mostly from Congo, Mozambique and Angola were brought to the islands named Gorée and Saint Louis in the Senegambia region in West Africa and kept as slaves in houses of slaves until they went to America with steamships through Atlantic Ocean. These islands that were important slave trade ports of their time due to their strategic locations still have the traces of African slave trade today. The island of Gorée considered a UNESCO world heritage site today attracts millions of tourists every year with its *house of slaves* from the Atlantic slave trade era and the famous *the door of no return* that represents the final exit from the African continent. In the historical context, these two ports that are the slave trade bridges between West Africa and the Atlantic World have also impact on shaping the America and Europe today

Keywords: Transatlantic slave trade, Senegambia, Slavery, Gorée, Saint Louis

Giriş

Transatlantik Köle Ticareti, yaklaşık olarak 1400'lü yıllarda başlayıp 1900'lere değin süren milyonlarca köleleştirilmiş Afrikalının kıtalarından ve ailelerinden ayrılarak çoğunluğu Karayipler'e olmak üzere, Amerikalara¹ pamuk, şeker, kahve, pirinç plantasyonlarında çalıştırılmak için zorla getirilmesidir (Curtin, 1969; Eltis, 2000; Evald, 1992; Green, 2012; Fage, 1980; Kachur, 2006; Walvin, 1983). Atlantik köle ticareti sistemi tahmini olarak 12 ila 15 milyon Afrikalının Atlantik okyanusu üzerinde insanlık dışı şartlarda taşınmasına neden olmuştur (Kachur, 2006).

Yaklaşık olarak 400 yüzyıl süren Transatlantik köle ticaretinin son derece karışık bir ticaret ağına sahip olduğu bilinmektedir. Üç köşeli ticaret adıyla da anılan bu karmaşık ticaret ağı üç aşamada gerçekleşmektedir (Findlay, 1990) İlk aşama, Avrupa ve Asya'dan gemilerle getirilen ticari ürünlerin Batı Afrika limanlarına getirilmesini, ürünlerin bırakılarak gemilerin kargolarının Amerika plantasyonlarında çalıştırılacak Afrikalı kölelerle doldurulup yola çıkılmasını içermektedir. İkinci aşama ise binlerce kilometre süren zorlu bir Atlantik okyanusu yolculuğunu ve akabinde Afrikalı kölelerin daha doğrusu yolculuktan

¹ Amerika kıtası o dönemde henüz Güney ve Kuzey Amerika olarak ikiye ayrılmadığından, çalışmada Amerikalılar olarak adlandırılmıştır.

sağ kalabilen Afrikalıların plantasyonlara gönderilmesidir. Transatlantik köle ticaretinin son basamağı ise boşaltılan gemilerin kargo kısımlarının bu kez Avrupa'da satılmak üzere değerli ham madde ve ticari ürünlerle doldurulmasını ve böylece tekrar okyanusa yelken açılmasını içerir (Kachur, 2006 s. 14-15).

Avrupa, Afrika ve Amerika kıtaları üçgeninde gerçekleşen bu devasa ticaret ağı Afrika kıtasını sosyal, ekonomik ve insani açıdan sömürerek kıtayı derinden etkilemiştir. Bununla birlikte kıta üzerinde gerçekleştirilen köle ticareti Avrupalı köle tacirlerinin kıtanın iç kesimlerine ilerleyememesi sonucu Batı Afrika kıyı bölgeleriyle sınırlı kalmıştır. Buradan hareketle, bu çalışmada öncelikle Transatlantik köle ticaretinin nasıl ortaya çıktığı incelenerek, Batı Afrika kıyılarında yer alan dönemin stratejik açıdan değer taşıyan köle limanları Gorée ve Saint Louis'nin Transatlantik köle ticaretinde nasıl bir rol oynadığı sorusuna yanıt aranacaktır. Ayrıca, adalar üzerindeki sosyal hayat ve kölelik sistemi analiz edilerek, söz konusu adaların başta Senegambiya² bölgesi ve nihayetinde Afrika kıtası üzerindeki etkileri tahlil edilecektir.

Transatlantik Köle Ticaretinin Ortaya Çıkışı

Afrika'daki kölelik, Transatlantik köle ticareti kadar karmaşık ve kıtalar arası olmasa da tarihi çok daha ötelere giden eski bir kurumdur. Örneğin, 15. yy'de Portekizliler Batı Afrika'ya ilk kez ayak bastıklarında Afrika'da zaten var olan canlı bir kölelik sistemiyle karşılaşmışlardır (Manning, 1990). Bu dönemde gerçekleştirilen köle ticareti kölelik sisteminde kölelerin genellikle savaş sonunda elde edilen ganimet olarak düşünülmesine sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte, bazı kaynaklarda sadece köle elde etmek için bile Afrika toplulukları arasında akınlar düzenlendiğinden bahsedilmektedir (Kachur, 2006). Yukarıda ele alınan bilgilerden hareketle Afrika kıtasında köle ticaretinin iki bölümden oluştuğu söylenebilir. Bunları Afrika dışı köle ticareti ve Afrika içi köle ticareti olarak iki gruba ayırmak mümkündür.

Afrika dışı köle ticareti olmak üzere ele alınacak köle ticaretinin daha çok Sahra, Akdeniz, Kızıl Deniz, Arap ve Hint Okyanusu civarlarında yapılan köle ticaretini içerdiği bilinirken, ikinci grup olan iç köle ticareti Afrika kıtasının kendi içerisinde krallıklar arasında yapılan veya akınlar düzenlenerek gerçekleştirilen türü içermektedir (Perbi, 2001 s. 2-3).

Afrika dışı köle ticareti ilk çağlarda başlayıp modern dönemlere kadar devam etmiştir. Örneğin Eski Mısır, Yunanistan, Roma ve Orta çağ Avrupası köle ticareti vasıtasıyla Afrika'dan köle elde etmişlerdir. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1453'te İstanbul'u fethetmesiyle, Karadeniz ve Balkanlardan gelen köle akışı kesilmiş; böylece Avrupa, Afrika ekseninde bir köle ticaretine yönelmiştir (Hill & Buclar, 1992).

Perbi'ye göre köle ticaretinin ikinci ayağı olan Afrika içi köle ticareti ise, Afrika kıtasının kendi içinde gerçekleştirdiği köle ticaretidir. Bu ticaret genellikle Kuzey Afrika ve Batı Afrika arasında ve ayrıca Orta, Güneydoğu ve Doğu Afrika hattında gerçekleşmektedir. Aynı zamanda Batı Afrika ve bu bölgede bulunan Altın Sahili denilen bölge sayısız köle, altın madeni ve ticari açıdan değerli kola cevizi ve fildişi barındırması bakımından köle ticareti için önemli bir konumda bulunduğu dile getirilmektedir (2001).

Transatlantik köle ticaretinin, geleneksel Afrika köle ticaretinden farkı ise, Afrika köle ticaretinde kölelerin bazı haklara sahip olmalarıdır. Hatta içinde buldukları topluluğun lideri konumuna bile gelebildikleri, evlenebildikleri ve doğan çocukların köle olarak doğmadığı durumların olması da mümkündür (Walvin, 1983). Ancak Transatlantik köle ticareti köle olarak yakalanan ya da kaçırılan Afrikalıların tamamen sattıkları kişinin malına dönüştüğü, hiçbir şekilde hiçbir hakkının olmadığı ve bu kişilerin çocuklarının da tıpkı anne babaları gibi hiçbir kurtuluş şansı olmaksızın gönderildikleri kıta olan Amerika'da köle olarak doğup, köle olarak ölecekleri anlamına gelmektedir (Kachur, 1990). Bununla birlikte, Kachur "Afrikalıları köleleştirmek sadece para ya da kar sağlama meselesi değil aynı zamanda ırkçılık meselesidir" (1990, s. 44) diyerek aslından bu durumun sadece kölelik yoluyla çıkar sağlama gibi bir ticari kaygının ötesinde beyazların siyahi insanlar üzerinde bir üstünlük arayışı olarak gördüğünü vurgulamıştır. Buradan yola çıkarak, Atlantik köle ticareti vasıtasıyla Batı Afrika kıyılarından zorla taşınan milyonlarca Afrikalının, aylarca süren gemi yolculuklarında yaşadıklarının, Amerika plantasyonlarında maruz kaldıkları ayrımcılığın Amerika'daki beyaz ve siyahi insanlar arasında ırkçılık fikrini ateşlediğini söylemek mümkündür. Bu dönemde atılan ırkçılık fikrinin tohumları ticari bir kaygıyla başladığı varsayılan Transatlantik köle ticaretinin tartışılması gereken bir diğer boyutudur.

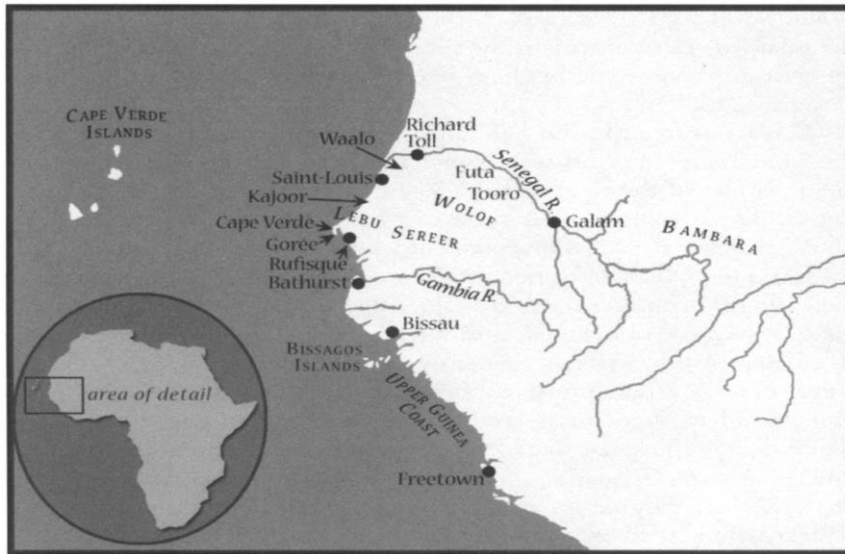
² Araştırmada geçen Senegambiya bölgesi olarak isimlendirilen bölge Senegal ve Gambia'yı içeren Senegal ve Gambia ırmaqları arasında kalan büyük bölgedir. 1981 yılında kurulan Senegambiya Konfederasyonu ile ilgili değildir.

Afrika dış ve iç köle ticareti hattı tarihsel perspektif içerisinde ele alınırsa, Transatlantik köle ticaretinin ortaya çıkışında Portekizli denizcilerin Asya'ya gitmek için yeni bir yol arayışının etkili olduğu çıkarılabilir. Aslında Portekizli denizcilerin ilk kez 1471 yılında Batı Afrika sahillerine demirlediklerinde karşılaştıkları Afrika içi köle ticareti sisteminin daha sonra kıtalar arası bir ticarete dönüşüp Avrupa ekonomisinin kalbi olacağı o günlerde hayal bile edilemezdi (Nunn, 2008). Oysaki Portekizlilerin Batı Afrika bölgesindeki bu ilk temasları neredeyse dört yüzyıl sürecek Atlantik köle ticaretine zemin hazırlamıştır. Ardından, bu çok kârlı devasa köle ticareti pastasından pay almak isteyen İspanyollar, Hollandalılar, İngilizler, Fransızlar ve diğer Avrupalı devletler de bu ticarete ortak olmuşlardır (Manning, 1990).

Portekizlilerin 1400'lü yıllarda Batı Afrika sahillerine adım atmaları ve yerli halktan silah kumaş ve demirden yapıma bazı ürünler karşılığında onlardan köle talep etmeleri, yerli halkın onları daha çok ticaret ortağı olarak düşünmesine sebebiyet vermiştir (Kachur, 1990). Böylece, yerli halk Portekizlilerin sahip oldukları malları satın almaya, karşılığında ise köle olarak yakaladıkları veya tutsak ettikleri Afrikalıları bazen Batı'dan gelen mallar karşılığında bazen de Avrupalıların parası karşılığında satmaya başlamışlardır. Bu bilgiler ışığında, Atlantik köle ticareti için gerekli olan köle ihtiyacının biraz da Afrika yerli halkının eliyle sisteme dâhil olduğunu söylemek çokta yanlış olmaz. Peki, öyleyse neden Afrikalılar, kendi elleriyle Afrikalıları Avrupalılara satmış olabilir? Eltis (2000) yapmış olduğu çalışmada söz konusu problemin yanıtını Afrika kıtasının devasa büyüklüğünü göz önüne alarak, öncelikle kıtada Pan-Afrika kimliğinin henüz oturmamasına bağlar. Bu yüzden, Afrika kıtasında bu anlamda bir birliğin olmaması ve üretim yapmak yerine, köleliğin Afrika kıtasında daha kârlı bir ticaret yolu olarak görülmesi de köleliğin bu kadar hızlı gelişmesinde etkili olan faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir. Bunlara ilaveten, Amerika kıtasının tarıma elverişli olması ve plantasyonlarda üretilen kahve, tütün ve özellikle şeker kamışı tarlalarında üretilen ürüne Avrupa'nın yoğun ilgisi neticesinde, tarlalarda çalıştırılacak ucuz iş gücüne ihtiyaç doğmasıyla da Afrika'dan Batı'ya doğru ciddi bir köle ticaretinin resmen başlamış olduğu aşikârdır (Fage, 1999).

Senegambiya Bölgesi ve Köle Ticareti Adaları Goree ve St. Louis

Yaklaşık 400 yıl süren Transatlantik köle ticaretinin, ilk olarak Portekizlilerin Batı Afrika'nın sahillerine demirmesiyle başladığı bilinmektedir (Kachur, 2006). Afrika ve Atlantik köle tarihçisi Curtin ise, Batı Afrika'da ilk kez Transatlantik köle ticaretinin başladığı yerin Senegambiya bölgesi olduğu savını öne sürmektedir. Hatta Senegambiya sahillerinin 16. yy. boyunca ana köle ihracat merkezi olduğunu ve 1526-1550 yılları arasında gerçekleştirilen toplam köle ihracatının %50'sini tek başına karşılayan yerin yine bu bölge olduğunu iddia etmektedir (1969). Bu bağlamda Senegambiya bölgesinin Batı Afrika'da gerçekleştirilen köle ticaretinin en önemli merkez üslerinden biri olduğu ifade edilebilir.

Şekil 1. 19. yy. Senegambiya, Yukarı Gine Sahili, (Klein, 2009, s. 897).

Transatlantik köle ticaretinin başlamasında tarihi bir öneme sahip olan Senegambiya bölgesi aslında Senegal ve Gambia ırmakları arasında kalan büyük bir alandır. Barry ise Senegambia and Atlantic Slave Trade adlı kitabında Senegambiya'yı kuzeyde Senegal ırmağı, güneyde Gambia ırmağı arasında

kalan ve batısında Atlantik okyanusu, doğusunda ise Futa Jallon platosunun eteklerine değin uzanan yer şekilleriyle uyum içerisinde doğal bir bölge olarak tanımlar (1998).

Bu bölgenin Transatlantik köle ticareti açısından en önemli özelliği ise Afrika'yı Batıya ve Atlantik okyanusuna bağlayarak Transatlantik köle ticaretinde bir çeşit köle ticareti köprüsü vazifesi görmesidir (Green, 2012). Bu bağlamda Batı Afrika'dan Atlantik okyanusu yoluyla Amerikalara ve Avrupa'ya doğru büyük oranda bir köle sirkülasyonu olduğu tahmin edilmektedir. Aşağıdaki tabloda Senegambiya bölgesinden 1711- 1810 yılları arasındaki köle ticaretinin Afrika'dan Amerikalara akışı gösterilmektedir.

Tablo 1.

Senegambiya Köle İhracatı: 1711- 1810

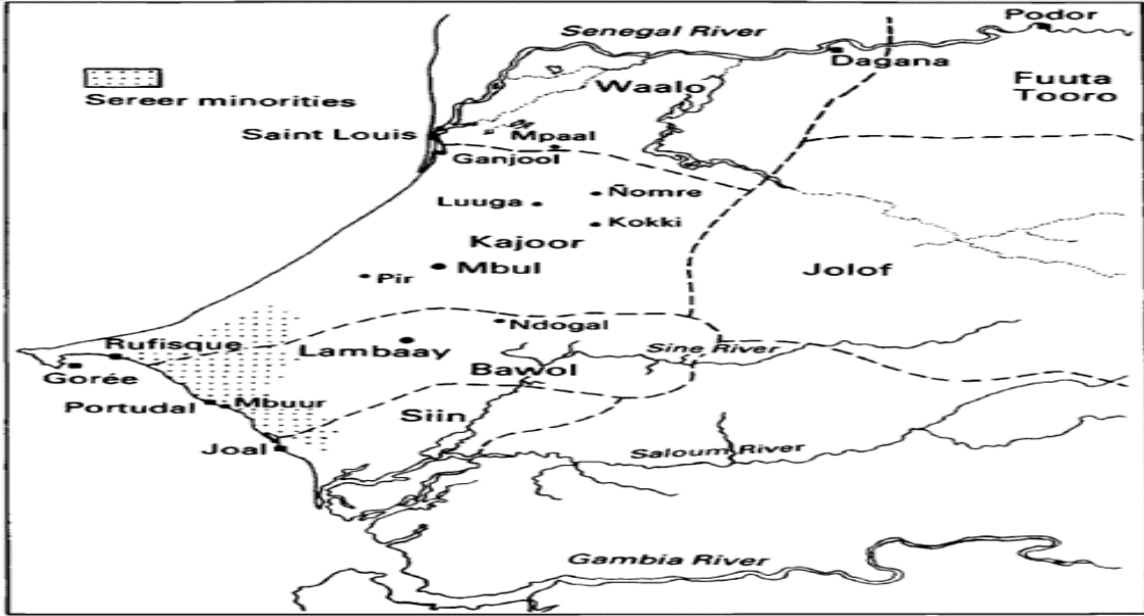
Tarih	Fransızların köle ihracı	İngilizlerin köle ihracı	Toplam köle ihracatı
1711-20	10,300	20,600	30,900
1721-30	13,400	9,100	22,500
1731-40	12,300	13,900	26,200
1741-50	7,700	17,300	25,000
1751-60	6,300	16,200	22,500
1761-70	2,300	11,800	14,100
1771-80	4,000	8,100	12,100
1781-90	17,400	2,900	20,300
1791-1800	3,400	2,800	6,200
1801-10	500	1,500	2,000
Toplam	77.600	104.200	181.800

(Barry, 1998)

Yukarıdaki Tablo 1 de görüldüğü gibi Senegambiya bölgesinden sadece İngilizlerin ve Fransızların yaklaşık 100 yıl içinde ihraç ettiği köle sayısı 180.000'den fazladır. Bu miktar Batı Afrika köle ticaretinin ne denli canlı olduğunu göstermektedir.

Senegambiya bölgesi özellikle de bu bölgede yer alan Gorée adası ve St. Louis, Afrika'nın iç bölgelelerinden yerli köle tacirleri vasıtasıyla getirilen Afrikalı kölelerin Transatlantik köle ticareti vasıtasıyla Amerikalara götürülmeden önce getirildiği ve zamanın Afrikalı kölelerinin deyimiyle *dönüşü olmayan kapıdan*³ çıkıp Afrika kıtasından ayrılıncaya kadar bekletildikleri iki önemli yerleşim yerleridir. Gorée adası ve Saint Louis'nin Avrupalı köle tacirlerince sahiplenilmesi ise 17. yüzyılda köle ticareti yapmak amacıyla Avrupalı devletlerce kurulmuş imtiyaz sahibi köle ticareti şirketlerinin Batı Afrika sahillerine demirleyip buraları işgaliyle başladığı bilinmektedir (Barry, 1998; Searring 1993).

³ Dönüşü olmayan kapı Gorée adasında köle evlerinin birinin içinde bulunan okyanusa açılan küçük bir geçittir. Afrikalı kölelerin bu kapıdan geçerek, okyanusa doğru dönüşü olmayan bir yolculuğa çıktıkları söylenmektedir ancak bu durum Atlantik köle ticareti tarihçileri arasında halen bir tartışma konusudur.

Şekil 2. 18. yy Senegambia bölgesi (Searring, 1993).

Öncelikle Afrika kıtasının en batı ucunda, coğrafi konumu gereği son derece korunaklı doğal bir liman olan Gorée adası 1588'de Hollandalılarca işgal edilmiştir. Bölgeyi Hollandalıların elinden alarak *Good Port* (iyi liman) olarak adlandıran Portekizlilerce Gorée bir kez daha işgale uğramıştır. Yaklaşık olarak 1588 ve 1814 yılları arasında Hollandalılar, Portekizliler, İngilizler ve Fransızlar arasında sürekli olarak el değiştirse de 18. yüzyıl itibariyle Fransızlar adanın kontrolünü ele geçirmiş ve bölgeyi Fransız köle ticaretinin ana karargâhı haline getirmiştir.

Gorée'nin işgalinden sonra, Senegambiya bölgesinin bir diğer stratejik noktası Senegal ırmağı ağzında yer alan Saint Louis 1659'da Fransızlar tarafından ele geçirilerek askeri bir garnizona dönüştürülmüştür (Searring, 1997, Silva, 2017). Adaların içlerine inşa edilen kaleler vasıtasıyla da bu iki yerleşim yeri Avrupalı işgalci güçlerce köle ticaretini yönetmek üzere karakol bölgelerine çevrilmiştir. Bu bölgeler özellikle İngiliz Royal Afrika Şirketi, Fransız Batı Hindistan şirketi ve Hollandalıların kurdukları Batı Hindistan köle ticareti şirketlerince kontrol altında tutulmuştur (Barry, 1998, Eltis, 1979).

Bu iki köle limanının Transatlantik köle ticareti açısından en dikkat çekici özelliği Batı Afrika ve Atlantik köle ticareti arasında bir geçit görevi üstlenmesidir. Böylelikle, Afrika'nın iç kısımlarından toplanan köleler plantasyonlarda devamlı olarak artan köle ihtiyacını karşılamak üzere Senegambiya bölgesine, buradan da Gorée ve Saint Louis adalarındaki köle evlerine getirilerek Atlantik okyanusu üzerinden Batı'ya doğru yolculuğa çıkıncaya dek tutsak olarak tutulduğu kaynaklarda yer almaktadır (Hinchman, 2006).

Gorée ve Saint Louis adaları üzerinde bulunan devamlı köle sirkülasyonu ise çeşitlilik içeren bir köle toplumu oluşmasına katkı sağlamıştır (Searring, 1997). Örneğin, Avrupa köle ticareti tacirlerinin Senegambiya adaları üzerinde yaşayan Afrikalı kadınlar ile evlenmesiyle yeni hibrit bir topluluk oluşmuştur (Everill, 2017; Havik, 2015; Venema, 1978). Habitant denilen bu topluluk, Transatlantik köle ticareti için gerekli olan köle nüfusunu sağlayarak bu karmaşık deniz aşırı köle çarkının işleminde kayda değer oranda etkilere sahip olmuş, bölgeyi sosyal ve ekonomik olarak etkilemiştir.

Saint Louis ve Gorée'de Sosyal Hayat ve Kölelik

15. yüzyıldan beri devamlı olarak işgal edilen Gorée ve Saint Louis adalarında yaşayanların genel olarak özgür Afrikalılar ve kölelerden oluştuğu bilinmektedir. Bununla birlikte, köle ticareti yapmak için bölgeye gelen Avrupalı şirketlerin Gorée ve Saint Louis adalarına kaleler inşa edip buralara asker yerleştirerek kendi garnizonlarına dönüştürmeleriyle Senegambiya bölge nüfusunda bir çeşitlilik oluştuğu anlaşılmaktadır. Searring (1997) Gorée ve Saint Louis adalarının halkını, başta Senegambiya bölgesinin en büyük etnik grubu olan Woloflar, Avrupalı askerler, Avrupalı köle tacirleri, Avrupalıların yerel halktan kadınlarla

evlenmesiyle oluşan Habitantlar⁴, adada yaşayan özgür Afrikalıların ve son olarak ise adalara çalışmaya gelen mevsimlik işçilerin oluşturduğunu ifade etmektedir. Dini açıdan ise adalarda yaşayan Afrikalıların çoğunluğunun Müslüman olduğu belirtilirken farklı ırkların evliliğinden doğan Afro-Avrupalı nüfusun çoğunlukla Katolik mezhebini benimseyen Hristiyanlardan oluştuğu ifade edilmiştir (Searing, 1997).

Böylesine bir çeşitliliği barındıran adalar üzerindeki köle nüfusunu Avrupalıların kontrol altında tutmasının o kadar da kolay olmadığı öngörülmektedir. Bu sebeple olsa gerek adalardaki kölelerin çoğu Signare⁵ denilen iltimas ve güç sahibi olan Afrikalı kadınların kontrolü altında tutulması uygun görülmüştür (Brooks, 1976). Aslında bu kadınların, Batı Afrika'ya köle ticareti yapmak amacıyla gelen çoğunlukla da köle ticareti şirketi olarak adlandırılan Fransız, Portekizli, Hollandalı veya İngiliz olan köle tacirlerinin Afrikalı eşleri olduğu bilinen bir gerçektir (Everill, 2017; Havik, 2015; Hinchman, 2006). Böylece, bölgeden köle tedarik etmekte zorlanan ve edinilen köleleri kontrol altında tutmakta sıkıntılar yaşayan Avrupalılar bölgenin gelenek ve göreneklerine uygun olarak yerel halktan kadınlarla evlenerek bu durumu lehlerine çevirmeyi başarmış olarak gözükmektedir (Searing, 1997). Dolayısıyla da adalardaki köle ticareti, Batı Afrika'nın kadınlarını da köle ticareti sistemine katarak yerli köle sahibi olan ayrıcalıklı bir grup oluşturmuşlardır.

Signaralar ve Avrupalı eşlerinin boyunduruğu altında tutulan adalardaki köle nüfusu ev içi köleler ve ihraç edilen köleler olmak üzere iki kısma ayrılmıştır (Hinchman, 2015). Ev içi köleler köle ihracı için satılmamıştır. Bunun yerine yeteneklerine ve ihtiyaca göre bazen asker, hemşire, bazen terzi bazen de tercüman olarak görev yapmışlardır (Fayer, 2003). Ayrıca, köle sahiplerinin sahip olduğu topraklarda çalışarak üretime de katkı sağlamışlardır. Buna ek olarak, ev işlerinin yerine getirilmesinden, köle evlerinde tutsak olarak tutulan kölelere millet⁶ pişirmekten ve Senegambiya bölgesinin uzak bölgelerine giderek adaların ihtiyacı olan malzemeleri satın alarak getirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Signaralar için Fransız köle ticareti şirketi yöneticilerinden olan Sieur De La Courbe izlenimini şöyle dile getirmektedir:

Kaleye geri döndüğümde, ticaret yaptığımız dükkâna girdim. Dükkânda Bieurt ve civar köylerden kumaş ya da pamuktan kıyafetler, millet ve deri satmak için dükkâna gelen pek çok kadınla karşılaştım. Bu kadınlar Senegambiya bölgesindeki tüm ticareti kontrol ediyorlardı. Ayrıca deri almak için bölgenin çok uzaklarına gönderdikleri kadın kölelere de sahiptiler. Bu kadınlar, sahibi oldukları kadın kölelerin kafalarının üzerinde taşıdıkları veya eşeklerle çok uzaklardan taşınarak getirilen derileri çok ucuza satın alıp, satmak için botlarla adalara getiriyorlardı (akt. Searing, 1993, s. 99).

La Courbe'un tarifinden yola çıkarak, Signara denilen bu tüccar kadınların Senegambiya bölgesinde, Atlantik köle ticareti açısından tarihsel bir öneme sahip olduğu ve Avrupalılar ve yerel halk arasında gerçekleştirilen ticaret için önemli bir aracı oldukları yorumunu yapmak mümkündür.

Ancak, ihraç edilen yani Avrupa köle şirketlerine satılmak için ayrılan köleler ev içi denilen kölelerden farklı koşullarda adalarda barındırılmaktaydılar. Bu köleler, genellikle bölgenin çok daha iç kısımlarına akınlar yapılarak zorla kaçırılarak getirilmekteydiler. Çocukken kaçırılıp köleleştirilen ve Karayipler'e satılan yazar Oluadoh Equiano otobiyografisinde kaçırılma anını şu sözlerle tarif etmiştir.

Bir gün, her zamanki gibi, tüm insanlarımız işlerini yapmak için gittiklerinde, geride sadece ben ve kız kardeşim kalmıştık. İki adam ve bir kadın duvarlarımızı aştılar ve yalnızca bir dakika içinde her ikimizin de ağlamamıza veya direnmemize imkân vermeksizin bizi alıkoydular. Ağızlarımızı kapattılar ve bizi en yakın ormanlığa doğru kaçırıldılar (1995, s. 47).

Beninli Oluadoh Equiano'nun kaçırılma anısı, Afrika'nın iç bölgelerinden insanların nasıl zorla kaçırıldığını gözler önüne sermektedir. Kaçırılarak Gorée adasına getirilerek köle evlerinde tutsak edilen Afrikalıların durumuyla ilgili Amerikalı Washington Post muhabiri Keith Richburgs'un sözleri ise dikkat çekicidir.

17. ve 18yy'da Gorée, Afrikalı kölelerin Amerikalara götürmek için kullanıldığı ana transfer noktasıydı. Bu köleler buraya Afrika'nın içlerinden getiriliyor ve yaklaşık 2 ila 2,5 metrelik mağaramsı çimentodan yapılmış hücrelerde 15 veya 20 kişi birlikte tutuluyordu. Bu hücrelerde kargo gemileri gelip onları satın

⁴ Habitant, Avrupalı köle tacirleri ve Afrikalı yerli kadınların evliliğinden doğan çocuklardır.

⁵ Signara kelimesi Portekizce kadın anlamına gelen Signora kelimesinden gelmektedir. Araştırmada kaynaklarda geçen orijinal haliyle bırakılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Searing, 1993, Ze Winters, 2016.

⁶ Millet, sahraaltı Afrika mısır ve mısır unuyla tanışmadan önce en çok tüketilen tahıl ürünüdür. Çalışma içerisinde kaynaklarda geçen özgün haliyle bırakılmıştır.

alıncaya kadar bekletiliyordular ve sonrasında bedenen güçlü kuvvetli neredeyse 20 milyon Afrikalı boyunlarından ve ayak bileklerinden zincirli bir halde ahşap bir tahtanın üzerinde küçük bir kapıdan geçerek Yeni Dünyaya doğru yola çıkıyorlardı (akt. Hinchman, 2015, s. 247).

Washington Post muhabirinin sözlerine ek olarak, Hinchman tarafından Gorée adası ziyareti sırasında fotoğraflanan bu hücre resmi ise ihraç kölelerinin yolculuğa çıkmadan önceki şartlarını gözler önüne sermektedir.

Şekil 3. Gorée adası köle evi, kölelerin tutulduğu hücre (Hinchman, 2015, s. 246).

Bununla birlikte, bazı tarihçiler Gorée adasından ayrılarak Amerikalara gönderilen Afrikalı köle sayısının milyonlardan ziyade binli rakamlarla ifade edilmesi gerektiğini ve Gorée adasının en büyük köle ticareti noktası olarak sanılmasına rağmen köle ihracatının Saint Louis'ye göre daha düşük olduğunu ve kesin bir rakam vermenin zor olduğunu ifade etmektedirler (Curtin 1969).

Transatlantik köle ticaretinin Batı Afrika sahillerinde ve köle limanları Gorée ve Saint Louis'de uygulanmasında kilit bir role sahip köle evi sahibi Signare kadınlarının köle ticaretine bir diğer katkısı ise Mulloto⁷ olarak adlandırılan hem Avrupa hem de Afrika kıtasıyla bağı olan ayrıcalıklı bir sınıfın doğmasına sebep olmalarıdır. Mulloto olarak adlandırılan bu imtiyaz sahibi sınıf, Atlantik köle ticaretinin çıkarlarına hizmet eden köle topluluğunun oluşmasında önemli rol oynadığı bilinmektedir. Signaraların kurduğu Mulloto aileleri diğer bir adıyla Habitantlar Saint Louis ve Gorée adalarındaki kölelerin sahipleri oldukları bilinmektedir (Sparks, 2014). Bu sebeple, Transatlantik köle ticareti için köle satın almak isteyen Avrupalıların anlaşması gereken kişiler de Habitant topluluğu olmuştur. Dolayısıyla, beyaz Avrupalı babalar ve siyahi Afrika kadınlarının evliliğinden doğan bu imtiyazlı sınıf köle ticaretine yatırım yaparak Transatlantik köle ticaretinin gelişmesine katkı sağlamışlardır (Ze Winter, 2016). Bunun yanı sıra, Gorée ve Saint Louis adalarının temiz içme suyu ve yiyecek gibi temel yaşam malzemeleri bakımından ana kıtaya bağımlı olması gerekçesiyle de bu tüccar sınıf adaların yiyecek ve içecek ihtiyacını gidererek ada nüfusunun hayatta kalmasına yardımcı olmuştur (Hinchman, 2015).

Habitantlar, zaman içerisinde Avrupalılara oranla köle ticaretinde hatırı sayılır bir oranda söz sahibi haline gelmişlerdir (Sparks, 2014). Bu durumun nedenlerinden ilki, Habitantların sadece sahip oldukları köleleri Avrupalı köle ticareti şirketlerine satmakla kalmayıp, erkek köleleri Avrupalıların gemilerinde denizci olarak çalıştırıp para kazanmaları, kadın köleleri ise adadaki köle nüfusu için en önemli besin maddelerinden olan milleti hazırlatarak ve köle evlerinde hizmet etmek için kullanarak ihraç edilecek kölelerin bakımını sağlamakla yükümlü tutmalarıdır. Habitantların hem Avrupa'yla hem de kıta içerisindeki kabilelerle yapmakta oldukları bu köle ticareti zamanla Habitantları bölge üzerinde etkili olacak bir köprüye dönüştürmüştür (Searring, 1993, ss. 96-100). Habitantların söz sahibi haline gelmelerinin bir diğer nedeni ise Afrika kıtası üzerindeki sıtma, humma gibi ateşli hastalıklara karşı dayanıklı olmalarıdır. Oysaki

⁷ Mulloto, Avrupalı köle tacirleri ve Afrikalı yerli kadınların evlenip kurdukları aile anlamına gelmektedir.

Avrupalı tacirlerin ve köle şirketi çalışanlarının özellikle de tedavisi zor ve ateşli bir hastalık olan sarıhummaya karşı son derece dayanıksız oldukları bilinmektedir. İngiliz bir denizci olan William Mackintosh bu durumun zorluğunu şöyle ifade etmektedir:

Biz, devamlı olarak sahillere insan sağladık. Bu insanları sahillerin iç kesimlerine doğru yolladık. Ancak her seferinde gönderdiğimiz insandan daha çoğunu gömdük. Hatta benimle beraber sahile ulaşabilen sadece iki diğer adam vardı (akt. Searing, 1993, s. 97).

Mackintosh'un bu tespitinden anlaşıldığı üzere, Senegambiya sahillerinden kıtanın iç kesimlerine doğru köle ticareti için yola çıkan denizcilerin çoğu geriye dönmeyi başaramamıştır. Bununla birlikte kaynaklarda, sarıhummanın Saint Louis ve Gorée adalarına değin gelerek adalardaki nüfusun yaklaşık üçte birini öldürdüğü de yer almaktadır (Barry 1998, Searing, 1993)

Böylelikle Avrupalıların dayanmakta zorlandıkları tropikal hastalıklar Avrupalı kâşifleri kıtanın iç bölgelerine ilerlemelerini zorlaştırarak, Batı Afrika sahillerinin uzağındaki iç bölgelerle köle ticareti gerçekleştirebilmek için aracılar bağımlı hale getirmiştir. Bu sebeple de köle ticareti daha çok Batı Afrika kıyıları ile sınırlı kalmıştır (Aksoy, 2019). Ancak bu durum Avrupalıları durdurmamış, köle ticaretini sahil şeridinden yönetmeye devam etmişlerdir ve durumu lehlerine çevirmek için yeni yollar keşfetmişlerdir (Acemoglu, Johnson& Robinson, 2001). Bu durumu 1985 yılı UNESCO yetkilisi şu sözlerle desteklemektedir.

Tropik ikliminin zor şartları Avrupalıları, nüfusu kasıp kavuran modern tıbbın çaresiz kaldığı hastalıklara karşı Afrikalı kadınlara muhtaç etti... Bu evliliklerden doğan iki ırkın birleşimi Mullotolar ise bu durumdan fayda sağladılar. Rahat iletişim kurabilmeleri sebebiyle hem bir taraftan şirketler arasında doğal birer aracı halindeyken hem de diğer taraftan iç bölgelerinin şefleri ve tüccarlarla iletişim halinde kaldılar (akt. Ze Winters, 2016, s. 57).

UNESCO görevlisinin de ifade ettiği gibi, Avrupalılar aslında kendi çıkarları doğrultusunda bölgenin kadınlarıyla evlenerek sadece Senegambiya bölgesindeki dengeleri değiştirmekle kalmamış aynı zamanda köle sahibi, ayrıcalıklı bir aracı sınıfın oluşmasına sebep olarak yerelde bölge üzerinde genel olarak ise Afrika kıtası üzerinde söz sahibi olmuşlardır. Bu durumdan Afrikalı aracı kesim hem Afrika hem de Avrupa ile irtibat halinde kalarak ciddi oranda zenginlik edinmişlerdir (Eltis, 1979). Fakat, bu durum aynı zamanda Afrika kıtasının içerisinde daha fazla köle satarak kolay para kazanmak isteyen kabileler arasında çatışmaları ateşlemiştir. Batı zenginleşirken Afrika fakirleşmiş ve Avrupa'ya bağımlı hale gelmiştir (Lovejoy, 1989).

Gorée ve Saint Louis Adalarındaki Köle Ticaretinin Senegambiya Üzerinde Ekonomik ve Sosyal Etkileri

Afrika'da kökeni çok eskilere dayanan kölelik kurumu, Avrupalıların ilk kez Senegambiya sahillerine gemilerini demirlemesiyle Avrupa, Afrika, Amerika kıtaları arasında gerçekleşen üç köşeli bir boyuta taşınmıştır. Yaklaşık olarak 400 yıl süren bu ticaret ağı Afrika'nın sosyal ve politik yapısını zedelemiş ve ekonomisine ciddi zararlar vermiştir. (Barry, 1998; Curtin, 1975; Eltis, 2000; Everill, 2017; Kachur, 2006).

Senegambiya bölgesinde bulunan Gorée ve Saint Louis gibi stratejik açıdan değer taşıyan adalar üzerine inşa edilen köle limanları Afrika insanını bir ticaret malzemesine dönüştürerek insan gücünü ve emeğini sürekli olarak sömürmüştür. Bu sömürücü sistem adalar üzerinde Avrupalı beyaz babalar ve Afrikalı siyahi kadınların evliliğinden doğan yeni bir sınıfın doğmasına da sebebiyet vererek kendi halkını köle ticaretinde kullanarak kazanç sağlayan aracı bir topluluk meydana getirmiştir (Hinchman, 2015; Searing, 1993; Ze Winter, 2016). Afrikalı aracılar ufak kazançlar doğrultusunda kendi halkını Avrupa merkezli köle şirketlerine satarlarken, Avrupalılar bu ticaretten endüstriyel devrimi destekleyen ticari açıdan değerli ham maddeleri ve Amerika plantasyonlarda çalışacak gerekli lokomotif insan gücünü sağlayarak bugünkü zenginliklerine ulaşmışlardır (M'Baye 2006; Nunn, 2008).

Senegambiya bölgesine Afrika'nın iç kesimlerine akınlar düzenlenerek, zorla kaçırılarak getirilen Afrikalılar, Afrika üzerinde uzun vadede ekonomik bir kaos yaratarak Afrika'yı toplumsal ve politik açıdan istikrarsız bir hale getirmiştir (M'Baye, 2006). Bunun sonucunda da Senegambiya bölgesinden Amerikalara gönderilen Afrikalılar Amerika plantasyonlarında zor şartlar altında çalıştırılarak aslında kapitalizm teşvik edilmiş, sanayi devriminin ihtiyaç duyduğu ham maddeler Batıya taşınmıştır. Bir başka deyişle Afrikalılar aslında bugünün Batı toplumunun çıkarlarına hizmet etmiştir.

Senegal'in Gorée ve Saint Louis adaları köle nüfusunun iç kesimlerden Senegambiya bölgesine buradan Amerikalara gönderilmek üzere getirildikleri son limanlar olması nedeniyle bölgeyi bir süre ekonomik

açından canlandırır da daha sonra bölge ekonomisinin sadece köle ticaretine bağımlı hale getirmesiyle bölgeyi olumsuz olarak etkilemiştir. Bu bağlamda Inikori (1987) Afrika kıyılarının köle ticaretinden genellikle ekonomik ve demografik açıdan olumlu anlamda etkilendiğini ancak köle adaları ekonomisinin zamanla bölge ekonomisine yabancılaşarak kısa dönem ekonomik faydanın uzun vadede bölgeye ve nihayetinde kıtaya zarara verdiğini vurgulamıştır.

Afrika kıtasının ekonomik açıdan gelişmesine izin vermeyen bir diğer etmen ise, Afrika köle ticaretini beslemek için Afrika'nın iç kısımlarına sürekli olarak düzenlenen insan avı akınlarıydı. İçinde bulunulan bu güvensiz ve tehlikeli durum doğal olarak ekonominin gelişmesine izin vermemiştir. Inokori ise, köle ticaretinin beslediği şiddet ve güvensizlik şartları altında herhangi bir ekonomik büyümeyi hayal etmenin bile zor olduğunu ifade ederek, Afrika'nın gerçek anlamda ekonomik büyüme gerçekleştirebilmesi için öncelikle toplumsal hayatı güvenli ve istikrarlı bir hale getirmesi gerektiğinin altını çizmiştir (1987).

Transatlantik köle ticaretinin sosyal açıdan Senegambiya bölgesine dolayısıyla da kıtaya verdiği en büyük zararlardan bir tanesi yetişmiş ve sağlıklı Afrikalıların kıtayı terk etmesidir. Düzenlenen akınlarla Amerikalılara satılan köleler neticesinde Senegambiya nüfusu 1700- 1850 yılları arasında yaklaşık 2 milyon oranında azalmıştır (Klein, 2009). Bu durumu Ransford, "Köle ticareti Afrika'yı en önemli genlerinden mahrum etti. Sonuç olarak kara kıta, şaşkın, çaresiz ve yorgun bir hale büründü" ifadeleriyle gözler önüne sermiştir (akt, M' Baya, 2006, s. 20). Bununla birlikte, köle elde etmek isteyen ve bu yolla kolay para kazanmak isteyen Afrikalı kabileler arasında zamanla gelişen düşmanlık bugünün Afrika'sı içindeki istikrarsızlığın ve çatışmaların temelinde var olan sebeplerden biri olabilir

Sonuç

1400'lü yıllarda Batı Afrika kıyılarında Portekizlilerle basit bir değiş tokuş ticareti olarak başlayıp devasa bir ticaret ve sömürü ağına dönüşen Transatlantik köle ticareti Gorée ve Saint Louis adalarına kurulan köle limanları vasıtasıyla başta Senegambiya bölgesini ve nihayetinde tüm Afrika kıtasını derinden etkilemiştir. Bununla birlikte tropikal iklimin etkisi, sıtma ve sarıhumma gibi hastalıklar sebebiyle Avrupalılar iç bölgelere ilerleyemedikleri için, bölgenin yerel kadınlarıyla evlenerek Afrika kıtası ve kendileri arasında bir köprü vazifesi gören aracı bir kesimin doğmasına neden olmuşlardır. Bu durum Afrikalı köle tüccarı olan aracı kesime ve köle satıcısı konumunda olan kabilelere kısa vadede birtakım yararlar sağlasa da Afrika kıtası üzerinde sosyal, ekonomik, politik ve insani yönlerden onarımı mümkün olmayan sorunlar oluşturmuştur. Bunun sonucunda da Afrika kıtası, zengin yer altı ve yer üstü kaynakları, devasa büyüklüğü, içinde barındırdığı birbirinden farklı ve zengin binlerce kültürü ve dilleriyle günümüzün en önemli ekonomik ve ticari güçleri arasında yer alması gerekirken, içerde ve dışarda çatışmalar yaşayan, az gelişmiş bir kıta haline gelmiştir. Transatlantik köle ticaretinin bu durum üzerindeki etkisi yadsınamaz. O halde akıllarda kalan soru, Transatlantik köle ticareti yaklaşık 400 yıl boyunca Afrika'yı sosyal, ekonomik, ticari ve insani açıdan sömürmeseydi, Afrika kıtası bugünün küresel güç merkezi olabilir miydi?

Kaynakça

- Acemoglu, D., Johnson, S. & Robinson, J. (2001). The colonial origins of comparative development: an empirical investigation. *American Economic Review*, *XCI*, 1369-1401.
- Aksoy, E. (2019). Afrika'da misyonerlik çalışmaları ve sömürgecilik. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, *1(1)*,11-22.
- Barry, B. (1998). *Senegambia and the Atlantic slave trade*. New York: Cambridge University Press.
- Brooks, G. E. (1976) The signares of Saint-louis and Gorée: Women entrepreneurs in eighteenth-century Senegal. Nancy J. Hafkin and Edna G. Bay (eds), In *Women in Africa: Studies in Social and Economic Change*, California: Stanford University Press.
- Curtin, D. P. (1969). *The Atlantic slave trade: A Census*. Madison: Wisconsin.
- Curtin, D. P.(1975). *Economic change in precolonial Africa: Senegambia in the era of the slave trade*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Eltis, D. (1979). The British contribution to the transatlantic slave trade. *Economic history review*, *32*, 27-211.
- Eltis, D. (2000). *The rise of African slavery in the Americas*. New York: Cambridge University Press.
- Equiano, O. (1995). *The interesting narrative and other writings*. New York: Penguin Press.
- Everill, B. (2017). All the baubles that they needed: Industriousness and Slavery in Saint-Louis and Gorée. *Early American Studies: An Interdisciplinary Journal*, *15(4)*, 714-739
- Ewald, J. (1992). Review article: Slavery in Africa and the slave trades from Africa. *American Historical Review*, *97(2)*, 465-85.
- Fage J. D. (1969). Slavery and the slave trade in the context of West African History. *The Journal of African History*, *10(3)*, 393-404.
- Fage, J. D. (1980). Slaves and society in Western Africa, c. 1445-c. 1700. *The Journal of African History*, *21*, 289-310 doi:10.1017/S0021853700018314.
- Fayer, M. J. (2003). African interpreters in Atlantic slave trade. *Antropological linguistics*,*45*, 281-295.
- Findlay, R. (1990). The triangular trade and the atlantic economy of the eighteenth century: a simple general equilibrium model. *Essays in international Finance*, *177*, 1-44.
- Green, T. (2012). *The rise of the Trans-Atlantic slave trade in Western Africa, 1300–1589*. New York: Cambridge University Press.
- Havik, J. P. (2015). Female entrepreneurship in West Africa: Trends and Trajectories *Early Modern Women*. *10(1)*, 164-177.
- Hill, B. & Buckler, J. (1992). *A history of World societies*, Boston: Houghton Mifflin.
- Hinchman, M. (2006). House and household on Gorée, Senegal, 1758-1837. *Journal of the Society of Architectural Historians*, *65(2)*, 166-187.
- Hinchman, M. (2015). *Portrait of an island: The arthitecture and material culture of Gorée, Senegal, 1758-1837*. Nebraska: University of Nebraska Press.
- Inikori, J. (1987). Slavery and the development of industrial Capitalism in England In British Capitalism and Caribbean slavery: The Legacy of Eric Williams, eds. Barbara Solow and Stanley L. Engerman. Cambridge in the Atlantic Slave Trade, *Anthropological Linguistics*, *45(3)*, 281-295.
- Kachur, M. (2006). *The slave trade*. Philadelphia: Chelsea House Publishers.
- Klein, A. M. (2009). Slaves, gum, and peanuts: Adaptation to the end of the slave trade in Senegal, 1817-48. *The William and Mary Quarterly*, *66(4)*, 895-914.
- Law, R. (1989). Slave-Raiders and middlemen, monopolists and free-Traders: The supply of slaves for the Atlantic trade in Dahomey c. 1715–1850. *Journal of African History*, *30(1)*, 45-68 doi:10.1017/S0021853700030875.
- Lovejoy, P. E. (1989). The impact of the Atlantic slave trade on Africa: A review of the literature. *The Journal of African History*, *30*, 365-394, doi:10.1017/S0021853700024439.

- M'Baye, B. (2006). The economic, political and social impact of the Atlantic slave trade on Africa, *The European Legacy* 11(6), 607-622.
- Manning, P. (1990). *Slavery and African life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Newton, J. (2014). Where the negroes are masters: An African port in the era of the slave trade. *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, 42(2), 371-373.
- Nunn, N. (2008). The long term effects of Africa's slave trades. *Quarterly Journal of Economics* 123(1), 139-176
- Oliver, R. & Atmore, A. (2005). *Africa since 1800*. New York: Cambridge University Press.
- Perbi, A. (May, 2001). Slavery and slave trade in pre colonial Africa, Latin America Studies, Paper presented at Illionis University.
- Searing, F. J. (1993). *West African slavery and Atlantic commerce: The Senegal river valley 1700-1860*. New York: Cambridge Univeristy Press.
- Silva, F. R. (2017). *The slave trade and the development of the Atlantic Africa port system, 1400s–1800s*, 29(1), 138-154.
- Sparks, R. (2014). *Where the negroes are masters: An African port in the era of the slave trade*. Cambridge: Harvard University Press.
- Unesco (1985). Gorée island of memories, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Venema, L. B. (1978). *The Wolof of Saloum: social structure and rural development in Senegal*, Wageningen: Centre for Agricultural Publishing and Documentation.
- Walvin, J. (1983). *Slavery and the slave trade: A short illustrated history*. London: The Macmillan Press.
- Ze Winters, L. (2016). *The Mulatta concubine: Terror, intimacy, freedom, and desire in the Black Transatlantic*. Georgia: University of Georgia Press.

ONE BELT ONE ROAD: SHOULD NIGERIA SIEVE THE CHINESE BENEVOLENCE, OR ACCEPT IT AS A FREE LUNCH?

ARAŞTIRMA MAKALESİ

R. A. Lukman QUADRI

National Institute for Policy and Strategic Studies

Kuru near Jos, Plateau State. Nigeria

mvdwallay.quadri@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1352-030X

Gönderim Tarihi: 06.05.2020 Kabul Tarihi: 30.05.2020

Alıntı: QUADRI, L. (2020). One Belt One Road: Should Nigeria Sieve the Chinese Benevolence, or Accept It as a Free Lunch. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 2(1),43-77.

ABSTRACT: With the BRI according to its initiator 'China', claimed that it is a win-win deal. However, the findings of this scientific study brought to the fore that it is not a win-win but a visually and mentally appealing subterfuge, especially when viewed through a modernisation theoretical prism. The BRI occupied the warmest space in the heart of African leaders and the AU, as it is evident in the presence of the African Heads of State, and the core technocrats of the African Union (AU) in the third Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC). Central to the attendance of the African leaders at the summit is the unanimous conjecture, better said, hope that the OBOR would translate to economic prosperity and speedy infrastructural growth. In the view of the African leaders, the OBOR loan is a better alternative compared to the ones offered by the Western axis. However, it is a typology of loan that takes away the power of the sovereign to decide what the loan would be used for, and equally thickens the chain of dependency in multiple folds. It was discovered in this study that China stands to benefit from OBOR in five folds "returns on loan, patronage of Chinese companies (outbound investment), access to host nations natural resources, consumption of Nigeria's demographic dividend (young population), and winning of Nigeria's trust (geopolitical and geostrategic accomplishment)"; while Nigeria will simply enjoy some degree of infrastructure growth, and increased production of primary goods. This is an indication that OBOR will simply facilitate a dependent development (unsustainable development) that will enhance export capability of primary goods needed by China. This study adopted political theory of the first order which is knowledge required to perform practical political actions or used by a practicing politician in his or her political career. The political theory of the first order was used to dissect the strategic approach adopted by the colonial masters at the onset of their convergence with the precolonial African leaders. Consequently, political theory of the second order was adopted; this is the substantive domain of political science where political theories are used for the appraisal of cases. From the second order political theories structural realist and classical development theories were adopted for a scientific analysis of this discourse. Nevertheless, this study acknowledged the good intent of OBOR, therefore, highlighted its impressive advantages but did not exclude the need to include its possible disadvantages. The advantages of OBOR is premised around responding to the urgent infrastructure needs of Nigeria and its positive impacts on the economy. Conversely, the disadvantages are embedded in the feasibility of dependency, protracted loan servicing, inevitable asymmetric nature of the Sino-Nigeria relations, China's disregard to host nations labour law, total absence of transfer of knowledge and importation of materials that can easily be purchased from Nigeria local companies. Further- more, the study discovered that the OBOR approach, in a fundamental nous is not absolutely distinct from the approach of the colonial masters, in that, central to it was advancement of geopolitical and geostrategic aspirations. The colonial masters gave Africa dependent development that accelerated the exportation of raw materials needed in their continent. A painstaking observation of the type of infrastructure targeted by OBOR appeared to be synonymous to those targeted by the colonial masters prior to decolonisation. From this premise, it is prudent that Nigerian nay African leaders critically revise the terms and conditions of the OBOR agreement for the attainability of a true win-win deal. Furthermore, a multilateral as opposed to the unilateral approach to OBOR by the African states can possibly enhance the bargaining power of Africa in the context of OBOR. However, China is not culpable as a tactical and patriotic political player in international trade especially when viewed from a structural realist perspective. But the fact remains that China's trade approach with its partners is not linear, in that the aspect of China experienced by a partner, is highly dependent on the stance maintained by or conduct of the partner. The Western European axis are a potential trade partner to China, just how they are trade partner to Africa, but the conduct of China in Europe is highly acceptable compared to Africa.

Keywords: Dependent development; Silk Road, Outbound investment, Demographic dividend, Geostrategic, Geopolitical

Introduction

The One Belt One Road, Silk Economic Road Belt, Belt and Road Initiative" with the acronym OBOR, SERB, BRI are synonymous and used interchangeably. It is a development strategy designed by China to facilitate development in recipient countries, and acceleration of trade ties. However, the aim of China through its OBOR initiative might transcend trade and development in the recipient states of OBOR. However, this study will investigate whether it is a development strategy beneficial to China as the initiator and sponsor of the 21st century Silk Road.

In 2013, President Xi Jinping of China made it known to the world that their foreign policy 'OBOR' is designed to link China to different parts of the world. By supporting infrastructure projects through loans and promoting investment in OBOR countries (Silin, Kapustina, Trevisan, & Drevalev, 2017, p. 2; The Economist 2016, p. 3; Cai, 2017, p. 1; Sarker et al., 2018, p. 624). OBOR appears to be a cutting-edge

in international trade, to the recipient states, especially Nigeria and Africa. The African Union shared the same aspiration, and it is evident in the presence of the erstwhile African Union Chairperson Musa Faki in the FOCAC summit. The FOCAC summit 2016 titled 'China and Africa: Towards an Even Stronger Community with a Shared Future through Win-win Cooperation' saw the attendance of African heads of state and the core representatives from the AU (Anayagafu, 2018).

The ancient Silk Road appears to be a forebear to the much paraded BRI initiative spearheaded by President Xi Jinping. Silin et al (2017, p. 2) explicated in detail that "the eastern part of the ancient Silk Road was popularly used by emperor Qin Shi Huangdi as far back 211 BC. The Silk Road had unified rules of trade. But there were raids on caravans on the Silk Road with haul of nomads from neighbouring states; however, the raid problem on the Silk Road was solved diplomatically. The Emperor was the first dynasty of the Chinese Empire." In Silin et al. submission, this was the first Silk Road, and it went into extinction, following the fall of the Qin Dynasty. The Silk Road is synonymous to trade routes (ibid).

Furthermore, Silin et al (2017, pp. 2-3) claimed that "the extinct Silk Road was brought into existence by Emperor Wudi of the Han Dynasty, who presided over China between 141-87 BC; he was famous for his heroic achievement of recapturing the Gansu corridor, and this extended the Great Wall of China. Following the recapture of Hexi, gradually China exercised control over the cities of Tarim Basin. Concurrently, the Silk Road, coupled with political victories led to the convergence of the Chinese and Western people in the Fergana Valley. The exotic good traded between the Chinese and the noble Romans was the Chinese silk. Additionally, the Romans exchanged their metals, dishes, glassware for spices and silk of the East. But Oriental (Eastern) commodities were compensated with gold and silver. However, the first Silk Road was not established for trade purposes but what simply for military expedition by the Emperor. Silk Road only came into existence as a trade route following the political victories of Wudi which triggered cultural exchange between the Chinese and Western people in the Fergana valley. From this premise, it is arguable that the term 'Silk Road' was not necessarily trade inclined but a route used by commuters, fighters, and traders."

The Silk Road terminology as a trade route, gained currency in literatures as scholars are commonly inclined to the assumption that the BRI idea emanated from it. Contrary to the popular views that sees the ancient Silk Road as the BRI forebear; Selbitschka (2018), is of the view that China's initial onrush into Central Asia in the second century BCE was strictly politically motivated and had minuscule link to silk trade. This view was tacitly captured by Silin et al. (2017) because it acknowledged the validity of the first 'Silk Road' which was characterised by military activism. Consequently, the transaction of the exotic fabric can best be regarded as a corollary of cultural exchange that unfolded between the Western and Eastern Han Empires, and the strongly organised extensive plain nomads, the Xiongnu precisely. Furthermore, Selbitschka (2018:2) argued that "distinguishing the emergence of the Silk road and interpreting its historical processes are not synonymous. In his view, neither silk nor trade can be considered as the main force behind the emergence of the ancient Silk Road. And on the other hand, the assumption that the Silk Road emanated in the mid-Western Han period (206 BCE-9CE) is invalid. In Selbitschka's view, the conventional thought of the emergence of the Silk Road is a misnomer.

Selbitschka (2018, p. 4), further argued that "Silk Road is a misnomer because it is simply a term that emanated Richfonten because he wrote about his observation of the transaction of silk along the paths that he studied. Furthermore, early 20th century generation of scholars embraced the term 'Silk Road' has a mercantile highway, simply designed for the supply of the Mediterranean axis with Chinese silk. Furthermore, the Silk Road according to the records in the work of early Chinese historiographers, such as Shi Ji by Sima Qian and Han shu by Ban Gu traced the actual root of the 'Silk Road' to the reign of Emperor Wu also known as Wudi between 141-87 BCE."

However, many authors are of the view that term 'Silk Road' came into existence as a result of trading of Silk materials which characterised Chinese export 2000 years ago, and the trading routes were christened 'Silk Road'. It is a symbolic name for the trade routes. Nonetheless, the etymology of the second 'Silk Road' is unanimously traced to the work of Ferdinand Freiherrere von Richthofen, a German geographer (Selbitschka, 2018, p. 3); and it points to trade, political activities, and cultural converge. The imperial envoy of Zhang Qian initiated the ancient Silk Road, which accelerated trade between Arab and Central Asia (Sarker et al., 2018, p. 624). The Chinese linking of faraway territories to China through business is not something alien to the Chinese culture.

The Belt and Road initiative aims to create economic incentives in developing and underdeveloped axis by sponsoring infrastructural projects and investments outside China through loans. The Economist (2018, p. 3), and Johnston (2016, p. 6) labelled this approach an outbound investment opportunity. This initiative in an ultimate reasoning happened to be a national policy designed to address the issue of excess industrial capacity and increasing old population problems plaguing the Chinese economy at large (Johnston, 2016, p. 5). Aims of OBOR as put by Sarker, et al.:

“OBOR initiative wants to connect the world from Asia to Europe and Africa through its two mega projects by roadways, airways, and seaways. It intends to connect about 60 countries across Asia, Europe, and Africa. One of the significant objectives of China behind the OBOR initiative is to implement the Go West policy (2018, p. 631).”

OBOR aims to establish trade corridors that would connect Asian, European, and African countries solely for mutually economic benefits on a larger scale (Wu, 2017). It can be pictured or regarded as a model of integration that aims to melt continental border barriers, for instance, 65 countries along the Belt and Road are participating in the OBOR initiative despite ideological, geographical, and cultural barriers. Central to the argument of scholars that developed a critical interest in OBOR is the claim that it is geopolitically motivated. Conversely, others maintained that OBOR is predicated simply on geo-economic interest.

However, at this stage, this work cannot maintain a specific stance regarding the primary aim of the BRI. Therefore, this work seeks to dissect the achievements of OBOR, its policy documents, and to garner details from some OBOR beneficiaries in a bid to identify who benefits more between China and the host countries. This approach aims to spot the real motives of OBOR by putting scores of socio-political, socio-economic, and sociocultural factors into consideration. Kenya's experience of OBOR can serve as a cautionary factor to all African states willing to absorb OBOR without filtering or dissecting its policy documents scrupulously.

When OBOR is viewed through the prism of the beauty it embodies, one might be tempted to or speedily conclude that it is predicated on geo-economic interest. Such a conclusion might erode the consciousness of the geostrategic and geopolitical aspects it embodies. Mackinder, cited in Rice (n.d., p. 3) argues that "any country that wields economic influence over the heartland has the privilege to exert power owing to its critical geostrategic position." From this school of thought, the geostrategic interest of China can easily be highlighted due to the increasing and random presence of the Chinese in Africa.

Cai (2017, p. 5) maintains that "many analysts of OBOR seem obsessed with the geopolitical aspects, while increasingly undermining the economic agenda of the initiative, which is the main push factor. The geo-economics and geostrategic interests are not contradictory due to their interwovenness. China is simply using the OBOR initiative to reinforce its presence in Asia through an inclusive transnational economic integration which spans beyond the Asian continental frontiers."

Nevertheless, here is a caution, should one look too deep into the geostrategic aspect of OBOR, the geo-economic reality would be obscured. It is pertinent to maintain an objective stance in the analysis of the BRI for a better outcome of this case study. The critical analysis of OBOR is fundamental due to the increasing and random presence of the Chinese people in Africa. It is a known fact that the Chinese presence in Africa is not characterised by leisure, but by heavy involvement in infrastructural development, such as the digital and maritime silk road. Examples of the Chinese Silk Road are the Mombasa port in Kenya, railway projects across Africa, and the heavy flow of Chinese investment into Africa. These protruding facts should be a significant concern to Africans because the intention of the Chinese government is not conspicuous.

However, the beauty of OBOR is glaring in its policy documents; albeit, the fact that it meets with the urgent infrastructural needs of the receiving states, gave the initiative a win-win kind of image in the eyes of the receiving African states. As a scholar schooled in the theories of international relations, the beauty of OBOR should not erode one's ability to question the core motive of OBOR. It is this fact that triggered the burning desire to research OBOR's benevolence in a bid to uncover its primary aim. It is a common fact, especially when viewed from a realist prism, that states find it obligatory to engage in international trade to satisfy their national interest. The question in this context is, won't the OBOR initiator axis interests impinge on the national interest of Nigeria in the long run?

However, one cannot expressly claim that China has a colonial tendency like the Western colonial states based on traceable historical records. From the well documented historical past, one can expressly claim that Africa lost her autonomy to the aliens/usurpers from the Western world due to early African leaders' acceptance of the largesse offered by the explorers/exploiters. Africa's colonial historical experience was characterized by exploitation and manipulation, which could trigger scepticism regarding the contemporary Chinese benevolence. Nigeria nay Africa embraced OBOR loans, but the disadvantages of these loans seem to be uncritically checked by the Nigerian government.

This work will consider international politics 'realism' and development theories such as modernization and dependency theories. Furthermore, it will also consider an elementary dive into the history of how the relationship began between Pre-colonial African leaders and the Western explorers.

The first aspect of this work will consider the historical background of the Silk Road, the trade culture of the Chinese people, and the pre-colonial Chinese relation with Africa. Followed by the push and pull factors of OBOR, which aims to know the socio-political and socioeconomic factors that spurred the creation of OBOR. The rationale for a holistic approach to this study is simply to bring the concealed aspects of OBOR to the fore. The final part of this work focused on the advantages and disadvantages of OBOR in Nigeria. The primary aim of this work is to identify the motives behind OBOR not covered in the OBOR policy record.

Historical Background of the Silk Road in Africa

Chinese earliest presence in Africa can be traced back to the maritime Silk Road adventure in periods earlier than the 14th Century. There was an ancient Silk Road that linked ancient China to East Africa, precisely the modern-day Kenya. Johnston claimed that this could be the reason why China considered Kenya as OBOR hub in Africa (2016, p. 4). According to Markovitz (1977), African kingdoms stretched contacts beyond the continental frontiers of Africa. There is a report of an African ambassador who visited China in 1083 AD, and by the 15th Century, vast fleets of Chinese ships and tens of thousands of Chinese explorers visited African coastal ports. However, by 1450 the Chinese maritime Silk Road to Africa ceased. Ancient Chinese exposure to the East African beaches was triggered by the African ambassador that visited China in the 1083 AD.

Markovitz further stressed that a study of science in China encouraged sinologists to reveal that conflict in the Court led to the elimination of Chinese interest in Africa in the period in question. The incongruities in the Court were not with the Africans but were within the imperial Court between the sea-based and land-based factions in China. As a result of the differences in the Imperial Court of China, by 1500, the great Chinese shipyard in East Africa was forced into extinction and the Chinese passion for ocean trade in Africa debacle. It accounts for the first extinction of the Chinese Silk Road in Africa. However, the Chinese presence simply returned to Africa following their participation in the Tanzanian-Zambian railway of our Century 'early postcolonial era' (1977, pp. 32-33).

In consonance with the above submission by Markovitz, New African (2015) reports that:

"Jan Julius Lodewijk Duyvendak, the late eminent Dutch sinologist, an author of 'China's Discovery of Africa,' wrote that "Yongle Emperor licensed the Chinese explorers' expedition of the maritime Silk Road to Africa because of the desire to acquire foreign products felt particularly at Court. The Emperor had a burning desire to enhance his status and reputation by re-establishing the overseas renown of the Chinese Empire."

From this historical evidence, the Ancient Chinese Silk Road push and pull factors, are similar to the contemporary OBOR initiative consolidated by President Xi Jinping of the Peoples Republic of China.

According to Chibundu (2000, p. 1), "historical contact between China and Africa commenced way before contact with the colonialist axis. He further stressed that historians uncovered fairly abundant evidence of the indirect contact between China and North Africa during the period leading up to the 2nd Century. The evidence echoed the pre-colonial ties with China; it includes traces of Chinese silk discovered on Egyptian excavated mummy 3000 years ago. Among the evidence is the Cleopatra, the known last Queen of Egypt often graced in the beauty of Chinese silk clothing."

Before the official launching of OBOR in 2013 by President Xi Jinping, the Chinese and Kenyan maritime archaeologist collectively explored the East African seacoast to find conclusive evidence of a shipwreck, whether or not it belonged to Zheng He's fleet. From the maritime research, a 15th century Chinese

"Yongle Tongbao" coin, a small disk of copper or brass and silver with a square hole in the centre, at Mambrui village, north of Malindi on Kenya's north coast were found.

Contrary to the popular narrative about Vasco da Gama, the explorer who pioneered the exploration of the East African maritime trade route between the 15th and 16th Centuries, the Chinese traders and maritime explorers, according to archaeological findings remain the pioneering foreign traders in Africa. Zheng He, a eunuch administrator and diplomat during the Ming Dynasty (1368-1644) in Imperial China, arrived on the East African coast several decades earlier than Vasco da Gama (New African, 2015). As put by a reporter:

Despite the current frenetic media salvo unrelentingly declaring China's 'new inroads' into Africa, nothing could be further from the truth. China's presence in Africa dates back centuries and spanned several ancient dynasties. Curtis Abraham traces China's ancient and imperial past into Africa and sees how it still affects the relationship of today. Zheng He's maritime travels took place from 1405 to 1433, and it is documented that in 1418 he led a vast fleet of no less than 62 ships ferrying 37,000 soldiers across the Indian Ocean "Western Ocean." (New African, 2015).

Most scholars of the historical background of the Silk Road narratives simply channelled scholarly attention to Eurasia transatlantic Silk Road, but with the help of the likes of Markovitz in his work 'Africa's Dual Heritage' that brought into global awareness the Chinese transatlantic

Silk Road, which linked Ancient China to the Eastern coast of Africa as far back as periods which preceded 1450, is now gaining attention in the literature regarding China-Africa relations, especially in this era that OBOR is making waves across the globe.

Okpeh et al. acknowledged China's earliest contact with Africa, which predated colonial occupation. According to him, the China Africa relations were interrupted by the emergence of colonial imperialism, which affected both China and Africa at different times due to European conquest and occupation in both continents to varying times in the nineteenth and twentieth centuries (2009, p. 1). Scholars of China's African relations gave different reasons for the elongated disconnection between Africa and China. Still, the common ground remains the mutuality that characterized the China Africa pre-colonial relationship.

The fantastic aspect of the early Chinese exploration of the East African beaches is that the Chinese military explorers and merchants did not put colonial occupation into consideration when they came into contact with the black race. From this historical reality, one can conclude that the Chinese geostrategic interest through OBOR will not undermine the sovereignty of African countries. However, the above is a conclusion reached from a careful study of the Africa-China history. Still, one should not allow it to sway one from the need to study the interest of OBOR in Nigeria critically.

Chibundu (2000, p. 2) brings into global awareness that the Chinese and African government relationship existed before colonial usurpation of the African continent. He further stressed some historical events that portrayed the warm relationship between African and Chinese ancestors. In Chibundu's words:

"The period from the 11th – 16th Century was characterized by attempts on both sides to acquire more excellent knowledge and understanding of each other. For example, a Chinese traveller known as Wang Boayan noted in his memoirs that he travelled to parts of North and East Africa between 1337-9, and 1347-8. Similarly, a Moroccan scholar, who paid a visit to China around 1358 documented his experience of Chinese traditional customs, scenery, and people. Official visits were also known to have taken place during this period. A naval explorer, Zhen He, was sent several times by the Ming dynasty to parts of East Africa to forge closer official and trade links. On the other hand, the likes of the King of Malindi in Kenya sent delegates to China in return. Unfortunately, the King, accompanied by his wife, died en route to China and was buried in Fuzhou Province. It was reasonable to organize grand reception, banquets, and exchange of gifts and goods during such visits" (2000, p. 2).

The above extract from Chibundu (2002) prudently highlighted the warm relationship between the pre-colonial Africans and the Chinese; this was a relationship that transcends Western civilisation and influence in Africa. From this historical background, it is claimable that the Chinese ancestors were lenient to the African ancestors compared to the Western ancestors that used diplomacy and military might in the disruption of African ways. However, in as much as promising OBOR appears, African leaders should be cautious of the Chinese benevolence euphoria.

The Silk Road is a melting pot in that it links continents together through trade. The Silk Road triggered the formation of institutions and legal backing for international trade. From this historical point of view,

much of 21st century civilization can be linked to the Silk Road. This is evident in Vaissiere's account of Silk Road cited in (Peters, 2019, p. 2) maintained that "the trade pattern in the Second-Century BCE is a form of trade-based globalization that indicated a primordial form of merchant-capitalism between the first along Middle Eastern cities like Babylon and the Greek-city states, existed prior to western pattern of capitalism. However, this is an account omitted in the writings of western scholars due to scarcity of information, and most of the accounts were written in ancient languages and text. And also, history has been Eurocentric and takes much of Ancient China's account from the work of Marco Polo which excluded events that happened prior to his contact with China. Marco Polo visited China and sojourned there for a decade and seven years between 1271-95. However, the account of China in his book 'The Book of Marvels' that was written between 1298-1299 in collaboration with Romance writer, Rustichello of Pisa excluded huge chunk of China's history. Central to the book of Marco Polo were fictions written down to entice the European medieval readers. It is an indication of how late it was before the Westerners and China came into convergence."

However, there is a considerable incongruity between scholars regarding Silk Road as China's conserved heritage. But the common ground between those for and against is that indeed there was trade activities between ancient China, neighbouring states, and with the Western axis starting from the Fergana Valley as put by Silin et I. (2017). Some authors are of the view that the ancient 'Silk Road' had nothing to do with trade, while others are of the view that it is a route that emanated from trade.

The purpose of the above brief historical background of Silk Road is simply to draw the attention of readers or global audiences to the fact that Silk Road is not a new concept to China, and it seems to be a conserved cultural heritage.

The Chinese contact with early Africans was facilitated through trade routes in India, Persia, and Syria. The connections were few, but it was characterised by mutual goodwill, and this aided the relationship with Africa in the postcolonial era (Chibundu, 2000, p. 1).

The contemporary Silk Road in the way of BRI is similar to the occupation which characterized the 1960's return of the Red Dragon 'China' to Africa. In the 1960s, the Chinese were dominantly involved in infrastructural projects. Such as Zambia to Tanzania railway construction, provision of technical expertise, doctors, scholarships, and various forms of aid. The railway project covered 1,100-mile-distance across Tanzania to Zambia for the ease of copper logistics, from landlocked Zambia to the Tanzanian port of Dar es Salaam boycotting links to Apartheid South Africa (Okpeh, 2009, pp. 1-2).

Furthermore, Okpeh stresses that "the railway project consolidated by the Chinese was a cutting-edge, in that it costs China the sum of \$500 million; during that phase, it was the largest foreign-aid project undertaken by the Chinese. Many Chinese engineers died in the process of the project, but still, the project was completed by the Chinese. The 1960s were characterised by incongruities between the Western and Eastern blocs; during this period, the Chinese financial strength was nothing compared to that of the Cold War giants, but still, the Chinese invested vehemently in the liberation of Africa. The Chinese used its experience of colonial oppression and liberty of freedom to establish a relationship with African states coming out of colonial oppression. The Non-Aligned Movement, forged by the African countries, fostered the China-Africa multilateral relations (Okpeh, 2009, p. 2).

However, historical data, according to Okpeh (2009, p. 3), echoes some discrepancies regarding how Chinese firms conduct businesses in host African countries where Chinese companies invested. Chinese companies are notorious for paying low wages, undermining international labour law, famous for undermining human and environmental rights. In Okpeh's word:

In some parts of Africa, Chinese enterprises have turned out to be just as greedy and cut-throat as their old Western counterparts, with behaviour on the margins of legality. Authorities in the Democratic Republic of Congo have been investigating, for example, the circumstances in which nearly 18 tons of radioactive minerals from primarily Chinese-owned mines were dumped in a river recently poisoning the water supply to a big mining town (2009, p. 3).

The above extract is a brief cautionary historical fact that recommended the necessity of filtering the Chinese benevolence in Nigeria. The Economist (2018), for instance, highlighted the challenges receiving states might encounter in OBOR. Risk such as inter-alia inflated expenses, lack of transparency, and trade imbalance. As stated earlier, this study will use historical data and political theories to dissect

OBOR projects. Since it is informed by the aim to comprehend the fundamental purpose of the OBOR China's foreign policy.

The above historical analysis is very vital to this work because it helps shed some light on China and Africa relations. Similarly, the historical analysis is equally pertinent to this work in that it will be of help to the African audience. It will richly enhance their understanding of the Silk Road, specifically the push and pull factors. The subsequent pages will highlight the push and pull factors of OBOR with a specific reference to Nigeria.

OBOR Push and Pull Factors

Integration at the regional or international level is spurred by the need to achieve one or two things, which is why China created the OBOR 'transnational integration' initiative. An initiative established or reformed to meet the interest of the Chinese people and also the infrastructural needs of the recipient states in Africa. This is why the 'push and pull' factors of the Belt and Road Initiative would be considered to explain why China picked interest in Nigeria. This section aims to answer questions such as: what are the factors that triggered OBOR, especially in the context of outbound investment? What attracted China to Nigeria? Highlights of the push and pull factors of OBOR will bring the aims of OBOR to visual reality. Then the application of theories and historical facts would be considered to help in sieving Chinese benevolence.

The OBOR push factors

The OBOR push factors should be viewed from a geo-economics and geopolitical prism because it is an initiative that has political and economic interests designed to accomplish the needs of the Chinese people. OBOR's five areas of focus are: coordinating development policies, forging infrastructure and facilities networks, strengthening investment and trade relations; enhancing financial cooperation; and deepening social and cultural exchanges (Johnston, 2016, p. 4). The above focus areas of the BRI encapsulates strategic and economic interest. What could be the motivating or push factors behind the Belt and Road Initiative?

Economic slowdown

In 2013 when President Xi Jinping visited Tanzania, China's economic growth had already slowed down. It was a situation that inevitably called for the urgency of outbound investment to boost the Chinese economy (Johnston, 2016, p. 5). Although, according to OBOR's policy document, it is a win-win deal. Silin et al. (2017, p. 4) assert that "the Chinese perceive the Silk Road Economic Belt as an initiative to achieve its national interest in the world in general, with a focus primarily on its neighbouring states. Nevertheless, coincidentally, the interest of the BRI blended with the interest of its partners or recipient states." The BRI has gone beyond the Asian continental frontiers and becoming ubiquitous on the African continent.

The above facts gave a panoramic view of the push factor of the Belt and Road Initiative.

China is a large per-capita-resources-scarce developing economy with an old population, while Africa is a large resource-rich developing continent with a vast young diligent population. The former has excessive financial savings and international standard infrastructure capacity; conversely, the latter dearth's both (Johnston, 2016, p. 5).

The above submission by Johnston, is an encapsulation of push and pull factors. China has substantial financial savings garnered from the inbound investment but threatened economically after the global financial crisis, which reduced American demand for Chinese products. As a result of the fall, the American demand for Chinese products diminished. Unfortunately, the Chinese economy was hit by a steady increasing old population, as a result of the strict family planning policies that led to a steady decline in the youth population. The Chinese period of demographic dividend is now considered a historical reality due to the strict family planning policy (Johnston, 2017, p. 2). The drastic fall in the Chinese youth population has reduced the country's competitive labour force capacity needed to drive a vibrant economy. The demographic backlash, in a way, is a push factor of the OBOR, which necessitated an outbound investment, especially to continent such as Africa, where there is a prospective demographic dividend. It is an encapsulation of push and pulls factors.

The reality of the Chinese society compelled the Chinese government to consider continent such as Africa, where infrastructure capacity needs a vibrant boost. The Economist (2017) highlighted the Chinese Standard Gauge Railway 'SGR' project in Kenya as an outbound investment example, which is part of the strategy to aid stability of the Chinese economic crisis by providing jobs for Chinese companies in OBOR territories:

"As China grapples with transforming its maturing economy towards consumption-driven growth while moving away from the fixed capital formation that has previously fuelled expansion, projects such as the Standard Gauge Railway 'SDG' offer a means for Chinese industries to venture abroad in the face of shrinking domestic markets (The Economist, 2018, p. 10)."

Silin et al. (2017) accordingly stress that "China is seeking to have a notable share of structural economic power wielded by the western axis. It sheds light on why China is devoted to the maximisation of exports of goods and services to OBOR countries. It is a stratagem to overcome the limiting barriers or restrictions on Chinese investments strategically imposed by the United States of America.

In a bid to achieve her geo-economics objective, China invested benevolently in the creation of trade corridors. By sponsoring infrastructure projects such as railways, 21st century maritime, and digital silk road like Alibaba. The aim is to simplify Chinese exports, which would trigger its economic development and stability.

The OBOR initiative in due time might change the economic landscape in Asia and Africa. Simultaneously, this approach will equally trigger the volume of payments in yuan to the detriment of US dollar domination. The economic aspect of the OBOR push factors has a glaring connotation of geostrategic interest. However, it is primarily motivated by the urgent need to address industrial excess capacity problems plaguing the Chinese economy following the international financial crisis, which triggered a reduction in the demand for Chinese products. As put by Lin et al.:

Many countries perceive the active promotion of the OBOR initiative as China's attempt to claim the role of an economic leader. People's Daily (or Renmin Ribao) newspaper has noted that Western politicians consider the OBOR initiative a geopolitical tool used by China to ensure domination in the region and create a new sphere of influence. The United States and Europe are afraid of losing their leading positions in the world financial system due to the strengthening of the Yuan (Silin et al., 2017, p. 8).

The Chinese see the infrastructural laggardness of the African continent as an avenue to boost its dwindling economy. Therefore, the provision of loans for the sponsorship of infrastructure and investment is urgently needed in all African states. The dominant push factor of the OBOR initiative primarily rests on the urgency to boost the Chinese economy and encourage the acceptance of the Chinese standard in the world (Cia, 2017, p. 9).

The above aphoristic extract from the work of Silin et al. (2017), should serve as a cautionary light to African leaders and decision makers when negotiating the OBOR benevolence with the initiators. According to The Economist (2018, p. 4) "observers that analogise the OBOR and the Marshall Plan 'the European Recovery Programme,' maintained that the OBOR initiative is similar to the unprecedentedly tremendous package aid that flowed from the USA government to European governments that participated in the Second World War. The purpose of the funding was to help them stabilise their dwindled economy. However, the difference is that OBOR is not based on aid or foreign direct investment but solely on loan financing for national projects." Chinese Premier Li Keqiang expressly stated in his speech to leaders of ASEAN countries in 2014 at Nay Pyi Taw, Myanmar that:

"We have a lot of surplus equipment for making steel, cement, and pleat glass for the Chinese market. The equipments are of great quality. We want companies to move this excess production capacity through foreign investment to ASEAN countries who need to build their infrastructure. These goods should be produced in the country where they are needed" (Cia, 2017, p. 13).

Cia (2017, p. 6) claims that "the Chinese government crafted OBOR to encourage regional development in China through better integration with neighbouring economies; upgrading Chinese industry while exporting Chinese standards and addressing the problem of excess capacity." From this analytical premise, one can argue that China aims to upgrade its economy from the accustomed inbound investment to an outbound investment economy. It is an economic strategy designed to address the problem of excess capacity and promote Chinese technological standards. It spurred the Chinese government to rejuvenate its ancient cultural Silk Road heritage.

The OBOR pull factors

A comprehensive analysis of push and pull factors of OBOR is required for an explicit and conspicuous understanding of the transnational Chinese foreign policy. However, much has been said regarding factors that propelled the emergence of the BRI, in the same light, thoughtful attention would be appropriated to the pull factors. The low cost of labour and the abundance of natural resources, among other things, infrastructure development needs in Africa caught the overwhelming attention of Chinese investors. The increasing Chinese need for natural resources, especially energy, coupled with the demographic dividend in the African continent, attracted the Chinese. Johnston (2017) stresses that "wage comparison between China and Africa echoes why Africa was shortlisted as one of the OBOR centres in the world. In 2016, in Guangdong, the minimum wage was US\$300, while in Hawassa Industrial Park, that same 2016 in Ethiopia, the average cost of labour was US\$50 dollars monthly." Africa is clearly in its demographic dividend era and thus serves as a potential pull factor of OBOR. The growing old population in China and the ever-increasing young population in Africa is a combination of push and pull factors.

The other pull factors of OBOR in Africa are the abundance of natural resources and the pressing need to finance large infrastructure projects in Africa to eradicate the growth of excess industrial capacity in China and also the need to accumulate energy. The People's Republic of China needs access to natural resources, precisely fuel and gas in Africa (Silin et al., 2017, p. 7). This could be why China is considering the consolidation of oil and gas pipelines in Africa, linking them to maritime trade corridors for Chinese ease of access. However, on a critical note, African leaders should be critical and cautious in this respect because this same pull factor characterised the earliest and present presence of Europeans in Africa hitherto. Rice (n.d., 2) alarmed a note of caution to the foreign beneficiaries of OBOR that "China is replicating some of the tactics the colonisers used against the Chinese during the reign of European colonialism." Historical data proved that European benevolence preceded the European colonisation of Africa, and the pull factor was the resources discovered in Africa.

The pull factor of OBOR in Africa is simply the abundance of natural resources, the vast young population, and low infrastructure capacity calling for a boost. The following page will look at the push and pull factors of OBOR from the perspective of Nigerian socio-political and socioeconomic reality.

Sino-Nigeria Relations

Nigeria is a democratic nation with large oil reserves, agricultural reserves coupled with a vast young economic active population. The Sino-Nigeria bilateral relation predates 1970. Although informal activities characterized the initial relationship due to historical distrust between the Nigerian and Chinese government caused by China's support for the separatist movement in Nigeria, and the Chinese communist ideology which opposes liberalism (Chibundu, 2007).

The relationship was thwarted to some extent by internal and external factors; this was the period Cold War waxed hot. Nevertheless, Nigeria advocated the recognition of China over Taiwan despite the political distrust. However, the relationship between Nigeria and China transmuted from an informal one to a formal one on the 10th of February 1971; and China consolidated a diplomatic office of the Peoples Republic of China in Lagos on the 6th of April, 1971, but so shocking that it Nigeria spent seven months to establish a diplomatic office in

Beijing in 1971 (Chibundu, 2000, p. 7). This historical fact shows Nigeria's sluggishness in getting things done in a situation of urgency, and it also shows China's willingness to get things done speedily when an agreement is reached.

Chibundu (2007, p. 9), posits that "Nigeria and China embody few similarities such as a history of the fight against feudalism, imperialism, and colonialism before decolonisation. Both countries have a monotheist and polytheist population. One in every four Africans is a Nigerian, and one in every three Asian is Chinese.

One in every five black men/women is a Nigerian, and one in every four people in the world is Chinese." In the African continent, Nigeria has the highest population while in the Asian continent, and in the world, China controls the highest population. Nigeria is globally known for its vast natural resources. At the same time, it is general knowledge that China significantly absorbs raw resources across the world as a country that produces final goods. As put by Akinterinwa:

"Nigeria and China are demographic giants, and their significance in global and regional politics cannot be jettisoned. Nigeria is Africa's most populous nation, while China is Asia's and the world's most populous. Furthermore, both countries are equally compelling in their own right, China as an emerging power in the world, and leading power in Asia. At the same time, Nigeria is the powerhouse of West Africa, and an influential figure in African politics" (cited in Ezechinyere, 2017).

The submission by Chibundu (2007), echoes the resourcefulness of both countries; therefore, a bilateral relationship is expected to be beneficial to them since both equally have something to offer each other. The Sino-Nigeria relationship predates OBOR 'an obvious fact,' but the initiative seems to have strengthened the tie due to its unique package. However, there are nuances from scholars that the Chinese are enjoying the dual privilege of opportunity and being opportunistic (Umejei, 2015).

However, before the emergence of OBOR, Nigeria have a cordial relationship, although it was strictly in economic terms. Despite the cultural difference in the context of political ideology, both countries maintained good bilateral relations. Before OBOR, Nigeria and China engaged in the trade of oil, military equipment, capacity building, and also scores of government-sponsored Chinese investment in Nigeria.

However, the relationship, according to Umejei (2015), favours Chinese more compared to Nigeria. Nigeria only export raw materials to China, whereas China dumps its final products in Nigeria, and also exploit the Nigeria young economic active population. The push and pull factors of OBOR comes to the fore when the activities that characterised the Sino-Nigeria relations is critically observed.

It is essential to highlight the underlying values of the Nigeria China bilateral ties. The Chinese relation with Nigeria draws from the principles of peaceful co-existence, which is traceable to the Indian-Sino Treaty of 1953, popularly known as '*Panch Shilla*'. The principles are:

"Sincerity, friendship and equality; mutual benefit, reciprocity, and shared prosperity; mutual support and close coordination; learning from each other and seeking joint development; and the One-China principle" (McDowell, 2012).

- *Mutual respect for sovereignty and territorial integrity*
- *Non-aggression*
- *Non-interference in each other's internal affairs*
- *Equality and mutual benefit and*
- *Peaceful co-existence (Chibundu, 2000, p. 10).*

The Sino-Nigeria relation was founded on progressive principles designed to buttress smooth frictions between both states. From this premise, it should be considered fair to take a critical look into the activities that characterised the ties between both states. The Panch Shilla principle is conspicuously evident in the OBOR initiative; according to Chibundu (2000, p. 10), "Nigeria and China are stalwart advocates of the South-South Cooperation, which aims to create a new and beneficial international economic order which is lacking in the existing international economic order." Sino-Nigeria's relation in Chibundu's view will bring fortune to Nigeria due to the South-South founding principles, which would create an alternative to Western economic dominance. Chibundu's view of China premised around the South-South Cooperation, can lure observers or the Nigerian government into thinking that OBOR is genuinely a win-win approach. Any opinion that agrees that OBOR is a win-win approach

Factors that pushed and pulled China to Nigeria, and pushed and pulled Nigeria to China

Nigeria has an absolute advantage in mineral and human resources, while China is abundantly rich in intellectual resources. Although Nigeria sits on vast essential natural resources but confronted with infrastructure challenges, and lack of adequate funds to finance infrastructural needs. On the other hand, China's appetite for energy is unmatched. However, this country lacks energy, which is mostly needed for industrial power machinery, and the economy active in the mass production of final goods.

The socioeconomic and sociocultural realities of both societies can be regarded as the pull and push factors of the Sino-Nigeria relations. Nigeria has a vast reserve of oil and gas coupled with a young population but plagued by a lack of infrastructure. In contrast, China has an absolute advantage in production capacity but disadvantaged by a lack of essential natural resources coupled with an old population.

Diplomat Shinn quoted in McDowell (2012, p. 13), highlighted four interest China has in Africa nay Nigeria and they are:

1. *Access to natural resources, especially petroleum but also minerals and, increasingly, agricultural products.*
2. *China seeks good relations with African countries to gain their support in regional and global forums.*
3. *China's diplomatic relations with Africa automatically end's Taiwan diplomatic recognition in Africa.*
4. *China wants Africa for its exports.*

The above highlights are an encapsulation of the pull and push factors that triggered bilateral relations between Nigeria and China; it equally accounts for the flow of OBOR to Nigeria.

Access to natural resources

China needs Nigeria's oil for the daily powering of its industrial machines and also for domestic consumption. Oil and gas are essential natural resources lacking in China, which Nigeria has in large quantities. This essential need spurred China to Nigeria for the acquisition of oil and gas. It is a pull factor that attracted China to Nigeria, among other things. McDowell (2012, p. 14) asserts that interest in Africa's natural resources attracted the Peoples Republic of China to Africa, just like other external powers from the West, precisely.

According to a study done by Ezechinyere (2011) on Sino-Nigeria relations, it was discovered that "China's speedy economic expansion accelerated her demand for Nigeria's oil. The need for Nigeria's oil triggered a watertight relationship between Nigeria and China, which has now resulted in guaranteed long-term access to Nigeria's underexploited resources, and this tops the Chinese agenda in Nigeria. In 2018, China signed a deal of \$80 million with Nigeria through its corporation Petro-China to locate upstream oil and gas that will generate 30,000 barrels daily for China. Furthermore, China has invested over \$4 billion in Nigeria in exchange for oil. China's primary interest in Nigeria is access to natural resources such as crude oil, and Nigeria is also seen as a source of income to China's industrial excess capacity. The above-detailed fact predates OBOR in Nigeria, and it shows the pull factors responsible for the OBOR's presence in Nigeria.

China seeks good relations with African states to gain their support in regional and global forums:

China's trade policy has connotations of geostrategic interest. China engages countries in the South axis in the OBOR initiative to boost its economic interest, assist them with their infrastructure needs. The OBOR is galvanising support for the Chinese government, and it has created an alternative to the western market through the establishment of trade corridors financed through OBOR loans, digital silk road, silk economic road belt, and 21st-century maritime silk road. As put by NIIA:

Nigeria and China are "burdened by destiny in their respective regions." Both countries, apart from being the most populated in their respective regions, are well endowed in mineral resources, for these reasons, and others, Nigeria and China are to play prominent roles in the politics and security of their respective regions. These informed the "nurturing of close bilateral relations between the two countries while fostering their collaboration in multilateral diplomacy on a wide range of issues of general international concern" (cited in Ezechinyere 2011).

China's Trick on the Intelligence of Africans

China maintains a warm relationship with the African continent to acquire strategic space necessary for the accomplishment of its national interest. However, the relationship between Africa and China is politically positive but economically unfair due to the trade imbalance. Nevertheless, China offered Africans an alternative to the western axis, although China claims to belong to the global south. Nevertheless, should the political and economic strength of China be measured, in a fundamental sense, China will not fit in the global south category.

China is categorized as a nation belonging to the south axis, which mostly describes the reality of most developing and underdeveloped axis such as Africa. African states feel more attached to China compared to the West due to the fallacy that China is equally a developing nation. Furthermore, the Chinese are categorised as people of colour.

Palmer and Perkins cited in Ezechinyere (2011) posit that:

"The Chinese have had some success in identifying themselves with the black Africans as fellow coloured people. It is a plot to turn Africans away from the Soviet Union as well as the West. Both countries have pledged cooperation in strategic partnership characterised by mutual assistance in international affairs within the framework of South-South Cooperation. China also resolved to support African Representation in the United Nation's Security Council, which Nigeria is in the race to occupy. She promises to support the New Partnership for African Development, which is a new vision of the African Union to get African continent out of underdevelopment."

The South-South Cooperation founding principles tallies with the OBOR objective of helping the African continent in building its infrastructures. The Chinese relations with Africa are a geostrategic initiative designed by China to advance its geopolitical and economic. Arguably, Nigeria is attracted to China and vice-versa. In a bid to strengthen cultural ties, China has made it a national policy to build Confucius institute in selected African countries; as a matter of fact, there are two Confucius Institutes in Nigeria merged with local universities. The institute aims to acquaint Africans with Chinese culture, especially the Mandarin language (Ezechinyere, 2011). These are initiatives of China designed to build trust and acceptance of the Chinese standard and

China wants Africa for its export

China is a global economic power, a home to massive inbound investment. China has made an economic fortune from years of inbound investment, cheap labour, and demographic dividend. Still, China was affected by the global financial crisis, and this subjected the giant of Asia to a problem of excess industrial capacity. During the global financial crisis, China was obliged to inflate the prices of its export simply to protect its economy from the global financial crisis. Amazingly the approach worked, but after the financial crisis debacle, major trade partners decelerated their trade with China, and this resulted in the industrial excess capacity problem, which forced China to seek a new market for its export. Subsequently, annual steel production in China escalated from 512 million tonnes in 2008 to 803 million tonnes in 2015.

The need to solve the problem of the excess capacity problem in China might be the reason for the emergence of the 2013 OBOR initiative, which is now making waves across the globe (Cai, 2017:12). The excess capacity problem created a common ground for both Nigeria and China. Still, the question which might come to the fore in this regard is the debt trap on the side of Africa nay Nigeria, as suggested by (Rice, n.d.). The debt trap diplomacy assumption might become a reality in Africa nay Nigeria, due to a culture of inaccurate debt service payment. For instance, the Structural Adjustment Program, debt relief initiative, was introduced to Africa due to African states' inability to refund loans to the donor community (Watkins, 1994). The lesson learned from the failure to service debt payments in the past should serve as a caution to Nigerian leaders concerning Chinese benevolence. It is to avoid finding herself in the Chinese debt trap in the nearest future. Still, the need to use the Chinese kindness to satisfy urgent infrastructural development subjected Nigeria to OBOR.

The push and pull factors of the Sino-Nigeria relation is worthy of critical dissection to crystallise the limpid or implicit aspects, also to understand the advantages and disadvantages of the BRI. Few theoretical frameworks coupled with comparative historical analysis would be considered in this study for an explicit knowledge of the intents behind OBOR, which will be of importance in administering recommendations to Nigeria and other African beneficiaries of the Chinese loan package.

Theoretical approaches to the study OBOR

The OBOR initiative appears to be a very tricky and complex one to scholars attempting to unravel/decipher the motives behind it, as a result of these complexities surrounding the initiative, analysts turned out to be equivocal on the extracurricular motives of OBOR. Some scholars claimed that the initiator of OBOR has a geo-economics interest. In contrast, others argued that it is geopolitically motivated; but the most objective of the scholars maintained that OBOR has both geopolitical and geo-economics interests.

The equivocal speculations regarding the intent of OBOR can be linked-to scholars' subjective stance or schools of thought, such as Eurocentrism, Europhobia, Sinocentrism, sinophobia, humanitarianism, and liberalism. However, this work will dissect the OBOR policy framework using scores of theoretical frameworks such as neorealism of Kenneth Walt, dependency, and modernisation theory, which collectively form the pool of substantive domain of political science known as political theories of the second-order theory. The first order political theory would also be considered; political thought, governmental policy, and practice are collectively conceptualised as a political theory of the first order.

Critical analysis of the relationship between early African ancestors and the colonial explorers would be compared to OBOR benevolence to Nigeria, nay Africa; it would be a short comparative analysis. The first and second-order political theory would be used for critical dissection of the garnered data. Below is a brief elucidation of the first and second-order political theories:

"First order political theory is the knowledge required to perform practical political actions or used by a practicing politician in his or her political career, for example, the experience used by a state president to achieve success (or failure) in practical politics. Theories are aimed at acquiring the knowledge to act or function politically. Second-order political theories are alternative theoretical explanations of practical politics. In other words, practical events form the subject matter of these theories which attempt to explain political behaviour. Ever since our disciplines have become "scientifically aware," there have also been attempts to predict political action employing political theories. This is the substantive domain of the political sciences as exemplified by theories of nation-building, Marxist theories of class, and theories of conflict. The second-order theory includes both philosophical and empirical (explanatory) theories (UNISA, 2016:8)."

First-order political theory approach to OBOR

The first order political theory will briefly explain the relationship between the precolonial African leaders and their western counterparts, with a specific focus on how the aliens won the trust of precolonial African leaders through benevolence. The case of modern-day Ghana would be used as an example of the relationship between African ancestors and the Western intruders. It is a general historical fact that Africa naturally attracts aliens in need of its natural resources, and it continues drawing aliens hitherto in the same pattern.

A retrospective analysis is pertinent to this work since the aim of this topic is to scrutinise the forces that spurred OBOR to Africa and to know what China wants from Africa. This work will look into the result of the African relationship with the earliest Western explorers that established relationships with pre-colonial African leaders.

It is a general knowledge that the budding relationship between African ancestors and the Western exploiters was cordial and characterised by trade, especially the slave trade. Precolonial African leaders were showered gifts by the colonialist before they usurped their ancestral territories from them. Africaw (2019), clarified the earliest relationship between pre-colonial African and European ancestors in a dissected manner which scrupulously and chronologically highlighted activities, and deeds that characterised their relationships. The relationship was marked by cunning diplomacy, the Trans-Saharan and coming of the Trans-Atlantic slave trade, the exchange of materials such as mirrors, textiles, and luxurious items. As put by Africaw:

The strategy used to win the heart of African ancestors

"When the White strangers first came to Africa, we (our ancestors) were not sure about their intentions, so most communities drove them away from their land. Nevertheless, the White strangers managed to convince some of our traditional rulers that they had not come to cause any harm but just to preach the good news (the bible) and also to trade with the local people. Some of the local chiefs along the coast started accepting white strangers by giving them a place to stay. The white strangers started building missionary centers where they stayed and preached the gospel and also traded with the local people. However, the white strangers later on expanded those missionary centers into forts and castles, where they packed slaves before shipping them abroad (2019)."

The above extract clearly stated the diplomacy adopted by early White men, used in cajoling pre-colonial African leaders; the foreign men approached the African ancestors in a disguised manner that tricked the pre-colonial African society. Gradually, the visitors penetrated locals using kind gestures and later transformed cathedrals into slave harbours. This past reality of the African society should not be forgotten, should not be eroded; it should instead serve as a cautionary heritage of our history. From this historical premise, the Nigerian government nay Africa should be cautious of any form of gift or goodies flowing into the continent from territories outside Africa. However, the account of African regarding the

preliminary relationship between the African and European ancestors should not be taken as the reality of the entire African continent as their historical accounts and deeds are diverse. But the common ground remains colonial usurpation and slave trade.

The take-home in this regard is that African leaders should be careful of largesse received from foreign partners because it could be bait.

The budding relationship between African ancestors and the Europeans had the glaring connotation of distrust on the side of the Africans, and cunningness on the side of the early Western explorers, but the explorers/exploiters outwitted the pre-colonial leaders. Africaw gave details of how the pre-colonial African leaders were influenced as follows:

The diplomacy of manipulation adopted by the early White explorers in Africa

"The white strangers did not understand the local language, and the local people did not understand a word the white strangers were saying, so it made communication very difficult. To help break the language barrier, the white strangers went to the local rulers. They asked the local rulers to give them some of the local people to train so they could speak the foreign language, which would make communication more accessible, but none of those local rulers were ready to give them out to stay with strangers. Later on, some of the local rulers came up with the idea that, instead of killing those criminals, they could give those criminals to the white strangers so the white strangers could preach the good news they said they came to teach to those criminals. Moreover, train them in a foreign language to aid communication, which was better than killing those criminals. So, the traditional rulers gave those criminals out to the white strangers and to show appreciation. Those white strangers gave gifts like bottles of wine and mirrors. To the traditional rulers. That was how the white strangers got their first "local servers" (2019)."

The first coming of the Europeans to Africa was masked as good intents, which beguiled our ancestors. Still, they only realised the negative gravity of their kindness to the White men after their internal autonomy was challenged and later usurped.

The coming of Islam to Africa, just like the coming of the Europeans was in a cordial form, although the arrival of Islam preceded the coming of Europeans to Africa. It is not strange that the coming of both axes was characterised by diplomacy because diplomacy seems to be the principal tool used in those days to encroach in established territories. However, this approach exists hitherto, although in a more advanced form. More importantly, trade was used as a logic to encroach and accumulate new territories by the Arab vanguards of Islam: As put by Markovitz:

"The earliest African empires, most notably Ghana, resisted the coming of Islam mightily. However, for hundreds of years, Muslims, mainly traders, were accepted as individuals and lived in a special section of town set aside for them. Muslims also sat in court, acting as interpreters and even holding offices as ministers. Nevertheless, in the middle of the eleventh century, Ghana's ruling classes still wished to maintain their allegiances to their ancestral religion. In the eleventh century, however, a puritan revivalist Islamic movement, the Almoravids, swept out of the desert in western Sudan in two great wings, driving north and south. The northern wing overran Morocco and, by 1103, dominated all of Muslim Spain. The southern branch collided with ancient Ghana about 1062 and did not overcome serious resistance until 1076 when the Muslims captured and sacked the Ghanaian capital. Although Ghana eventually reasserted its independence, its rulers never were able to reassert the empire's former power. After this Muslim invasion, the Ghanaian empire disintegrated into its various "tribal" components. Once a religious split occurred between a ruling class that was a Muslim and the commoners who remained pagan, the rulers attempted to moderate their beliefs (1977, p. 42)."

The above historical elucidation borrowed from the work of Markovitz (1977), expressed how strangers approached the African societies, hiding under good intentions with the hidden aim of desocialising and resocialising host territories. If the African ancestor knew the intentions of the strangers they hosted, they would not have embraced them, let alone giving them a place in their territory. The Ghanaian ancestors embraced the first and second coming of the aliens, but in the end, the Africans became victims of their kind gestures. It should serve as a cautionary history to contemporary Africans and the posterity.

The above extracts do not have a direct link or whatsoever to the coming of OBOR to Nigeria nay Africa, but it should serve as a cautionary past to receivers of China's benevolence. China's increasing and random presence in Africa should not be held lightly, should not be undermined, and should not be short of attention in Africa, to avoid historical reoccurrence or repetition of the past which diluted Africa's pre-colonial heritage. What if Chinese benevolence to Africa is a debt-trap or a strategy to drain Africa's

natural resources? China is aware of Africa's poor debt servicing culture but still indulged in giving considerable loans to African countries. What will happen if African states fail to pay back the loans, or are unable to pay the loans due to known and unknown factors that might arise?

Kenya, the pioneering beneficiary of OBOR, is starting to alarm the discrepancies encapsulated in the OBOR policy, for instance, the case of the railway 'SGR', the ban on fish importation from China, which triggered a threat from China (Einashé, 2018). Kenya is a perfect example of an African country trapped in the Chinese net, due to its inability to service her debts to China; as a result of this, China is at the brink of controlling Kenya's Mombasa port (MAREX, 2018). It should be a source of concern to Africa because national ports are a crucial sector of income and security of a nation, a region, and a continent.

Coastal lines, especially those with established ports, are keys aspects of the national border. When a country is not in control of its ports, in a fundamental sense, such a country is not in full control of its territory, because such geographical orifice can be an avenue of alien or migrant intrusion. Could this be a part of the Chinese geostrategic interest in Africa? Can one say that China is deliberately exploiting Africa's vulnerabilities as a means of fostering its geostrategic interest?

One might be tempted to say 'yes' when discrepancies surrounding the OBOR projects, and the recent past negative development between China and Kenya are considered.

However, highlighted caution stated earlier that one should not be drowned in the geostrategic aspects of the BRI because it would erode the beauty of the geo-economic aspect, which is essential for the elevation of the infrastructural condition in Nigeria. Nigeria, for instance, like other African countries, is suffering from infrastructure laggardness, which increasingly threatens her infrastructure development, economic viability, and logistics. The geo-economic aspect of OBOR can be viewed as a double-edged sword in that it is economically beneficial, but the sad aspect of it remains the intertwined geopolitical or geostrategic aspect, which is conspicuously inevitable. It reminds one of the famous sayings in economics "no free lunch."

These same OBOR loans enjoyed by Kenya, which suddenly transmuted to a source of threat to its sovereignty is equally enjoyed and praised by Nigerians and most African states. Should African states default debt payment in the nearest future, China's access to Africa's assets/resources would be unstoppable. It can be regarded as the third coming of China to Africa, but a different alien, from a different continent, and in a different form.

The OBOR is viewed by all its beneficiaries as the fastest approach to attain modernisation, or the only means to attain their respective infrastructural dreams. Such inclination can be traced back to development theories, such as dependency and modernisation theories, and Rostow's theory of development. These theories are models of modernising underdeveloped states; the OBOR development package in a way fits in, in the theories above.

Matunhu faulted the development theories for eroding African leaders' ability to generate solutions to development challenges in the continent internally; he claimed that modernization theory would further develop the Western societies to the future detriment of Africa (2011:66). Should one juxtapose the development theories with the push and pull factors of OBOR, the same conclusion might be reached regarding China, although the package appears as a win-win deal.

Modernisation theory of development approach to OBOR (second-order political theory)

Modernisation theory, according to its pioneers such as Marx Weber and Talcott Parsons, is a theory used to explain the transition from pre-modern or pre-colonial phase to modern phase. This theory puts socioeconomic, socio-political, and sociocultural realities of societies into consideration, and as a measure to decide whether a society is modern or pre-modern. It primarily focuses on the means of production. For instance, an agrarian or subsistence society, according to the modernisation theory, necessitates the need to acquire technology to help boost agricultural production, since human resources production cannot satisfy internal let alone external demands (Inglehart & Christian, 2007:3073). Rostow's conception of economic modernisation theory is relevant to the analysis of OBOR because policy document is a guiding framework to how China should modernize host nations. Nevertheless, can state A genuinely modernise state B?

Rostow's model, stratified the economy of host least developing and developing states into phases, for ease of solution to the problem of modernisation in host societies.

If underproduction and lack of infrastructure is the problem plaguing underdeveloped or developing countries, Rostow suggests that support should be provided to them in the form of technology, expertise, and capital. For example, the Marshall Plan was informed by Rostow's political theories (Reyes, 2001). The OBOR package should be appropriated kudos in this respect, due to loans offered to Nigeria, nay Africa for infrastructure development.

According to this theory, traditional or pre-modern societies can slide into modernity or development by following the transitional pattern of the developed countries. This theory gears a society towards industrialisation and urbanisation to enhance production capacity. The modernisation theory can ideally be used to describe or theorise the OBOR initiatives, especially when the aims of the project are critically highlighted. Nevertheless, most aspects of OBOR do not fit into modernisation theory except the modernisation of socioeconomic structure explicated by Rostow in which he listed five stages of development which are:

"Traditional society, a precondition for take-off, the take-off process, the drive to maturity, and high mass consumption society."

It is no doubt that the OBOR, is designed to help Nigeria nay Africa attain some aspects of the above stages, but our concern should be the possible future consequences of OBOR.

Below are the aims of OBOR which coincide with values encapsulated in the Rostow's economic theory of modernisation:

"According to PWC, the OBOR countries require at least USD 5 trillion for infrastructure development from 2016 to 2020. The Asian Development Bank requires USD 8 trillion for infrastructure development by 2020 for the proposed connection of OBOR countries and getting the full benefit from the OBOR initiative. Since most of the OBOR partners are developing countries, therefore, infrastructure development should be the top priority for global future development under the OBOR initiative. Another most important step should be taken to remove the constraints of trade and investment, to reduce trade cost, and to motivate economic development" (Sarker et al., 2018, p. 626).

"China's growing outbound investment ambitions could be as transformative for today's emerging countries as inbound investment was for China. It will depend upon how recipient developing economies, in particular in Africa, utilise China's investor interest for their own sustainable development" (Johnston, 2016, p. 1).

"China has emerged from acting as a relatively minor player in African economies at the start of this century to now serving as a principal source for trade and investment. Today, China represents Africa's single largest funder and builder of infrastructure. China's role in supporting African development pre-dates official pronouncement of one Belt, One Road, but OBOR now provides a galvanising framework for which the Chinese government, corporate leaders, and their counterparts can formulate their engagements (The Economist, 2018, p. 6)."

"Currently, more than 60 countries are involved in negotiations. Their economic and foreign policy interests are not uniform and do not always coincide. An analysis of experts' opinions and documents describing China's initiative made it possible to identify the interests of China and the actual goals of OBOR from the initiators' perspective. (Silin, et al., 2017:5). The initiator, according to this author, is the founder of OBOR."

The above extracts from different scholars are quite unequivocal on the modernisation aspect of OBOR which is the geo-economics interest of the initiative. The common ground in the assumptions opined by the scholars that picked interest in the OBOR discourse is China's interest in funding infrastructure projects in Africa through loans, to improve logistics to and out of Africa, to boost production capacities, and also to curtail Western influence on African trade. The economic modernisation intentions of the OBOR is quite convincing, in that it coincides with urgent infrastructural needs of Nigeria, nay Africa. The following lines will highlight values encapsulated in the economic modernisation theory as explicated by Rostow, and it applies to OBOR in Nigeria:

Primitive society

This stage is dominated by subsistence farming and trade by barter. A socioeconomic system of human resources and commodity exchange for another commodity. It is a system that predates the modernisation of African societies. Historians argued that cowries were the dominant medium of goods exchange before the coming of Europeans. Subsistence farming is a setback limiting Africa in the context of the production of Agricultural goods. Subsistence farming is still highly practiced in many parts of Nigeria. The impact of subsistence farming on the economy is adverse due to its inability to satisfy both internal and external demands. OBOR initiative is willing to intervene in this respect to boost export capacity in Nigeria. Below are agricultural Public-Private Partnership projects in Nigeria that are covered by OBOR initiative:

“A leading Chinese green industry company, Elion Resources Group, has signed a Memorandum of Understanding (MoU) in Nigeria as part of its exploration of investment opportunities in the country in the areas desertification control, agriculture, and development of new energy resources. Elion President, Wang Wenbiao, who led the company's delegation to Owerri weekend, signed the MoU with Imo State Government (THIS DAY, 2018).”

“Wang noted that under the guidance of China's B&R Initiative, “ELION is willing to work on combating desertification in Nigeria to push ahead, drawing on the Kubuqi Model, the progress of desertification control in West Africa, and even the whole African continent.” Based on its unique desert control model and eco-restoration technologies developed over the past 30 years, ELION is committed to promoting environmental progress despite the distance between Africa and China. One of the largest developing countries in the world has established a close relationship with Africa, which is home to the world's most developing countries. As a global leader in ecological protection, ELION has also developed a close connection with the continent. Wang was granted in 2013 by the United Nations Environment Programme the title of “World Dryland Champion” in Windhoek, the capital of Namibia, and in December 2017, the Lifetime Achievement Award as a Champion of the Earth in Nairobi, Kenya” (Nigerian Tribune, 2018).

The above partnerships were designed to transform subsistence agricultural farming in Nigeria to a modernised one in order to meet local and external demands of agricultural products.

Preparation for take-off

OBOR is practically helping Nigeria attain this height. This stage is characterised by specialisation in the production of certain commodities, production of surplus goods and trade, development of transport infrastructure to foster trade. This is a stage that promotes savings and investment (Matunhu, 2011:66).

The preparation stage for take-off changes the socioeconomic and socio-cultural landscape of production in a bid to enhance output; at this stage, the input is massively enhanced through the purchase of advanced machinery capable of triggering mass production. Such a change in production culture and specialisation in the production of a specific product or commodity will encourage investment and savings provided there is order. The Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) is an initiative of the OBOR designed to help host states of OBOR, such as Nigeria, to achieve urgent infrastructural needs, which aims to foster the production of goods, encourage investment and savings. President Buhari disclosed the following at the FOCAC meeting where African Heads of State met with President Xi Jinping and other Chinese elites:

“For Nigeria, our partnership with China through the FOCAC platform has resulted in the construction of the first urban rail system in West Africa. This \$500 million project in Abuja was commissioned in July this year. This 180km rail line that connects Abuja and Kaduna was commissioned two years ago at the cost of \$500 million. Today, the rail line is functioning efficiently with no issues – indeed, a sign that Chinese technology is world-class. Nigeria is leveraging Chinese funding to execute \$3.4 billion worth of projects at various stages of completion. Furthermore, less than three months ago, Nigeria signed an additional \$1 billion loan from China for additional rolling stock for the newly constructed rail lines as well as road rehabilitation and water supply projects. Nigeria will continue to support the FOCAC initiative and also seek to key into the Belt and Road Initiative. Some of the debts incurred are self-liquidating. Our country can repay loans as and when due in keeping with our policy of fiscal prudence and sound housekeeping” (Premium Times, 2018).

FOCAC is an initiative of the OBOR, and it is entirely instrumental in helping Nigeria prepare for the take-off stage, which will augur well if effectively and critically managed by Nigeria.

The other three stages of the Rostowian theory are **the take-off, drive to maturity**, and the production of final goods characterises **the period of mass consumption stage** (Matunhu, 2011, s. 66). Nevertheless, so unfortunate that the take-off and the other two are stages Nigeria is yet to attain, judging

from the fact that Nigeria indulges in the importation of final products of crude oil and other material goods (final and capital goods) which are mainly consumed by the Nigerian population.

The question is, why is the Nigerian government not using the OBOR fund to finance the building of oil refineries, or renovation of existing oil refineries? This question would be addressed in the following pages. The drive to maturity stage is still far to be reached, because a large proportion of Nigeria's national income is from crude oil, and a vital portion of the income is used for the purchase of imported goods such as petrol, kerosene, diesel, automobiles, machinery, chemicals, and other materials like textiles. The sad truth is that OBOR cannot help Nigeria, nay Africa reach the take-off and drive to maturity stage, due to scores of factors ranging from cultural, psychological, philosophical to political factors.

The Rostowian theory of economic development succinctly painted a positive image of OBOR due to its formidable economic package, but this theory paid little or no attention to its geostrategic and geopolitical aspects. However, the dependency theory will address the grey sides of OBOR left out by Rostow's theory of economic modernisation. The Rowstorian logic made no critical evaluation regarding the push and pull factors of the initiator of the development aid because it sees the initiator as a provider with ulterior motives. Should we solely consider the Rowstorian economic development theory, the concealed forces behind the push and pull factors would not come to the fore; therefore, to filter the BRI benevolence to Nigeria nay Africa objectively, multiple theories should be considered. Dependency theory would be used for a critical analysis of China's benevolence to Nigeria nay Africa.

The Dependency theory approach to OBOR

The dependency theory is attributable to the consciousness aroused by the critical views propounded by the Marxist school of thought. The likes of Wallerstein, Raul Prebisch, Theotonio dos Santos, and Andre Gunder Frank maintained that underdevelopment of Less Developed Countries should be levied on their inferior position in the global capitalist system. The theorist, as mentioned above, further maintained that the world capitalist system is highly beneficial solely to the advanced capitalist societies (Mansbach & Taylor, 2012, s. 465). It is the reality of the global North and South divide, and, arguably, developed China exploited this divide by aligning with the global south as it is evident in the South-South Cooperation.

From the premise of the above dependency theorists, advanced capitalist societies have an absolute advantage in the production of final or processed goods, which cost more in the global market compared to the prices of raw or primary goods. It explains why the dependency theorists are unequivocal regarding the robust economic position of advanced capitalist societies. China is a communist society, but in an economic context, the country is strictly capitalistic. This section aims to filter OBOR's benevolence, contrary to the modernisation theory, that did not put filtering of the initiative into consideration. **Can China help Nigeria nay Africa reach the third, fourth and fifth stages of economic modernisation highlighted by Rostow?** In a basic sense, can one sovereign state help another sovereign state reach the period of mass consumption in a global capitalist order?

The dependency theory emerged as a harsh opposition to the modernisation theory, which debunked the majority of the economic strategies suggested by the modernisation theory (Matunhu, 2011:68). The criticism advanced by the dependency theorists are:

“Classical development theories such as modernisation theory, is quite misleading, based on the fact that it failed to put into account the reality of the relationship between the global north and south (Andre Gunder Frank, cited in Matunhu, 2011:68). The Brandt Commission (1980), set up by the United Nations in 1977, reported that development informed by modernity theory had failed” (Andre Gunder Frank cited in Matunhu, 2011, s. 68).

“Reid (1995:47-48) reports that the expectation that a speedy economic growth 'modernisation' in developing countries itself would be beneficial to the poor masses is yet to manifest, and no concept of development that subjects millions of people to penury and starvation is palatable” (cited in, Matunhu, 2011, s. 68).

“The above assertions echoed by the dependency theorists expressly found strength in the weaknesses of the modernisation theory. Furthermore, the main argument is that the modernisation framework or logic fails to go critical on the imbalanced trade relations between the global south and the global north.

The developed states stand to benefit the most from international trade, compared to the global south because the developing and underdeveloped axis depends on developed axis for both development funds and for technology essential for the production of goods to create national revenue. (Markovitz, 1977, s. 72)”

China's foreign policy under the image of OBOR preaches the beauty of its interest such as helping underdeveloped and developing nations to boost their infrastructure capacities such as standard roads necessary for logistics, international airports, marine ports, railways, 5G internet, and importation of industrial machinery to help accelerate the production of raw materials for exportation.

From a critical point of view, informed by the dependency school of thought, the Chinese BRI is only sponsoring projects that will enhance its national interest. However, the BRI will satisfy the short-term needs of its foreign beneficiaries, but in the long run, the receiving countries might become indebted to China. They would become reliant on Chinese products and technology, just how most contemporary African states are reliant on final goods from Western Europe and Japan, which consumes a huge chunk of their national income. The statistical data below is evidence of Nigerian exports and imports transaction.

Import data

“Imports to Nigeria advanced 15.7 percent year-on-year to NGN 949.3 billion in September of 2018 from NGN 820.5 billion in the same month a year earlier, mostly due to higher purchases of agricultural goods (11.4 percent) and manufactured goods (27.8 percent). The most important import partners were: South Korea (29.1 percent of total imports), China (14.2 percent), Netherlands (11.6 percent), Belgium (7 percent), and the US (5.4 percent). Imports in Nigeria averaged 201097.41 NGN Millions from 1981 until 2018, reaching an all-time high of 1554732.90 NGN Millions in March of 2011 and a record low of 167.88 NGN Millions in May of 1984. Nigeria imports mainly: industrial supplies (27% of the total in 2014), capital goods (23%), food and beverage (17%), fuel and lubricants (14%), transport equipment and parts (12%) and consumer goods (7%). 43% of total imports come from Asia; 34% from Europe; 15% from America; and 7% from Africa. This page provides - Nigeria Imports - actual values, historical data, forecast, chart, statistics, economic calendar, and news. Nigeria Imports - actual data, historical chart, and calendar of releases - was last updated in January of 2019” (Trading Economics, 2018).

According to the above statistical data, Nigeria's imports is characterised mostly by refined/manufactured goods and fewer capital goods. In September 2018, the manufactured good was 27.8 percent, while agricultural goods were 11.4 percent which the aggregate was 39.2%. China's import to Nigeria was 14 percent at the period in question. Forty-three percent of Nigeria's total imports come from Asia, and the final/processed goods characterised 50% of Nigeria's imports. From this statistical analysis, it becomes evident that 50% of Nigeria's revenue is spent on the importation of final goods, which cost more compared to primary goods that is the major annual export of Nigeria. The terms of trade in this respect are not favourable due to the inferior price of primary goods in the global market.

It is an indication that Nigeria's status in the global capitalist economy is inferior; and **the OBOR initiative according to its mandate, aims to help Nigeria develop its export capacity of primary goods not the production of processed or final goods**, which would have been pivotal in enhancing Nigeria's status in the global capitalist economy. The global capitalist model is not highly rewarding to countries excessively dependent on the exportation of primary or raw goods, and such countries are bound to suffer from economic shock, should the price of their specialised raw good fall in the global market. **It is the main external factor responsible for the contemporary recession Nigeria found herself; the culture of dissaving and other factors are secondary.**

However, Nigeria's indulgence in the exportation of primary goods should not be blamed on BRI because China, as an astute primary actor, is pursuing her foreign policy, while Nigeria as a rational primary actor, is equally pursuing her overriding national interest. The political and economic affairs of Nigeria is of less importance to China because China is simply fixated on fulfilling her national interest. The neorealist school of thought consolidated by Kenneth Walt succinctly echoes states state of nature at the global level, which elucidates states conducts in reaching their respective national interest. In a competitive global capitalist arena, what could be the implications of the indulgence in excessive exportation of primary or raw goods? The next phase will make a dissected analysis of Nigeria's export culture and check the possible consequences of indulgence in such trade pattern or culture. Below is a statistical report on Nigeria's export:

Exports data

"Nigerian Exports rose by 36.2 percent year-on-year to NGN 1754.6 billion in September of 2018 from NGN 1288.2 billion in the same month a year earlier, mainly driven by higher sales of crude oil (36.5 percent). Manufactured goods (85.4 percent); raw material (36.7 percent); energy goods (42.3 percent); and solid mineral (47.9 percent). Main export partners were India (15.8 percent of total exports), Spain (10.8 percent), France (10.3 percent), South Africa (6.9 percent), and Netherlands (5.7 percent). Exports in Nigeria averaged 403013.99 NGN Millions from 1981 until 2018, reaching an all-time high of 2648881.76 NGN Millions in December of 2011 and a record low of 322.93 NGN Millions in February of 1983. The export of unprocessed goods (oil and natural gas), is the main factor behind Nigeria's growth, and it accounts for more than 91% of total exports. In 2014, 43% of total sales went to Europe, 29% to Asia, 13% to America, and 12% to Africa. This page provides - Nigeria Exports - actual values, historical data, forecast, chart, statistics, economic calendar, and news. Nigeria Exports - actual data, historical chart, and calendar of releases - was last updated in January of 2019" (Trading Economics, 2018).

The above statistical analysis shows that Nigeria's primary source of revenue is the exportation of oil and natural gas, which account for **91 percent** of total export. Exports of the aforementioned primary goods escalated by **36.2% annually** up to September 2018. The increase in the quantity of exported crude oil might be the consequence of the sharp drop in the international price of oil.

The OBOR initiative aims to help Nigeria reinforce its export capacity by providing essential infrastructure logistics such as an airport, standard roads, stable electricity, and 21st-century maritime silk road. It is an excellent initiative when viewed uncritically or through the **modernisation prisms**, but when viewed through **the dependency theory**, it paints a grey or divergent picture of the formidable One Belt One Road. The excessive exportation of primary products is an indication of inferior economic status in the global capitalist hierarchy. China, in the past, used to be a nation in the periphery, but now in the centre. In other words, China used to be at the bottom of the capitalist pyramid but now competes with nations in the core/centre.

However, the blurry aspect is that a nation that knows the actual path to economic prosperity indulged in providing infrastructure loans through OBOR to Nigeria on a developmental path that will subject Nigeria to the bottom of the capitalist pyramid. China's increasing financial support to the production of primary goods in Nigeria, and export logistics, in a way, brought the primary intentions of OBOR to the fore. China is constructing A Nigeria that will be dependent on Beijing; Just how the Colonial United Kingdom constructed a 'colony' Nigeria that is dependent on the West for survival in a world of self-help.

A view expounded by Markovitz regarding external powers intentions in Africa, to some extent, shows a similarity between the contemporary OBOR policy and the timeliest European occupation in Africa. He claimed that:

"Without the grain of Africa," Marc Bloch tells us, "the existence of Imperial Rome is as little conceivable as Catholic theology without the African Augustine." Even earlier than Rome, overseas empires began to drain the African continent of her raw materials. The Phoenicians, sailing in the twelfth century B.C. from the biblical cities of Sidon and Tyre, established their main base at Carthage, near Tunisia, and spread settlements over the whole of the western Mediterranean coast of Africa. At approximately the same time, Greek city-states founded colonies at Cyrenaica, opposite the Iberian Peninsula. Later, in 596 B.C., Phoenician sailors under the orders of Pharaoh Necho of Egypt circumnavigated the continent in three years-landing for three months each year to grow crops. After Rome destroyed Carthage in the Third Punic War in 146 B.C., Romans became masters of the Mediterranean from Morocco to Egypt. All of the interior below the Mediterranean they called Ethiopia. As far South as Kenya, Rome shook loose Africa's Ivory, precious stones, gold dust, ostrich feathers, slaves, and animals for the amphitheatres- and spurred caravan trade forward with the introduction of the camel at about the time of Christ. Nevertheless, then the disintegration of the Roman Empire, the spread of Islam, and the chaos and decline that led to the small-scale organisation's characteristic of Europe throughout the Dark Ages broke the contact between Europe and Africa until the Renaissance" (Markovitz, 1977, s. 57).

"Western Europe's rediscovery of Africa did not occur until the end of the fifteenth century, when Prince Henry of Portugal, seeking silk and spices, ventured around the African coast to reach India. The disintegration of the Roman Empire, the spread of Islam, chaos, and decline triggered small-scale organisations characteristic of Europe and Africa until the renaissance. Furthermore, the relations of these powers with Africa fall into three main periods. First, the slave trade dominated economic relations from the sixteenth to the eighteenth century, after which it was replaced by 'legitimate commerce'-palm oil, gold dust, timber for firearms, tobacco, beads, and rum. Then, private 'traders' functioned as governments until the mid-nineteenth century, when metropolitan legislatures inaugurated 'crown colonies.' Then, in the third period, colonies gained economic value as a result of exploding industrialisation in Western Europe, which required significant new supplies of raw materials (such as manganese and bauxites) and expanding markets for, colonial powers imposed their equivalent of Pax Britannica. They improved transportation, introduced new systems of communications, and established governments that were strong but limited in scope (Markovitz, 1977, p. 58)."

This work considered the above piece just to show the history of the economic development pattern in Africa. From the cradle of African convergence with the external world, Africa has been socially and

economically constructed, to find pleasure solely in the production and exportation of primary goods needed by the countries that initiated the modernisation of the African continent.

Before decolonisation, the colonial masters in their little way modernised the African continent, but in a way that promoted their national interest, and each colony was designed to specialise in the production of cash crops needed by the colonial masters. The African leaders in the era mentioned above embraced the **dependent development**, due to a myopic understanding of the global capitalist economy, and weak bargaining position; therefore, one cannot wholly blame the budding postcolonial African leaders for the wrong economic choice. The disturbing aspect of the pattern of production in Africa is the fact that, hitherto, Africa remains in the production pattern inherited from the colonial masters. China seems interested in fostering the colonial pattern of production in Africa for its economic interest too.

Dependency comes in multiple shades, such as aids, foreign direct investments, loans, technology, final and capital goods, and the introduction of foreign cultures such as democracy and monotheism. It explains why African pilgrims take resources to Saudi Arabia, Rome, and Israel; it is an indication of the dependency value chain.

African countries that are enjoying the benevolence of OBOR risk the possibility of being leashed to China's technology, investments, and conditionality, although China claimed that they have no intention of interfering in host states' domestic affairs. Conversely, an incident that transpired between Kenya and China of recent echoes future possibility of China to threaten OBOR receiving states to succumb to certain conditions. For instance, China threatened to bring an abrupt halt to loan supply to Kenya due to Kenyan's government ban on importation of Chinese tilapia fish, which flooded the Kenyan domestic market (Maruiki, 2018).

In the realist school of thought, it is unethical for one state to rely on another state or international organisation for survival. When the national interest of the supplying state clashes with the interest of receiving or host states, the supplying state might indulge in or consider the use of soft or hard threats.

In such a situation, the receiving state is bound to operate from a weak point because it is leashed to aids, machinery, loans, or foreign direct investment.

The OBOR zeitgeist, appeared to contemporary African leaders as the sole approach to economic and infrastructure development; as a result of this perception, most of these leaders indulged heavily in the absorption of BRI loans to satisfy their economic and infrastructural needs. It was based on this premise that 51 African leaders flooded the 2018 FOCAC summit in Beijing (Dahir, 2018).

This same pattern of behaviour characterised the early relationship between colonialists and their colonies.

As put by Markovitz:

These new countries still depended on the colonial powers, both for development funds and for the technology necessary to achieve a higher standard of living for their peoples. The conditions of exploitation remained: the new states are still producers of raw materials; and there are still markets for more sophisticated goods (1977, p. 72).

The above submission, to some extent, has connotations of similarity to the OBOR occupation in Africa. African states are dependent on China for infrastructure development sponsored through loans offered by the Chinese government. The nature of the loans needs to be dissected for the dependency aspect of it to come to the fore. China offers loans to Africa in specific public sectors such as railway, highway, electricity, seaports, and production of cash crops simply to enhance exports of primary raw materials. If China truly meant well for Nigeria nay Africa, knowledge in the creation and development of artificial intelligence would have been heavily sponsored and promoted in Africa.

The new OBOR approach is quite different from the past and contemporary West European development approach in Africa, but the fact that both axes has overwhelming ambition in promoting the production of primary goods in Africa should raise suspicions. It sums up Matunhu (2011) criticism of the development theories because these theories shaped African societies into thinking that the approach to development or economic success is by the exportation of primary goods.

Rodney, cited in Matunhu (2011, p. 70), asserts that "from the late 19th century, up to the emergence of decolonisation consciousness, Africa was shaped to be the main supplier of undervalued primary goods to Europe, and the consumer of overvalued final goods from the West." Similarly, Mansbach and Taylor (2012) assert that the "dependency theory sees the world economic structure, as simply beneficial to the advanced capitalist countries. Terms of trade worked against the Less Developed Countries because the prices of imported manufactured goods rise faster than primary goods destined for export." Such a pattern of trade will continuously force producers of primary goods to the bottom of the capitalist kyriarchy.

In conclusion, OBOR can be categorised as a beneficiary of the global capitalist system, since its approach aims to support Africa mainly in the exportation of raw materials. Such an initiative will place China in a superior position in the global capitalist economy, while it would subject Nigeria nay Africa to an inferior status in the global capitalist economy. It echoes the neorealist assumption that the logic of the international system shape states' conducts.

OBOR is quite formidable compared to the World Bank and IMF developmental policies, but the common ground is that Africa's external trading partners have a common hidden motive of promoting the production of raw materials in Africa. Although there is nothing irrational in the production and exportation of primary goods, the problem simply lies in when the production of primary goods is seen as the only or main source of national income. It is a problem of consolidated dependency culture, a worshipped status quo in Africa, which is more disturbing to observers when influential trade partners strategically indulge in the reinforcement of dependency, which subjects Africans to the bottom of the pyramid gravity.

Neorealist approach to OBOR

Neorealism is vital to this discourse because it is an analytical tool used for the explanation of foreign policy or interstate relations, and it emphasises the unit and state level of analysis. It tells us why states behave in specific ways and how national interest spurs interdependency/cooperation between states at the global level characterised by anarchy, which means lack of a central authority to enforce order in the global domain. The pioneer of this school of thought is Kenneth Waltz, and below is his submission regarding the theory of international politics:

A theory of international politics can describe the range of likely outcomes of the actions and interactions of states within a given system and show how the range of expectations varies as systems change. It can tell us what pressures are exerted and what possibilities are posed by systems of different structures (Gideon, 1998, p. 145).

China created the OBOR to achieve a lion share of the global capitalist economy. In contrast, Nigeria, a global south nation, is bound to suffer an adjunct share of the global capitalist economy dividend due to its inherited culture of production and export of primary goods.

Furthermore, the formidable OBOR, which is the Chinese foreign policy, can be attributed to President Xi Jinping and like-minds that introduced the policy. Although it is a policy that is indigenous to the Chinese people. China sees herself as a global power; therefore, bent on wielding structural influence. It could be the reason behind China's creation of OBOR for the advancement of its geostrategic and geopolitical interest. This theory proves relevant to the discourse of OBOR, especially when colonial and postcolonial occurrences are critically dissected. Mearsheimer:

Waltz relies on 'the process of selection,' which means that 'those who conform to accepted and successful practices more often rise to the top' while those who do not 'fall by the wayside' (Mearsheimer, 2009, p. 242).

From the above assertion, one can argue that OBOR is a Chinese strategy of rising to the top, while foreign states that embraced the initiative are tools in the hand of the initiator. Arguably, Nigeria, as a beneficiary of OBOR, is falling by the wayside as it is highly indebted to China. The question is, how will exporters of primary products rise to the top in a global capitalist economy? Will OBOR help Nigeria rise to the top?

From this premise, one can suggest that China sees OBOR as foreign policy 'a means to an end,' while Nigeria nay Africa sees it as a developmental policy. Any country that sees another country, as its helper

to prosperity, is undermining the reality of the logic of international political economy and system where states individually pursue national interest.

Kenneth Waltz, as quoted by Gideon (1998), "a theory of international politics can describe the outcome of relations and interaction between actors." Therefore, to describe the outcome of OBOR and the interaction of China with OBOR countries, realist theories would be explored. This theory can bring the motives behind the push and pull factors of OBOR to the fore. It seeks to explain what states aim to achieve in foreign relations and analyse factors that appear relevant in a specific case (Gideon, 1998, p. 145); the specific factors that appear relevant in the case of OBOR "**China's foreign policy**" is the interest in Nigeria's resources, and the type of development China is promoting in Nigeria.

These factors show China's motives for developing a Nigeria that will find the exportation of raw materials as the primary source of national revenue. The underlying assumption of the Nigerian decision makers is that China is helping them in achieving some national objectives. However, should they put the neoclassical caution of Kenneth Waltz highlighted by Thelami (2010:159) into consideration, they will consider sieving the benevolence flowing in from China. Below is what Thelami has to say regarding Waltz's neorealism:

"From the simple assumption that states seek, at a minimum, **self-preservation in an anarchic self-help environment**, several general propositions could be inferred. First, when a state's security is at stake, this consideration dominates all others in determining that state's behaviour. Second, states, when they are threatened, tend to attempt balancing the threatening power, alone if they can, or with others if necessary. Third, relative military and economic power is a critical determinant of states' behaviour; the more powerful states are more likely to achieve their objectives. Fourth, a change in the distribution of military and economic power is likely to result in corresponding new alignments among states. Fifth, to the extent that superpowers are the most powerful states, their relations, their power about each other, their competition, and their foreign policies can affect the behaviour of smaller states in dominant ways: Sixth, the number of superpowers and the incremental differences in their power are significant in determining the behaviour of states."

The above structural realist assumptions from the work of Thelami (2010), dissected Kenneth Waltz's logic of international domain and how primary actors in it behave. Central to this logic is the assumption that when states are threatened, be it military or economic threat, they tend to look to create or join an association 'international regime' in a form of balance of power. China the initiator of OBOR is obviously confronted by demographic threat such as old population and industrial excess capacity. To balance against the visible economic and demographic threat, China established the BRI. In this regard, it is arguable that China is using the OBOR to advance its national economic security through the establishment of an economic alliance with the developing nations such as Nigeria and other African nations. However, China is an influential power willing to wield structural influence or a share of it. To achieve such lofty aim, geopolitical and geostrategic approach would not be wanting in its foreign policy or relations.

First, when a state's security is at stake, this consideration dominates all others in determining that state's behaviour:

Economically China is facing a security threat of excess capacity and old population, which changed its foreign policy from encouragement of inbound investment to promotion of outbound investment across the globe especially states along the One Belt One Road axis (Johnston, 2016, p. 2). Chinese OBOR approach can be viewed in a geopolitical sense, in that China seems to be seeking structural influence through its newfound foreign policy 'OBOR' which is increasingly precipitating dissatisfaction on existing wielders of structural influence. Beijing is pursuing a foreign policy objective that aims to create an alternative global financial institution to the current US-oriented ones 'IMF and WB'. The new foreign behaviour also aims to provide China a strong position in the global political and economic realm. The Chinese foreign policy aims at pitting the renminbi against the USD in the international market (Aris, 2016, p. 2). China sees its waning economic status as a security threat caused by industrial excess capacity problems, coupled with waning demographic dividends due to the increasing old population caused by its strict birth control policy. OBOR can be seen in this regard as a behaviour spurred by internal and external factors.

Second: States, when they are threatened, tend to attempt balancing the threatening power, alone if they can, or with others if necessary:

China under President Xi Jinping adopted a foreign policy that differs sharply from that of Deng Xiaoping, who believed that a state should not show its strength to other states because it might turn around to threaten its sovereignty; this is a view belonging to the realist school of thought. Deng Xiaoping famous quote on foreign policy 'Keep a cool head and maintain a low profile. Never take the lead - but aim to do something big', seems to be abandoned by Xi Jinping due to the distinct economic and demographic challenges. Below is what Cia has to say regarding Xi Jinping's newfound foreign policy:

"Xi sees China's considerable economic resources as a critical tool in his efforts to maintain regional stability and assert China's leadership in the country's neighbourhood. Analyst regards the work conference as a significant turning point in the evolution of China's foreign policy. Douglas Paal of the Carnegie Endowment for International Peace argues that the conference saw the Chinese leadership effectively bury former leader Deng Xiaoping's famous dictum, "hide your strength and bide your time." According to Paal, in its place, the new Chinese leadership has advanced more proactive diplomacy in surrounding regions" (2017, p. 4).

Xi Jinping did not limit OBOR coverage to surrounding regions, but across the globe, OBOR has covered vast territories that the policy now threatens Western influence. When the OBOR is assessed from a geopolitical and geostrategic lens, it appears to be a balancing initiative against the real wielders of structural power. China is shaking the status quo with its newfound foreign policy, the BRI. OBOR seems to be a strategy, aiming to question the status quo, but in a subtle manner, by encroaching in economic zones occupied by the existing superpowers, and by establishing trade ties with countries under international sanction. OBOR, according to the realist view, is a balance of power strategy.

Third: Relative military and economic power is a critical determinant of states' behaviour; the more powerful states are more likely to achieve their objectives:

The OBOR is heavily sponsored by politically influential and financially buoyant Chinese institutions such as: The Chinese government sees the OBOR as an economic strategy capable of breaking all historical barriers and stigma imposed on its technology and goods, by the West. Under this initiative, China is aiming to expose the world to its technological standards, economic strength, and ability to sponsor essential infrastructure needed by OBOR host states. China used its financial power, identity, and technical skills to win the trust of nations in Africa. In Nigeria, China seems to be seen as a viable alternative to the West, because of OBOR founding principles tallies with the economic and infrastructure needs of the country. Below is an assertion made by President Xi Jinping in 2018 FOCAC Beijing summit regarding Nigeria:

"President Xi told President Buhari that he would support the reform of the UN "to increase the voice of developing countries in Africa." He equally promised continued support for Nigeria's infrastructure projects, citing the country's railway modernisation project, Lekki Deep Sea Port, Zungeru Power Project, Abuja Light Rail, ICT, and infrastructure backbone. And Abuja Water supply as laudable developmental projects. The Chinese leader announced the establishment of "a manufacturing section" so that Nigeria can gain from China's leading production role in the world. "In some, we lead, in others, we need to catch up," he added. On a parting note, President Xi told President Buhari that he was fully cognisant of the status and influence of Nigeria in Africa, saying, "We will step up cooperation and will provide assistance. The relationship between China and Nigeria is as best as ever, given the deeper mutual trust. China will continue to stand with Nigeria" (Shehu, 2018).

The above aims can only be achieved if a country has significant economic strength. China's financial advantage at the moment overflows; instead of keeping it in their national vaults, they transformed it into a tool of foreign policy, designed to help achieve their national interest. The OBOR approach, when viewed in a critical sense, appears like a co-optation strategy used by the USA during the Cold War. The European Recovery Plan "ERP" was used by the USA to rebuild the devastated Western economies. At the same time, the socialist axis also engaged in support of their allies one way or the other.

Contrary to the USSR approach, during the Cold War, the USA used both military and economic strength to promote and actualise its foreign policy, which was perceived as a developmental policy by the receiving states then. USA had leverage over the USSR due to its economic strength that was bolstered by the broad emergence of capitalism. At the moment, the OBOR is foreign policy to China but perceived as a developmental policy by the receiving states such as Nigeria and other African nations. The neo-realist assumption succinctly made the future of OBOR predictable. The more powerful a country, the more likely it is capable of attaining its national objectives in a self-help and anarchical international realm.

Fourth: A change in the distribution of military and economic power is likely to result in corresponding new alignments among states:

China seems to be a revisionist state, especially when we look at it from the angle of its economic and political behaviour in the global arena. China appears to be vying for structural influence; this is because there are pointers that China has the intention of creating an alternative currency to the dollar for international trade. China's political and economic activities outside its borders seem to be infringing on the strategic interest of America. For instance, America and most Western states are reliable trade partners with Africa.

China is a strong ally to Russia, a historical enemy axis to the USA, and also a member of the BRICS, an alliance questioning America's hegemony. Chinese foreign occupation seems to be drawing the attention of small powers while creating a wedge between them and the West. China is also using the South-South Climate Cooperation to ally with Africa in a bid to achieve its national interest in wielding structural power. China is promoting scores of development projects across the globe, especially in the global South. As part of China's objective, the country spearheaded the creation of the Asian Infrastructure Investment Bank and BRICS Development Bank, both based in Beijing.

The BRICS Development Banks is an association of influential and critical developing countries. In 2014, US\$40 billion was appropriated to the Silk Road Fund along with China's Silk Road infrastructure, which cut across India and the Indian Ocean. US\$3 billion was also allotted to the South-South Climate Cooperation Fund to assist developing countries affected by climate issues. In August 2016,

China AXIM Bank pledged a US\$1 billion industrialisation programme with African Export-Import Bank. The funds aim to establish the construction of industrial parks and special economic zones, with a focus on the processing of raw materials as intended by OBOR (Johnston, 2016, p. 4). It is an initiative designed to reinforce the extant culture of raw materials production and export.

Brown (2018) reports that "What kind of primary actor is China, especially under the rule of Xi Jinping? Following the constitutional change of March 11, the above question began to reinforce scores of assumptions. China's escalation in military expenditure over the recent years, and the declaration at the 19th Party Congress, that China has assumed the role of leading a path of diplomatic behaviour others have to emulate." In a way, this might have shaped the way the less influential countries see China and the countries in the global North, thereby seeing China as a better alternative.

Across the globe, China's footprint is ubiquitous one way or the other. It would be like burying our heads in the sand to ignore the country's hunger for a more central role in global affairs, and not to prepare a response (Brown, 2018).

OBOR seems to be aligning African states with China, creating a wedge between Africa and the West to some extent (Thral, 2015). An example of the growing collaboration between the Nigerian military and the "PLA" People's Liberation Army is the new alliance between Nigeria and China. Although the alignment covers other African countries too. Since 2006 China has been providing training and assistance to African militaries (Thral, 2015, p. 56).

China's foreign policy is strategically garnering support from small states in Africa, which in the long run, might create a wedge between Nigeria nay Africa and the West.

Fifth: Influential States Shapes Global Affairs and their Foreign Policies Influences Smaller States

It was strongly evident in the Cold War era, but the post-Cold War era still features such relations between superpowers, and it impacts on small states one way or the other. OBOR, for instance, is a project of a superpower that might have one effect or the other in the nearest future on small states. It is a foreign policy that shows that China is vying for structural power or influence to some extent.

At the moment, most of the Nigerian crude oil exports are destined for Europe. Still, with the increased precipitation of OBOR in Nigeria nay Africa, this might change in the nearest future.

If Nigeria, in the long run, feels more attached to China, Nigeria's democratic culture might get diluted over time, because small states tend to emulate the ways of a big state they see as a model. The proliferation of democracy in Africa is attributable to Western influence because of the Western nations are the core vanguards of liberal democratic values. If Chinese influence prevails, it might trigger the

proliferation of communism in Africa at the long-run or affect some aspects of liberal democracy in Nigeria. OBOR is a foreign policy that is capable of changing its members' behaviour in that it might trigger Nigeria's reliability in China.

Sixth: The Number of Superpowers and the Incremental Differences in their Power is Significant in Determining the Behaviour of States:

In a multipolar international system, the possibility of rivalry is inevitable. In the contemporary world, nuclear power, coupled with economic strength, is the dominant determinant of state power. China is a nuclear power and an industrial giant across the globe. China's military force, coupled with economic vitality and its political affairs in the global arena, is increasingly determining the behaviour of small states. Small states courageous in the past by the might of their principal hegemon, seem to find confidence in China's backing in the contemporary world. For instance, Sudan is a glaring and perfect example in this context (Vanguard, 2018). Countries that were sanctioned by the Western axis enjoyed political and economic support from China. China's foreign policy, 'OBOR,' can also be regarded as a determinant of receiving states' behaviour.

China's influence in Nigeria can, in the long run, spur Nigeria's action one way or the other, which might infringe on the interest of the Western axis or their imported liberal democratic ethos in Nigeria.

The above theories were considered in analysing the OBOR benevolence to Nigeria nay Africa, due to scores of factors such as the reality of African society and history, and also the burning desire to bring the concealed motives behind rejuvenated ancient China's policy to the fore. Three out of the four adopted schools of thought yielded findings characterized by national interest. While the exception is the modernisation theory, which believes that the developed nations can assist the developing countries in reaching economic prosperity and competitive development.

The considered schools of thought used to analyse China's benevolence to Nigeria nay Africa painted equivocal assumptions regarding the motives behind the OBOR. From this point of view, it is unethical to confidently regard the initiative as bad or too formidable for criticism because the primary actors involved found common ground, which is beneficial to both of them. But the problem that might arise from the relationship is the possibility of Nigeria's unmeasured reliance on China, which might threaten her relationship with potential trade partners in the long run.

The initiator of OBOR conceives it as foreign policy, while Nigeria nay Africa perceives it as a development policy instead of a foreign policy. Such a misguided or misconstrued view on the side of Nigeria nay Africa can be a potential threat to Nigeria's economic and political flexibility in the long run. Meaning it can cripple Nigeria politically and economically in the long term by tying Nigeria to irredeemable dependency.

Advantages of OBOR to Nigeria

OBOR is a transnational project, and a symbol of the Chinese 21st-century foreign policy established to promote China's national interest, and the domestic needs of host states in a strategic manner that conceals China's core interest.

Double edge sword

The positive aspects of OBOR only come to the fore when assessed through modernisation theory prisms. But OBOR's initiatives will simply help Nigeria to attain a dependent development, not an independent economic development. OBOR developmental approach aims at boosting infrastructure capacity, which will simply foster the production of raw materials and cash crops designated for export. Such an event or benevolence can be quite misleading. It cannot be wholly regarded as a sustainable growth or development because such development will increase the supply of exports, which will invariably escalate national revenue, but provided the price of the export good is high and stable.

The OBOR initiative could be a platform for 21st-century development in Nigeria. Nigeria's bilateral tie with China, coupled with the multilateral relationship under the auspices of the Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) as part of OBOR, has triggered scores of infrastructure development across Nigeria valued at over US\$5 billion in the last three years (This Day, 2018).

The BRI will make life comfortable to Nigerians in that there will be ease of access to 21st-century basic amenities such as standard roads, stable electricity supply, and increased production of agricultural goods, which would be locally consumed and exported.

Furthermore, the BRI project will address regional integration barriers impeding trade between Nigeria and its neighbouring countries. It will foster international trade by connecting Nigeria to all trade corridors along the Silk Road axis. China's intention as put by Africa Oil and Power:

"China has stepped up to fill those gaps. Africa has abundant natural resources, a wealth of infrastructure opportunities. It is a convenient location and a perfect match for China's global infrastructure plan, "One Belt One Road." China sets out to create new land and sea trade routes to ensure energy supplies, increase foreign trade, and promote Chinese enterprise and products (AOP, 2017)."

Roads and railways

OBOR will link Nigeria to many African countries, by building transnational highways and railway, which will foster regional integration. Regional integration needs standard cross-border roads and an excellent road network.

Standard transnational roads will reduce logistics costs, which will boost the movement of goods and persons in and out of the country. If the arteries linking Nigeria to other African countries are functional, it will be a privilege to Nigeria as a country wielding relational power to export its manufactured goods and other raw materials needed by neighbouring states. An excellent road network is an ancillary to regional integration; it will boost inter and intraregional trade and cooperation.

In as much as the OBOR project will foster international trade, regional integration, it will equally enhance domestic businesses. OBOR project aims at linking the interior of Nigeria to major Nigerian cities by the consolidation of road infrastructure, which would reduce traffic clusters, accidents, and logistic costs. The absence of standard roads is a challenge plaguing commuters, traders, producers, and transporters.

A moving belt would be a potential ancillary to economic growth and solidification of value-chain such as the forward and backward linkages of goods and services.

OBOR project will help the Nigerian government fill infrastructural vacuums such as needed roads omitted by the Nigerian government due to lack of funds.

Since Nigeria got her independence, the dominant means of transportation within the country has been the main road, which is increasingly becoming frustrating due to its bad condition, and lack of viable interior alternative means of transportation.

However, the financial support of FOCAC through the AIIB would help Nigeria scoop the colossal sum of loan for consolidation of the 21st-century standard railway network, which is designed to cut across the four geopolitical zones and might link Nigeria to neighbouring states in the nearest future.

Such infrastructure will shrink territorial barriers such as the cost of logistics, laggard journey, security challenges and might trigger the creation of a common currency, which is an indication of true integration like that of the European Union. A standard railway system embodies scores of beneficial qualities such as safety, reduced cost of logistics, an alternative to road transportation, and competitive velocity.

Hydroelectric power project

The Nigerian government increasingly received bitter criticism from its citizens and tourists due to its inability to guarantee a steady electricity supply across the nation. However, the Nigerian government advanced multiple reasons for this deficiency.

The unstable power supply is a reality of the Nigerian society that attracts ridicule daily. The daily escalation of the essential need for electricity in Nigeria spurred the citizens' fury against the government.

Power supply instability has triggered the domestic demand for household power plants and industrial power plants across Nigeria. It is quite unworthy of celebration because, on the economic side, it is a minus, and on the environmental aspect, it is a potential source of pollution.

Lack of steady power supply is a threat to households and business owners in the context of cost; it is also a threat to individuals and societal security in the sense that power outage or blackout is an advantage to citizens plotting to carry out heinous activities in the dark. Lack of power supply can also pose a threat to motorists, commuters, and pedestrians at night, and this is when a power supply is essential, although no study has been carried out on this.

Lack of steady electricity supply impacts negatively on small businesses such as business centres, hair salons, tailoring shops, cinemas, and small-scale construction companies that thrive on the daily use of electricity. Stable electricity will reduce excessive reliance on petrol, kerosene, and diesel, which consumes a huge chunk of Nigeria's national revenue.

Large scale companies are equally affected by the erratic power supply in Nigeria, which subjected them to the regular use of oil energy needed for powering all sorts of machinery. The high cost of petroleum products in Nigeria might be a determinant of the high cost of goods and services. In a bid to address power supply challenges, the government has privatised the power sector, with the assumption that, when a private company handles the power, there might be a positive change, but so unfortunate that power supply turned worst (Awosope, 2014, p. 8).

Due to the successive failure of the Nigerian government and the electricity sector in addressing power supply erraticism, the Chinese government, as part of the OBOR project, Nigeria aims to build a 3050 Megawatts Mambilla Hydroelectric Power Project.

Nigeria's Minister of Finance Kemi Adesoun and Wang Xiaotoa, Director-General, International Development Agency, in the presence of President Muhammadu Buhari and President Xi Jinping of China, signed the concessional loan agreement between Galaxy Backbone Limited and Huawei Technologies Limited "HUAWAI" (AIT, 2018). The success of this power plant will eradicate the majority of problems caused by the erratic power supply.

Airport

The OBOR projects will change the face of infrastructure in Nigeria; the existing infrastructure crippled by lack of funds and maintenance would be renovated in a manner that blends with the 21st-century predilection or visual appeal. As part of the OBOR initiative, the Nigerian international airport in Port Harcourt Omagwa Rivers State underwent a speedy transformation, which is a manifestation of the OBOR benevolence to Nigeria. The Chinese and Nigerian governments in 2013 struck a loan deal to build four new airport terminals in Nigeria (Oyebade, 2018).

International airports are a national geographical orifice that his mostly desired by high dignitaries and frequent travellers due to flight swiftness and reliability. The look of an international airport, to some extent, echoes the level of infrastructure development in a country. A country as big as Nigeria should possess a visually enticing and globally competitive international airport. Before the infrastructure loan offered by China, the state of the Nigerian airports dominates public complaints and dissatisfaction. The government also admitted the need to change the look of the airports. Still, the lack of financial power crippled the government's intentions of renovating international airports.

The development of an international airport is vital for national revenue because it is a substantial geographical orifice mostly used by travellers entering and exiting the country. Standard airports will equally foster forward and backward linkages. It explains why the Chinese government offered loans for the renovation of the international airport. Such infrastructural development, to some extent, restores government dignity and boosts its reputation home and abroad.

Construction of the international airport terminals, especially that of Port Harcourt, will trigger forward and backward linkages between Nigeria and China, and it will serve as an alternative to the famous and busy Abuja and Lagos airports. The airport terminal in Port Harcourt is highly significant to Nigeria and China because the state is a primary gateway into the oil-rich Niger Delta region of Nigeria.

Trade and agriculture

China finds Nigeria as a significant partner, probably due to its vast natural resources, and the largest economy in Africa. Among other things, Nigeria is highly considered by China as one of the major consumers of her final goods.

OBOR will improve Nigeria's exports by investing in critical sectors such as agriculture, transport, and electricity; because these are the three sectors mitigating vast export capabilities. The OBOR aims at improving agriculture in Nigeria by training farmers and providing the necessary funds to enhance agricultural production. OBOR loaned US\$4.5 billion to Nigeria for the boost of agriculture. The loan would be used for the purchase of farming essentials such as machinery and irrigation types of equipment. The Chinese terms and conditions of the loans are quite fair because of the 20 years' credit at an interest rate of 1% per annum. It will enable farmers to use the loan to their satisfaction and repay at the appropriate time. A loan of this nature will boost the volume of economic activities and will enhance export quality and performance, which will increase national revenue.

As reported by Oladeinde Olawoyin (2017), of all the trading partners Nigeria has, China showed the willingness to help mitigate her problems, because three decades ago, China was confronted by similar issues. China observed that Nigeria is a nation confronted by difficulties identical to the one experienced in her past.

So, it prompted the commitment of China to help Nigeria solve the problem of agriculture. The Chinese government is dedicated to the modernisation of agriculture in Nigeria because modernised agriculture will automatically boost agriculture output that will meet domestic and external demands.

In a growing capitalist world, any society with a ballooning population, an agrarian model of agricultural production, would be confronted by challenges of satisfying domestic demands, let alone external demand. Modernisation of the Agricultural sector cannot be achieved simply by the introduction of machinery. It explains why skills are essential in this sector; Beijing considered training Nigerian farmers to feel this gap in the agriculture sector.

To further boost Agriculture output in Nigeria, China reviewed the training of Nigerian farmers in the production of rice, maize, and sorghum, which is dominantly consumed by the Nigerian population. The importation of rice to Nigeria skyrocketed at a point, and this spurred the government to impose a ban on the importation because it consumes much of Nigeria's GDP.

The government adopted a developmental policy aimed at encouraging the local production of rice. Hopefully, in a few years, Nigeria will become a major exporter of rice if this pace of agricultural support is maintained. The Chinese government and President Buhari deserve apotheosis for resurrecting the Nigerian agricultural sector.

The Digital Silk Road

It is the e-transnational integration of OBOR, designed to link all countries on the silk belt and road to Beijing. The digital Silk Road is an essential part of the OBOR. As put by Sarker et al.:

OBOR includes the Digital Silk Road initiative for connecting the world digitally. And it is administered by the Cyberspace Administration of China (2018, p. 626).

The DSR aims at accelerating the pace of information and communication, e-commerce, internet banking, smart cities, and industrial computer networks. The digital Silk Road will equip all OBOR countries with 5G communication internets, which is swifter and advanced compared to the existing 3G and 4G (Silin et al., 2017, pp. 5-6).

The digital Silk Road will foster trade between Nigeria and China; it will trigger direct trade ties between Nigerian traders and consumers, and Chinese producers and traders. Goods can be purchased directly from Alibaba's website using a naira account; this model of transaction in a way undermines the need to convert naira to the dollar, as local currency can directly purchase goods from Alibaba in bulk. It made life easier for traders because the digital Silk Road logic has removed the need to travel to China. Products bought through this medium, are delivered to Nigeria at an agreed date, or between an agreed timeframe.

The convenience Nigerians enjoy trading through the local 'Jumia' would also be experienced by directly purchasing from China's Alibaba due to its swiftness and security under the platform of OBOR. This logic will equally reduce travel-related risks such as accidents or robbery, which can happen anytime or anywhere. Nigerians that fear traveling abroad due to transport-related threats will find it effortless to purchase goods directly from China because of the introduction of the Digital Silk Road.

The DSR will tighten trade ties between Nigeria and China, which in the future might trigger economic union and political union. The Digital Silk Road is the modernisation of the international transaction model. This e-commerce initiative will reduce buyers' cost of logistics, such as visas, transport, and hotel bills, and risk.

The advantages of OBOR are discernible when viewed uncritically from the prism of the modernisation theory of economic development. Rostow's highlighted five stages of development that a developing country must pass to gain industrial capacity and prosperity. But it is quite unfortunate that Nigeria is still struggling to reach the take-off stage despite the inflow of revenue from China, the Western donor community, international financial institutions, and income from international trade.

Disadvantages of OBOR to Nigeria

The disadvantages of OBOR can be almost indiscernible due to the formidability of the package. It is an initiative that appears to its foreign beneficiaries as a package designed to spur them speedily to Eldorado, forgetting that free lunch, both in the capitalist and socialist world, is bait or snare. OBOR embodies multiple advantages to the initiator and to the receivers. Still, the inevitable problem is that one axis will become a paternal figure in the short and long run, while the other axis will become dependent. Just like the political and economic relationship between France and its colonies in Africa, except for Tunisia.

China sees Nigeria nay Africa as an Answer to its Economic Problem

Nigeria is the most populous country in Africa, blessed with a young population and vast natural resources. The above dual qualities Nigeria possesses are of utmost importance to China. It is necessary to critically look into the push and the pull factors of OBOR for a glaring understanding of its disadvantages to Nigeria.

On the push side, China was affected by the 2008 global recession that subjected the Asian giant to excess industrial capacity. Additionally, this country was worst hit by the increasing old population caused by its strict policy on birth control.

As a result of the two factors above plaguing China, the need to seek foreign markets for its excess products and idle companies became a national question. And it triggered the foreign policy labelled One Belt One Road, linking all the countries on the Silk Road to Beijing.

The second factor is demographic profit. China passed her phase of demographic dividend, which led to an increase in the cost of production, which is almost unbearable. For maximisation profit, China found it inevitable to shift to outbound investment in territories that are still in the phase of their demographic benefit. Nigeria is the most populous country in Africa with a vast young population, coupled with an abundance of natural resources. Nigeria is an embodiment of human and natural resources China needs for the protection of her economy.

China's foreign policy coincides with Nigeria's infrastructural needs. Still, in the long run, the loans offered by China will simply accelerate Nigeria's steady supply of raw materials needed by China or any country involved in the production of final goods. The pattern of production OBOR is promoting in Nigeria will simply make Nigeria dependent on China for the importation of final/processed products. It means that a large portion of the income generated from exportation would be for the import of capital and final goods to Nigeria.

Promotion of dependent development in Nigeria

Another factor to be considered regarding the pattern of production promoted by OBOR is the terms of trade. According to the terms of trade logic, primary goods characterised the export of developing states, such as Nigeria. And it is a verifiable fact that the monetary value of primary products is inferior to processed or final goods. Roads, railways, electricity, and modernisation of agriculture sponsored by China will simply aid the logistics of raw materials out of Nigeria. This type of development will simply raise Nigeria's GDP but will not take Nigeria out of the dependency trap.

The kind of development China is sponsoring in Nigeria through its OBOR benevolence is only beneficial to Nigeria in the context of infrastructure, and acceleration of primary goods exports. But to China, it will

be helpful in many respects, such as gains on the outbound investment "market for its goods and services abroad," access to Nigeria's natural and human resources, and loyalty from Nigeria due to water-tight bilateral ties.

China aims to shift its excess capacity to Nigeria through OBOR, which will exploit investment opportunities; it will also flood the Nigerian market with final goods, which would threaten domestic infant companies. Infant domestic companies cannot compete with firms sponsored by the government, and this will discourage local investment or erode existing local investments in Nigeria. OBOR is quite formidable compared to development consolidated by the Europeans. Still, the bottom line is that both Europe and China won't risk giving Nigeria sustainable development and economic prosperity because it will infringe on their strategic interest.

A culture of undermining host territories labour

China's disinclination to international labour law will impact negatively on the Nigerian labour market in that China has a culture of bringing workers from China to host territories, and this will not help in reducing unemployment in Nigeria. also, China's intention of exploiting

Nigeria's demographic dividend should be a point of concern, too, because if the Nigerian labour Union fails to monitor the relationship between Chinese employers and Nigerian employees. The employees might be subjected to underpayment since maximisation of profit is the primary interest of the Chinese employers/investors. Chinese investors seem less inclined to employees' welfare; a culture of this nature will not be an advantage to Nigerians working with the Chinese.

China's reliance on Chinese labourers impedes the transfer of knowledge from China to Nigerian labourers. It has a connotation of China's disregard for transparency.

Manipulation of deals

Another disadvantage of OBOR is that the receivers of the loans do not have the liberty to select the desired construction company. Chinese companies and technology are imposed on beneficiaries of the loans. It is an aberration from the conventional model whereby beneficiaries decide how the loan is to be used. China gives credit and leash the receiver to Chinese companies.

Such an approach can lead to manipulation of project cost because the beneficiaries of the loan are deprived of the liberty to patronise non-Chinese firms.

According to The Economist (2018, p. 9), "the OBOR package is highly formidable, but China's unwillingness regarding transparency in the context of cost and contracting process is capable of subjecting the projects to risks and national scrutiny. As a matter of fact, after the launching of the Kenyan Standard Gauge Railway 'SGR' two parliamentary committees 'transport and public,' and the government's Ethics and Anti-Corruption Commission consolidated investigation due to allegations of China's misdemeanour. A question surrounding the controversy is why did the transportation officials simply considered a single-source deal instead of making it open to contractors, from which the government will select one; according to the ethics committee, this is a violation of the Kenyan law."

Similarly, another question arose from the estimated cost of the SGR project.

"The international estimate of such a project is about US\$2m/km, whereas that of China was estimated at US\$5.6m/km. Ethiopia did a similar project which is more sophisticated and broader but estimated at the cost of US\$4.8m/km. The Ethiopian track is electrified, dualised, and it passed through rough terrains (ibid)." It is a case of China's manipulation and exploitation of Kenya under the platform of the esteemed OBOR.

Furthermore, The Economist (2018, p. 9) maintained that "China Road and Bridge Corporation is guilty of breaching the agreement on sourcing at least 40% of goods and services from local firms."

This work considered the above realities of Kenya's experience with OBOR, simply to arouse the Nigerian government consciousness to the possible disadvantages of OBOR.

The Chinese are apt players of international politics and trade, so, therefore, in the process of pursuing their national interest, morality, and ethics vanishes. The Nigerian government might risk the possibility of being exploited by the initiator of OBOR if scrutiny is not maintained. China, through the OBOR projects, used and manipulated a sincere partner, Kenya. If China can do such to its historical partner, which is also the hub of OBOR in Africa, Nigeria should be extraordinarily cautious and maintain an objective stance when reaching an agreement with the OBOR initiator.

The Kenyan narratives regarding its ugly experience with projects sponsored under the OBOR auspices should remind Africans of their ancestor's involvement with budding Western explorers that came to Africa. The bottom-line of Sino-Nigeria relations sums up Kenneth Walt's conception of states' state of nature characterized by national interest and absence of central authority to enforce morality and ethics.

Conclusion and Recommendations

In conclusion, OBOR should not be viewed as merely a foreign policy or development policy because it is a dual socio-political and socioeconomic policy that embodies development and foreign policy. These sums up the geopolitical, geostrategic, and geo-economic linkages of the initiative.

The OBOR is China's means to an end; similarly, it is conceived as a means to an end by Nigeria, which explains the win-win claim of the initiative. But in a fundamental sense, it is not a win-win deal due to the nature of the relationship, which is a strictly asymmetric relationship. OBOR is merely beneficial to Nigeria in the context of assisting in pushing Nigeria out of infrastructure stagnancy and acceleration of its capacity to export primary goods adequately.

Arguably the OBOR is more beneficial to China in that it creates a market for its excess products and services in Nigeria, and exploitation of Nigeria's demographic dividend.

Furthermore, China gains more by offering strict loans to Nigeria. Although the loan is beneficial to Nigeria, and it will indirectly boost political and economic ties between the two states. But it will make Nigeria's natural resources more accessible to China, especially crude oil, which dominates China's appetite for natural resources.

The OBOR is more beneficial to China compared to Nigeria because of its terms and conditions, which favours China more than Nigeria. For instance, the loan agrees that it would award a contract solely to Chinese companies. Such an agreement will deprive the beneficiary of the loan the liberty to patronise other affordable service providers.

The terms and conditions of the OBOR loans to Nigeria are of benefit to China in five contexts, while it is beneficial to Nigeria only in two regards. China stands to gain geostrategic privilege, outbound investment, and access to Nigeria's human and natural resources. Conversely, Nigeria stands to gain infrastructure transformation and improvement in the supply of primary goods. The relationship between China and Nigeria is asymmetrical in that China wins more compared to Nigeria. Therefore, the win-win claim of China's OBOR is a subterfuge.

Furthermore, the type of development China is promoting through the OBOR initiative in Nigeria is not sustainable when critically viewed from dependency and realist prisms. The facts of the OBOR initiative in Nigeria glaringly validated the criticisms exuded by realists and dependency theorists. China needs Nigeria for the fulfilment of her national interest, which puts Nigeria in the position of supplier of China's needs. China, through the OBOR initiative, is strategically leashing Nigeria to gigantic loans that will trigger dependence on her for survival.

It is admissible that OBOR is aiding infrastructure development in Nigeria, which would help in solving some national challenges. Conversely, China is giving Nigeria dependent development, but the type of development that will aid forward and backward linkages between Beijing and Nigeria. A critical view of the kinds of infrastructure China is building in Nigeria brought the motives of China to the fore.

China indulged in the renovation and building of infrastructure that will aid the accomplishment of her geostrategic national interest in Nigeria. It reminds one of the infrastructures built by the colonial masters during the reign of colonialism in Nigeria nay Africa. Substantial infrastructures focused on the aiding of

raw materials from the interior of colonies to seaports for export to Europe. Similarly, OBOR infrastructure concentration bore similarities to that consolidated by the colonial masters in the context of purpose. In simpler terms, the OBOR projects are centred on the consolidation of Chinese culture in Nigeria and the acceleration of logistics infrastructure for the reinforcement of import and export. Exportation of raw materials to China, and importation of final goods from China. OBOR is plausible but will never give Nigeria the knowledge and infrastructure needed for the transformation of raw products to final goods. China aims to use the sponsored infrastructure to establish a silk economic road and belt for the smooth outflow of natural resources to China and the inflow of China's final goods to Nigeria. The terms of trade favour China due to her production of final products.

The OBOR will force Nigeria to the bottom of the global capitalist economic pyramid, while China would remain at the peak, just like the Western countries. Nigeria found herself in a bilateral relationship with a pure realist country. In the realist school of thought, states are primary actors, and their national interest shapes their behaviour in global politics and bilateral relations. China cannot be labelled a monster because all nations are opportunists; they do whatever it takes to advance their national interest, even if it requires going against international ethics and morality. These are facts of international politics Nigeria should factor in in its relationship with China. In the principle of self-help, it is unethical a state relies on another country or institution for her survival. The ethos of international politics does not permit trust, honour, and friendship. From this premise, Nigeria is questionable for the belief in the existence of free lunch.

Recommendations

It is evident, according to this study, that the Sino-Nigeria bilateral tie is asymmetric. The Nigerian government should consult its most excellent policy developers, social scientists, and international relations experts to critically review the terms and conditions of the OBOR.

Colonialism bequeathed to Nigeria democratic culture, monotheism, institutionalisation, education, and national identity but not a transfer of technological knowledge. To avoid a repetition of the past, the Nigerian government should urge the Chinese government to consolidate a policy of employing Nigerians and exposing them to their technological skills for the guarantee of transfer of technical know-how. However, China might be reluctant in this regard because it will infringe on her strategic interest.

Nigeria, as the most populous African country, should convene a multilateral seminar of African OBOR beneficiaries to discuss with other African states how the unfavourable terms and conditions of the OBOR can be revised. African states will have to adopt a multilateral approach in this regard to boost their bargaining power. A unilateral bargaining approach might not yield the desired response. China will not scorn such approach because the FOCAC summit in Beijing lumped all African States together.

Little can OBOR do in helping Nigeria achieve goal 8, 9, 10, 12, 14, and 15 of the Sustainable Development Goals (SDG). Economic prosperity and state survival are products of self-help by looking inwardly for solution to national problems. Nigeria should embrace OBOR but should not make the mistake of relying on OBOR for economic success and survival of Nigeria.

REFERENCES

- Africaw, n.d. Africa and the World. [Online] Available at: <https://www.africaw.com/africans-did-not-sell-their-own-people-into-slavery> [Accessed 28 December 2018].
- AIT. (2018). *Africa Independent Television*. [Online] Available at: http://www.aitonline.tv/postchina_to_support_nigeria_in_building_mambila_hydroelectric_power_project [Accessed 09 January 2019].
- Anayagafu, S. V. (2018). Buhari, AU chair, others for China-Africa Summit Read more at: <https://www.vanguardngr.com/2018/09/buhari-au-chair-others-for-china-africa-summit/> [Accessed 29 May 2020].
- AOP. (2017). *Africa Oil and Power*. [Online] Available at: <https://africaoil-andpower.com/2017/07/13/china-makes-inroads-into-african-energy/>[09 January 2019].
- Aris, S. (2016). One Belt, One Road: China's Vision of "Connectivity". *Centre for Security Studies (CSS), ETH Zurich, 195*, pp. 1-4.
- Awosope, C. A. (2014). Nigeria Electricity Industry: Issues, Challenges, and Solutions. *Covenant University Press, 3(2)*, pp. 1-40.
- Brown, K. (2018). The Diplomat. [Online] Available at: <https://thediplomat.com/2018/03/chinas-quest-to-be-a-status-super-power/> [Accessed 07 January 2019].
- Cai, P. (2017). Understanding China's Belt and Road Initiative. *Lowy Institute for International Policy*, pp. 1-22.
- Chibundu, V. N. (2000). *Nigeria-China Foreign Relations (1960-1999)*. Ibadan: Spectrum Books Limited.
- Einasse, I. (2018). The National. [Online] Available at: <https://www.thenational.ae/opinion/comment/china-in-africa-an-increasingly-uneasy-marriage-of-interests-1.793439> [Accessed 28 December 2018].
- Gideon, R. (1998). Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *JSTOR, 51(1)*, pp.144-172.
- Greene, R. (1998). *The 48 Laws of Power*. United State of America: Joost Elfers and Robert Greene.
- Inglehart, R. & Christian, w. (2007). Modernization. [Online] Available at: https://www.researchgate.net/publication/236749001_Modernization [Accessed 30 December 2018].
- Johnston, L. A. (2016). Africa, and China's One Belt, One Road initiative: Why now and what next? *China | Bridges Africa, 5(7)*, pp. 1-6
- Mansbach, R. W. & Taylor, K. L. (2012). *The causes of war and the changing nature of global violence*. 2nd ed. New York: Routledge.
- Marex, (2018). *The Maritime Executive*. [Online] Available at: <https://www.maritime-executive.com/article/kenya-risks-losing-port-of-mombasa-to-china> [Accessed 28 December 2018].
- Maruiki, B. (2018). *China walks back trade war threat with Kenya over fish ban*. [Online] Available at: <https://citizentv.co.ke/news/china-walks-back-trade-war-threat-with-kenya-over-fishban217107/> [Accessed 03 January 2019].
- Matunhu, J. (2011). A critique of modernisation and dependency theories in Africa: Critical Assessment. *African Journal of History and Culture, 3(5)*, pp. 65-72.
- McDowell, M. A. (2012). *China in Nigeria*, Newport: Naval War College, Newport, R.I. UNISA, 2016. *The Political Sciences and Research*. Muckleneuk: University of South Africa
- Mearsheimer, J. J. (2009). *Reckless States and Realism*. [Online] Available at: <http://ire.sagepub.com/cgi/content/abstract/23/2/241> [Accessed 5 January 2019].
- Newnetwork, (2015). *NewAfrican*. [Online] Available at: <https://newafricanmagazine.com/news-analysis/history/chinas-long-history-africa/> [Accessed 3 December 2018].

- Nigerian Tribune (2018). *Chinese Company ELION to Develop Ecological, agriculture and Power Projects in Nigeria*. [Online] Available at: <https://www.tribuneonline.com/169118/> [Accessed 31 December 2018].
- Okpeh, O. O. J. (2009). Introduction. In: O. O. Okpeh, T. Wuam & J. M. Ayuba, eds. *CHINA and AFRICA Threats and Opportunities*. Makurdi-Abuja-Ibadan: Aboki Publishers, pp. 1-11.
- Olawoyin, O. (2017). *Premium Times*. [Online] Available at: <https://www.premiumtimesng.com/business/business-news/227939-china-loannigeria-45-billion-boost-agriculture.html> [Accessed 10 December 2019].
- Oyebade, W. (2018). *The Guardian*. [Online] Available at: <https://guardian.ng/features/uneasy-silence-over-500-million-new-terminals-atlagosabuja-airports/> [Accessed 10 January 2018].
- Peters, M. A. (2019). The ancient Silk Road and the birth of merchant capitalism. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00131857.2019.169148> [Accessed 29 May 2020].
- Reyes, G. E. (2001). Four Main Theories of Development: Modernisation, Dependency, World-System, and Globalisation. *Publications asociada a la Revista Nomads. Mediterranean Perspectives*.
- Rice, D. (n.d.) *ONE BELT, ONE ROAD: Chinese Industrialisation and Neo-Imperialism in Central Asia*. University of Tasmania, pp. 1-17.
- Sarker, N., I. S. M., Hossin, A. M., Yin, X. & Sarkar, K. M. (2018). One Belt One Road Initiative of China: Implication for Future of Global Development. *Modern Economy*, 9, pp. 623-638.
- Selbitschka, A. (2018). Oxford Research Encyclopedia of Asian History. In: D. Ludden, ed. *The Early Silk Road(s)*. Munich: Oxford University Press, pp. 1-23.
- Shehu, G. (2018). *Vanguard*. [Online] Available at: <https://www.vanguardngr.com/2018/09/president-buharis-takeaways-from-focacbeijingsummit-by-garba-shehu/> [Accessed 06 January 2019].
- Silin, Y., Kapustina, L., Trevisan, I. & Drevalev, A. (2017). China's economic interests in the "One Belt, One Road" initiative. *s.l., EDP Sciences*, pp. 1-10.
- This Day, (2018). *Chinese Company to Invest in Agriculture, Power Projects in Nigeria*. [Online] Available at: <https://www.thisdaylive.com/index.php/2018/10/16/chinese-company-to-investinagriculture-power-projects-in-nigeria/> [Accessed 31 December 2018].
- This Day, (2018). *This Day*. [Online] Available at: <https://www.thisdaylive.com/index.php/2018/09/04/nigeria-china-partnership-yields-5bninfrastructure-projects/> [Accessed 08 January 2019].
- Thral, L., (2015). *China's Expanding African's Relations: Implication for U.S. national security*. [Online] Available at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR905.html [Accessed 07 January 2019].
- Trading Economics, (2018). *Nigeria Exports*. [Online] Available at <https://tradingeconomics.com/nigeria/exports> [Accessed 02 January 2019].
- Trading Economics, (2018). *Nigeria Imports*. [Online] Available at: <https://tradingeconomics.com/nigeria/imports> [Accessed 01 January 2018].
- Umejei, E. (2015). China's Engagement with Nigeria: Opportunity or Opportunist. *ResearchGate*, 3(4), pp. 54-78.
- Vanguard, (2018). *Vanguard*. [Online] Available at: <https://www.vanguardngr.com/2018/09/chinese-funds-not-for-vanityprojectsinafricapresident-xi/> [Accessed 08 January 2019].
- Watkins, K. (1994). Debt Relief for Africa. *Taylor & Francis Ltd.*, 21(62), pp. 599-609.
- Wu, P. S. (2017). *Understanding One Belt One Road Initiative of China*. China, Wuan University of Technology, The Economist, 2018. *One Belt, One Road": an economic roadmap*, Beijing, Hong Long, Jakarta, Kuala Lumpur, Seoul, Shangai, Singapore, Tokyo: The Economist Corporate Network.

KARA VEBANIN BATI VE DOĞU TOPLUMLARINA ETKİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Arş. Gör. Güngör LEVENT MENTEŞE

Kırıkkale Üniversitesi

Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü

gungorlevent49@windowslive.com

ORCID: 0000 0002 6121 6599

Gönderim Tarihi: 29.04.2020 Kabul Tarihi: 26.05.2020

Alıntı: LEVENT MENTEŞE. G. (2020). Kara Vebanın Batı ve Doğu Toplamlarına Etkisi. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 2(1), 78-87.

ÖZ: Dünya tarihinin en dehşet verici hastalıklarından biri olan vebanın tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Ölümcül veba salgınları Milattan öncesinde başlamış ve bugün dahi halen bazı bölgelerde nadiren de olsa görülmektedir. Dünyanın hem Batısını hem de Doğusunu bir kısıkaç altına alarak birçok kişinin ölümüne yol açmış olan bu hastalık toplumların siyasal ve sosyal yapılarının değişmesinde büyük etkisi olmuştur. Yüzyıllar boyunca da tarih sahnesinden silinmeyerek dünyanın kaderine yön vermiştir. İnsanlar savaşlar, doğa olayları, kıtlıklarla uğraşmanın yanı sıra veba salgınlarıyla da sürekli yüz yüze kalmışlar ve mücadele etmişlerdir. Artık insanlık ağır veba salgınlarına dur demek için en büyük silah olarak antibiyotik kullanımına başlanmış ve böylece salgının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Çeşitli türleri olan bu hastalığın tam olarak nasıl oluştuğu ve ortaya nasıl çıktığı kesin değildir. Ancak yüzyıllar boyunca insanlar bu hastalığın oluşumunu çeşitli sebeplere dayandırmıştır ve bunu yok etmek için bugünün insanına çözüm yolu olarak kabul edilemeyecek çeşitli tedaviler ve korunma yolları geliştirilmiştir. Ancak yine de bu salgın sebebiyle Avrupa nüfusunun neredeyse yarısına yakınının ölmesi önlenememiştir. Osmanlı'nın da bu hastalığın pençesinde uzun yıllar ağır kayıplar vermiş olduğunu görmekteyiz. Bu makale özellikle bu hastalığın ne zaman başladığı, nasıl yayıldığı ve batı ve doğu toplumlarında nasıl bir iz bıraktığını incelemek maksadıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Veba, salgın, kara ölüm, kronoloji, salgın hastalıklar

The Effects Of Plague On West And East Societies

ABSTRACT: The history of the plague, which is one of the most terrifying diseases in the world history, dates back to ancient times. Deadly plague outbreaks started before Christ and are still rarely seen in some regions even today. This disease, which has put both the West and the East of the world under a clamp, has caused the death of many people and has had a great impact on the change of the political and social structures of the societies. It has not been erased from the history scene for centuries and has directed the fate of the world. In addition to dealing with wars, natural events, famines, people have always faced and struggled with plague epidemics. Now, the use of antibiotics as the biggest weapon has been started in order to stop the human plague epidemics and thus the epidemic was tried to be prevented. It is not certain exactly how this disease, which has various types, is formed and how it occurs. However, over the centuries, humans have based on the occurrence of this disease for a variety of reasons, and to treat it, various treatments and ways of prevention have been developed that cannot be considered a solution to today's people. However, almost half of the European population died due to this epidemic. We see that the Ottomans had serious losses in the grip of this disease for many years. This article has been prepared specifically to examine when this disease started, how it spread and how it left a mark in western and eastern societies.

Keywords: Plague, black death, chronology, epidemic, epidemic disease

Veba kelimesi sözlükte "yaralamak, ayıplamak, kusurlu görmek" anlamına gelmektedir (VARLIK N. , Taun, 211, s. 175). Veba Arapça kökenli bir kelimedir. Veba, hasta farelerden insana geçen hem bulaşıcı hem de öldürücü bir mikroptur. Veba insanlar dışında hayvanlarda da görülebilen bir hastalıktır. Sığır vebası veya domuz vebası şeklinde sıralamak mümkündür. Veba kelimesinin anlamı tâün kökündendir ve tâün bazı dilcilere göre bulaşıp yayılan her hastalığın adıdır (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 2475). Veba, tehlikeli bir enfeksiyon hastalığıdır. Bu hastalığın tarihçesi oldukça geçmişe dayanmaktadır. İbn Kayyim el Cevziyye'ye göre tâün vebanın bir türüdür ve her tâün vebadır ancak her veba tâün değildir. Bu hastalık İsviçreli Alexandre Yersin (1863-1943) ve Japon Shibasaburo Kitasato 1894 yılında Hong Kong'da patlak veren salgın neticesinde vebaya sebep olan bakteri türünü keşfetmişlerdir (Ferguson, 2011, s. 199). Bu bakteri 25 yıl canlılığını koruyabilen bir basil (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 259) türüdür (Arık, 1991, s. 28). Bu hastalığa sebep olan bakterinin adı (Pesteger/ Yersinia Pestis) ise buluşçusu Fransız bakteriyolog A. Yersin'den ileri gelmektedir. Hastalığın mikrobu ancak 19. yüzyılın sonlarında teşhis edilmiştir (İstek, 2017, s. 175). Bu mikrop, hasta olan kişinin derisi altında biriken kanın deride siyahlıklara, kan ve iltihapla dolu koyu renkli şişliklere yol açmıştır bundan dolayı insanlar tarafından bu hastalık kara ölüm olarak adlandırılmıştır. İnsandan insana bulaşan bu hastalığın belirtilerinin en geç bir hafta içerisinde ya da daha da kısa bir sürede ortaya çıkmaktadır. Bu belirtiler şu şekilde sıralanmaktadır: Titreme, ateş, kusma, baş ve sırt ağrısı, halsizlik, nefes darlığı, kasık ağrısı ve kanamadır. Vebanın farklı

türleri bulunmaktadır. 1) Hıyarcıklı veba (bubonik) türünde hastanın lenf bezinde şişme ile deri altında kanamalar görülmektedir. En yaygın veba türüdür. Vebanın diğer türleri içerisinde 2. Septisemik veba (akciğer) ve 3. Pnömonik adlı veba yer almaktadır. Veba hastalığı, 2007 tarihine kadar üç önemli salgın hastalıktan biri olarak zikredilmiştir. Nihai çözüm olarak vebaya antibiyotik tedavisi uygulanmıştır. Neticesinde de gelişmiş ülkelerin tümünde ve gelişmekte olanların çoğunda yok olduğu gözlemlense de Asya ve Afrika'da az da olsa bazen ortaya çıkmaktadır (Genç, 2011).

Vebanın Tarihi Seyri

Veba, başlamış olduğu tarihten itibaren sürekli yayılmış ve milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet vermiştir. Tarih öncesi dönemde yaşamış olan topluluklar hakkında bilgiye ulaşmak için fosil, iskelet kalıntıları ve mağara resimlerinden faydalanılmaktadır. Ancak yazının icadıyla insanlar yaşamış olduğu her türlü bilgiyi sonraki kuşaklara aktarabilme imkânı bulmuştur. Mezopotamya, Sümer, Akad, Babil, Mısır, Çin, Hitit, Hint, Yunan, Roma ve İskenderiye uygarlıkları yazının icadıyla kendilerinde olan hastalıkları kayıt altına alarak diğer topluluklara aktarılmasını sağlamışlardır (Saribaş, 2019, s. 2472). M.Ö 2000'de yazılmış olan Gılgamış Destanı'nda veba hastalığından söz edilmiştir (Kutlu, Duralı, & Teoman, 1973, s. 15). Hatta destanda veba tanrısı Nergal'den de bahsedilmiştir (Kutlu, Duralı, & Teoman, 1973, s. 131). M.Ö 1650'li yıllarda Mısır'da meydana gelmiştir. Hititler döneminde I. Şuppiluliuma'nın (M.Ö 1380-1345) ve ardından oğlu II. Arnuvanda'nın vebadan öldüğü ve vebanın tüm şehre tekrar yayıldığı belirtilmiştir (Akurgal, 2005, s. 85) II. Murşili'nin (M.Ö 1345-1315) birinci veba duasının Genç Tuthaliya (M.Ö 1381-1380) tarihine denk gelmektedir. Bu dua da "Hitit halkının vebadan yıkıldığını yazmaktadır (Akurgal, 2005, s. 79). II. Murşili'nin yapmış olduğu ikinci veba duasının ise M.Ö 1346-1345 tarihleri arasındadır (Akurgal, 2005, s. 82). Akad'lardan kalan ve insanları vebadan koruyacağına inanılan bir nazarlık (M.Ö 800-612) İngiltere'de British Museum'da yer almaktadır (Özdemir, 2005, s. 20).

M.Ö 429 yılında Yunanistan'da meydana gelmiş olan veba salgını binlerce insanın ölümüne yol açmıştır (Reis, 2011). M.Ö 430'da veba salgını, Atina'da halk arasında hızlı bir şekilde yayılmış ve halka büyük bir yıkım yaşatmıştır. Salgın burada iki yıl sürmüştür (Saribaş, 2019, s. 2474) .

Milattan sonraki kayıtlar

Bizans döneminde M.S 80 yılında İmparator Titus zamanında meydana gelen veba salgınının birçok insanın ölümüne sebep olduğu kaydedilmiştir. 164 senesinde Roma'da meydana gelen veba salgını Etiyopya'ya kadar sıçramıştır. 251 yılının sonlarına doğru veba Roma'da tekrar yüzünü göstermiştir (Reis, 2011).

Bu salgın hastalık ortaya çıktığı ilkçağdan itibaren günümüze kadar birçok kez meydana gelmiş olsa da toplumlara en çok etkilediği üç ayrı tarihten bahsedilmektedir. İlk olarak M.S 541'de başlayan ve Jüstinyen Vebası olarak zikredilen salgına, İmparator İustianos'un adından esinlenerek bu isim atfedilmiştir. Jüstinyen vebası olarak adlandırılan bu salgın İskenderiye'de ortaya çıkmış ve 542 tarihinde tahıl taşıyan gemiler vasıtasıyla İstanbul'da da yayılmıştır. Mısır'da da yüzünü gösteren bu acımasız salgın, özellikle Akdeniz kıyılarını etkisi altına almıştır. Kuzey Afrika, Filistin, Suriye ve ardından İstanbul, İtalya ve Galya ile Germania bölgelerinde sekizinci yüzyılın ortalarına kadar tesirini sürdürmüştür. Bu yıkıcı salgında yaklaşık olarak 100 milyon insanın hayatını kaybetmiş olduğu ileri sürülmektedir (Saribaş, 2019, s. 1856) ve bu hastalık İslâm'ın doğduğu ve yayıldığı bölgelere kadar sirayet etmiştir (Varlık, Taun, 211, s. 176). 628 yılında İran'da veba salgını meydana gelmiştir. 638-639 yılları arasında Şam bölgesinde veba salgını gözlemlenmiştir. 713 ve 725 yıllarında Bizans'ta veba olmuştur. 745-749'lü yılları arasında Bizans'ta meydana gelen vebadan ölenlerin sayısının 200.000 civarı olduğu belirtilmiştir. 754 senesinde Irak ve Musul dolaylarında salgın ortaya çıkmıştır. 964 senesinde Tarsus'ta veba salgını olmuştur.

1042-1049 yılları içerisinde Arabistan (Mekke), Irak (Musul), El-Cezire, Suriye; Mısır ve diğer yerlerde bu afetler tekrar ortaya çıkmıştır (Arık, 1991, s. 41).

1056'da Yunanistan'da veba salgını baş göstermiştir ve bu salgın özellikle Cezire bölgesinde daha şiddetli hissedilmiştir. Burada 400.000 kişinin öldüğünü, batıda ise, çok sayıda insanın bu salgından hayatını kaybettiğini belirtilmiştir (Arık, 1991, s. 40)

İstanbul'da 1078 yılında büyük bir salgın yaşanmıştır. Meydana gelen bu salgında yaklaşık 160.000 insanın dört ay içerisinde ölmüştür. Yine 1098 yılında Kilikya bölgesine de bu hastalığın sirayet ettiği belirtilmektedir (Arık, 1991, s. 43).

I. Haçlı Seferi (1096-1099): Haçlılar Antakya'yı ele geçirmeyi başarmış ancak havanın ısınması ve ordunun yıpranmış olması salgın hastalığın orduda daha hızlı bir şekilde yayılmasına sebebiyet vermiştir. Haçlılar zorunlu olarak Antakya da bir süre konaklanmıştır (Çelikal, 2019, s. 15). Hatta açlık ve salgın neticesinde 500.000 kişinin öldüğü tahmin edilmektedir (Arık, 1991, s. 44). III. Haçlı Seferi (1189-1192) esnasında 1000 Haçlı askeri vebadan hayatını kaybetmiştir (Arık, 1991, s. 51). Çocukların Haçlı Seferleri (1202-1204): Konstantinopolis'in fethinin ardından Kudüs'teki Latin İmparatorluğu çok zorlu bir süreçten geçmekte ve yine bu dönemde kıtlık ve veba salgını ile mücadele etmek zorunda kalmıştır (Çelikal, 2019, s. 53). V. Haçlı Seferi (1217-1221): Veba bu savaş sürecinde de önemli rol oynamıştır ve binlerce insan hayatını kaybetmesine yol açmıştır (Çelikal, 2019, s. 90). VIII. haçlı seferi (1271-1272): Yine tekrarlanan veba salgını orduya ağır bir darbe vurmuştur. Hatta Fransa Kralı IX. St. Louis'nin de bu salgın neticesinde ölmüştür (Çelikal, 2019, s. 96).

1243-1244 yılları arasında Malatya'da veba salgını gerçekleşmiştir ve şehrin ölümlerle dolmuştur (Arık, 1991, s. 53). 1270-1272 yılları arasında Fransa Kralı, yeni bir Haçlı Seferine çıkmıştır ancak Tunus seferi esnasında Kral ve ordusunun yarısı, veba salgını nedeniyle hayatlarını kaybetmiştir. 1282 yılında Irak'ta meydana gelen salgın neticesinde ise Anadolu'ya yakın olan bölgelerde de bu salgın hissedilmiştir (Reis, 2011).

1340'da nüfus 76 milyon iken, 1450 tarihinde ise nüfus 50 milyon olarak kaydedilmiştir. (Genç, 2011, s. 132). 1347-1353 yılları arasında meydana gelen salgın İkinci Büyük Veba Salgını ya da Kara Ölüm diye anılmıştır. 1348 yılı salgınının ardından İtalya'da ve Güney Avrupa'da 30 milyon köylünün öldüğü belirtilmiştir (Saribaş, 2019, s. 1856). 1349-1352 tarihleri arasında Viyana'da meydana gelen salgında yaklaşık 40.000 kişi ölmüştür (İstek, 2017, s. 178). Papa IV. Clementin memurlarının tahminlerine göre; Doğu Asya'dan kaynaklanan veba salgınında, Avrupa'da tahmini olarak toplam 23.840.000 insan hayatını kaybetmiştir. Bu rakam, bütün Avrupa nüfusunun % 31'ine denk gelmektedir. 1347-1351 tarihleri arasında toparlanmaya çalışan bu bölge kötü sağlık koşullarının etkisi altında olduğu ve toparlanamadığı belirtilmektedir. 1411 yılında dahi halen Batı Avrupa'nın bu durumu atlatamadığına da işaret edilmiştir (Ferguson, 2011, s. 31).

1357-1358'de ve 1361'de İskenderiye; 1359-1361 Venedik; 1360-1361 Cenova; 1361'de Ragusa'da veba salgınları meydana gelmiştir (Varlık, 2017, s. 156).

1362'de Trabzon, Girit, Kıbrıs, Limni ve Mora'da tekrar nüfuz etmiştir. 1376 senesinde Girit bu salgından büyük acılar yaşamıştır (Varlık, 2017, s. 157). 1390'larda salgın, Venedik ve Ragusa'da yeniden etkisini hissettirmiştir (Varlık, 2017, s. 158). 1400'de Koron bölgesinde görülen salgın 1401 yılında Korfu Adası'na sirayet etmiştir. 1409 yılında İstanbul'u etkisi altına alan vebada 10.000 civarına kişi ölmüştür (Varlık, 2017, s. 159). 1429'da Bursa'da meydana gelen veba salgınında çok sayıda kişi ölmüştür. 1429-1430, 1444 tarihlerinde Kahire'de de yeni veba salgınları meydana gelmiştir. 1466-1467'de İstanbul'da günde ortalama 600 kişinin bu hastalıktan dolayı hayatını kaybetmiş olduğu bildirilmiştir. 15. yüzyılın sonunda İstanbul'un nüfusu 100.000'e yaklaşmış ve 1467 yılında meydana gelen veba salgınları sebebiyle nüfusun en az yarısı bu hastalık neticesinde hayatını kaybetmiştir. Veba şehirde tam yedi sene hüküm sürmüştür (Turna, 2011, s. 12). 1464'te Bosna- Hersek ve bir yıl sonra da salgın yılının yaz mevsiminde Makedonya ve Trakya bölgelerinin tamamını etkisi altına almıştır (Varlık, 2017, s. 180). 1478'de Venedik'te de salgın olmuştur. Veba, 1492'de Arabistan, Şam ve Halep'te görülmüştür. Yine aynı yılda İstanbul şehrini etkisi altına almış ve 1 ayda, tahmini olarak 56.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Yine Mısır, Suriye ve Arabistan'ı etkisi altına almış olan bu kanlı salgın neticesinde günde ortalama 1.000 kişi hayatını kaybetmiştir (Reis, 2011).

Osmanlı arşiv kaynaklarında 1501 yılının Haziran ayında Azerbaycan'ın Şirvan ovasında meydana gelen salgın kayıt altına alınmıştır. İstanbul'da 1501'in yazında başlayıp Ekim ayına kadar 25.000 kişinin ölümüne sebep olan salgın 1502 yılına kadar devam etmiştir (Varlık, 2017, s. 190). İstanbul'da veba çok kez sahneye çıkmış ve birçok insanın ölümüne sebep olmuştur. İstanbul'da 1539, 1573, 1576, 1578, 1591 ve 1596 yıllarında tekrar tekrar görülmüştür. 1591 ve 1592 yıllarında yaşanan bu salgında yaklaşık 325 bin kişinin öldüğü tahmin edilmektedir (Turna, 2011, s. 12). 1548 tarihinde Selanik bölgesinde meydana gelen salgında günlük 314 kişinin öldüğü nakledilmiştir (Varlık, 2017, s. 321). 1552-1568 yıllarında Kuzey Afrika'nın liman şehirlerinde de yayılmıştır (Varlık, 2017, s. 229). 1563 tarihinde meydana gelen kara ölümden İngiltere'de yaklaşık olarak 80.000 kişi ölmüştür (Reis, 2011).

1565 yılında veba yeniden Trabzon'da da açığa çıkmıştır (Varlık, 2017, s. 231). 1570'te Moskova'da 200.000 yakın kişinin öldüğü tahmin edilmektedir. 1575 - 1576 yılları arasında Venedik'te 50.000 kişi, Messina'da ise 40.000 kişinin öldüğü belirtilmektedir. 1557'den başlayıp 1652'ye kadar etkisini sürdüren vebadan dolayı Barcelona'da yaşayan halkın tamamına yakını yok olmuştur. 1581'de Roma'da tahmini 60.000 kişinin hayatını kaybetmiştir. 1592-1593 yıllarında Londra'da 10.675 kişi ölmüştür (Reis, 2011)

İstanbul'da 1615, 1617, 1620, 1637, 1650, 1655 yıllarında tekrar ortaya çıkmıştır. 1625 yılında Londra'da 35.000; 1628 Lyon'da 50.000; 1630 Milano'da 60.000; 1630 Verona'da 30.000; 1631 Venedik'te 46.000; 1651 Barselona'da 20.000; 1656 Napoli'de 150.000; 1657 Cenova'da 60.000 kişi hayatını kaybetmiştir. 1629 yılında İtalya ve Venedik'te başlayan ve 1629-1631 yıllarında etkisini daha da artıran salgın neticesinde nüfusun yarıya yakını yok olmuştur. 1661 Prag'da 83.000 kişi vebadan telef olmuştur (Reis, 2011). 1665-1666 yıllarında Büyük Londra Salgınında (Varlık, 2017, s. 118) 70.000; 1672 Fransa'da 60.000 insan hayata gözlerini kapamışlardır. 1679 yılında meydana gelen salgın 1349 yılında görülen kara vebaya benzetilmektedir. Şehirde hayat durmuş ve Viyana'yı terk edebilenler çevre şehirlere gitmişlerdir. Kraliyet ailesinin de Marien-Zell ve Prag'a göç ettiği belirtilmektedir. Şehri terk edemeyip burada kalanlar ise bu salgından büyük oranda etkilenmişlerdir (Reis, 2011). Adı geçen salgından yalnızca dört sene sonra meydana gelen 2. Viyana Kuşatması (Osmanlı kuşatması) da Viyana toplumu üzerinde o zamana kadarki yaşadıkları felaketleri tekrar yaşatan bir tablo halini aldığı vurgulanmaktadır (İstek, 2017, s. 198). Viyana'da yaşanan bu salgın neticesinde 76.000 kişi ölmüştür. 1695-1696'lı yıllar arasında Kahire'de çok sayıda insan ölmüştür.

1705, 1726, 1778 yılları arasında yaşanan salgında İstanbul yaklaşık 240.000 kişiye veda etmiştir. 1713, 1720, 1724, 1762, 1781 yıllarında Selanik'te tahmini 100.000 kişi ölmüştür. 1709, 1724, 1759, 1760, 1765, 1784, 1788'lerde İzmir'de ölüm oranı yaklaşık 90.000 kişiye ulaşmıştır. 1718 de Boğdan, Eflak, Belgrad'da salgın meydana gelmiştir. 1720'de Milano'da 50.000; 1720-1722'de Fransa'da 100.000; 1729, 1743, 1761, 1762, 1787 yıllarında Halep'te 100.000; 1743'te Messina'da 28.000; 1759 İskenderiye'de 13.000 kişi vefat etmiştir. 1770 senesinde Moskova salgınında çok sayıda kişi ölmüştür. 1783 tarihinde Saraybosna'da 16.000; 1784-85/ 1791-92 yıllarında Kahire'de 70-100.000 civarında kişi hayatını kaybetmiştir (Reis, 2011). Napolyon'un 1792 yılında Mısır'ı fethetmek için harekete geçmiş olduğunu ancak askerleri arasında da vebanın yayılmasından dolayı Napolyon'un amacına ulaşamamış olduğu nakledilmektedir (Çolak, 2008, s. 157-158).

Üçüncü olarak bilinen salgın ise "Bombay Vebası"dır. Bu salgın 19. yüzyılın ikinci yarısında "Güneydoğu Asya' b

ölgesinden bütün dünyayı etkisi altına alan ve 20. yüzyılın ortalarına" kadar hâkim olmuştur. Salgın Ön Asya ve Akdeniz bölgesine kadar sirayet etmiştir (Saribaş, 2019, s. 1856). 1812'deki veba salgınında İstanbul'da 150.000 kişi ölmüştür (Varlık, 2017, s. 56). 1812, 1837 yıllarında İzmir'de 35.000 ölüm gerçekleşmiştir. 1813-1818 yıllarında Bosna-Hersek'te salgın meydana gelmiştir. 1814 ve 1837 tarihlerinde Selanik'te vebadan ölenlerin sayısı 20.000'e yaklaşmıştır. 1835-1839'lü yıllar arasında Osmanlı Rumeli bölgesinde salgın yaşanmıştır. 1837 senesinde Bulgaristan'da 86.000 ölümün meydana geldiği kayıtlara geçmiştir. 1837-1840 tarihleri arasında Trabzon'u oldukça etkileyecek bir salgın yaşanmıştır ve ardından, Kars civarına ve Ahıska'ya kadar yayılmıştır. 1840 yılında Erzurum'un pek çok köyüne bu hastalık yayılır. 1841 yılının Ocak ayında Erzurum ilinde bu hastalık sona ermiş olsa da aynı yılın Mayıs ayında tekrar ortaya çıkar ve salgın Bitlis'e kadar yayılır. Yaşanan bu salgında 2 ay zarfında 30.000 ölüm meydana geldiği ileri sürülmüştür. 1827 tarihinde Halep'te 20.000; 1813, 1835 yıllarında İskenderiye'de 19.000; 1801, 1813, 1835 yıllarında Kahire'de 88.000 ölüm vakası yaşanmıştır. 1894-1900 yılları içerisinde Çin ve Hindistan'da vebadan 3.000.000 kişi ölmüştür. 1905 yılında Hindistan'da 940.000; 1907'de Hindistan'da 1.300.000; 1909-1918 tarihleri arasında Çin ve Hindistan'da 1.500.000 kişi hayatını kaybetmiştir. 1920'lerde Hindistan'da bu hastalıktan dolayı 2.000.000 kişi ölmüştür. Yukarıda verilmiş olan verilerden yola çıkarak 1898 yılından 1948 yılına kadar Hindistan'da 13.000.000 kişinin bu hastalıktan dolayı ölmüş olduğu bilgisine ulaşmaktayız (Reis, 2011).

1935 senesinde Uganda'da vebadan 2.000 kişi ölmüştür. 1980-1994 yılları arasında Dünya'da toplam 18.739 veba vakasının meydana geldiği ve bu vakalar içerisinde 1.852'sinin ölümle sonuçlandığı bildirilmiştir. 1992 yılında Vietnam, Tanzanya, Madagaskar, Peru ve Zaire'de 1758 veba vakası yaşanmış ve bunlardan 198'i hayatını kaybetmiştir. Yine 1994'te Hindistan'da 3.000'den fazla vebalı hastanın olduğu belirtilmiştir ancak bunlardan yalnızca 50 kişinin bu hastalıktan öldüğü açıklanmıştır. Dünya Sağlık

Örgütü'nün verilerine göre 1989-2003 yılları arasında, 25 ülkeden toplam 38.359 veba vakası (yılıda yaklaşık 2.557 vaka) meydana gelmiştir ve bunlardan %7'sinin öldüğü belirtilmiştir. Vakaların %80'inden fazlası (31.273) Afrika'dan olduğu ve bunlardan yaklaşık %14'ü (5449) Asya'dan, geri kalan 1.637 vakanın ise, Amerika'dan olduğu bildirilmiştir (Reis, 2011). Kaynakların verilerine dayanarak veba salgınlarının ortalama her on yılda bir her bölgede yeniden harekete geçtiğini söyleyebiliriz. Şüphesiz bu hareketlenmede en büyük rolü deniz ticaretinin oynadığı yadsınamaz bir gerçektir.

Vebanın Yayılma Serüveni

"Bir yerde veba olduğunu işittiğiniz zaman o yere, onun üzerine gitmeyiniz. Ve bulunduğunuz yerde veba zuhur edince de, oradan kaçarak o yerden çıkmayınız (Buhârî, 2013, s. 194).

Ortaçağ Avrupa'sında vebanın yayılma sebebi olarak; Veba hastalığının nedenlerinin uzun süre bilinmemesi, hastalığın oluşunun din olgusuna dayandırılması, insanların bu hastalığa tıbbi çözümler bulmak yerine, kilise merkezli çözüm arayışına yönlendirilmiş olmasıdır. Veba karşısında rahiplerin, vaizlerin ve kardinallerin her hangi bir çözüm bulamaması ve dönemin hekimlerininse bu hastalığın ciddiyetini tam anlamamış olmalarından dolayı salgın gittikçe daha da yayılmıştır (İstek, 2017, s. 175). Yahudilerin kuyuları zehirlemesinden dolayı bu hastalığın olduğuna dair bir inanış hâkim olmuştur. Ayrıca havada oluşan kötü kokulardan oluştuğu da ileri sürülmüştür. Ancak bilimsel saptamalarla bu hastalığın bir mikrop olduğu ve böylece hızlı bir şekilde yayıldığı vurgulanmıştır (Ayar, Kılıç, & Yunus, 2017, s. 164). Veba hastalığının yayılmasında iki sıçan türü oldukça etkilidir. İustinianus vebası ve kara veba salgınlarında etkin rol oynayan kara sıçan (*Rattus rattus*) ve üçüncü veba salgınına sebep olan sıçan ise boz sıçan (*Rattus norvegicus*)dır (Varlık, 2017, s. 40). Hastalığa sebep olan pirelerin hayatta kalabilmeleri ve çoğalabilmeleri için uygun mevsimsel şartların olması gerekmektedir. Havanın soğuması ve nem oranının azalması olumsuz etkilerken havaların ısınması ve nemin daha yoğun olduğu zamanlarda olumlu etkide bulunmaktadır. Sıcak ve nemli havalarda hıyarcıklı veba türünün yayılma alanı daha geniş çaplıdır ve birçok kişiye bulaşmaktadır (Genç, 2011, s. 132). Ancak ortamda rutubet %40 oranından fazla ise pire ve larvalarının hayatta kalma oranlarının daha düşük olduğu ve yaşam alanlarının kısıtlandığı ileri sürülmüştür (Varlık, 2017, s. 52). Vebanın ilk olarak Asya'da çıkmış olduğuna ve tüm dünyaya bu bölgeden yayıldığına dair bir sav öne sürülmektedir. İncelemiş olduğumuz kaynaklar da vebanın ilk olarak Çin'de ortaya çıktığı ardından Baykal gölü ve Aşağı Volga civarına yayıldığı belirtilmektedir.

XIII. yy. deki insanların yoğun bir şekilde çoğalma istekleri bulunmaktadır. Ancak insanlar tarafından temizlik önemsenmemekte ve bu kavram toplumsal değerler içerisinde yer almamaktadır. Hatta bazı kilise çevreleri kirliliği bir tür kutsallık özelliği olarak kabul etmektedir. Din görevlilerinin çoğunun ellerini dahi yıkamadıkları ve uzun süre banyo yapmaktan kaçındıkları ileri sürülmektedir. Yine bu dönemde, insanların kendilerini sıcak tutmak için kalın yünlü kıyafetler giydiklerini, üşümek için birlikte yattıklarını ve bunlara karşın nadiren banyo yaptıkları söylenmektedir (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 63). 1346 tarihinde henüz çözülememiş bir hastalığın Altın Ordu topraklarında yayıldığı ve çok sayıda insanın ölümüne sebep olduğu aktarılmıştır (Varlık, 2017, s. 132). Yine aynı tarihte Moğol ordularının Kırım Kefe'deki Ceneviz kolonisini kuşattıkları zaman vebadan ölen insanları mancınıklarla şehre fırlattıklarını ve böylece Kefe bölgesine vebanın ulaştığı vurgulanmaktadır (Genç, 2011, s. 132). Böylece Moğollar Cenevizlilere karşı bu hastalığı biyolojik silah olarak kullanmışlardır. Bu olayın ardından kurtulabilen Cenevizliler, vebanın kendilerine bulaştığını bilemeden kendi ülkelerine bu hastalığı taşımışlardır. Artık bu hastalık İtalya merkezli tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Yayılan bu salgınla Avrupa'da 40.000 kişi hayatını kaybetmiştir (Sarıbaş, 2019, s. 1856). Kefe o dönem Avrupa'sının tüccarlarının uğrak merkezi olmasından dolayı veba salgınında en büyük rolü oynamış olduğu gözler önüne serilmiştir. Kefe'ye ticaret için gelen on iki Ceneviz gemisi buradan almış olduğu malları Sicilya'nın Messina limanına getirmesinin ardından hastalık tüm Avrupa'ya ulaşmıştır. Ancak Henry Kington'a göre veba ilk olarak Hindistan'da görülmüştür ardından Küçük Asya'da oradan da 1347 yılının Ekim ayında ise Sicilya'ya ulaştığı ve tüm İtalya'yı abluka altına almıştır. Kaynakta verilmiş başka bir ifadeye göre veba 1347 Eylül ayında Messina'ya ulaşmış ve Kasım ayında Marsilya'ya yayılmıştır. Nisan ayında ticaret gemileri aracılığıyla Güney İngiltere'ye, İrlanda'ya, Ağustos ayı civarında Paris'e ve Eylül'de ise Londra'ya kadar ulaşmıştır. 1349 yılının yaz mevsiminde meydana gelen salgın da Londra, Norveç, Danimarka ve Almanya'ya kadar ulaşmıştır. Yine aynı yıl içerisinde Portekiz, Avusturya ve Macaristan da vebadan etkilenmiştir. 1350 yılının yaz mevsiminin başlamasıyla Lübec'den İsveç ve Baltık liman kentlerine, Almanya ve kuzey Polonya'ya kadar sirayet etmiştir. 1351 yılında Courland ve Belarus (bugünün Litvanya'sı) olarak belirtilen bu bölgelere kadar ulaşmıştır. 1352 yılında ise Rusya'ya yayıldığı vurgulanmaktadır

(Genç, 2011, s. 132). 1404 yılında yapılan bilimsel veriler vebanın Tuna Nehri üzerinde yapılan ticaretten kaynaklandığını ve buradan Budin'e ulaştığını ortaya koymuştur. Bu bölgeye ticaret için gelen Türk, Bulgar, Raitzen (Romanya'da bir bölge) ve Yunanlı tüccarların gözetim altında tutulması gerektiği vurgulanmıştır (İstek, 2017, s. 179).

İnsanların ortalama yaşam sürelerinin oldukça kısa olması ve genç yaşta hayatlarını kaybetmeleri neticesinde "Sağlık dönüşümü" planlaması yapılmıştır. Bu süreç Batı Avrupa'da 1770'li ve 1890'lı yılları kapsamaktadır. Ortalama insan ömrünü uzatmaya çalışma planlamasında Danimarka'nın bu sıralamada başlarda olduğu ve İspanya'nın ise gerilerde kaldığı belirtilmektedir. I. Dünya savaşı öncesi Avrupa'da genel sağlık ve temizlik konusuyla ilgili ilerlemeler yaşanmıştır ve bunun akabinde de bu salgınlara karşı aşular oluşturulmuştur (Ferguson, 2011, s. 176). Bu çalışmalar neticesinde artık hastalıkla ilgili ileri sürülen tahminsel ibareler yerini bilimsel verilere bırakmıştır. Böylelikle hastalığın fare ve benzeri kemirgenlere konan mikrop lu pirelerin bu hayvanlar ölünce en yakın kan kaynağına yani insanlara yönelmesiyle oluştuğu ispatlanabilmiş ve buna yönelik çalışmalara olanak sağlanmıştır. Önceleri hastalığın tedavisine yönelik penicilin kullanılmış hastanın yaşama şansı yüzde elli iken 1937 yılında ise varılan noktada artık erken başlanan antibiyotik tedavisi ile hastanın yaşama şansı %90'lara çıkmıştır (Ayar, Kılıç, & Yunus, 2017, s. 165)

Osmanlı Devleti'nde Veba

Osmanlı devletinin kuruluş tarihinden itibaren genel olarak bakıldığında devletin yükselme çağına kadar veba hastalığına ait bilgiler neredeyse yoktur ve kaynaklarda neredeyse böyle bir hastalık yer almamaktadır (Varlık, 2017, s. 91). Bu konu hakkında herhangi bir bilgi olmaması ayrı bir araştırma alanı gerektirmektedir. Acaba Osmanlı'da o dönemde bu hastalık mı yok yoksa bu hastalığın tanısını mı konulmamıştır ya da o dönemin uzmanları buna ait bilgi vermeyi uygun mu görmemişlerdir? 1348 yılında Karesi Bey'inin oğlunun ölümünün vebadan olduğu ve Bursa'da defnedildiğine dair not tutulmuştur (Varlık, 2017, s. 137). Herhalde Bursa'da vebadan ölen tek kişi Karesi Bey'in oğlu olmamıştır. 1402 yılında Osmanlıların Timurlular'a karşı savaşta yenilmesinin ardından 1403 yılının bahar aylarında Anadolu coğrafyasında hem kıtlık yaşanmıştır hem de veba salgını şiddetlenmiştir. Bu salgının ana etkeninin Timur'un ordusuyla birlikte Anadolu'ya geldiği ileri sürülmektedir (Turna, 2011, s. 9). Yenilginin ardından I. Bayezid'in oğlu Yusuf'un Bizans'ta vebadan öldüğü belirtilmiştir (Varlık, 2017, s. 160).

Yine Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'da salgın olması sebebiyle Balkanlar'da ordusuyla birlikte sürekli seyahat halinde olduğu belirtilmektedir (Özdemir, 2005, s. 30). Osmanlı Devleti'nin yer aldığı jeopolitik konumunun etkisiyle her üç kıtayı da birbirine bağlayan rotalar üzerinde yer alması sebebiyle Osmanlı'yı hem Avrupa hem de Asya kökenli salgın hastalıklara karşı savunmasız bırakmaktadır. Osmanlı'da salgınla ilgili çeşitli hurafeler yer almaktadır. Osmanlı topraklarında kuyruklu yıldızla vebanın ilişkilendirilmesi kabul görülmüştür ve 1577'de İstanbul'da kuyruklu yıldızın görülmesinin akabinde İstanbul rasathanesi kapatılmıştır. Ay ve güneş tutulmaları gibi gökyüzünde meydana gelen olayların akabinde bu hastalığın ortaya çıktığı ve yayıldığına inanılmıştır. Hatta depremlerden sonra da salgınların ortaya çıktığı öne sürülmüştür (Varlık, 2017, s. 78-79). Yine bu hastalığın kıyamet alametlerinden biri olduğuna dair rivayetler de öne sürülmüştür (Varlık, 2017, s. 260). Vebayı önlemek için Osmanlılar XVIII. yüzyılda özellikle Avrupalı devletler ve konsoloslara yoğun tepkisiyle karşılaşmış ve bunun üzerine belli önlemler almaya çalışmıştır. Ancak bu önlemlerin yeterli olmadığı ve bilinçli yapılmadığı da yaşanan salgın ile gözler önüne serilmektedir. Hatta 1820 yılında İstanbul'da yaşanan veba, sur kapıları dışına yerleştirilen görevlilerin sadece surdan mezarlara götürülmek için çıkan tabutları saymaya çalıştıkları ve yatsı ezanından sonra minarelerde "sure-î ahkâf" okunduğu belirtilmektedir. Osmanlı bu hastalığı "kıran" adı ile ifade etmiştir (Özdemir, 2005, s. 30). Yaşanan bu acı tecrübelerin neticesinde alınan önlemlerle 1840'lardan sonra ise salgınların sayısının ve yıkıcılığının daha az olması için büyük gayretler sarf edildiği vurgulanmaktadır (Ayar, Kılıç, & Yunus, 2017, s. 165). Ancak 1894'te tekrardan gün yüzüne çıkan veba salgınının yaklaşık bir yarım yüzyıl devam ettiği ve çok sayıda insanın ölümüne sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır (Çalışkan, Eyicil, & Ahmet, 2019, s. 1292).

Osmanlılar karantina sistemi için dezenfeksiyon, mezarlıkların şehir dışında oluşturulması, yurtdışından yabancı uzmanların getirilmesi ve yetişmiş sağlık personelinin ihtiyacı karşılaması için artırılması gibi uygulamalar ve sağlıkta kurumsal modernleşme çabaları, Osmanlı'nın yıkılışına kadar dönem dönem ortaya çıkan veba salgınlarının yıkım tahribini azaltmasına ve giderek yayılımın azalmasına çok önemli katkıları olmuştur. Ancak toplumda vebanın etkisinin azaldığına dair bir algı oluşturulmaya çalışılsa da

vebanın vermiş olduğu psikolojik bunalımlar, toplumsal ve ekonomik zararları sürmüştür (Ayar, Kılıç, & Yunus, 2017, s. 168). Vebayı önlemek için halk arasında alternatif tıp yöntemine başvurulmuştur. Hastalık sonucu insanın vücudunda oluşan bazı şiş ve kabarcıklar ustura ile çizilmekte ve ardından “şişe çekme” işlemiyle kanın bu kısımlardan akıtılmasına yardımcı olduğu ileri sürülmektedir. Bu hastalık neticesinde oluşmuş olan yumruları tedavi etmek için “kil-i ermeni” denilen gülsuyu ve merhemler sürülmektedir. Hatta ateş üstünde bulunan bir kazanın veya tencerenin alt kısmında oluşan “kara” denilen isler vücudun vebalı bölgelerine sürülmektedir. Çakmak taşı ateşte kızdırılarak bir bez içinde yaralı yerlere konulmakta ve akabinde sülük kullanılarak o bölgeden iltihap çekilerek tedavi edilmektedir (Turna, 2011, s. 20). Tarih uzmanları olan Panzac ve Lowry’a göre, Osmanlıların Allah’ın iradesine karşı gelme korkusuyla veba hastalığını önlemek ya da hafifletmek için tıbbi önlemlere sıcak bakmadıklarını ileri sürmüşlerdir (Ayar, Kılıç, & Yunus, 2017, s. 169). Osmanlı hekimleri vebanın bulaşıcı bir hastalık olduğunu söyleseler de ulemaya göre hastalığın bulaşıcı olmadığı ancak Allah’ın böyle hastalıklarla kullarını sınamak için gönderdiği afetlerden biri olduğunu ileri sürmektedirler. Hatta önlem almaya çalışmanın da “küfür” sayılabileceği tezini savunmaktadırlar (Özdemir, 2005, s. 18). Ancak Osmanlılar salgını önlemek için tıbbi tedbirlere yönelmek zorunda olduklarını gerek uyararak gerekse baskı yöntemiyle uygulamışlardır. Önlemler birçok Avrupa devletine nazaran oldukça geç bir tarihte alınmış olmasına karşın Osmanlı Devleti’nde karantina usulünün hayata geçirilmesi, vebanın etkisini yitirmesine yol açmıştır (Ayar, Kılıç, & Yunus, 2017, s. 171).

Veba Nasıl Önlenir?

Eski Yunan ve Roma dönemlerinde veba hastalığının meydana gelen bölgedeki kötü hava şartlarından kaynaklandığını bundan dolayı temiz havanın olabileceği yüksek yerlerde yaşanılması gerektiği ve ortamda bulunan temiz hava aracılığıyla evlerde bu mikrobun yaşama olanağının olamayacağı inancı hâkimdir. Yine evleri arınık edebilmek için sirke, sandal ağacı ve gül suyu kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Vebanın salgın haline dönüşme kapasitesinin yüksek olması ve oldukça faal olmasından dolayı bu hastalık tek bir kişide dahi ortaya çıkmış olsa da zaman kaybedilmeden salgın taramasının yapılması zorunlu olmalıdır. Vebanın yayılmış olduğu bölgelerden tecrit edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 68). İtalya bu duruma örnek gösterilebilir. Burada veba salgınlarıyla büyük zayıflıklar yaşanmış olduğundan dolayı resmi talimatlarla veba kurbanlarının eşyaları ve yatakları gömülmüş, evlerinin her tarafı dumanla arınık edilmiş ve sirkeyle temizlenmiştir. Vebadan ölenlerin cenaze törenleri sağlık heyetleri tarafından şehir dışında yapılmıştır. Vebanın tekrar ortaya çıkmasını önlemek için yasalar düzenlenmiştir. Bu yasalar ise; İnsanların şehir dışına çıkmalarının belirli kurallara bağlandığının ve çok mecburi durumlarda ancak şehir dışına çıkışlarına izin verildiği ileri sürülmektedir (Genç, 2011, s. 130). Veba salgınından etkilenmiş ülkelerle ticaret durdurulmuş ve oralarından bir kişinin gelmesi ya da kendi ülkelerinden birinin oralara gitmesi engellenmiştir. Veba salgınından etkilenmemiş olan bölgeler içerisinde İspanya’da Galicia, Hollanda, İzlanda, Bohemya, Finlandiya, Galıçya ve Grönland yer almaktadır (Genç, 2011, s. 132).

Veba hastalığının kanlı etkileri neticesinde insanlar doğaya karşı daha temkinli olması gerektiğini öğrenmiştir. Veba, yönetimlerin salgınlara karşı korunmada merkezî ve disiplinli önlemler almasını zorunlu hale getirmiştir. Sağlık hizmetlerinin konumu toplumlarda büyük bir öneme sahip olmuştur. Kan aldırma yöntemiyle bu hastalıktan korunmaya çalışılmıştır. Veba hastalığı tedavisi anlatılan eserlerde hastaya merhem, şurup, yakı vb. ilaçlar kullanılması gerektiğini ve hasta olan kişinin yiyecek ve içeceğine dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tedavi amaçlı tiryaklar (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 2359) hazırlanıp kullanılmıştır. Yine 1350 yılında, Paris sokaklarında domuzlar artık eskisi gibi dolaşmadıkları belirtilmiştir. 1356 yılında ilk kanalizasyon sistemi oluşturulmuştur. Karantina sistemi ilk olarak 1377 senesinde Adriyatik kıyısındaki Ragusa şehrinde oluşturulmuştur. Ayrıca Doğu’dan gelen bütün gemilerin mürettebatı ve eşyaları da limanlarda karantina mantığıyla tecrit edilmiştir. Karantina süresi kırk gün olarak belirlenmiştir. Veba hastalığı toplumda statü farkı gözetmeksizin bölgede bulunan herkese bulaşabilmektedir. Bunlar içerisinde hekimler, ölü kaldırıncılar, mezar kazıncılar, ev bekçileri ve tütsücüler de yer almaktadırlar. İlk halk sağlığı uzmanları, bu hastalığa karşı halkı uyarmanın yanı sıra sert tedbirlere de başvurmuşlardır. Bunlardan bazıları ticareti yasaklama, hastaları tecrit etme, ölüleri gömme, evleri ilaçlama, vebadan ölenlerin eşyalarını yakma ve sokakları kapatma, bu hastalıktan dolayı işbirliği yapmayanları tutuklama yetkilerine sahip olmuşlardır (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 68). Vebanın artmaya başladığı zamanlarda memurlar vebadan ölmüş olanları oldukça en hızlı bir şekilde arabalara koyup, şehrin kapısı önünde açılmış olan “Veba Çukuruna” atmışlardır. Ancak vebadan ölenlerin çoğalmasıyla evlerin

ve sokakların cesetlerle dolmuş olması da vebanın şiddetini daha da artırmıştır. Hem Avrupa hem İslâm ülkeleri bu salgın hastalık karşısında savunmasız kaldıkları için vebaya karşı aynı türden önleyici ya da tedavi edici yöntemler uygulamışlardır. Bu hastalığın çözümü için Astrolojiye ve büyüye yönelmişlerdir (Varlık, 211, s. 176).

Ancak vebanın olumsuz yanlarının yanı sıra olumlu yanları da olduğu göze çarpmaktadır. Doğanın insanlar tarafından tahrip edilmediği ve doğada tahribatın oldukça azaldığı söylenebilir. Salgınlardan dolayı nüfus artışının neredeyse azalması, feodalizmi devirmesi, kent mimarisini değiştirdiği, hastalığı önlemek için toplumu temizliğe yönlendirdiği ve ormanların zarar görmediği vurgulamaktadır (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 66).

Vebanın Toplumda Etkisi

Tarihi seyir içerisinde meydana gelen bu korkunç pandemilerin toplumların hayatlarında geniş çaplı etkilerde bulunmuş olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Pandemilerin oluşturmuş olduğu etkiler üç ana başlık altında verilmektedir. 1- Demografik, 2- Sosyal, 3- Ekonomik

Demografik Etki ve Sonuçlar

Veba salgınları M.Ö'sine kadar uzanmaktadır. Ortaya çıktığı tarihten itibaren toplumların yaşayış tarzına yön vermiştir. Salgınlar neticesinde oluşan daha yüksek meblağlara karşı fiyatları düşürmek için ücretleri düzenleyen Fransa'daki 1351 tarihli Kraliyet Emirnamesi ile İngiltere'de 1350 tarihli İşçi Nizamnamesi oluşturulmuştur (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 75). Ölüm oranlarının yüksek olması mezarlıklarda yer bulunamamasına ve ölümlerin zorunlu olarak üst üste bırakılmasına neden olmuştur. Bu durumda kötü kokulara yol açtığı için mezarlıkların şehrin dışında oluşturulmasına izin verilmiştir. Sahipsizlerin ve yoksulların mezarları on metre derinlikte ve isimsiz olmuştur. Venedik'te nüfus kaybının aşırı olmasından dolayı güç kaybı yaşanılmaması için bölgesine gelen kişilere vatandaşlık hakkı tanımıştır (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 76). Veba salgınlarının yıkıcı tahribatları tarım alanını da etkilemiştir. Ekim ve dikimin yapılamaması nedeniyle kıtlıklar baş göstermiş ve insanlar daha da çaresizleşmiştir. Birçok bölge de olduğu gibi Afrika'nın şehirlerinde de gündelik hayat neredeyse durmuş ve insanlar sürekli salgından ölenlerin cenaze işleriyle meşgul olmuşlardır. Ölümleri kefenlemek için malzemeler tükenmiş, mezar kazıcılar ise yüksek fiyatlar istemiştir. İmamların ve müezzinlerin çoğu hayatını kaybetmesi neticesinde camiler kapanmaya başlamıştır. (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 76). Salgınlar genel dünya nüfusu üzerinde olumsuz bir rol üstlenmişlerdir. Bu konuya ilişkin 2004 yılında Veba hastalığından dolayı yaşanan ölüm oranları, Avrupa'nın bütününe olan etkisini gözler önüne sermektedir.

Ekonomik Etki ve Sonuçlar

Veba, başladığı ve yayıldığı andan itibaren ekonomik durumu çıkmaza sokmuş ve değişikliklere uğratmıştır. İlk olarak feodalizme yıkıcı darbesini vurmuştur. Çok sayıda insanın ölmesinden dolayı tarımda çalışacak kişi sayısı azalmıştır. Toprak sahipleri de çalışanların ücretlerini zorunlu olarak artırmıştır. Derebeyleri eski güçlerini ve zenginliklerini kaybetmişlerdir. Avrupa'da nüfusun azalması tüccarları dünyanın başka yerlerine arayışlara yönlendirmiştir. Yayılmış olduğu bölgelerde sadece ticareti etkilememiştir aynı zamanda hem tarıma hem de hayvancılığa da darbe vurmuştur (Arık, 1991, s. 32). Veba salgınları, hizmet sektörünü de etkilemiş olup de fiyat artışlarına sebebiyet vermiştir. Hekimler, hastalığın bulaşma riskine karşı hizmetlerine devam etmişlerdir ve iki katı fiyat almışlardır. Çok sayıda hekimde bu sebeple hayatını kaybetmiştir (Karaimamoğlu, 2016, s. 597). Salgınlardan dolayı birçok meslek erbabını ölmesi alanlarında uzman olmayan insanların yerlerine geçmiştir. Onlarında ürettikleri mal ve hizmetin de kalitesinin düşük oluşuna neden olmuştur (Karaimamoğlu, 2016, s. 598).

Demografik daralma tüketimi azaltmış, kiralari da düşürmüştür. Kara Ölümden dolayı işçi fiyatlarının ve ücretlerinin artışı hayatta kalan insanların durumlarını daha yaşanılır hale getirmiştir. Tüketici nüfusun azalmasından dolayı tahıl fiyatları düşmüştür. Veba salgınları Avrupa'da oluşan güç savaşlarını ve siyasal etkinlik girişimlerini etkilemiştir. Devletlerin gücünü oluşturan askeri kapasite zayıflamış ve orduyu etkilemiştir (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 79-80).

Sosyal Etki ve Sonuçlar

Veba sosyal hayatı büyük çaplı etkilemiş ve toplumsal huzur son derece bozulmuştur. Avrupa'da, 14. ve 15. yüzyılda köylü isyanları meydana gelmiştir. Köylülerin ve serflerin özgürleşmesinde Kara Ölümün etkisi oldukça fazladır. Artık köylünün emeği büyük önem arz etmektedir. (Özden, Özmat, & Mustafa,

2014, s. 80). Kilisenin bu hastalık karşısında çözümsüz kalması insanlar tarafından kilise önemini kaybetmiştir. Aile bireylerinin ölümüyle, aile yapısında da bozulmalar başlanmıştır. Veba, insan faaliyetlerini kısıtladığı için doğa yenilenmeye başlamıştır (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 79-80). Veba insanları duygusal bir çöküntü yaşatmanın yanı sıra yalnızlaşmasına da sebep olmuştur. Birçok kişi hastalığın kendilerine bulaşma korkusuyla akrabalarını ve yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır (Karaimamoğlu, 2016, s. 602). İnsanlar bu hastalıktan kurtulmak için buldukları bölgeleri terk etmeye başlamışlardır. Veba, geçici veya daimi göç hareketlerini hızlandırmıştır. Yaşanan bu göç neticesinde de toplumda kargaşa ve düzensizliğe yol açmıştır (ARIK, 1991, s. 57). Toplumlar salgın hastalıkları yok etmek için temizlik adabını öğrenmek zorunda kalmışlardır (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014, s. 63). (Özden, Özmat, & Mustafa, 2014).

Sonuç

Tarih öncesi dönemden 19. yüzyılın sonlarına kadar her an aktif olan veba salgınları çok sayıda insanın ölümüne sebep olmuştur ve batı ve doğu toplumlarını bir kısaç altına almıştır Kara ölüm dünyanın başına gelmiş en büyük felakettir. Toplumları sosyal, ekonomik, dinsel ve hayat standartları açısından etkilemiştir. Tüm dünyayı etkisi altına almış olan bu hastalık bazı yerlerde nüfus azalmasına sebep olurken bazı yerlerde de nüfusu tamamen yok etmiştir. Bu Öncelikle vebanın en büyük darbesi inanç sistemine olmuştur. Salgının ilahi bir cezalandırma için verildiği tüm toplumlarda yaygın bir kanı haline dönüşmüştür. Bu bağlamda kara ölüm tanrısal bir öfkedir. Çözümsüz kalan Avrupalı din adamlarının ve kiliselerin saygınlığı azalmıştır. Bu hastalığın tesiriyle gerek kara gerekse deniz ticareti de durmuştur. Vebanın yol açtığı ölümler yalnızca esnaf olan kimseler arasında değil aynı zamanda tüketiciler arasında da yoğun olarak yaşanmıştır. Şehir esnafı, meslektaşlarının cenazesini kaldırmaktan neredeyse dükkânlarını açmaya fırsat bulamayarak ya zarar etmişler ya da fazla kar elde edememişlerdir. Vebanın hızlı bir şekilde yayılmasında çevre koşulları, iklim ve hava vb. gibi faktörler rol oynamışlardır. Kuraklık, susuzluk, kıtlık, açlık gibi diğer doğal felaketler ise salgınların oluşup gelişmesinde kolaylaştırıcı unsurlar olarak büyük etken olmuşlardır. Salgından dolayı toplumsal karışıklık ve düzensizlikler yaşanmıştır. Ordular içinde gerek asker ve gerekse hayvanlarda baş gösteren salgınlar, askeri operasyonların, seferlerin sonuçlarının alınmasına da mani olmuştur. Askeri başarının getireceği muhtemel siyasi gelişme ve sonuçları da etkilemiş olması yadsınamaz bir durumdur. Topluluklar bu ağır hastalığın varoluşunu çeşitli sebeplere dayandırmıştır. Salgınlar, nüfus kaybı ile birlikte ekonomik ve sosyal açıdan toplumda büyük bir tahribata neden olurken; bulaşıcılık ve bulaşıcılığın önlenmesi fikrinin gelişmesi, açılması gibi noktalarda koruyucu sağlık hizmetlerinin gelişmesine yönelik atılan adımlara ön ayak olmuştur. Nitekim veba ile mücadele düzleminde yetersiz kalındığından hareketle devlet kurumları zamanla gerekli tedbirleri almak üzere bilinçli bir tavır sergilemişlerdir. Örneğin modern dönemde artık bulaşıcı hastalıkların toplumsal ağ içindeki dolaşımına engel olmak için karantina uygulamasına gidildiği görülmektedir. Veba hastalığında artık hızlı ve bilinçli tanı araçlarının ve yöntemlerinin geliştirilmesiyle bu hastalığın artık kendine yaşam alanı bulması önlenmeye çalışılmıştır. Bazı araştırmacılar, veba olmasaydı, Avrupa'da nüfus artışının dört yüzyıl önce başlayacağını ve belki de açlığın nüfus artışının önlenmesinde vebanın yerini alacağını iddia etmiş olsalar da sonuçta bu rolü üstlenen veba olmuştur. Kaldırım taşlarının döşenmesinin ardından hastalığa sebep olan bu hayvanın hareket alanı kısıtlanmıştır. Evlere içme sularının ulaştırılması ve yine bu su kanallarının temizliğinin teftiş edilmesi, suların kirletilmesinin yasaklanması şehrin sağlıklı ve temiz olmasının önemsenmesi bu hastalığın tekrar gün yüzüne çıkma olasılıklarını azaltmaktadır. 1820'lere doğru ise vebanın salgın hastalıklar arasındaki konumuna dâhil olmuş olan başka bir katil hastalık olarak Kolera ortaya çıkmıştır ve dünyayı etkisi altına almıştır (TURNA, 2011, s. 15). Sonuç olarak her uygarlık, tarihin farklı dönemlerinde kendi öldürücü hastalığını var etmiştir. Günümüzde ise bütün dünyayı etkisi altına almış olan Covid-19 salgını yaşanmaktadır. Bütün dünyada gözlemlenen bu hastalığın dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın her yaşta insana bulaştığı ve hayatı felç ettiği aşikârdır. Bu hastalığın etkisini yok etmek için halen aşı çalışmaları yapılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akurgal, E. (2005). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: Tübitak.
- Arık, F. Ş. (1991). Selçuklular Zamanında Anadolu'da Veba Salgınları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 15 (26), 27-57.
- Ayar Kılıç, M., & Yunus. (2017). Osmanlı'da Vebanın Sona Erişine Dair Bir Değerlendirme. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 17 (2), s. 163-181.
- Buhârî, "Tıb", 30. (2013). *Kütüb-i Sitte*. İstanbul: Nesil.
- Çalışkan, Eyicil, A., & Ahmet. (2019). XVIII. Ve XIX. Yüzyılda Halep ve Civarında Salgın Hastalıklar. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), s. 1289-1319.
- Çelikal, Ş. (2019). Jacob Isidor Mombert'in "Haçlıların Kısa Tarihi" Adlı Eserindeki Sonraki Haçlı Seferlerinin Değerlendirilmesi. Batman: Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, K. (2008). Mısır'ın Fransızlar Tarafından İşgali Ve Tahliyesi. *Saü Fen Edebiyat Dergisi*, 2, 141-183.
- Ferguson, N. (2011). *Civilisation The West and the Rest*. England: Penguin Group.
- Genç, Ö. (2011). Kara Ölüm:1348 Veba Salgını Ortaçağ Avrupa'sına Etkileri. *Tarih Okulu* (10), 123-150.
- Gümüş, T. T. (2011). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), s. 139-164. https://tr.qwe.wiki/wiki/Waldemar_Haffkine#References. (tarih yok).
- İstek, E. (2017). Avrupa'da Veba Salgını Ve Salgında Din Faktörü (Viyana Örneği). *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36 (62), 173-204.
- Karaimamoğlu, T. (2016). Kara Ölüm Veba Salgını ve Ortaçağ İngiltere'sine etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (37), S. 591-610.
- Gılgamış Destanı*. (1973). (Kutlu, S. Duralı, & Teoman, Çev.) İstanbul: Hürriyet.
- Özdemir, H. (2005). *Salgın Hastalıktan Ölümler 1914-1918*. Ankara: Atatürk Kültür Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özden, Özmat, K., & Mustafa. (2014). Salgın Ve Kent: 1347 Veba Salgınının Avrupa'da Sosyal, Politik Ve Ekonomik Sonuçları. *Dergipark*, 5 (12), S. 60-87.
- Reis, M. (2011). *yaklaşansaat.com*. http://www.yaklasansaat.com/eski_kavimler/yaklasansaat/tarih_boyunca_veba_taun.asp. adresinden alınmıştır
- Sarıbaşı, S. (2019). Biyolojik Silahlar: Marina Fiorato'nun Şifacı Romanında Veba Hastalığını Biyolojik Ajan Olarak Kurgulaması Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi* (39), S. 1854-1863.
- Sarıbaşı, S. (2019). Geçmişten Günümüze Veba Hastalığı Ve Kolektif Bilinç: "Çağımızın Vebası" Söyleminin Kökenler. *Uluslararası Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi* (42), S. 2470-2485.
- Turna, N. (2011). İstanbul Un Veba İle İmtihanı: 1811- 1812 Veba Salgını Bağlamında Toplum Ve Ekonomi. *Studies Of The Ottoman Domain*, 1 (1), 1-42.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Veba*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Varlık, N. (2017). *Akdeniz Dünyasında Ve Osmanlılarda Veba 1347 - 1600*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Varlık, N. (211). Taun. *Tdv İslâm Araştırmaları Merkezi*, XI, S. 175-177.

KAZAK TÜRKLERİNDE (JAMBIL YÖRESİ) DOĞUM ÂDETLERİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Rauşan MUKHTARKHANOVA

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

rau_12@mail.ru

ORCID: 0000-0002-0802-0474

Gönderim Tarihi: 02.05.2020 Kabul Tarihi: 28.05.2020

Alıntı: MUKHTARKHANOVA, R. (2020). Kazak Türklerinde (Jambıl Yöresi) Doğum Âdetleri. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 2(1),88-94.

ÖZ: İnsan dünya kapısını açar açmaz onu önünde kapılar ve yollar beklemektedir. Bu kapılar ve yollar birkaç önemli noktadan oluşmaktadır. Bu önemli noktalar ve dönemler insan hayatındaki geçiş dönemlerini meydana getirmektedir. Geçiş döneminin ilk sırasındaki doğum her millette önemlidir. Bebek sahibi olmak tüm insanoğlu için hassas konudur. Kazak Türkleri de çocuk sever bir toplumdur. Bir bebeğin dünya kapısını açması onlara her zaman mutluluk getirmektedir. Doğum en önemli olay olarak sayılmaktadır. Kazak toplumu yeni doğan bebek "Arkamda duacı olarak kalacak, benim soyumu devam ettirecek" diyerek neslin devamına ve bebeğin dünyaya gelmesine önem vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kazak Türkleri, doğum, âdet, kültür

Birth Tradition in Kazakhs (Zhambyl Region)

ABSTRACT: As soon as the world door is opened, new different doors and roads await. These platforms and roads consist of several important points. These important points and periods constitute the transition periods in human life. The birth in the first row of the transition period is very important in every nation. Having a baby is a sensitive issue for all human beings. Kazakhs are also a child-loving society. A baby's opening the world door always brings them happiness. Birth is considered as the most important event. In the Kazakh society, to the newborn baby is given great importance to the continuation of the generation by saying "My son who will remain behind me, my lineage will continue".

Keywords: Kazakhs, birth, customs, culture

Giriş

Kültür; bir toplumun veyahut bir ülkenin nüfus cüzdanı gibidir. Zira her toplumu farklılaştıran kendine has kültür ve yaşam tarzı vardır. Asırlar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılagelen birtakım örf, âdet ve gelenekler bir toplumun temel değerleridir.

Her halkın, her toplumun, her ülkenin kendi kaide ve geleneklerine göre yapılan uygulamanın aşamaları yer almaktadır. Doğum, insanın hayat kapısını açmasıdır. Sedat Veyis Örnek'e göre doğum, hemen her zaman mutlu bir olaydır. Herhangi bir insan için, bir toplum için doğum önemli, heyecanlı ve mutlu bir olaydır. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne babasını değil, aynı zamanda akrabalarını, komşularını, soyunu ve sopunu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun ve sopun sayısını artırmaktadır. Doğumun artışı gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler.

Kazakistan'da özellikle Jambıl yöresinde geçiş döneminin ilk aşamasında yer alan doğum ile ilgili yaşanan âdet, inanış ve uygulamalarla o yörenin kültür parçası biçimlenmektedir. Yani doğum âdetlerinin uygulanması ve doğumla ilgili inanışlara doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası olarak baktığımızda aşerme, hamilelik, ad koyma, şildehana, göbekbağı kesme, kırklama, beşiğe salma, tusav kesme gibi uygulamalar görülmektedir.

Doğum Öncesi

Dede Korkut hikâyelerinde bebeğin bir ortam için, bir millet için ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Yani tüm millet için bebeğin dünya kapısını açması çok önemli bir olaydır. Hem soyu büyütür, hem o ülkenin geleceğini sağlar, hem de statüsünü etkiler. Kazak toplumunda da bir bebek dünya kapısını açtığı anda sadece o bebeğin ailesi değil tüm köy, akraba ve eş-dost sevinerek sırayla "balanızdın bavı berik bolsın" (bebeğiniz uzun ömürlü olsun) diyerek kutlamaya başlarlar. Bu bir insanlık vazifesidir.

Kısırlığı giderme

Eski zamanlarda Türk halklarında çocuğu olmayanlara hoş bakılmazdı. Bundan dolayı birçok ritüeller ve inanışlara dayanarak törenler yapılırdı. Yani kısırlığı gidermek için törenler yapılırdı. Hatta Dede Korkut hikâyelerinde çocuğu olmayanlarla ilgili çeşitli örnekler bulunmaktadır.

Dede Korkut hikâyelerinde çocuk sahibi olmak için önce Tanrı'nın rızasını kazanmak gerektiğinden söz edilmiştir. Tanrı'nın rızasını kazanmak için açları doyurur, çıplakları giydirir ve ağzı kutlu kişilerin alkışını/duasını dilerlerdi (Artun, 2005: 135). "Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun, oğlu kızı olmayana Allah Taalâ beddua etmiştir, biz de beddua ederiz, belli bilsin demiş idi (Ergin, 1994: 20)." Günümüzde kısır kadınlar kısırlığı gidermek için ilk önce tıbbi yolu değerlendirmektedir. Kimileri bunun için halk hekimliğini uygulamaktadırlar. Zira kısırlığı gidermek için çeşitli yollar ve çözümleri olduğuna inanmaktadırlar. Kimileri ise inanışlara başvurumaktadırlar. Kazak toplumundaki bebek sahibi olamayanlar da bazı inanış ve ritüellere göre törenler yaparlar. Dede Korkut hikâyesinde söz edildiği gibi bazı zamanlar kurban kesilir, bazı zamanlar kutsal yerlere gidilir. Fakat bu yöreden yöreye ve insandan insana göre değişmektedir. Örneğin, Jambıl yöresinde hamile kalamayan kadınlar kutsal yerlere, yani: yatırlara, türbelere, ziyaretlere gidip orada gecelerler. Özellikle Kazakistan'ın güney tarafında bulunan Hoca Ahmet Yesevi türbesine gidilir ve dua edilir. Kutsal yere iyi niyetle gitmenin ve dua etmenin uğur getireceğine inanılmaktadır. Üstelik çoluk çocuklu olan kadının bir eşyasını almak veyahut çocuklarının kıyafetini, çorabını almak inanışı da vardır. Halk inanışına dayanarak bunları yaptıktan sonra kadın hamile kalabileceğine inanmaktadır (K. K 3).

Hamilelik

Bir kadının hayatındaki hassas dönemlerden biri olarak sayılmaktadır. O yüzden Kazak toplumu her zaman hamile kadınlara çok ince davranmaktadır. Hamilelik haberini almak, insanları çok mutlu eder. Evlilik kapısına giren bir aile tabii ki de ilk olarak çocuklarının olmasını ister. Eski zamanlarda gelinler hamile olunca yengelerine söylerler ve yengeler kaynanasına giderek "süyiñşi"² isterlermiş. Güzel haberi duyan gelinin kaynanası "süyiñşi" olarak hediye vermiş. Kız olsun diye hediye olarak da bileklik, yüzük gibi nesnelere, erkek olsun diye ise başka da nesnelere verilmekteymiş (K. K 1).

Jeriktik

Kazak toplumunda kadının hamilelik döneminde aşerme aşamasına "jeriktik" denilmektedir. "Jeriktik" döneminde hamile kadının canı vakitli vakitsiz yiyecek şeyler ister. Kadın, halk deyişleriyle aşerme aşamasına gelince bazı şeyleri yapmaktan, özellikle belirli yiyecekleri yemekten kaçınır ya da tersine belirli yiyecekleri yemeye özen gösterir. Aşerme, hamilelik döneminin belirli bir zamanında ortaya çıkmaktadır ve kadını belirli bir yiyeceklere canının çekmesi, onları tatmaktan kendini alamamasıdır. Bu dönemde hamile kadının istediği her şey verilmeye çalışılır (Artun, 2005: 141).

Kazak halkı için gelinin hamilelik zamanındaki "jeriktik" dönemi en hassas dönemlerindedir. Bazı kadınlar bu dönemde çok zorlanmaktadır. Çünkü gelin kendi yaptığı yemeği kendisi yiyememektedir. Her zaman canı farklı yiyecek ister. O yüzden kadının komşuları ve epleri tarafından bu dönemde kendisine oldukça fazla destek verilir. Onlar aşerme dönemini geçiren geline çeşit çeşit yemekler getirerek desteklerini esirgemezler. Getirilen yemeklerin tadına bakarak gelinin "jeriktik"i azalır. İlk bebeğe hamile olan kadın özellikle zorlanır ve genelde aşerme dönemini zor geçirir. Kadın neye aşerdiğini, canının ne istediğini anlayamaz ve böyle durumlarda kaynanasıyla akrabalarından yaşça büyük kadınlar yardıma gelirler. Gelinin kaynanası çevresinde bulunduğu komşu kadınları, arkadaşlarını, eplerini davet eder. Kazak toplumunda "kursak şaşuv" geleneği vardır. Uzun zaman hamile kalamayan veya bir ocağın soyunu devam ettirmek isteyen gelin hamile olduğu zaman bu gelenek gerçekleştirilmektedir. Bu gelenek kaynana tarafından yapılır. Sofra kurulur, yemekler pişirilir, komşular, akrabalar ve epler davet edilir. Bu davet "Benim gelinim hamile" diyerek bir nevi kutlama niyetiyle yapılır. Kazak toplumunda bu dönemde zorlanan, hep midesi bulan ve aşermesi bastıramayan kadına "it jerik" denilmektedir. Aşermesi bastırılamayan, aşerme dönemini iyi geçirmeyen kadın doğurduğu bebeği etkiler. Böyle durumlarda bebek hep ağlar, büyüncü ağzından suyu akar ve çok şeyden memnun olmaz. Bu belirtiler annesinin aşerme dönemini iyi geçirmediklerinin belirtisi olarak sayılmaktadır. Eskiden günümüze kadar devam eden "jeriktik" döneminde hamile kadına canının istediği yiyeceği bulmak, nesile özen göstermek demektir (K. K4). "Kursak şaşuv" geleneğinin bir diğer anlamı ise genç geline büyükler tarafından nasihat verilmesidir. Sofra başı muhabbetinde neyin nasıl yapılması gerektiği konusunda özen göstererek nasihat edilmektedir (K. K5).

Doğum Esnası

Göbekbağı kesmek (Kindik Kesüv)

Bebek doğduktan sonra hemen yapılacak olan şey göbekbağı kesmedir. Bu olaya Kazak Türkçesi'nde "kindik kesüv" denilmektedir. "Kazak Türklerinde bebeğin göbekbağı ahlaklı, saygılı büyük birisi tarafından kesilmektedir. Bu görevi seçkin birisinin yapmasına dikkat edilir. Olumsuz özellikleri olan veya hasta birisine bu görev verilmez (Erqaliev ve Şakuzadavlı, 2000: 97)." Çünkü Kazak halkı bu tür şeylere çok önem vermektedir. O yüzden bebek göbekbağını kesmek için örnekli, ahlaklı, dürüst ve insafli insana görev verilir. Görev yapıldıktan sonra göbekbağı kesildiği yere koyun kuyruk yağı sürülür ve temiz gazlı bezle sarılır. Koyun kuyruk yağı Kazaklarda çok meşhur ve çok kullanışlıdır. Bu, bebeği çeşitli soğuk algınlıklarından korur ve gazlı bezin göbekbağına yapışmasına engel olur. Koyun kuyruk yağının faydası çoktur diye çok kullanılmaktadır. Koyun kesildiği zaman kuyruk yağı küçük olarak doğranır ve ateşte eritilir. Eritildikten sonra yağ süzülerek alınır ve her soğuk algınlığında kullanılır. Bu, yeni doğan bebekler için de sık sık kullanılan bir halk tebabetidir (K. K 3)."

Doğum Sonrası

Bebek bekçiliği (Şildehana)

Bebek, hayatın devamı, anne babanın sevincidir. Bebek, gelecektir. O yüzden bebeğin dünya kapısını açması aile için büyük bir mutluluktur. Kazak toplumunda "Çocuklu ev, pazar gibidir" diye güzel bir atasözü vardır. Bu tür atasözleri boşuna söylenmemiştir. Bebek doğduktan sonra ilk önce o evin nine-dedesine, yakınlarına, akrabalarına haber verilir. Bu haberi duyuranlar duyanlardan "süyiñşi" ister. "Şüyiñşi", Kazak toplumunda güzel ve sevinçli haber duyurulduğunda istenen müjdedir. Kazak halkı genelde bebek dünyaya geldiğinde, gelin aldıklarında veyahut herhangi bir iyi haber olduğu zaman "süyiñşi" istemektedirler. "Süyiñşi, süyiñşi!" diye yeni haberi duyurmak isteyen şahıs söyler, haberi duyuran üzere olan insan ise evden istediğini al der veya o insanın razı olacağı kadar bir hediye verir. Böylece bir bebek dünyaya geldikten sonra o evin akraba, komşu, tanıdıkları birbirinden "süyiñşi" isteyerek haberi birbirine iletirler (Nurgaliyev, 1990: 506).

"Şildehana" yeni doğan bebek ile anne için yapılan düğün veya eğlencedir. "Şildehana küzetüw" için aslında bebeği doğuran annenin yakındaki tüm akrabaları ile komşuları, eş-dostları ve köydeki insanlar gelmektedir. Bu tören çok eskiden doğum yaptığı gün yapıldıysa da günümüzde hastaneden çıkıldığı gün yapılır. "Şildehana" genelde bir hafta, hatta 40 güne kadar devam ettirilir. Eskiden böyle tören olarak devam edilirken günümüzde "şildehana toy" şeklinde yapılmaktadır. Bu tür geleneğin uygulanmasının faydaları ve inançları vardır. Genç anne ile bebeğin cin, peri ve şeytanlardan korunması inancıyla gerçekleştirilen bir âdettir. Toplanan akrabalar ve misafirler eğlenmeye çalışırlar, yeni doğum yapan anne uyursa bebeğe kötü ruhların musallat olacağı inanılır, dolayısıyla yemek ziyafeti yaparlar, yeni doğan bebeği korumak için, bebeğe gelen kötü ruhları korkutmak için şarkılar söylerler, eğlenerek zaman geçirirler (Nüsipokasulı, 2014: 4).

Kazak toplumunda bebek dünya kapısını açtığı anda "şildehana" yapılır. Bebek dünyaya geldikten sonra annesi çok hassas olmakta ve onların etrafında cin ve perilerin dolandığına inanılmaktadır. O yüzden sadece kadınlar toplanıp bekçiliğe gelmektedir, üstelik bu dönemde bebeği "şilde" suyuyla yıkamaktadırlar. Bu "şilde suyu"nun bebeğin her yerine dokunması gerekir, ayrıca bu suya tuz katılmalıdır. Böylece bebek biraz büyüdükten sonra cildi kızarmadan, daha sağlam şekilde gelişmesi için yıkanılırdı. Bu "şilde suyu"nu bebeğin ilk yıkanılan suyu diye ayırırlar. Sonradan bebeğin cildinde kızarma veyahut başka bir aksamalar olduğunda bu su ile yıkanması sağlanır. Bazen de bu su vücudun o bölgesine sürülür. Günümüzde bebeğin göbeği kesildikten sonra hastanede bebeğe iğne yapılır ve üç gün sonra bu yıkama törenleri gerçekleştirilir (K. K2).

Bugün "Şildehana" düğün/toy olarak, kutlanmaktadır. Kazak toplumunda her beş ailenin hemen hemen hepsi şildehanayı düğün olarak kutlamaktadır. Bu evde, büyük birileri veya yaşlı birileri bulunuyorsa şölende geleneklerin hepsi uygulanır, fakat bazı aileler sadece sembolik olarak yapabilirler. Bu şölen, bebeğin dünyaya gelişine sevinildiğini göstermek ve bu sevinici diğerleriyle paylaşmak amacıyla yapılır (K. K2)

Ad vermek (At Koyu)

Kazak toplumunda da yeni doğan bebeğe ad vermek önemli ve heyecanlı anlardan biridir. Bu geleneği uygulamak için en saygın ve büyük birisini davet ederek, bebek de o kişi gibi olsun ve onun "bata"sını (büyükler tarafından söylenen iyi dilekler) yani iyi dileklerini/duasını alsın diye bu görev verilmektedir. Genelde Kazak ailelerinde ad koyma görevini bebeğin dedesi veyahut ninesine yani büyük birilerine verirler. Son zamanlarda Kazak ailelerinde birinci bebeğin adını o evin büyüğü koymaktadır, ikinci bebeğe ad koyma görevi annesi tarafından akrabalara verilir.

Sedat Veyis Örnek'in dediği gibi, adın taşıdığı, karşıladığı ya da içerdiği anlamın çocuğun karakterini, kişiliğini geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını damgalayacak, biçimlendirecek simgesel bir öz taşımasına özen gösterirler (2000: 148). Kazak toplumunda yazar, sanatçı, devlet adamı ya da başka da örnekli birilerinin isimleri çok yaygın. Bebek biraz büyüdükten sonra ismini alan ünlü insanlarla buluşmak isterler. Bu şahıslara benzesin diye onları bularak bebeğin "awzına tükürtü" (ağzına tükürtmek) geleneğini uygulamaktadırlar. Bu, bir inanış olarak da kabul edilir. Zira her anne-baba kendi bebeğinin iyi ve başarılı olmasını ister. Kazak toplumunda bebeğe nasıl bir isim verilirse onun gelecekteki kaderi öyle olacak diye inanılır. Bilhassa bu inanış eski zamanlarda çok yaygındı. İsimler inanışlara göre birkaç niyetle verilir. Kazak toplumu tarafından bebeğe isim verme konusuna çok önem gösterilir.

Geleneğimizle kaynaşan inanışların etkisinden dolayı farklı farklı isimler yer almaktadır. O yüzden daha da net aşağıdaki gibi gruplara ayırabiliriz:

- Çocukları uzun zaman olmayan, hep çocuk dileyen aileler tarafından bebeklere şükür ederek isim verilir; mesela: Tilewkabil (dileği gerçekleştiren), Allabergen (Allahın verdiği), Kудaybergen (Hüda'nın verdiği), Tanirbergen vb.
- Eğer bir ailede sürekli kız çocuğu olursa bir sonraki çocuğun erkek olması için sonraki doğan yeni kız çocuğuna "ul" (oğul) ile başlayarak isim koyulur. Mesela: Ultuwgan (oğul doğan), Ulmenken (Oğul muymuş), Ulbosın (Oğul olsun), Ultuwar (oğul doğar), Uljan (oğul can).
- Bebeğin hangi ayda doğduğuna bağlı olarak, dini olarak mübarek görülen gün ve ayların isimleri ad verme konusuna yansımaktadır. Örneğin, Orazay, Kurbanay, Kadir veyahut Muhammed, Jamal, Omar vb. Üstelik, Nevruzda doğduysa, Nawrızbay, Nawrızköl; "Oraza" yani ramazan ayında doğduysa, Oraz, Ramazan, Orazalı; Ramazan ve Kurban Bayramında doğduysa, Aytbay, Aytkül gibi isimler verilirdi.
- Eğer yeni doğan bebeğin vücudunda doğum izleri olursa o zaman şöyle isimler verilir: Kaldıbay (benli zengin), Mendigül (benli çiçek), Mensulu (benli güzel) vb.
- Üstelik Kazak toplumunda inançla ilgili de isimler yer almaktadır: İrimkul (inaniş çiçek), İrimbala (inaniş çocuk), İrimjan (inaniş can) vb.

Lohusa anne bakımı (Kalja Berüw)

"Kalja", bebek doğuran anne için hayvan kesip, annenin kesilen hayvanın etiyle beslenmesidir. Eski âdetlere göre bebek dünyaya göz açtığı gün akrabaları toplanır, "kalja" kesilirmiş (Abaikızı, 2013: 3).

Hamile olan kadının sağ salim doğum yapıp tekrar kendine gelmesi, iyileşmesi, kaybettiği enerjiyi kazanması için "kalja" kesilir. "Lohusa döneminde anneye iyi bakılmalıdır. Bunun için de koyun kesip onun suyundan çorba yapılır ve yedirilir. Bu çorba ile çabuk toparlasın diyerek yapılmaktadır (Çetin, 2018: 1091)." Kadınlara saygı gösterip, değer veren Kazak toplumu tarafından gelinlere hamile olduğu süreçten itibaren özel bakım gösterilir. Aynı bakımı doğurduktan sonra da "kalja" olarak adlandırılan süreçte devam ettirmektedirler. Lohusa kadına ağır işler yaptırılmaz, elleri soğuk suya değdirilmez. Zira gelin doğurduktan sonra 62 damarının tümünün gevşediğine inanılır, gelinin kendisine gelmesi için bakım gösterilir (K. K1). Bu vesileyle koyun ya da bir hayvan kesilir. Kesilen koyunun etinden çorba, beşparmak gibi yemekler hazırlanarak gelin özel bakım altına alınır. Kesilen hayvanın eti pişirildikten sonra boyun kısmı anneye verilir. Annenin pişirilen koyun etinin boyun kısmını kırmadan yemesi lazım. Yenilen etin kemiğinin kırk güne kadar sertleşmesi için el değmeyecek bir yere koyulması gerekir. Zira çocuğun boynunun sertleşmesinin kesilen hayvanın boynuna, yani eti yenilen kemiğe bağlı olduğuna inanılmaktadır. Yenildikten sonra kemik eve ya da dışarıya asılır ve bu süre boyu kimsenin dokunmaması gerekir. Çünkü o kemiğin kırılmadan asılı durması gerekir. Böylece kırk güne kadar hem anne hem de bebek evden çıkarılmaz. Bu süreçte anne sıcak giyinmelidir ve ayaklarını sıcak tutmalıdır.

Kırklama/Kırkı çıkması (Kırkınan şıgaru)

Tüm Türk toplumlarında olduğu gibi Kazak toplumunda da yedi, dokuz, kırk gibi önemli sayılar vardır. Kırk sayısı ile ilgili “kırkından çıkarmak” geleneği mevcuttur. Kırk sayısının ayrıca rolü vardır. Bebeği kırkından çıkarmak, bebeği kırk bir kaşık suda yıkamak, vefat eden kişiyi kırk günden sonra anmak gibi gelenekler de önemlidir.

Bebeği kırkından çıkarmak, Kazak toplumunda eskiden beri önemini ve canlılığını koruyarak devam edegelen geleneklerdendir. Genelde bebek dünyaya geldikten sonraki kırk gün içinde hastalıklara ve farklı olumsuz tesirlere maruz kalabiliyor. Bebek için ilk kırk gün tehlikeli olarak geçmektedir. Bu günler atlatıldıktan sonra annenin gönlü rahat olup kırklamaya geçilir. Kırk gün geçtikten sonra “bebek insan oldu” denilerek kırkından çıkarma geleneği uygulanır ve bebeğin dışarı çıkmasına izin verilir. Çünkü kırk gün geçtikten sonra bebeğin kemiği katılaşımaya başlamış.

Kırklama âdeti suyun kutsiyetinden yararlanıp bir nevi manevi pisliklerden arınmadır (Kalafat, 1998: 105). Kazak toplumunda kırklama töreni ayrı bir heyecan veriyordu ve günümüzde de vermektedir. Kırklama geleneği uygulanırken bebeğin yıkanacak olan leğenin içine gümüş yüzük, gümüş bileklik, koyun kumalağı (koyunun zeytine benzeyen siyah yuvarlak dışkı) bazı zamanlar para (kuruşlar) gibi eşyalar atılarak 41 kaşık temiz su dökülür. Bu eşyalar leğene koyulmadan önce güzelce yıkanır (K. K2). Hazırlanan suyu herkes, yani törene gelen misafirler birer kaşık olarak leğen içine iyi dileklerini söyleyerek dökerler. Orada bulunan herkes sırayla: “ömürlü olsun, akıllı olsun, örnek şahsiyet olsun” diyerek suyu dökerler. Su dökülürken birisi sayar ve hazır eşyaları koyup artık törene geçerler (K. K4). Koyun kumalağı ve paralar bebeğin mal mülkünün çok olması inancıyla koyulmaktadır. Kırklama yapmak için kadınlar davet edilir ve kırklamayı gerçekleştiren kadınlar kendi aralarında sudaki gümüşleri ve diğer şeyleri paylaşırlar (K. K2). Kazak halkının “altın süs için, gümüş tedavi için” gibi sözleri vardır. Gümüşlü suda yıkanan bebek vefalı, temiz ve saf olacak diye inanılmaktadır. Çünkü gümüşün suda herhangi kötü bir şey olursa onu yok edeceğine inanılmaktadır. O yüzden bebeği gümüşlü suda yıkamak, sağlık için çok önemlidir (K. K4). Kırk bir kaşık suyun anlamı ise nasibi su gibi bol olsun demektir. Ritüeller nineler tarafından uygulandıktan sonra bebeğe yeni kıyafet giydirilir. Çünkü bebek “şilde su”yu ile yıkandıktan sonra yağ sürülür ve bu yağlı kıyafet bırakılıp yeni kıyafetler giydirilir.

Beşiğe salma (Besikke salu)

Beşik Kazak toplumu için kutsal, mukaddes eşya ve bebeğin sıcak yuvası olarak sayılır. Halk arasında kullanılan “altın beşik” ifadesi beşiğin kutsallığını göstermektedir. Yeni doğan bebek için beşik töreni yapmak eski geleneklerdendir. Bu geleneği uygulamak için o yöreye örnek olan saygılı ninelere görev verilir. Genelde bebeği beşiğe koyarken yastığın altına çeşitli aletler koyulur. Halk inanışlara göre her koyulan nesnenin bir önemi vardır. Beşiğin başına ekmek ve bıçak koyma inanışı vardır. Çünkü ekmek Kazak toplumu için kutsal şeylerden sayılır ve bebek bolluk içinde büyüün anlamına gelmektedir.

Bıçak koymanın anlamı ise gelen kötü şeylerin kesilip atılması anlamına gelmektedir. Yani bıçağın kötü şeylerden koruyacağına inanılmaktadır. Bu, eski zamanda çok sık uygulansa da günümüzde çok nadir görülmektedir. Ayrıca kız bebeğinin beşiğine puhu kuşu tüyünü takarlar. Puhu kuşu tüyü kızın şefkatli ve güzel büyüyeceği anlamına gelmektedir. Aslında puhu kuşu tüyü Kazak’larda kutsal sayılmaktadır. Bu uğurlu kuşa saygı duyulmaktadır ve onun bebeği cin perilerden koruyacağına inanılmaktadır. Bilhassa bebeğin rahat uyuyacağına çok inanılır. Fakat bunlara rağmen günümüzde gençler beşiği unutmak üzeredir ve pek kullanışlı bulmamaktadır. Onlara göre beşik bebeğin doğru büyümesine engeldir (K. K2).

“Bebeğin beşiğini onun “nagaşıları” yani bebeğin anne tarafından akrabaları önceden hazırlar ve bebeğe lazım olan eşyalarla birlikte hediye ederler (Erqaliev ve Şakuzadaulı, 2000: 91).” Bebeğin göbek bağı düştükten sonra onun için beşik töreni yapılır ve herkes kendi maddi durumuna göre kutlama yapar. Genelde Kazak toplumunda toy yapılmaktadır. Bu “Besik Toy” diye geçmektedir.

Yürütme geleneği (Tusaw kesüw)

Kazak toplumunda çocukla ilgili geleneklerden bir tanesi de “tusaw kesüw”dür. Türk Dünyasının ortak geleneklerinden birisi olan yürüyemeyen çocukları yürütme geleneği Kazaklarda çocuğun doğumundan sonra yapılan önemli törenlerden birisidir. Belirli bir zaman diliminde çocuğun çabuk yürümesi için bu tören gerçekleştirilmektedir (Çetin, 2018: 1094). Yani çocuğun büyümeye ve yeni adımlarını atmaya

başladığında Kazak toplumunda “tusaw kesüw” geleneği gerçekleştirilmektedir. Bu, çocuğun çabuk yürümesi ve yürürken düşmemesi için yapılmaktadır.

“Tusaw kesüw” geleneği bebek kendi ayağı ile doğduğu yerin toprağına basıp, iz koyup kendi gözüyle önünü görmeye başladığında yapılır. Yuvadan kendi kanadı ile uçan kuş yavrusu gibi çocuk da ilk birinci hayat mücadelesine başlar. Bunu öncelerden düşünen Kazak halkı, çocuğunun geleceğine “ak yol” diyeyip tusaw kesüw törenini yapar (Tavulı, 2017: 59).”

Bu tören için sadece kadın misafirler davet edilir. “Tusaw kesüw” törenine gelen ve toplanan misafirler arasından iki kişi seçilir. Burada toplumda saygılı olan, hızlı koşan, hareketli olan ve hızlı yürüyen bilgili kişi seçilmektedir. Çocuğun iki tarafından yani ellerinden tutularak getirilir ve çocuğun ayağına ip bağlanır. Bu ipler alaca, olta ve bağırsaktan yapılabilir. İpi bağladıktan sonra seçilen iki kişi: “Hızlı ol, koşuver! Adımların uğurlu, başarılı, mutluluğun ise tatlı olsun, bismillah” diyerek ipleri keserle (Nüsipokasulı, 2014: 16).”

Bebek yeni yürümeye başladığı zaman düşmemesi, hızlı olması, sağlam yürümesi için bu gelenek gerçekleştirilir. Bu geleneğin ve bu iplerin kendilerine has anlamı ve önemi vardır. “Kazaklar, çocuğun hırsızlığa, şiddete, yalancılığa yönelmemesini isterler. Bu ala ipler onları temsil eder. İplerin kesilmesi de birisinin ala iplerinden geçme, dürüst olmayandan ders alma, saygılı ol ve büyüklerin dediklerini yerine getir (Erqalieva ve Şakuzadaulı, 2000: 93)” anlamına gelmektedir. Bu gelenek, denildiği gibi başarılı, yolu hep açık olan ve hızlı birileri tarafından uygulanır. Ala ipin anlamı, çocuk kimsenin yolunu kesmesin, kötü yola düşmesin, yolu hep açık olsun umuduyla yapılır. “Tusaw kesüw” töreninde ip çocuğun ön tarafından kesilmektedir.

Sonuç

Her ülkenin, her milletin kendine mahsus asırlarca değerini, önemini koruyarak devam edegelen gelenek görenek ve âdetleri vardır. Gelenek, büyüklerin sonraki nesile bıraktığı manevi zenginliktir. Halk inanışları ise âdet ve geleneklerin yanında süregelen, toplum tarafından kabul edilmiş, yıllar boyunca devam edegelen hayatın her alanında rastlanılan gelenek göreneklerin bir parçasıdır.

Kazak Türkleri için gelenekleri uygulama törenlerindeki aile ve akraba rölü çok önemlidir. Doğum öncesinden doğum sonrasına kadar uygulanan âdetlerin her birinde akraba katılımları yer almaktadır. Bebek doğduktan sonra bu sevinç herkesle paylaşılır, “süyiñşi” sorulur ve gelenekler uygulanır, kutlanır.

İnsan doğduğu andan itibaren hayatında önemli olaylar yer almaktadır. Bunların en önemlilerinden bir tanesi doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrasına ait kimi uygulamalardır. Bu dönemlere ait Kazak toplumunun beşiğe salma, tusaw kesüw, kırklama, kalja bakımı gibi gelenekleri eski zamanlardan beri önemini sürdürmektedir. Her âdetlerinin uygulanmasında ayrı bir heyecan vardır. Zira bu gelenekler nesilden nesile devam edegelmektedir. Bu geleneklerin bazı detayları değişse bile özünü korumuştur.

KAYNAKÇA

- Abaıkızı, A. (2013). Қазақ Халқының Ұлттық Салт-Дәстүр Тұрғысындағы Ырымдар (Kazak Halkının Ulттık Salt-Dastürler Turgısındağı Irımdar). *EL- nazar*, 9(24), 3-4.
- Artun, E. (2005). *Türk Halkbilimi*. İstanbul: Kitabevi.
- _____ (2008). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. İstanbul: Bayrak Matbaası.
- Çetin, H. (Kasım 2018 г.). Kazaklar Türklerinde Çocuk ile İlgili Gerçekleştirilen Törenler ve Çocuk Terbiyesi. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 1088-1101.
- Ergin, M. (1994). *Dede Korkut Kitabı*,. İstanbul: Boğaziçi yay. 13. basım.
- Erqalieva, J., & Şakuzadaulı, N. (2000). *Kazak Kültürü*. Almatı: Al-Farabi.
- Kalafat, Y. (1998). *Kuzey Azerbaycan-Doğu Anadolu ve Kuzey Irakta Eski Türk Dini İzleri*. Ankara: Kültür bakanlığı.
- Nüsipokasulı, A. (2014). *Тал бесіктен жер бесікке дейін (Tal besikten jır besikke deyin)*. Almaty: "Oner 21-gasır" KK
- Örnek, S. V. (1995). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- _____ (2000). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür bakanlığı, 2.baskı.
- Tavulı, A. (2017). *Қазақ Халқының Салт-Дәстүрлері (Kazak Halkının Salt- Dastürleri)*. Almaty: Ba-lausa Baspası.

Kaynak Kişiler:

1.	Aynakulova	Lyatipa	58	Üniversite	Ticaret	Almatı
2.	Alimbekova	Janagül	60	Üniversite	Öğretmen	Merki
3.	Aynakulova	Karlıgaş	47	Üniversite	Öğretmen	Merki
4.	Abdramanova	Turan	67	Üniversite	Emekli	Merki
5.	Abildina	Karakat	41	Üniversite	Sanatçı	Astana

GASSÂN KENEFÂNÎ'NİN *ES-SİLÂHU'L-MUHARREM* ADLI KISA HİKÂYESİNİN EDEBİ METİN İNCELEME KRİTERLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Arş. Gör. Hilal ARSLAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü

Hilal.arslan@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0198-1977

Gönderim Tarihi: 03.04.2020 Kabul Tarihi: 10.05.2020

Alıntı: ARSLAN, H. (2020). Gassân Kenefânî'nin *Es-Silâhu'l-Muharrem* Adlı Kısa Hikâyesinin Edebi Metin İnceleme Kriterleri Bağlamında Değerlendirilmesi. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 2(1), 95-100.

ÖZ: Gerçekte var olan ya da tasarlanmış bir dizi olayı anlatan yazı türü olan öykü, destanlarla birlikte doğmuş ve günümüze kadar gelmiştir. Araplarda ilk öykülerde konu olarak aşk, savaş, kahramanlık, gelenek ve görenekler işlenirken İslamiyetle birlikte Kuran'da yer alan kıssalar (öyküler) ve hadisler önem kazanmıştır. Arap edebiyatında modern anlamda öykü, başta Fransa olmak üzere Batı dünyasıyla olan ilişkiler sebebiyle 19. yüzyılın sonlarında görülmeye başlanmıştır. Bu makalede Filistin edebiyatında önemli bir yer tutan Gassân Kenefânî'nin hayatı ve ona ait öykülerden oluşan (أرض البرتقال الحزين) *Ardu'l-Burtukâli'l-Hazîn* adlı koleksiyonunda yer alan (السلام المحرم) *es-Silâhu'l-Muharrem* adlı öykü incelenmiş; yazarın hayatı, eserleri ve edebi kişiliği ele alınarak olaylar, kahramanlar, anlatım teknikleri, dil, tasvirler ve semboller bakımından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gassân Kenefânî, *es-Silâhu'l-Muharrem*, Öykü

Analysing Gassân Kenefânî's Short Story *Es-Silâhu'l-Muharrem* Based On The Literary Text Analysis Criteria

ABSTRACT: The story type, which describes a series of events that actually exist or are designed, was born with epics and have survived to the present day. While the stories, love, war, heroism, traditions and customs were the subject in the first stories in the Arabs, the stories and hadiths in the Qur'an have become important along with Islam. The story in the modern sense of Arabic literature began to appear in the late 19th century due to the relations with the Western world, especially France. In this article, the story of Gassân Kenefânî, who holds an important place in Palestinian literature and his story (أرض البرتقال الحزين) in the book of *Ardu'l-Burtukâli'l-Hazîn* (السلام المحرم) *es-Silâhu'l-Muharrem* is discussed. In this study, the life, works and literary personality of the author are discussed; the story is examined in terms of events, heroes, narrative techniques, language, descriptions and symbols.

Keywords: Gassân Kenefânî, *es-Silâhu'l-Muharrem*, Story.

Giriş

Arap dünyasında modern öykü, Batı dünyasıyla olan ilişkilerle beraber 19. yüzyılın sonlarında Batı edebiyatıyla tanışma sonucu ortaya çıkmıştır (Kula, 2011, s. 18). II. Dünya savaşından sonra Arap dünyasındaki olumsuz gelişmeler realist akımı ön plana çıkarmış, sosyalizmin geliştiği Mısır ve Suriye gibi ülkelerde toplumsal gerçekçilik popüler hale gelmiştir (Suzan, 2016, s. 476). Toplumcu gerçekçilik, Filistin'de Gassân Kenefânî gibi yazarlar tarafından benimsenmiştir. Realist akıma mensup olan Gassân Kenefânî, gerçekçi öykünün gelişmesine katkıda bulunan, kendi döneminin en yetenekli yazarlarından olmuştur (Hafez Sabri, 2003, s. 50).

İnsan bulunduğu toplumda üzerinde derin etkiler bırakan olaylara duyarsız kalamaz. Toplum içerisinde bunu en güzel şekilde ifade edebilecek yeteneğe sahip kimseler doğar ve bu kimseler, toplumda yaşanan olumsuzlukları edebiyat eserleri ortaya koyarak eleştirirler. Çalışmada yer alan Filistinli yazar Gassân Kenefânî tam olarak böyle bir toplumun ortaya çıkardığı yetenekli bir yazardır.

1948 yılında Filistin'de İsrail Devleti'nin kurulması, Filistinlilerin hayatında büyük çapta değişikliklere sebep olmuş, nihayetinde yaşanan ölümler, sürgün edilen insanlar, kaybedilen şehirler, mülteci olarak yaşama devam edilmesi, savaş nedeniyle ortaya çıkan yoksulluk ve halkın içinde bulunduğu çıkmazlar Filistin edebiyatında Kenefânî gibi yazarlar tarafından konu edilmiştir.

Kenefânî, ömrünün sadece on beş yılını Filistin Ürdün arasında gidip gelmekle beraber Filistin'de geçirmiş, bölgedeki siyasi ve sosyal çalkantılara doğrudan şahitlik ederek tecrübelerini salt gerçekliğiyle eserlerine yansıtmıştır (Toruloğlu, 2019, s. 278). Edebiyat alanında çalışmalar yapmaya başlamasından itibaren en önemli gayesi Filistin sorununu tüm dünyaya ifade edebilecek bir edebiyat yaratmak olmuştur. Bu çalışmada, kendi topraklarını terk etmek zorunda kalmış birçok Filistinliden biri olan Kenefânî'nin

hayatı hakkında kısa bir bilginin ardından, *Ardu'l-Burtekâli'l-Hazîn* öykü kitabından söz edilmiş ve *es-Silâhu'l-Muharrem* adlı öykünün detaylı bir şekilde değerlendirmesi yapılmıştır.

Yazarın Hayatı

Asıl adı Gassân Muhammed Fayiz Kenefânî olan yazar, 9 Nisan 1936 yılında Akka'da doğdu. Avukat olan babasının isteği üzerine misyoner okulu olan Medresetü'l-Ferîr'de eğitim gördü (Gökkaya, 2015: 34) ve Arapçanın yanında Fransızca öğrendi (Göçer, 2006, s. 48). 1948 İsrail Devleti'nin kurulmasına kadar Yâfâ'da yaşayan Kenefânî, sonrasında ailesiyle birlikte sürgüne gitmek zorunda kaldı. Önce Lübnan'da daha sonra Suriye'de mülteci olarak hayatını devam ettirmek zorunda kalan Kenefânî'nin şahsiyetini ve kişisel gelişimini etkileyen olaylar, yaşadığı sıkıntılar ve vatanını terk etmek zorunda kalışı eserlerine yansımıştır.

Şam'da yaşamını zor şartlar altında idame ettirmeye çalışan ailede Kenefânî ve kardeşleri kese kâğıdı yapıp satarlar. Eğitimine devam eden yazar bunun yanı sıra gazetelerde prova baskıları düzeltme ve redaksiyon işinde çalışır. Suriye'de öğrenci programlarına ve Filistin'le ilgili radyo programlarına katılmış, şiir ve tiyatro eserleri kaleme almıştır. Şam'da öğrenimini tamamlayan Kenefânî 1955 yılında Kuveyt'e gider ve bir süre burada çalışır.

Kuveyt'te editörlük yapan yazar bunun yanı sıra 'Ebû'l-İz' müstear adıyla siyasi yorumlar kaleme alır (Gökkaya, 2015, s. 35). (القميمص المسروق) *el-Kamîş el-Mesrûk* adlı kısa öyküsüyle ilk ödülünü alır. Kuveyt'te öğretmenlik yaparken buradaki Filistinli mülteci çocukların sıkıntılarına şahit olur ve bunları (كحك علي) *Ka'kun ala'r-Raşîf* ve (المنزلق) *el-Munzelik* gibi bazı öykülerinde işler.

1960 yılında Beyrut'a dönen Kenefânî, bir yıl sonra çocuk hakları eylemcisi Danimarkalı Anni Hover'la evlenir. Bu evlilikten Fayiz ve Layla adında iki çocukları olur. Beyrut'ta *el-Hurriyye* dergisinde çalışan Kenefânî *el-Muharrir* dergisinde haftalık makaleler yayınlar. Filistin Kurtuluş Örgütü Halk Cephesi'nin siyasi büro üyesi olan Kenefânî, Şam'da *er-Rey*, Beyrut'ta *el-Enver* ve *el-Hedef* gazetelerinde çalışır. Kenefânî, Filistin hareketinin bu kadar uzun sürmesine rağmen bir arpa boyu yol almamasını üç katmanlı bir tespitle şöyle ifade eder: Din, feodalizm ve gerici Arap liderlerinin rolü (Toruloğlu, 2018, s. 98).

Filistinli yazar, 8 Temmuz 1972'de aracına yerleştirilen bombanın patlaması nedeniyle ablasının on yedi yaşındaki kızı ile birlikte hayata veda eder. Vefatından sonra Lübnan gazetesi *Daily Star*'da şu sözlere yer verilir: *Hiç ateş etmemiş bir komandoydu, silahı tükenmez kalemi, mekânı ise gazete sayfalarıydı* (Duman, 2015).

Filistin halkının mücadelesi üzerine birçok araştırma eser ve makale ele alan Kenefânî, Arap edebiyatının modernleşmesine katkıda bulunmuştur (Gökkaya, 2015, s. 35). Sekiz adet romanı bulunan yazar, konu olarak daha çok Filistin sorunu üzerinde durmuş, kısa ömrüne birçok çalışmayı sığdırmıştır.

Yazara ait romanlar:

İnsan Hakları Filmleri ödülünü kazanan *Ricâlu'n fi'ş-Şems*, *Mâ Tebekka Lekum*, *Ummu Sa'd*, *'Âidun ilâ Hayfa*, (*el-Âşık* ve *el-Â'mâ ve'l-Etrâş*, bitiremediği romanlarındandır), *eş-Şey'u'l-Âhar* ve *Men Katele Leylâ el-Hâyek*.

Öyküler:

Mevtu Serîri Rakam, *Ardu'l-Burtekâli'l-Hazîn*, *Âlemun Leyse Lenâ* ve *ani'r-Ricâl ve'l-Benâdik*.

Tiyatro eserleri:

el-Bâb, el-Kubba'atu ve'n-Nebî ve Cisrun ile'l-Ebed.

Ardu'l-Burtekâli'l-Hazîn

Kenefânî, *es-Silâhu'l-Muharrem* adlı öyküyle birlikte toplam sekiz öyküyü buluşturduğu eserde, *Ardu'l-Burtekâli'l-Hazîn* öyküsünde olduğu gibi yazarın kendi döneminde Filistin'de yaşanan gelişmelere ve kendi hayat öyküsünden kesitlere yer vermiştir.

Bu öykü kitabında sırasıyla; *Eb'ad mine'l-Hudûd*, *el-Ufuk Verâ'e'l-Bevvâbe*, *es-Silâhu'l-Muharrem*, *Şelâşe Evrâk min Filistîn*, *Veraka mine'l-Ramle*, *Veraka mine't-Tayra*, *Veraka mine'l-Gazze*, *el-Ehdar*

ve'l-Ehmer, Ardu'l-Burtukâli'l-Hazîn, Katîl fi'l-Mûsul, Lâ Şey' isimli kısa öyküler yer almaktadır. Öykülerin yazım tarihleri farklı olduğu halde ilk basımı 1962'de gerçekleşen öykü kitabı, Beyrut'ta Müşelleş yayınevi tarafından (dördüncü baskı) yayımlanmış, toplamda yüz iki sayfalık bir eserdir.

es-Silâhu'l-Muharrem

Üç bölümden oluşan; serim, düğüm ve çözüme yer verilen olay öyküsü olarak kaleme alınan eseri şu şekilde incelemek mümkündür:

Konu/Olay

Gassân Kenefânî, öykülerinin çoğunda genellikle silahla olan ilişkisiyle ön plana çıkmıştır. İki defa çalınan bir silahı konu edinen öyküde Kenefânî, silahı kimin taşımaya layık olduğuna, silahın kimin elinde haram kimin elinde hak olduğuna dikkat çekerek okuyucuya mesajlar vermeye çalışmıştır. Sembolizmi eserlerinde en iyi şekilde kullanmış Arap yazarlardan biri olan Kenefânî, *es-Silâhu'l-Muharrem* adlı öyküsünde iki defa çalınan silahla anlatılmak isteneni, inançları ve fikirleri doğrultusunda okuyucunun keşfine bırakmıştır.

"Öykü şöyle başladı" diyerek öyküsüne giriş yapan Kenefânî, daha sonra özetle şöyle devam eder: "Öykünün kahramanı Ebû Ali kendini biraz rahatsız hisseder ve güneş batmadan önce dükkânını kilitleyip evin yolunu tutar. Kendisine bir şey olacaksa ailesinin yanında olmasını isteyen Ebû Ali, eve dönerken meydanda bir grup erkeğin toplandığını görür. İnsanların bir şeyin etrafında toplanmış olduklarını gören kahramanın merakla kalabalığa yaklaşması okuyucuda da merak uyandırır. Birbirinden nefret eden Abdullah ve Faruk'un yan yana gelmesinden ciddi bir durum olduğunu anlar. Kalabalığı yarararak ön safa kadar ilerleyen Ebû Ali, boynunda silah asılı bir asker görür ve daha sonra bu askerin köyde kalmak istediğini ve köylülerin elindeki silahtan dolayı bunu reddettiğini hatırlar. Asker, bir subayla birlikte gelmiş ve subayın muhtarla görüşüp onu ikna etmesini istemiştir. Ebû Ali orada hazır bulunanlara niyetlerini sorar. Onlarda silahı kaçıracaklarını ancak bu önemli görev için henüz kimsenin belirlenmediğini söylerler. Ebû Ali hızlı bir şekilde düşünür ve silahı kaçırmaya karar verir. Adamlarla silahı kaçırdığında kendisini koruyup arkasından gelecek olan askeri engellemelerini ister. Ebû Ali tüm yorgunluğunu unuttur ve silahı kapıldığı gibi kaçar.

Yazar ikinci bölümde olayların sırasını keser, Ebû Ali'nin eve ulaşmadığını söyleyerek, Ebû Ali ve köy halkına ne olduğu konusunda okuyucunun merakını artırır. Bu bölümde, Ebû Ali'nin sıradan biri olmadığı, evinin köyün batısında zeytin tepesi üzerinde dedelerinden miras kalan köydeki ilk ev olduğu anlatılır. Soğuk kış gecelerinde Ebû Ali ve karısı Ummu Ali köylerine inen sırtlanlardan kendilerini balta ile koruyorlardı. Sırtlanlara karşı daha iyi savunma için silahı almaya gerek duyuyordu. Çünkü Ebû Ali silahın insanlara karşı değil sırtlanlara karşı kullanıldığına inanıyordu.

Yaşanan bu olaydan sonra herkes, ortadan kaybolan Ebû Ali'ye ne olduğunu merak eder. Ancak yazar burada kimsenin sırtlanların saldırması sonucu evsiz kalan Ümmü Ali ve çocuklarını, Ümmü Ali'nin eşi için yaktığı ağıtlarını duymadığı üzerine de dikkatleri çeker.

Üçüncü bölümde yazar ilk bölümün olay sırasını tamamlar. Silahla kaçan Ebû Ali kendisini askerin ve subayın takip ettiğini düşünür. Kendisine ulaşan iki kişi silahı ondan isterler. O ise "o benimdir" diye diretir. Daha sonra bu iki kişinin birbirilerinden nefret ettikleri halde bir araya gelen Abdullah ve Faruk olduklarını anlar. Silahı ikinci kez çalmaya yeltenen bu kişilerle mücadeleye giren Ebû Ali, boğazına yapışan eller karşısında dirençsiz kalır ve artık karşı koyamaz hale gelir.

Şahıs Kadrosu

Öykünün başkahramanı orta halli sınıfı temsil eden, geçimini dükkânından sağlayan, cesur ve basit bir aile babası Ebû Ali'dir. Kenefânî, kahramanın cesaretini sırtlanlara ve askerden silahı almak için verdiği mücadelede anlatmaktadır. Ebû Ali'nin zayıflığına ve yer yer korkusuna rağmen amacına ulaşmak için göstermiş olduğu kararlılık Filistin erkeğini temsil etmektedir.

Öyküdeki ikinci önemli kahraman yabancı askerdir. Onu farklı kılan mavi gözleri, üniforması, sürekli savaşa hazır bir vaziyette silah taşımaya ve temkinli durması köylülerin ona farklı gözlerle bakmasına sebep olmaktadır.

Filistinli fedakâr ve cefakâr kadını temsil eden Ümmü Gülsüm, eşi Ebû Ali'ye sırtlanları öldürmede yardım etmekte ve çocukların güvenliği için onları evden uzaklaştırmaktadır. Öyküde askerin köye alınması mevzusunda karar merci olan ve kendisine akıl danışılan muhtar, ikincil rol oynayan kahramanlardır.

Öykünün serim ve çözüm bölümünün temsilcileri ise birbirlerinden nefret ettikleri halde bir araya gelen Abdullah ve Faruk'tur. Öykünün sonunda Ebû Ali'nin çaldığı silahı ondan çalarlar. Köyün silah çalındığı esnada bir araya gelmiş olan erkek topluluğu, öykünün sonunda sadece Ebû Ali'nin silahı ne yaptığını merak ederler ve onun geride bıraktığı ailesiyle ilgilenmezler.

Bakış açısı ve anlatıcı

Anlatıcı, yazar tarafından seçilerek söyleneceği şeylerin alanı belirlenen, yazarın kendisine bazı düşünceleri yüklediği ve öykü bitinceye kadar sahnede tuttuğu düşsel bir varlıktır (Kolcu, 2006, s. 21). Bakış açısı, öyküdeki olayların okuyucuya kimin gözünden ve ağızından ulaştığıyla ilgilidir. Yazar, sunduğu olay ve kahramanları kendine özgü bir bakış açısıyla aktarır (Sözen, 2008, s. 170). Yazarın düşüncelerini teslim ettiği anlatıcı; zaman, mekân ve kişiler bağlamında öyküdeki olayları nakleder (Bakır, 2015: 254). Roman ve öykülerde anlatım üç farklı kişi tarafından gerçekleşmektedir; birinci tekil şahıs anlatıcı 'ben', ikinci tekil şahıs anlatıcı 'sen', üçüncü tekil şahıs anlatıcı 'o' (Bakır, 2015, s. 35).

Öyküde yer alan her şey hakkında bilgi sahibi olan, her şeyi gören, duyan; yeri geldiğinde kahramanların iç seslerini ve akıllarından geçenleri okuyan bakış açısına üçüncü tekil anlatıcı (İlahi/tanrısal bakış açısı) denir. Bu tür anlatımlarda anlatıcı olayların içine dâhil olmaz, dışında durur ve olaylara geniş bir perspektiften bakar. Zaman ve mekân tanımadan her şeyi bilen anlatıcı şekliyle geçmişte, şu an ve gelecekte yaşanacak olan her şeye hâkimdir. Olaylar içindeki kahramanlardan daha fazla şey bildiği için olayları yorumlama yetisi diğer bakış açılarından daha güçlüdür. Yazarın dilini kullanması sebebiyle yazar-anlatıcı da denmektedir. Gassân Kenefânî, *es-Silâhu'l-Muharrem* adlı eserini verilen örnekte de anlaşılacağı üzere üçüncü tekil şahıs ağızıyla kaleme almıştır:

"Ebû Ali rahatsızlanması sebebiyle güneş batmadan önce dükkânını kapatmış evine dönüyordu. Evine gidip akşam yemeği yemeden ve yatağına uzanmadan önce kapının önündeki küçük sandalyede dinlenmek istedi. Rahatsızlığının sebebini anlamıyordu; belki sabah Ümmü Ali'nin kendisine büyük bakır tasta koyduğu yemeğin bozulmasındandı, çünkü o yemeği eşi dün yapmıştı, belki de hava değişimi sebebiyleydi. Ebû Ali her durumda dükkânda durmamayı, eğer başına Allah korusun bir şey gelecekte ailesinin ve eşinin kolları arasında, onların gözü önünde gelmesini istedi" (s. 29).

Anlatım Yöntem ve Teknikleri

Yazar, öyküde uygun görülen yerlerde okuyucuyu doyuracak şekilde kişiler ve durumlar hakkında bilgiler vermiş, olayları ve kişileri daha iyi anlatmak için diyaloglar, tasvir, iç monolog, bilinç akışı ve tahlil gibi anlatım yöntem ve tekniklerini kullanmıştır. Kenefânî öykülerinde daha çok diyalog yöntemi, bilinç akışı ve iç monolog anlatım tekniklerinden faydalanmaktadır. Eserin ikinci bölümünde olay anlatımına ara veren yazar, geriye dönüş tekniğiyle Ebû Ali'nin evinden, ailesinden ve geçmişteki yaşamından kısaca söz eder (s. 35-36).

Karşılıklı konuşma esasına dayanan, hemen her yazarın öykülerinde tercih ettiği bir yöntem olan diyalog, öykü ve romana anlatsal anlamda güç kazandırmaktadır (Bakır, 2015, s. 257). Ele alınan öyküde yazar, diyaloglar kullanarak öyküye söyleşi katmış ve öyküyü daha dikkat çekici hale getirmiştir (Can, 2009, s. 31). Öyküde kalabalık gruba yaklaşan Ebû Ali ve oradakilerle yaptığı konuşma buna örnektir:

- Burada ne oluyor?
- Subay muhtarın evine gitti ve asker burada kaldı.
- O zaman subay onu kendisiyle beraber getirmiş.
- Evet, muhtarla konuşmaya gitti, muhtemelen bu defa kabul edecek.
- Siz? (burada ne yapıyorsunuz anlamında)
- Erkekler askerin silahını kaçırmayı istiyorlar (s.30-31).

Aynı zamanda öyküde yazar Ebû Ali'nin silahı kaçırmaya karar verdikten sonraki iç sesine de yer vermiştir: "*Sonra kendi kendine 'şimdi iş başına' dedi*" (s. 33).

Tasvir, Arapça resmetme, çizme, fotoğraf çekme anlamlarına gelen, roman ve öykülerde yaygın olarak kullanılan, canlı, cansız tüm varlıkları ve mekânlarını anlatmak için başvurulan bir anlatım tekniğidir (Hakverdi, 2014: 103). Kenefânî, Ebû Ali'nin evini şu şekilde tasvir etmiştir: *"Ebû Ali'nin evi zeytin arazisi tepesinin batı ucunda yer alan köydeki ilk evdir. İnsanlar bilinçlendiğinden beri var olan ev, Ebû Ali doğmadan önce hatta dedesi doğmadan önce bile burada vardı."* (s. 36) Askeri de *halkanın ortasında duran askerin mavi gözleri* şeklinde kısaca betimlemiştir. (s. 32) Ebû Ali'nin yabancı askerden silahı çalma girişimi de yine tasvirlerle okuyucuya aktarılmıştır. (s. 33, 34, 35)

Dil ve Üslup

Dil olarak öyküde diyaloglar da dâhil fasih Arapça kullanılmıştır. Okuyucu öyküyü içerdiği sembollerle birlikte hiç sıkılmadan kolaylıkla takip edebilmektedir. Eserini sade bir dille ele alan Kenefânî, derin çağrışımlar yaparak dilin estetiğine zarar vermeden ve okuyucuyu sıkmadan anlatmak istediğini karşı tarafa vermektedir. Sembolik kısa öykünün en güzel örneklerinden sayılan eserde uzun anlatımlardan kaçınılmış; olaylar, özlü ve zengin bir anlatım şekliyle aktarılmıştır.

Zaman ve Mekân

Olaylar, zaman ve mekân olmadan aktarıldığında gerçeklik yönünü kaybeder ve anlaşılmaz olur (Çetişli, 2004, s. 56). Vaka ve anlatma zamanı olarak öyküye baktığımızda (Emekli, 2017: 158) olay gün batmadan önce Ebû Ali'nin dükkânını kapatmasıyla başlar, gelişir ve o günün akşamında Ebû Ali'nin elinden zorla silahın alınmasıyla sona erer.

1948 yılında Arapların Nekbe yani "Büyük Felaket" olarak nitelendirdikleri Filistin'in işgali ve İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra 1961 yılında eseri kaleme alan yazar, dönemin siyasi ve toplumsal sorunlarına vurgu yapmaktadır (Majadly-Yılmaz, 2016, s. 146).

Ebû Ali'nin büyüdüğü köyde meydana gelen olay, yazarın ilkin başkahramanın rahatsızlanarak dükkânını kilitleyip çıkmasını anlatmasıyla başlar ve daha sonra kahramanın köyün meydanından geçmesiyle hareketlilik kazanır. Öyküde Ebû Ali'nin evinden ve evinin önündeki zeytin ağaçlarıyla dolu tepeden söz edilerek, bu mekânlarda başkahramanın yaşadıkları mekânsal tasvirlerle yer verilerek anlatılır.

Semboller

Öykülerinde genel olarak sembolizme yer veren Gassân Kenefânî'nin bu eserinde sembolizm açıkça görülmektedir. Öyküdeki köy, Filistin'i; şahıslar, tek bir kişiyi değil toplumdaki belli bir tabakayı temsil etmektedir. Ebû Ali cesareti, kararlılığı ve azmiyle Filistinli bir savaşıya benzetilmekte; muhtar ise zayıf ve yetkisiz bir lideri temsil etmektedir.

Soğuk kış gecelerinde sıcak yer aramak için Ebû Ali'nin evine saldıran sırtlanları, Filistin topraklarını işgal eden İsraililere benzeten yazar, sırtlanların Ebû Ali'nin evine saldırması karşısında köylülerin sessiz kalmasını ise Arap dünyasının Filistin'in işgaline karşı duyarsız kalmasına benzetmektedir. Sırtlanların ulama sesleri Filistin işgalindeki silah seslerini temsil etmektedir.

Ebû Ali'nin ailesinin sırtlanlardan dolayı evlerini terk etmeleri, yurdundan edilmiş insanları; askerin etrafında toplanan ve Ebû Ali'yi cesaretlendiren kişiler ise medyayı temsil etmektedir. Kenefânî'nin öykünün başında ihanetlerine yer vermeyip okuyucunun merakına ve anlamasına bırakılan Abdullah ve Faruk, Filistin militanlarına karşı savaşan ve onların ellerindeki gayretlerini ve mücadelelerini çalmaya çalışan insanları temsil etmektedir.¹

Öykünün diğer bir kahramanı olan yabancı asker, işgalin diğer bir yüzünü temsil etmektedir. Askeri, uluslararası barış örgütlerine benzeten yazar, elindeki silahla ait olmadığı yerlerde bulunduğunu ve bu örgütlerin barış söylemleri ile dolaştıklarını ifade etmektedir.

¹http://zahramansour.blogspot.com/2013/12/blog-post_12.html, (Erişim Tarihi: 2.04.2020).

Sonuç

Üzerinde durulan *es-Silâhu'l-Muharrem* adlı öykünün olay örgüsü son derece sağlam ve tutarlı bir şekilde oluşturulmuş ve verilmek istenen mesajlar başarılı sembollerle okuyucuya aktarılmıştır. Olaylar kısa öyküye uygun olarak tek bir zincir halinde nakledilmiştir. İkinci bölümde olaya ara verilerek başkahramanın yaşamından, evinden ve ailesinden söz edilerek tasvirler yer verilmiştir. Diyaloglar, iç monolog, bilinç akışı ve tahlil gibi anlatım yöntem ve teknikleri kullanılarak öykü dikkat çekici hale getirilmiştir. Bir gün içerisinde yaşanan olayları anlatan öykü, mekân olarak da başkahramanın yaşadığı köy, dükkân ve evi ele almıştır. Kenefânî öyküsünde tamamen fasih Arapçayı kullanmış, uzun anlatımlardan kaçınarak özlü ve zengin bir anlatımı tercih etmiştir.

Eserlerinde genelde sembolizme yer veren yazar, bu öyküsünde de tamamen semboller kullanarak okuyucuyu sıkmadan öyküyü serim, düğüm ve çözüm şeklinde nakletmiştir. Filistin'de yaşananları eserleriyle topluma anlatmayı kendine borç bilen Kenefânî, ortaya koyduğu tüm öykü ve romanlarında uzaktan ve yakından Filistin sorununu işlemiştir.

KAYNAKÇA

- Bakır, S. (2015). Leyla Erbil ve Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Teknik, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/16, S:1308-2140, s. 249-296.
- Bakır, S. (2015). Orhan Kemal'in Hikâyelerinde Anlatıcı ve Bakış Açısı, *Türkiyat Mecmuası*, 25/Güz, s. 31-60.
- Can, B. (2009). Muhammed Teymur'un Fi'l-Kıtar Adlı Kısa Öyküsünün Anlatısal Metin Yönünden İncelenmesi", *Nüsha Dergisi*, 9(29), s. 29-54.
- Çetişli, İ. (2004). *Metin Tahlillerine Giriş 2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Duman, O. (2015). *Devrimcilerin Filistin Günlüğü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Emekli, İ. (2017). Abdusselam el-Uceyli ve el-İnzilak Adlı Öyküsü. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 41(2), s. 145-163.
- Göçer, M. (2006). *Ğassan Kenefânî ve Öykücülüğü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökkaya, Ş. (2015). Ğassan Kenefânî'den Her Çağın Hikâyesi: Hüzünlü Portakal Diyarı. *Nüsha Dergisi*, 15(41), s. 33-48.
- Hafez, S. (2003). Modern Arap Kısa Öyküsü (II). (Azmi Yüksel, çev.) *Nüsha Dergisi*, 3(10), s. 39-61.
- Hakverdi, S. (2014). *Adam Öykü Dergisindeki Öykü Teorisi İle İlgili Yazıların İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kenefânî, G. (1987). *Ardu'l-Burtekâli'l-Hazîn*. Beyrut: Müselles Yayınevi.
- Kolcu, A. İ. (2006). *Öykü Sanatı (2. Basım)*. Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Kula, M. (2011). Modern Suriye Hikâyesine Genel Bir Bakış. *Doğu Dil, Edebiyat, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (7), s. 17-48.
- Majadly, H. & Yılmaz, İ. (2016). Filistin Edebiyatında Kimlik Sorunu. *İLTED*, (46), s. 145-157.
- Sözen, M. (2008). Anlatıcı Kavramı, Sinematografide Anlatıcı Tipolojisi ve Örnek Çözümler, *Selçuk İletişim Dergisi*, 5(2) s. 167-182.
- Suzan, Y. (2016). Ğassan Kenefânî'nin Ardu'l-Burtekâli'l Hazin Adlı Öyküsü. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (DÜSBED) ISSN: 1308-6219, s. 476-492.
- Toruloğlu I. Y. (2018). Ğassan Kenefânî'nin Eserlerinde Vatan ve Göç, *İstanbul Üniversitesi Farabi Avrasya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*, 2. Uluslararası "Vatan'a Dönüş Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, 13 Aralık 2018, Haz. Neval Güzelyüz, Demavend Yayınları, İstanbul, s. 92-99.
- Toruloğlu I. Y. (2019). Erken Dönem Ürdün Hikâyeciliğine Etki Eden Edebi Akımlar, *İstanbuljas Dergisi*, 2(2), ss. 247-297.
- http://zahramansour.blogspot.com/2013/12/blog-post_12.html, (Erişim Tarihi: 2.04.2020).

ÇİNLİ SEYYAH ZHENG HE(郑和)'NİN SEYAHATLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Arş. Gör. Çile MADEN KALKAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü

cile.maden@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4736-7101

Gönderim Tarihi: 01.04.2020 Kabul Tarihi: 26.05.2020

Alıntı: KALKAN, M. Ç. (2020). Çinli Seyyah Zheng He(郑和)'Nin Seyahatleri Üzerine Bir İnceleme.

AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi, 2(1),102-110.

ÖZ: Çince ismiyle “Zhongguo (中国)” “orta krallık, merkez ülke” anlamlarına gelmektedir. Adının da vermiş olduğu bu güvenle Çinliler uzun yıllar kendilerini gökyüzünün altındaki tek ülke, imparatorlarını da göğün oğlu olarak ilan etmişlerdir. Bu inanışları ile de uzun yıllar kendi dışlarında kalan ülkeleri küçük görmüş, onlarla iletişim kurma gereği bile hissetmemişlerdir. Ancak modern dünya sisteminin oluşumu ve Çin'in bu sisteme katılımı, bir anlamda uyanışı, eski dönemlerinden çok daha farklı olmuştur. Modern Çin'in yeniden canlanarak gelişmesi, Batı liderliğindeki bir dünya sisteminde kendi yolunu ve fırsatlarını keşfetmesiyle mümkün olmuştur. Oluşturulan bu sistemin bir parçası olarak Çin, kendi çabalarıyla olumlu dış uluslararası ilişkileri yeniden inşa etmektedir. Özellikle bugün, gelecekteki dünya güçlerinden biri olarak Çin, dış dünya ile olan ilişkilerini büyük dünya güçleri ve komşu ülkeler olarak farklı bölgesel ve küresel düzeylerde düzgün bir şekilde ele almaktadır. Bu dış ilişkilerin ilk oluştuğu tarihsel boyutlara baktığımızda, bugün Çinli bir seyyah, amiral ve kültür ataşesi olarak nitelendirebileceğimiz Zheng He (郑和)'nin Afrika dâhil Çin'in kendi dışındaki birçok ulusu tanımada önemli bir rol oynadığını görebiliriz. Bu çalışmada, kendi içerisinde yıllarca kapalı bir kutu olarak yaşamış olan Çin'in, amiral Zheng He'nin seferleri doğrultusunda ilk dış ülkeleri tanıma çalışmaları, bunların siyasi ve ekonomik kazanımları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Zheng He, Çinli seyyah, Batı seyahatleri, Çin filoları.

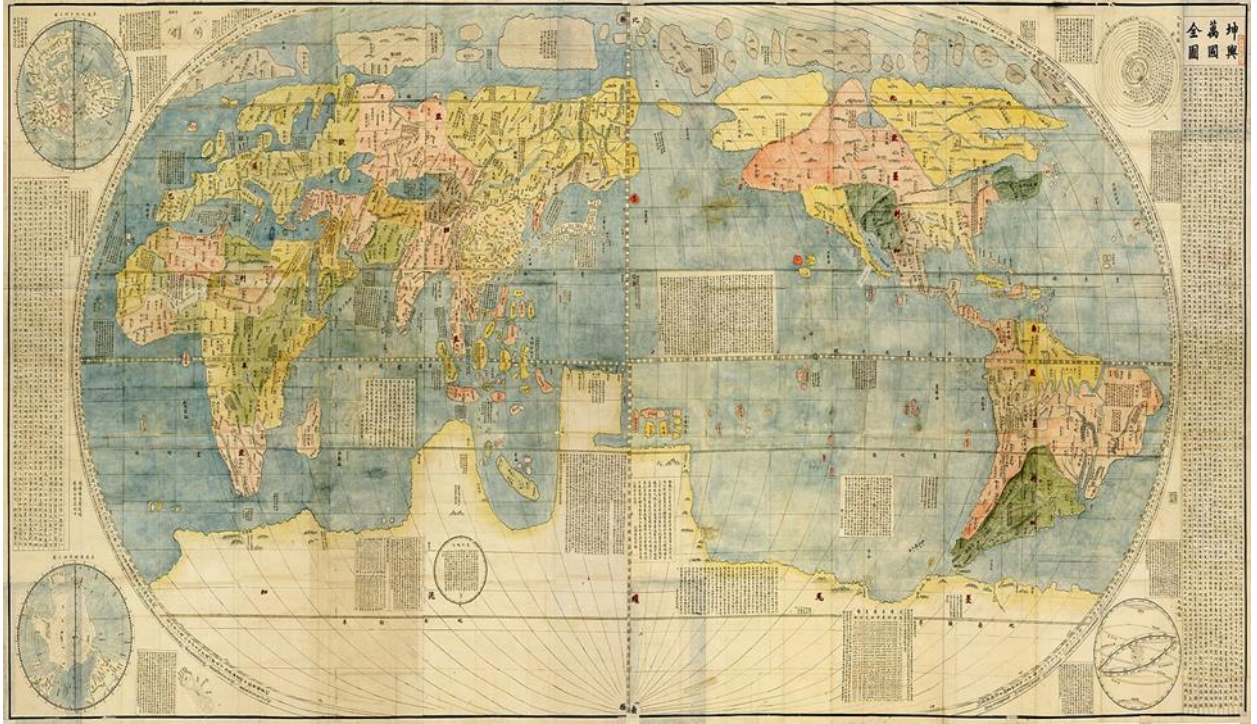
A Review of the Voyages of Chinese Traveler Zheng He (郑和)

ABSTRACT: In Chinese “Zhongguo(中国)” means “middle kingdom, central country”. With this self confidence, the Chinese have declared themselves the only country under the sky for many years and their emperors the son of the sky. With these beliefs, they patronized the countries outside themselves and did not even feel the need to communicate with them. But the formation of the modern world system and the participation of China in this system have been very different from the old times. The revitalization of modern China has been made possible by discovering its own path and opportunities in a Western-led world system. As part of this system, China is rebuilding positive foreign international relations through its own efforts. Especially today, as one of the future world powers, China properly deals with the outside world at different regional and global levels as major world powers and neighboring countries. When we look at the historical dimensions in which these external relations first occurred, we can see that Zheng He (郑和), which we can today call a Chinese traveler, admiral and cultural attache, plays an important role in recognizing many nations outside China, including Africa. This study aims to evaluate China, which has lived in itself as a closed box for years, will be discussed with the efforts of getting to know foreign countries and their political and economic gains in line with the expeditions of Admiral Zheng He.

Keywords: China, Zheng He, Chinese pilgrim, Western travels, Chinese fleets.

Giriş

16. yüzyılın başlarında Çin'de ünlü bir misyoner olan Matteo Ricci, Çinlilerin Avrupa haritasını gördüklerindeki şaşkınlıklarını şu şekilde kaleme almıştır:

Şekil 1. Kunyu Wanguo Quantu(坤輿萬國全圖/坤輿万国全图) Matteo Ricci'nin Dünya Haritası

“Zhong guo (中国) kelimesi “merkez ülke” olarak tercüme edilir. Bu unvanın, Çinlilerin dünyaya daire şeklinde bakmalarından ve Çin'in ise bu dairenin tam ortasında olduğunu hayal ettiklerinden kaynaklandığını duydum. Bu inanışlarından dolayı, coğrafi haritalarımızı ilk gördüklerinde imparatorluklarının haritanın merkezinde değil de aşırı doğu bir sınıra yerleştirilmiş olduğunu gördüklerinde oldukça şaşkındılar. Onlar için bir dünya haritası çizip Çince karakterler ile kıtaları yazdığım, fikirlerine riayeten Çin İmparatorluğunu az çok merkezi bir konuma yerleştirdim” (Gallagher, 1953, s. 7).

1668 yılında Cizvit Gabriel de Magalhaes de Çin'in kültürel varsayımlarının kartografik bozulmalara neden olduğuna dikkat çekerek: “Çin'e geniş bir yüzölçümü veriyorlar, ancak diğer ülkeleri düzensiz, pozisyonuz ve iyi bir coğrafi belirtisi olmayacak biçimde yansıtıyorlar (Mungello, 1985, s. 104)” ifadelerini kullanmıştır. O zamanki kullanımına bakılarak Ricci'nin “Zhongguo” olarak belirttiği “orta krallık”, “merkezi ülke(devlet)” anlamına gelmektedir. MÖ 5. yüzyılın başlarında Çinli bilginler Çin'i dört tarafı sularla çevrili dünyanın merkez kara parçası olarak düşünmüşlerdir. Daha sonra kozmografi, imparatorluk merkezini çorak araziler, batıda kumullar, kuzeyde cılız otlaklar, doğuda sınırsız bir okyanus olarak sınırlandırmıştır (Chiao-min, 1968, s. 123; Lien-sheng, 1968, ss. 20-23).

Bu anlamda dönemin coğrafi anlayışı üzerinde ahlaki ve kültürel değerlerin yansımaları yoğun olarak görülmektedir. İlk zamanlarda Çinliler orta krallıktaki insanların Çin'in sofistike sosyal örgütlenmesinden ve siyasi düzen özelliklerinden yoksun oldukları görüşündedirler. Ricci'ye göre, Avrupa'nın varlığını öğrenmeden önce dar alandaki tahminlerine göre kendilerine sınır birkaç krallık da dikkate değmez olarak görülmektedir (Gallagher, 1953, s. 7). Matteo Ricci Çin'in merkezilik fikrini hem küçümseme hem de sempati ile ele almıştır. Onun bakış açısından Çinliler ne yazık ki harita üzerindeki gerçek konumlarından oldukça habersiz görünmektedirler. Ancak aynı zamanda Çin kozmografik kavramlarının yadsınmaz bir tarihsel gerçeği de içerdiğini: “Uçsuz bucaksız toprakları göz önüne alındığında, (Çin) şuanda dünyanın bütün krallıklarından üstündür ve bildiğim kadarıyla önceki çağlarda da bütün hepsine üstün gelmiştir (Gallagher, 1980, ss. 7-8)” ifadeleri ile kabul etmektedir. Çin'in tecrit içerisinde gelişmiş tek Asya ülkesini temsil ettiği düşüncesi modern tarihçiler için de yaygın bir görüş haline gelmiştir. Batılıların 16. yüzyıl başlarında Çin kıyılarına gelmeleri, Konfüçyüsçü görüşçü âlimlerin orta krallık tarihini dünya ile tanımlamaktan vazgeçtikleri, uzun ve sancılı bir sürecin başlangıcını temsil etmektedir (Todorov, 1984, ss. 87-93).

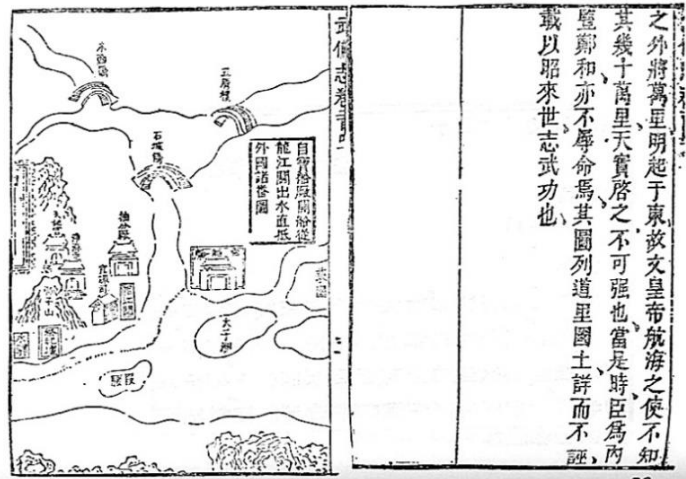
Ming Hanedanı döneminde Cizvitler kendilerine Konfüçyüsçü âlimlerin edebi davranışlarını örnek alarak onların mandarinlerini¹ giymişlerdir. 17. yüzyılın Cizvit ilişkileri özellikle de Ricci'nin raporları, Çinlilerin Batılı algılarının temelini oluşturmaktadır. Tüccarlık ve dış ticaret Han (MÖ 206-MS 220) dönemine kadar Konfüçyüs ideolojisinde sürekli olarak aşağılanmıştır (Lien-sheng, 1970, ss. 186-210). Han döneminden Song dönemine (960- 1279) kadar tüccarlara karşı sergilenen bu küçümseme önemli ölçüde engellenememiştir. Çinli bir yorumcu Ming Hanedanı döneminde deniz ticaretini yasaklayan acımasız yasalar uygulanmaya çalışılması ile ilgili girişimin sonuçsuzluğuna dikkat çekerek: “Çin ve barbar² ülkelerin kendilerine özgü ürünleri vardır bu nedenle aralarındaki ticaretin sona erdirilmesi imkânsızdır. Gelir nerede ise insanlar da kesinlikle oradadır (Chin-keong, 1997, s. 243)” ifadelerini kullanmıştır.

Zheng He'nin yolculukları Konfüçyüs ideolojisinin sınırlamalarını ve Çin tarihinde Ming Hanedanı'nın önemli rolünü göstermektedir. Bu doğrultuda, Vasco da Gama'nın Batı Hindistan'a gelmesinden 80 yıl önce, müthiş bir Çin donanması Çin Denizi ve Hint Okyanusu'nu geçerek güneydoğu Asya'dan Basra Körfezi ve Doğu Afrika'ya ulaşmıştır. 1405- 1433 yılları arasında Çin'in Ming Hanedanı (明朝), Amiral Zheng He (郑和) öncülüğünde “Batı Okyanusları” olarak bilinen bu geniş toprakları keşfetmek için deniz seferleri başlatmıştır. Bahsi geçen deniz seferleri için hazırlanan, 28.000'in üzerinde personele sahip gemi filosunda; bir dizi hazine gemisi, su tankerleri, kanolu savaş gemileri ve devriye botları yer almıştır (Twitchett, 1988, s. 232). I. Dünya Savaşı'nın işgal filolarına kadar bu filo Çin ve hatta dünya tarihinin eşsiz bir donanması olarak kabul edilmiştir (Levathes, 1994, s. 20). Ancak Avrupalılardan farklı olarak Çin donanması hiçbir zaman bu okyanuslar üzerinde askeri güç olarak bir sömürge yönetimi kurmaya çalışmamıştır. Bu filonun amacı genel olarak yabancı ülkelerle barışçıl diplomatik ve ticari ilişkileri kolaylaştırmak olmuştur. Fakat Çin'in parlayan bu deniz üstünlüğü 1430 yıllarında Çin'in kendi içindeki yerli kesimin itirazları nedeniyle aniden kaybolmuş ve denizasıırı seferler sona erdirilmiştir.

16. yüzyılın başlarında Çin'de ünlü bir misyoner olan Matteo Ricci, Çinlilerin Avrupa haritasını gördüklerindeki şaşkınlıklarını şu şekilde kaleme almıştır:

Amiral Zheng He

Ming Hanedanı (1368-1644), bir önceki yüzyılda Çin'i yöneten Moğollara karşı çıkarılan Çin İsyanından sonra kurulmuştur. 1368 yılında Nanjing (南京)'de yeni bir hanedan kuran asi lider Zhu Yuanzhang (朱元璋), ordusuna Pekin'e saldırmalarını emrederek, Çin Seddi'nin dışındaki Moğol bozkırlarına kadar geri çekilen Moğolların yerini almıştır. Savaş sonunda ölen Moğol hanedanına sadık olan belli bir kesim ise güneybatı Çin'deki Yunnan (云南) gibi eyaletlere yerleşmişlerdir.

Şekil 2. Zheng He'nin Seyir Defterinin İlk Sayfası

Aslen Ma Sanbao (马三宝) olarak adlandırılan Zheng He, Yunnan'da Müslüman bir ailede doğmuştur. Ailesi Orta Asya'dan Çin'e göç etmiş ve daha önce bu bölgedeki Moğol yönetimine hizmet etmişlerdir.

¹ Çin'de yüksek rütbe devlet memurları ve geleneksel Çin kıyafeti.

² Çin imparatorluk döneminde kendi dışındaki her ülke için “yabancı” anlamında kullanılan ifadedir.

Zheng He'nin babası ve büyük babası Mekke'ye Hac ziyaretlerini tamamlayarak "hacı" unvanı almışlardır. 1381 yılında Ming ordusu Yunnan'daki Moğol kalıntılarını yok etmek üzere saldırdığında, henüz 11 yaşında olan Zheng He da ele geçirilmiştir. Genç savaş esiri hadım edilerek, Prens Yan Zhu Di (燕朱帝) 'nin yanına hizmetçi olarak verilmiştir. Genç prens ve hadım hizmetkâr arasında ömür boyu güven teşkil eden bir arkadaşlık oluşmuştur (Dreyer, 2007).

1399 yılında Yan, yeğeni olan imparator Jianwen (建文帝) 'a karşı bir ayaklanma başlatarak, üç yıl sonra imparator Yongle (永樂帝) olarak tahtını ele geçirmiştir. Bu iç savaşta Yan Zhu Di'ye aktif olarak yardım eden Ma Sanbao'ya ise askeri kabiliyetinden dolayı efendisi tarafından yeni ismi olarak Zheng He adı verilmiştir. Bu süreçte tahttan indirilen Jianwen'in ise son savaşından sonra ortadan kaybolduğu kayıt edilmiştir. Bazı söylentilere göre yurtdışına kaçtığı belirtilmiş, bazı kaynaklar ise yeni imparatorun Jianwen'ı izlemek için donanma oluşturup deniz seferleri başlattığını dile getirirse de çoğu tarihçi böyle bir amaç uğruna bu derece maliyetli seferin başlatılmasını gereksiz bularak bu hikâyeye şüphe ile yaklaşmaktadır. Onlara göre bu seferlerin Çin'in askeri becerilerini sergilemek, imparatorun politik etkisini arttırmak, Orta Asya'da yükselen Timur'a karşı ticaret fırsatları ile stratejik müttefikler aramak ve belki de yeni imparatorun meşruiyetini yabancı devletler tarafından teşvik etmek gibi birçok amacı vardır (Twitcheh, 1988, s. 232).

Zhu Di'nin tahta zorla el koyması Konfüçyüs düşünceli yetkililerin direnişiyle karşılaşmıştır. Bunun üzerine yeni imparator kendisinin temsilcisi olarak Zheng He'ya önemli görevler vermiştir. İmparatorun güvenini kazanmasının yanı sıra Zheng He, askeri yeteneği, klasikler hakkındaki bilgisi, stratejik iç görüşleri ve olgun kişiliği ile de dikkat çekmiştir. Müslüman bir ailede doğmuş olsa da Zheng He'nin Budist olduğu da bazı kaynaklarda yer etmiştir. Ayrıca denizciler için koruma sağladığına inanılan popüler bir tanrı olan "tianfei (天妃)"e kurban ritüelini titizlikle gerçekleştirdiği bilinmektedir. Kendisi Orta Asya dillerini de iyi bilmektedir. Açıkçası Zheng He'nin bu eklektik dini tutumu ve kültürel ufku onu donanma komutanlığı için iyi bir aday yapmıştır (Levathes, 1994, ss. 57-74).

Hazine Filosu

Zheng He'nin keşif için ihtiyaç duyduğu gemiler Yangtze (长江) nehri yakınındaki başkentin Longjiang (龙江) tersanesinde yapılmış, denizciler ise kıyı bölgeler olmak şartıyla ve genellikle Fujian (福建) 'den seçilmiştir. Ming döneminde okyanus yolculukları için seçilen en popüler gemi türü "shachuan (沙船)" olarak bilinen ve nispeten sığ kıyı sularında seyahat için kullanılan düztabanlı teknelerdir. Ancak Fujian gemi ustaları, Güney Çin Denizi ve Hint Okyanusu'ndaki seyahat için gemilerini yeniden tasarlamışlardır. Tasarımlar doğrultusunda filoyu oluşturan en büyük gemi, 9 kademeli direk ve güçlü ipek kumaştan yapılmış 12 yelkenden oluşan "hazine gemisi"dir. Bu gemi ayrıca büyük dalgaları kesmek için tasarlanmış bıçak kadar keskin sivri bir gövdeye ve açık denizlerde gerekli olan sağlamlık için önden arkaya kadar uzanan bir omurgaya sahiptir. Bunlara ek olarak gemilere ilk olarak geniş birinci güverte eklenmiş, dengesinin sağlanması için bazı yerler taş ve toprakla doldurulmuştur. İkinci güverte denizciler için yaşam alanlarını ve depolama alanlarını içermektedir. Üçüncü güverte mutfak, açık alan ve saldırı köprüsünü içerirken; dördüncü güverte yirmi dört dökme bronz top ile donatılarak ana saldırı alanı olarak tasarlanmıştır. Gemiler daha küçük gemileri ezebilmek için sert bir ön burun ile güçlendirilmiş, kompartımanlarda daha fazla güvenlik için su geçirmez duvarlar inşa edilmiş ve yükselip alçaltılabilen extra bir omurga gibi işlev gören denge dümeni eklenmiştir. Bu teknolojik yenilikler 18. yüzyıl sonlarına kadar Avrupa'da bile yoktur (Jincheng, 2005, ss. 68-75; Levathes, 1994, ss. 75- 86).

Oldukça büyük ve hacimli olan bu hazine gemileri yaklaşık olarak 390-408 fit uzunluğunda ve 160-166 fit genişliğinde yapılmıştır. 10.000 ton ve daha fazla maimahreç¹ ile bunlar hiç şüphesiz o zamana kadar yapılmış dünya tarihindeki en büyük ahşap yelkenli gemilerdir ve Columbus'un 85 metre uzunluğundaki amiral gemisi St. Maria'yı bile gölgede bırakmışlardır. Her ne kadar bu hazine gemilerinin büyüklükleri tartışmalara neden olsa da 1957 yılında Longjiang tersanesinde araştırmalar yapan arkeologlar mevcut kayıtların doğruluğunu destekleyen 36.3 fit uzunluğunda büyük bir dümen bulmuşlardır. Ayrıca ikisi 210 fit genişliğinde rapor edilen hazine gemilerinin büyüklüğü 166 fit genişliğindeki bir gemiyi alacak kadar büyük olan Longjiang rıhtımının büyüklüğü ile de tutarlılık göstermektedir (Needham, 1971, ss. 480-482).

¹ Taşıma suyu. Denizcilikte bir geminin taşıdığı suyun ton olarak oranı.

Devasa hazine gemilerine ek olarak bu filoda; atları taşıyan sekiz direkli gemiler, denizde onarım için yapı malzemelerini taşıyan yedi direkli gemiler, mürettebat için yiyecek taşıyan gemiler ve planlanan süreden bir ay daha fazla yetecek su sağlayan tatlı su gemileri de mevcuttur. Filoda ayrıca korsan saldırılarına karşı kullanılmak üzere tasarlanmış iki tür savaş gemisi de mevcuttur. Filodaki gemilerde ayrıca yolculuk sırasında birbirleriyle iletişim kurmak için büyük bayraklar, sinyal çanları, davul ve ziller, fenerler ve taşıyıcı güvercinler de mevcuttur (Jincheng, 2005, ss. 75-86).

Bu filoda farklı rütbelerdeki hadımlar üst düzey komutanlıkları üstlenmişlerdir. Filo mürettebatı arasında ayrıca askeri görevliler, dışişleri sorumluları, bakanlık personelleri, gelir bakanlığından kıdemli sekreterler, astrologlar, coğrafyacılar, Arapça ve diğer Orta Asya dilleri hakkında bilgi sahibi tercümanlar ve bir dizi tıp ve eczacılık uzmanı da yer almıştır. Mürettebatın geri kalanı ise asker ve denizcilerin yanı sıra demirciler, kalafat ustaları ve marangozlardan oluşmaktadır.

Çin'in Batısına Yolculuklar

Filonun 1405 yılındaki ilk seyahati 317 gemi ve 27.000'den fazla mürettebat ile gerçekleştirilmiştir. İlk toplanma yeri Suzhou (苏州) yakınlarındaki Yangtze Nehri üzerindeki bir liman olan Liujiagang (刘家港) olarak belirlenmiştir. Gemilerde ayrıca mürettebata ek olarak hediye amaçlı binlerce ince ipek kumaş, nakışlı işlemler, pamuklu bezler, altın, demir, tuz, kenevir, çay, şarap, yağ, porselen ve mumlar da dâhil olmak üzere yurt dışında işlem görebilecek kargolar taşınmıştır. Filo Çin'in güneydoğu kıyılarından hareket ederek Sumatra'nın kuzeyindeki Champa, Java, Malakka, Samudera ve Lambri limanlarına uğrayıp, Hint Okyanusu'nu geçerek Hindistan'ın güneybatı kıyılarındaki Seylan, Kollam, Kozhikode dâhil büyük ticaret limanlarına ulaşmıştır. Zheng He'nin denizdeki 317 gemiden oluşan filosu denize yayılan görüntüsüyle zamanın görgü tanıklarında büyük bir hayranlık uyandırmıştır. Filo çeşitli limanlarda ticaret yaparken yerel rejimleri de etkilemiştir. Kozhikode, Samudera, Kollam, Malakka ve diğer eyaletlerden bazı elçilerin bu büyük filonun sahibi imparatora hürmetlerini göstermek ve vergi ödemek için Nanjing (南京)'e dönen filoya katıldıkları bilinmektedir. Bu şekildeki vergi ticaretinin uzun zamandır dönemin Çin diplomatik sisteminin ayrılmaz bir parçası olduğu bilinmektedir. Usule göre genellikle diplomat ve tüccarlardan oluşan yabancı elçilerin yerel mallarını sunmak için imparatorun huzuruna gelmeleri ve imparatorun da kendilerine çok daha pahalı hediyeler verip, onları içten bir misafirperverlikle ağırladığı Çin tarihinde oldukça sık rastlanan bir olaydır.

Şekil 3. Zheng He Filosunun Batı Rotası

Filo ülkeye dönüş yolunda, Malakka Boğazı'na hâkim olan ve ticaret yollarını tehdit eden Çinli korsan Chen Zuyi (陳祖義) ile de karşılaşmıştır. Zheng He'nin filosu korsanları yenerek, Palembang'daki inlerini

yok etmiş ve elebaşları Chen'ı yakalayıp Nanjing'e götürmüştür. Korsan Chen Nanjing'de idam ettirilmiştir. Filonun bu askeri operasyonu Güney Çin Denizi'nden Hint Okyanusu'na geçiş yolunun temizlemesi açısından oldukça önem teşkil etmektedir.

Filonun ikinci seferi 1407 yılında gerçekleşmiştir. Filo Siam, Java ve kuzey Sumatra'yı ziyaret edip sonrasında tekrar Hint Okyanusu'na doğru yola çıkmıştır. Çinli elçiler Kozhikode kralının törenine kendi ülkelerindeki unvanları ve hediyeleri ile katılmışlardır. Geri dönüş yolunda Zheng He Siam ve Java'yı ziyaret etmiştir.

Üçüncü sefer 1409 yılında başlayarak önceki Hindistan yollarını izlemiştir. Zheng He'nin Seylan'daki faaliyetleri din konusundaki eklektik tutumunu da ortaya koymuştur. Zheng He Müslüman olmasına rağmen, yerel bir Budist tapınağını ziyaret etmiş ve yolculuklarını kutlamak için Çince, Farsça ve Tamilce yazılmış bir taş kitabeyi dikmiştir. Filo 1411 yılında Kozhikode dönüşünde Seylan kralı Alagakkonara ile askeri bir çatışmaya girmiştir. Alagakkonara, Zheng He'yi kaçırpı filosunu yağmalamaya çalışmıştır. Çinli birlikler daha sonra Seylan Sarayı'na saldırarak kral ve ailesini tutsak edip Nanjing'e götürmüştür. İmparator Yongle daha sonra onları tekrar Seylan'a göndermiştir (Jincheng, 2005, ss. 233-235; Levathes, 1994, ss. 107-122).

1413- 1415 yılları arasında gerçekleşen dördüncü seferde başka bölgeler araştırılmıştır. Hindistan'ı ziyaret ettikten sonra, filo ilk kez Basra Körfezi'ndeki Maldivler ve Hürmüz'e yol almıştır. Bu süreçte filonun bugünkü Yemen'de yer alan Aden Limanı ve Bengal'i de ziyaret etmiş olabileceği düşünülmektedir. Zheng He geri dönüş yolunda tekrar Samudera'da yerel bir çatışmaya karışmıştır. Donanması kralı öldüren gaspçıyı yakalayıp Nanjing'e götürerek idam ettirmiştir. Böylece Çin'in siyasi meşruiyet ve uluslararası düzen fikri yerel bir iktidar mücadelesine dâhil olmaları ile açıklanmıştır. Bu keşif gezisinden sonra, bugünkü Vietnam'dan Doğu Afrika'nın uzak kıyılarına kadar on sekiz eyalet Ming Hanedanı'na vergi vermek üzere elçilerini göndermişlerdir. Çin'in siyasi gücü ve etkisi, Zheng He'nin yolculukları sayesinde bu dönemde zirveye ulaşmıştır.

Şekil 4. Çin Kayıtlarında Afrika'dan getirilen Zürafaların Yansıtılması

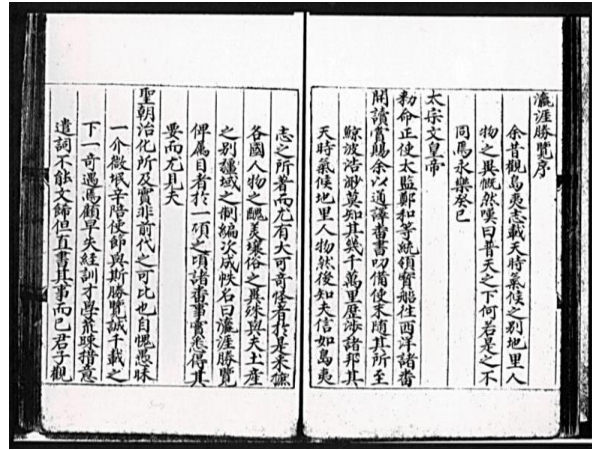
1417 yılında başlayan beşinci seferin amacı ise on sekiz devletin elçilerini Çin topraklarında ağırlamak içeriklidir. Filo Doğu Afrika sahillerindeki limanları ziyaret etmiş, Zheng He ziyaret yerlerinden aslanlar, leoparlar, çöl devesi, devekuşları, gergedanlar, antiloplar ve zürafalar dâhil olmak üzere yüklü bir vergi ve daha fazla elçi ile geri dönmüştür. Zheng He başkente geri döndüğünde ilk iş olarak zürafaların girebilmesi için şehir kapıları yükseltilmiştir. Çünkü Çinliler zürafaların antik Konfüçyüs klasiklerinde erdem ve refah getirisi olarak nitelendirilen "qilin (麒麟)" adındaki efsanevi canavarlar olduklarına inanmaktadırlar. Durumdan memnun kalan imparator, bu egzotik hayvanları ve bitkileri muhafaza etmek için bir kraliyet hayvanat bahçesi inşa ettirmiştir.

Filo 1421 yılındaki altıncı seferinde yıllarca Çin'de kalan elçilerin dönüşüne eşlik etmiştir. Bu seferinin geri dönüşünde Zheng He, Somali sahilindeki Hürmüz Boğazı, Zufar, Aden, Magodişu ve Brava'yı ziyaret etmiş ve tekrar Nanjing'e birçok yeni elçi getirmiştir. İmparator Yongle'nın ölümünden sonra seferler

birkaç yıl boyunca durdurulmuştur. 1431 yılındaki son bir yolculuk imparator Xian (献帝)'in emri ile gerçekleştirilmiştir. Bu son seferin misyonu Malakka'daki Siam ve Malay krallıkları arasındaki barışçıl ilişkilerin restorasyonu ve Güney Çin Denizi'nde barış ve düzeni sağlamaktır. Zheng He'nin Siyam kralına getirdiği imparatorluk fermanına göre, Çin imparatoru Malakka'yı rahatsız ettiği ve Ming başkentine giderken Malakka kralını alıkoydukları gerekçesi ile Siyam kralına çıkmaktadır. Zheng He bu son seferden dönüş sırasında Hindistan'ın batı kıyılarında ölmüştür, yardımcısı Wang Jinghong (王景弘) 1433 yılında filoyu geri eve getirmiştir. Zheng He'nin İslam geleneğine uygun yöntemlerle ancak denize gömüldüğü düşünülmektedir. Ölümünün üzerine Nanjing'in hemen dışına Amiral Zheng He'nin şapkası ve kıyafetlerini içeren sembolik bir mezar anıt inşa edilmiştir.

Seyahatlerin Başarıları

Zheng He'nin seferleri, Moğollar ve Vietnam'a karşı yapılan savaşların yanı sıra Pekin'in inşası da dâhil olmak üzere maliyetli askeri açılımlar ve inşaat projelerinin yapıldığı bir çağda gerçekleşmiştir. Konfüçyüşü yetkililerin itirazlarının neden olduğu yüksek maliyetlerle ilgili endişeler nedeniyle imparatorluk hükümeti 1430 yıllarında bu yolculukları durdurmuştur. Filonun ziyaret ettiği bölgelerde kalıcı elçiliklerin kurulup kurulmadığına dair herhangi bir kayıt mevcut değildir. Buna rağmen, bu yolculuklar Ming Hanedanı'nın etkisini genişletmeyi, Çin'in askeri gücünü göstermesini, Çin'in uzak Batı bilgisini zenginleştirmesini, vergi usulü ticareti teşvik etmeyi, korsanlarla mücadele etmeyi ve Çin'in dünya düzeni ve siyasi meşruiyet kavramlarını teşvik etmeyi başarmıştır. Bu yıllar boyunca okyanuslar arasında bir "Çin Barışı" sürdürülmüştür. İmparator tarafından memnuniyetle ağırlanan yüzlerce yabancı elçi Çin'i ziyaret etmiştir. Aralarında Brunei kralı ve Filipinler'deki Sulu kralı da dâhil olmak üzere bazıları yıllarca Çin'de yaşamış ve ölmüştür. Onların mezarları Çin ile komşu devletler arasında genellikle olumlu uluslararası ilişkilere tanıklık eden simgesel anıtlar haline gelmiştir. Çin filosu da ziyaret ettiği bölgelerde elbette ki bazı kültürel izler bırakmıştır. Seyahatleri yazan kitabe taşların yanı sıra Zheng He ve filosu popüler Güneydoğu Asya halk masallarında kalıcı bir tema haline gelmiştir. 2003 yılında Hindistan'da, Çin'in Fujian eyaletindeki kazılarda bulunan, Zheng He'ya çarpıcı şekilde benzeyen bir demir heykel bulunmuştur¹ (Ming, 2005). Zheng He'nin yolculukları gelecek nesillere zengin bir deniz bilgisini de miras bırakmıştır. Ma Huan (马欢) tarafından "*Yin Ya Sheng Lan*(瀛涯胜览)" ve Fei Xin (费信) tarafından "*Xin Cha Sheng Lan*(星槎勝覽)" isimleri ile derlenen bu keşiflerin hayatta kalan son iki kaydı, filonun ziyaret ettiği çeşitli eyaletler ve seferler hakkında ayrıntılı açıklamalar sunmaktadır (Rockhill, 1915: 236). Bu metinlerde ayrıca okyanus mesafesini ve derinliğini ölçme yöntemleri, deniz pusulası, göksel gözlem, zaman hesaplamaları da dâhil olmak üzere zamanın farklı Çin denizcilik teknolojileri kaydedilmiştir.

Şekil 5. Yin Ya Sheng Lan(瀛涯胜览)

Uluslararası ticaret bu keşiflerin önemli bir boyutudur ancak gerçek ekonomik etkilerinin değerlendirilmesi oldukça güçtür. Zheng He'nin filosu aracılığıyla Çin'in ürünleri yabancı ülkelere tanıtılmış, özellikle baharatlar, egzotik ahşap işlemler ve ilaçlar ülke sermayesine geri kazandırılmıştır. Ayrıca keşifler aracılığıyla yabancıların başkentte yerlilerle ticaret yapmasına izin verilmiştir.

¹ A Gold Covered Statue of Zheng He Found in the West Coast of India "(郑和鎏金像惊现印度西海岸)," People's News Agency, last modified December 13, 2004, <http://www.people.com.cn/GB/wenhua/22219/3051499.html>, Son Erişim Tarihi: 1.04.2020.

Sonuç

Zheng He'nin keşif gezilerine ilişkin tutumlar 15. yüzyıldan beri tartışılan bir konu olmuştur. Konfüçyüsçü yetkililer imparatorun hadımlara olan güveninden rahatsız olmuşlar ve bu derece pahalı keşif gezilerini anlamsız bir kaynak israfı olarak yorumlamışlardır. Aynı yetkililer imparatorun ölümünden hemen sonra Zheng He'nin denizci günlüğünü yok ederek, hazine gemilerinin gelecekteki olası kullanımlarını da önlemek için kasıtlı olarak onarımlarını durdurmuşlardır. İmparatorluk tarihinde Çin'in denizcilik uzmanlığı bir daha hiçbir zaman canlandırılmamış ve yapılan yolculuklardan resmi hanedanlık kayıtlarında nadiren bahsedilmiştir. Zheng He'nin deniz haritalarının bir kısmı 17. yüzyıl ansiklopedisinde yeniden basılmasına rağmen, bu keşifler modern Çin aydınlarının Çin'in denizcilik geleneğini yeniden keşfettikleri 20. yüzyıla kadar yüzyıllar boyunca unutulmuştur. Çok daha sonra Zheng He'ya, Çin'in modern çağının ortaya çıkışını belirleyen Avrupa keşif yolculuklarıyla karşılaştırılabilir görkemli denizaşırı keşifler gerçekleştiren "büyük deniz devi" atıflarında bulunulmuştur (Qichao, 1904: 1). 20.- 21. yüzyıllarda deniz yolları, teknolojik başarılar ve diplomatik ilişkilerin genişletilmesi çalışmaları yeniden ilgi çekmeye başlamıştır. 2008 yılında Pekin'de gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunları'nın açılış töreninde, Zheng He'nin destansı yolculukları Çin'in tarihsel geçmişinin bir parçası olarak tiyatro şeklinde canlandırılmıştır.

Zheng He'nin yolculukları dünyanın büyük kesimi tarafından büyüleyici olarak karşılanmıştır. 2002 yılında emekli bir İngiliz deniz subayı olan Gavin Menzies, yayınladığı tarih çalışmasında Zheng He'nin filosunun Amerika'yı Colombus'tan önce keşfettiğini iddia etmiştir (Menzies, 2002). Çoğu profesyonel tarihçi Menzies'in hikâyesinin Çin tarihi kaynaklarına dayanmayan saf bir fantezi olduğuna inanmaktadır. Tüm bunlara rağmen Zheng He'nin seferleri birçok insanın anılarının önemli bir parçası olarak kalmıştır. Bugün Doğu Afrika ve Avustralya kıyılarında, Zheng He'nin denizcilerinin soyundan geldiklerini iddia eden diğer yerlilerden farklı kelime dağarcığı ve kendilerine özgü mimari tarzları olan açık tenli sakinlerin varlığına dair raporlar mevcuttur. 2005 yılında, bir Kenyalı kız, Zheng He'nin denizcilerinin bir çocuğu olarak "atalarının ülkesini" ziyaret etmek için tekrarlanan istekleri nedeniyle Çin Hükümeti'nden Nanjing'de okuma bursu almıştır.¹

Tarihsel açıdan Zheng He'nin seferleri her ne kadar bir dönem Çin denizciliğine hız kazandırmış olsa da, modern çağda Çin tarafından kaçırılmış fırsat anlamına gelmektedir. Bu önemli denizcilik başarılarının sonlandırılmasından kısa bir süre sonra Çin kendi içine dönmüş ve daha sonra yükselen Avrupa güçleriyle başarılı bir şekilde rekabet edememiştir. Ancak, 15. yüzyıl Çin denizcilik tarihinin büyük ölçüde Zheng He ve seferlerinin etkileri ile ilgili olduğu açıkça görülmektedir. Hükümet resmi seferlere son vermiş olsa da, uluslararası ticaret ve yerel pazarlar bu okyanuslar boyunca gelişmeye devam etmiştir. Örneğin, Zheng He için Çin'deki limanlarından sonra en önemli yurtdışı limanı olan Malakka, Güneydoğu Asya ve Çin'in kıyılarına kadar genişleyen bir ticaret ağının önemli bir merkezi haline gelmiştir. Bu bağlamda tarihte Zheng He, çeşitli denizcilik anlaşmalarıyla birlikte bu okyanusların kültürel coğrafyasını etkileyen önemli bir kişi olarak kalmıştır. Tarihte bu şekilde önemli bir yer edinmiş Zheng He'nin bazı ülkelerin belli yerlerinde tapınakları yapılmıştır:

1. Erbao Tapınağı (Hongjian Köyü, Fujian)
2. Sanbao Tapınağı (Nan'ao Adası, Guangdong)
3. Jinghai Tapınağı (Jiangsu, Nanjing)
4. Tianfu Tapınağı (Tayvan)
5. Semarang Tapınağı (Semarang, Endonezya)
6. Sanbao Tapınağı (Surabaya, Endonezya)
7. Zheng He Camii (Surabaya, Endonezya)
8. Sanbao Chushi Tapınağı (Jakarta, Endonezya)
9. Baoshan Tapınağı (Malakka, Malezya)
10. Sanbao Tapınağı (Penang, Malezya)
11. Sam Po Tapınağı (Malezya)
12. Dengjialou Sam Po Tapınağı (Malezya)
13. Sam Po Tapınağı (Saravak, Malezya)
14. Sam Po Tapınağı (Tayland)
15. Sam Po Tapınağı (Kamboçya)

¹ Kenyan Descendant of Zheng He's Seamen Comes to Nanjing for College," Xinhua News Agency, last modified September 20, 2005, <http://tinyurl.com/pctaek4>. Son Erişim Tarihi: 1.04.2020.

KAYNAKÇA

- Chiao-Min, H. (1968). *The Chinese Exploration to the Ocean: A Study in Historical Geography*. Chinese Culture 9, s.123.
- Chin-Keong, N. (1997). *Maritime Frontiers, Territorial Expansion, and Hai-fang During The Late Ming and High Ch'ing*, in *China and Her Neighbors: Borders, Visions of the Other Foreign Policy, 10th to 19th Century*, ed. Sabine Dabringhaus and Roderich Ptak, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, s. 243.
- Dreyer, E. L. (2007). *Zheng He: China and the Oceans in the Early Ming Dynasty, 1405– 1433*. New York: Pearson Longman.
- Gallagher, J. L. (1953). *China in the Sixteenth Century: The Journals of Matthew Ricci 1583-1610*. New York: Random House, s. 7.
- Jincheng, G. (2005). *The Ships of Zheng He' s Voyages to the West Oceans* (郑和下西洋的船) *Zheng He Yanjiu bainian lunwen ji 郑和研究百年论文集*, Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 1, 68 - 71. Referred to as ZHYJ hereafter. See also Levathes, 75 - 86.
- Levathes, L. (1994). *When China Ruled the Seas: The Treasure Fleet of the Dragon Throne, 1405– 1433*. Oxford: Oxford University Press, 20.
- Lien-Sheng, Y. (1968), *Historical Notes on the Chinese World Order*, in *The Chinese World Order: Traditional China's Foreign Relations*, ed. John King Fairbank, Cambridge, MA: Harvard University Press, s. 20-23.
- Lien-Sheng, Y.(1970). *Government Control of Urban Merchants in Traditional China*, *Tsing Hua Journal of Chinese Studies* 8, s. 186-210.
- Menzies, G.(2002). *1421: The Year China Discovered the World*, London: Bantam Press.
- Ming, W. (2005). “The Ming Statue of Zheng He: Revisit of the Colored Statues in Xianyin Palace, Changle, Fujian Province (明代郑和的塑像: 福建长乐显应宫出土彩塑再探),” *Journal of the Forbidden City Museum (故宫博物院院刊)* 3.
- Mungello, D. E. (1985). *Curious Land: Jesuit Accommodation and the Origins of Sinology*, Honolulu: University of Hawaii Press, s. 104.
- Needham, J. (1971). *Science and Civilization in China Part 3, Vol. 4*, Cambridge: Cambridge University Press, 480–482.
- Qichao, L.(1904). *The Biography of Zheng He, the Great Navigator of Our Homeland (祖国大航海家郑和传)*, in ZHYJ, 1.
- Rockhill, W. (1915). “Notes on the Relations and Trade of China with the Eastern Archipelago and the Coast of the Indian Ocean during the Fourteenth Century Part II,” *T'oung Pao* 21, s. 236–71.
- Todorov, T. (1984). *The Conquest of America: The Question of the Other*, trans. Richard Howard, New York: Harper Row, s. 87-93.
- Twitchett, D. & Frederick, W. (1988). Mote, eds., *The Cambridge History of China: The Ming Dynasty 1368–1644, 1(7)*, Cambridge: Cambridge University Press, 232.
- Todorov, T. (1984). *The Conquest of America: The Question of the Other*, trans. Richard Howard, New York: Harper Row, s. 87-93.
- <http://www.people.com.cn/GB/wenhua/22219/3051499.html>. “A Gold Covered Statue of Zheng He Found in the West Coast of India (郑和鎏金像惊现印度西海岸),” *People's News Agency*, last modified December 13, 2004, Erişim Tarihi: 1.04.2020.
- <http://tinyurl.com/pctaek4> “Kenyan Descendant of Zheng He's Seamen Comes to Nanjing for College,” *Xinhua News Agency*, last modified September 20, 2005. Erişim Tarihi: 1.04.2020.

SHORT COMMUNICATION: SUDAN

REVIEW ARTICLE

Prof. Saadeldin Ahmed IDRIS

Department of Surgery, College of Medicine, University of Hail, KSA.
Department of Surgery, Faculty of Medicine, Alzaeim Alazhari University.
saadeldinahmed@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-7556-5856

Dr. Abdalla Ahmed ELAMIN

Department of Anatomy, College of Medicine, University of Hail, KSA.
ORCID: 0000-0003-1424-501X

Prof. Dr. Aymen Ahmed WARILLE

Department of Histology and Embryology, Faculty of Medicine, Ondokuz Mayıs University
ORCID: 0000-0002-1035-1264

Gönderim Tarihi: 02.05.2020 Kabul Tarihi: 26.06.2020

Alıntı: IDRIS, S. A. & ELAMİN, A. A. (2020). Short Communication: Sudan, *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi (AKAF)*, 2(1),111-119.

Sudan officially is known as the Republic of the Sudan. It is the third largest country on the African continent (1,861,484 km² or 718,723 mi²) after Algeria and Democratic Republic of the Congo and also the third-largest in the Arab world [1,2,3].

The last Population and Housing Census was carried out in 2008 and, since then, the Central Bureau of Statistics (CBS) extrapolates the country's population size using specific growth rates at State level. The total population in mid-2020 is officially forecast at 44.4 million [4]. Only 25 percent of the population live in cities or towns; the remaining 75 percent are rural [5].

Sudan is located in Northeast Africa and borders on Egypt, Eritrea, Ethiopia, South Sudan, the Central African Republic, Chad and Libya (Fig. 1). Around 580 ethnic groups live in the 18 states [1,2,3], with approximately 70 languages spoken [6], but Sudanese Arabic is the most widely spoken and shared language in the country. Arabic and English both are being the official languages [7,8]. Since 2008, the government in Sudan had adopted the two-day week end, namely Friday and Saturday.

Figure 1. Recent Sudan Map Adopted from: Ritter C. [1].

The history of Sudan dates back to the Pharaonic period as a witness to the Kingdom of Kerma (c. 2500 BC – 1500 BC). In 1821, the Ottoman ruler of Egypt, Muhammad Ali, conquered North Sudan. Although Muhammad Ali is technically the Vali (Viceroy) of Egypt under the Ottoman Empire, he defines himself as the Khedive of a practically independent Egypt [9].

He managed in a long and effective reign to bring to an end Mamluk power in Egypt. He is accepted as the founder of modern Egypt. Moreover, it should be noted that although he was literally Ottoman Vali, he attacked Ottoman Empire and invaded many provinces till Kutahya [10]. When he tried to add Sudan to his domains, he sent his third son Ismail to conquer the country and later integrate it into Egypt. With the exception of Shaiqiya and the Sultanate of Darfur, he was received without resistance. The Egyptian policy of conquest was expanded and intensified by the son of Ibrahim Pasha, Isma'il, under whose rule most of the rest of modern Sudan was conquered [9].

With a length of about 6800 km, the Nile is the longest river in the world. It stretches across a wide range of latitudes (4 S - 31 N) and ecosystems, traverses mountain regions with plenty of moisture towards the lowlands under dry conditions and supplies water to around 238 million people. The Nile basin covers an area of approximately 2.9 million km² or about a tenth of the African surface, which includes 11 neighbouring countries, including Sudan [11]. The Blue Nile and White Nile rivers meet in Khartoum (The capital of Sudan) and form the main Nile river, which flows north through a large area in Sudan and flows to Egypt to flow into the Mediterranean. The Blue Nile route through Sudan is almost 800 km long and connects the Dinder and Rahad rivers between Sennar and Khartoum. The White Nile in Sudan has no significant tributaries, is almost 720 km long and connects Blue Nile in Khartoum to form the main Nile river [12]. The length of main Nile river from Khartoum to the border with Egypt is almost 1885 km [13]. The White Nile provides a regular supply of water throughout the year. During April and May, when the main stream is at its lowest level, more than 80 percent of its water comes from the White Nile [14].

There are extensive plains of iron stone in the south, clay soils in the central plains, and sand in the north and west, with a few mountainous areas in the south, east and west [15].

Education in Sudan is free and mandatory for children ages 6 to 13, although more than 40% of children do not attend school due to the economic reasons. Environmental and social factors also increase difficulty of access to school, especially for girls [16]. Elementary education consists of eight years, followed by three years of secondary education. The old educational scale 6 + 3 + 3 was changed in 1990. Enrolment varies significantly and drops below 20% in some provinces. The literacy rate is 70.2% of the total population, men: 79.6%, women: 60.8% [17]. Sudan has about 30 public universities, and many private universities and colleges. Education at high schools and universities was severely hampered by the requirement that most male students complete military service before completing their education [18]. Recently, the new government trying to make modifications in the educational ladder as well as the development of a new policy regarding military service.

In 2010, Sudan was considered the 17th fastest growing economy in the world and the country's rapid development primarily due to oil gains, even in the face of international sanctions. Due to the secession of South Sudan, which comprised more than 80 percent of the Sudanese oil fields, Sudan has entered a phase of stagflation [19,20]. In addition, US economic embargo which lifted at the end of 2017 and Sudan is still in the states sponsoring terrorism (SST) list of US. These are two other factors, even though the first one is lifted, SST prevents the inter-companies to come and invest in Sudan.

Urbanization, civil wars and ongoing conflicts are causing the demographic pattern in Sudan to change radically. However, between 60% and 80% of the Sudanese practice subsistence farming. Agriculture remains an important industry as an important source of raw materials, food and foreign exchange. It employs the majority of the workforce and serves as a potential means of diversifying the economy as it contributing to 39 percent of the country income [21].

Sources differ widely in estimates of livestock numbers. Actual figures can be disputed but there is no doubt that Sudan's vast multitude of domestic animals represent a large proportion of all African livestock. Based on FAO data, the country sits at the very top of the league table of African countries with respect to its animal populations. The country ranks first to third among all African countries in the number of cattle, sheep, goats and camels. Official sources in Sudan estimated cattle numbers at

41.653 million, sheep 51.555 million, goats 43.270 million and camels 4.521 million [22].

Climatic conditions are diverse, with average rainfall varying from less than 25 mm in the north to 1500 mm in the south. The main rainy season is between July and September. Mean daily temperatures vary from a maximum of more than 40°C in the north to a minimum of 6°C in Jebel Marra in the west [15]. During early April two cold fronts moves from the northwest in over the Sudan and this accompanied by dust storms [23].

About 3.1 % of Sudan's economy is generated by its tourism industry. Tourism development has been negatively affected by the long-standing conflict in Sudan, and the country remains one of the lesser visited destinations in Africa [1]. Due to recent political changes and cessation of the wars, there are incentives for the tourism process, as in different regions there are various historical and attractive places. In examples not in all, the National Museum in Khartoum (Fig. 2a, 2b) [24], the Dinder National Park located in the North-eastern Blue Nile State adjacent to the Ethiopian border (Fig. 3a, 3b) [25], the volcanic highlands of Jebel Marra (Fig.4) [26], and the Red Sea Coast including Suakin and Sanganeb islands (Fig. 5a, 5b) [27] are regularly frequented by tourists. The variety of attractions is complemented by archaeological sites, such as the pyramids of Meroe (Fig. 6) [28], and the Karmah tombs (Fig. 7) [29]. New discoveries stated that the oldest pyramids in the world are Meroe pyramids of Sudan, and they are 2000 years older than Egypt's pyramids. More than 250 small pyramids, along with graves are arranged in clusters close together in the north of the country [30].

All modes of transport are available in Sudan, the major ones being roads, railways, river transport, air traffic and seaports. The transport sector not only serves Sudan but also the neighbouring land-locked countries: Chad, the Central African Republic and the Republic of South Sudan. Such a network made Sudan an important gateway for international merchandise between these countries.

Port Sudan has been the sea entry point for Sudan for over one hundred years and is located on an inlet of the Red Sea. It is the country's most important port and the only one with a deep-water harbour [31].

There are many hotels that attract tourists, between three and five stars (Fig. 8), e.g., the Grand Holiday Villa Khartoum, is a 5-star Hotel located strategically in the heart of the Khartoum centre and overlooking the famed Nile River. Formerly known as The Grand Hotel, the building was constructed in 1902 by the British Thomas Cook in collaboration with the French [32].

Music and dance are central to Sudanese culture and serve many purposes, both recreational and religious. In the north, music reveals strong Arabic influence. In the south, the indigenous music relies heavily on drums and complex rhythms.

Tea and coffee are both popular drinks. Coffee beans are fried, then ground with cloves and spices. The liquid traditionally called "Jabanah" is strained through a grass sieve and served in tiny cups [5].

No doubt one of the hardest journeys on offer, the 280 km trip by camel across the Bayuda desert is designed to take tourist back in time, and so into the world of the nomad, for whom the camel has always been the only means of travel in this one of the world's harshest environments (Fig. 9). The journey will take the tourist through a range of desert environments, including acacia forest, savannah, sand fields and rocky outcrops, the remains of prehistoric volcanic activity [33].

In order for the visitor to enjoy Sudan with all these picturesque tourist and archaeological areas, he can use all public transportation methods, including buses and trains. In addition, for those who are inspired to hunt animals, there are hunting and hunting trips in the Dinder Reserve and other areas, it requires permission to do so from the Wildlife Protection Police.

Finally, truth and reality say that, the Six A's of tourism: Attractions, Accessibility, Amenities, Ancillary services, Available packages and Activities [34], all are represented in Sudan.

Figure 2a. Sudan National Museum in Khartoum. It had been constructed in 1971 near the confluence spot of the Blue and White Niles. The Sudan National Museum houses the most important collection of Nubian antiquities in the world. Adopted from: Kormyševa ĖĖ [24].

Figure 2b. Traces of the Nubian era presented in Sudan National Museum. Adopted from: Kormyševa ĖĖ [24].

Figure 3a. Animals in Dinder National Park. Adopted from Tourism in Sudan 2017 [25].

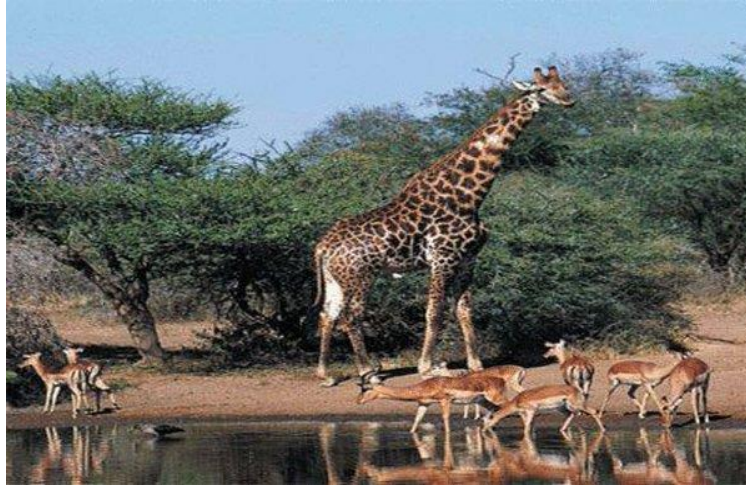

Figure 3b. Animals in Dinder National Park. Adopted from Tourism in Sudan 2017 [25].

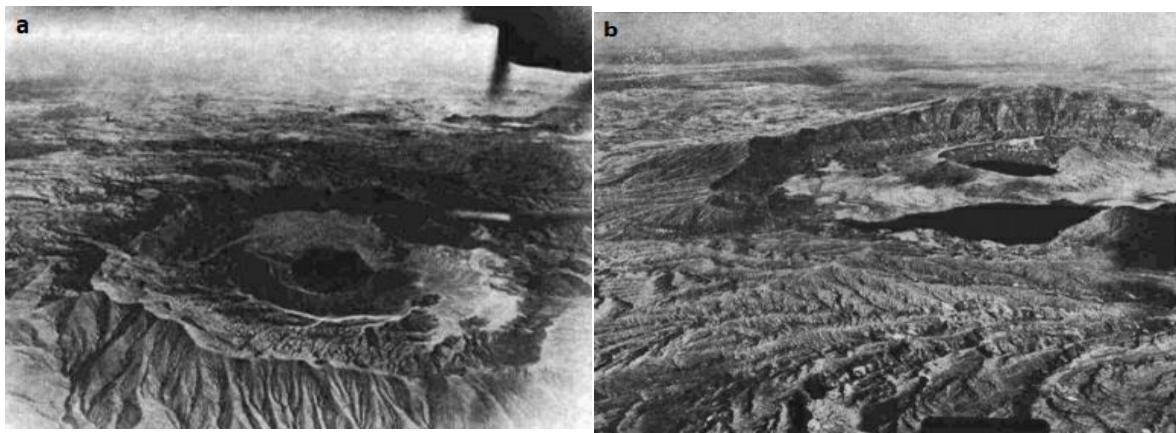

Fig. 4a & b: Jebel Marra is the name given to a very large complex of volcanic rocks, about 100 km north of the town of Nyala in Darfur Province, which extends for over 200 km to the north. It is 80 km wide at its broadest part. The southern area of the volcanic rocks is generally known as Jebel Marra after the highest ground, while the northern parts are centred around Jebel Gurgei. Adopted from: Vail JR [26].

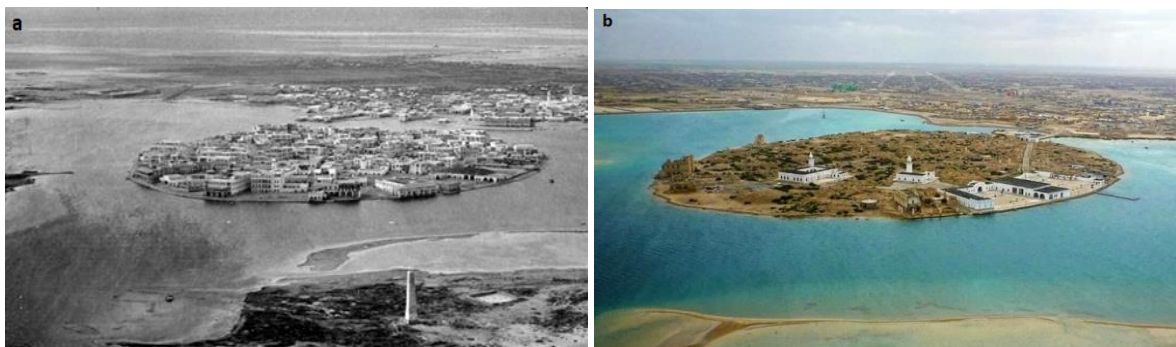

Figure 5a, 5b. a; Aerial photograph of Suakin in 1930 (Durham University, Sudan Archive). Since this photograph was taken the condition of the buildings on the island has deteriorated considerably and most have now collapsed. b; New photograph of Suakin, adopted from: Breen C, et al. [27].

Figure 6. Meroitic royal pyramids of the first century BC at Jebel Barkal, North Sudan. Adopted from: Edwards DN) [28].

Figure 7. Kush pyramids, Bagraywiah area. Adopted from: Nayer A, et al. [29].

Figure 8. **a**, The Grand Holiday Villa Khartoum, is a 5-star Hotel, **b**, Corinthia Hotel Khartoum, near the confluence of Blue and White Nile

Figure 9. Trip by camel across the Bayuda desert, Sudan [33].

References

1. Ritter C. (2015). In book: Encyclopedia of Tourism, Chapter: Sudan, tourism, Publisher: Springer International Publishing, Editors: J. Jafari, H. Xiao. pp. 3-4.
2. Hale, S. 2009 Locating Sudan Studies: A Context. *Urban Anthropology and Studies of Cultural Systems and World Economic Development* 38:1-32.
3. The World Factbook: Sudan". The World Factbook. U.S. Central Intelligence Agency. ISSN 1553-8133. Retrieved 10 July 2011.
4. FAO. 2020. Special Report - 2019 FAO Crop and Food Supply Assessment Mission to the Sudan. Rome. <https://doi.org/10.4060/ca7787en>
5. countries and their cultures, Sudan. <https://www.everyculture.com/Sa-Th/Sudan.html>
6. Sudan (Republic of Sudan) Country Study Guide Volume 1 Strategic Information and Developments, Volume 1. World Business and Investment Library. IBP, Inc. © Lulu.com, Washington DC, USA., 2017.
7. Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2009. *Ethnologue: Languages of the World*, 16th ed. Dallas: SIL International. Online version: "Languages of Sudan"
8. Woodward, J. C., Macklin, M. G., Krom, M. D., Williams, M. A. J., & Gupta, A. (Ed.) (2007). The Nile: Evolution, Quaternary Environments and Material Fluxes. In *Large Rivers: Geomorphology and Management* (pp. 261-292). Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
9. Rudolf Carl Freiherr von Slatin; Sir Francis Reginald Wingate (1896). *Fire and Sword in the Sudan*. E. Arnold. Retrieved 26 June 2013.
10. Stanford J. Shaw and Ezel Kural Shaw. *History of the ottoman empire and modern Turkey. Volume II: Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808-1975*. Cambridge University Press, New York, USA, 2005.
11. Senay GB, Velpuri NM, Bohms S, Demissie Y, Gebremichael M. (2014): Understanding the hydrologic sources and sinks in the Nile Basin using multisource climate and remote sensing data sets, *Water Resour. Res.*, 50, 8625–8650
12. "Geography of Sudan". Sudan Embassy in London. 2nd. Archived from the original on 30 September 2005.
13. Mohammed Sadig Ismail. *Arab waters and future wars*. 1st ed. 2012. Al-Arabi for publication and distribution, Cairo, Egypt. pp. 47-48. (In Arabic)
14. Mutua F. M., Mtalo F. and Bauwens W. (2006). Challenges of Modeling the Flows of the Nile River. Nile Initiative 2006 513RAB2042_finalreport. pp 20-21.
15. Fadlalla, Babo & Ahmed,(1997). Sudan Country Paper: Livestock production systems in Sudan-research needs and priorities.
16. Browne, Angela (1991). Female Education in Sub-Saharan Africa: The Key to Development? "Female Education in Sub-Saharan Africa: The Key to Development?". *Comparative Education*. 27 (3): 275–285.
17. The World Factbook: Sudan". The World Factbook. U.S. Central Intelligence Agency. ISSN 1553-8133. Retrieved 10 July 2011
18. "Sudan country profile". Library of Congress Federal Research Division. December 2004. Retrieved 31 May 2013.
19. "Economy". Government of South Sudan. 20 October 2009. Archived from the original on 13 July 2011.
20. Gettleman, Jeffrey (24 October 2006). "War in Sudan? Not Where the Oil Wealth Flows". *The New York Times*. Retrieved 24 May 2010.

21. Mahgoub F (2014). Current status of agriculture and future challenges in Sudan. Nordiska Afrika institute, Uppsala Sweden. Lightning Source UK Ltd.
22. Wilson RT (2018) Livestock in the Republic of the Sudan: Policies, production, problems and possibilities. Anim Husb Dairy Vet Sci 2: DOI:10.15761/AHDVS.1000142.
23. Morales HC. A case study of a dust storm weather situation in the Sudan in April 1973. pure and applied geophysics. 1980 May 1;119(3):658-76.
24. Kormyševa ĖE. Gods and divine symbols of the ancient Sudanese civilization: Catalogue of the Sudan National Museum in Khartoum. Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Studies; 2006.
25. Tourism in Sudan, 2017. <https://torisuminsudanblog.wordpress.com/>
26. Vail JR. Jebel Marra, a dormant volcano in Darfur Province, western Sudan. Bulletin Volcanologique. 1972 Mar 1;36(1):251-65.
27. Breen C, Forsythe W, Smith L, Mallinson M. (2011): Excavations at the medieval Red Sea port of Suakin, Sudan. Azania: Archaeological Research in Africa. 46(2):205-20.
28. Edwards DN. (2007): The archaeology of Sudan and Nubia. Annu. Rev. Anthropol. 36:211-28.
29. Nayer A, Abbas F, Abbas A. Reviving Sudan's Ancient History and Tourism. In Conservation of Architectural Heritage 2019 (pp. 125-134). Springer, Cham.
30. Berry La Verle (2015): Area handbook Series: Sudan- a country study. Fedral Research Division. Library of Congress. Fifth edition, First printing 2015.
31. Sudan's transport system a key cog in economic development. <https://www.leadingedgeguides.com/guide-sudan-2016-transport-economic-development/>
32. Report on Sudan, beyond Common Perceptions. Electronic edition of the special country report on Sudan published in Far Eastern Economic Review. The Wall Street Journal. 2002. www.winne.com
33. Crossing the Bayuda desert by Camel in northern Sudan. Distinctive African travel. <https://journeysbydesign.com/experiences/camels-across-the-bayuda>
34. Buhalis, D. (2000): Marketing the competitive destination of the future. Tourism Management 21(1): 97-116.

HERKES İÇİN JEOPOLİTİK, ERDEM YAYINLARI: İSTANBUL (F. Büşra SÜVERDEM, Çev.)

KİTAP TANITIMI

Arş. Gör. Mehmet KÖLE

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü

Doç. Dr. Pascal Boniface, Herkes için Jeopolitik, Erdem Yayınları

Dünyada ve ülkemizde, özellikle televizyon ekranlarında ve gazete sütunlarında dillerden düşmeyen *jeopolitik* terimi, terim olarak ortaya atılmadan önce bile adı konulmasa dahi, Aristo'dan bu yana üzerinde kafa yorulan bir olgudur. Terime etimolojik olarak bakıldığında coğrafya kelimesinin kısaltılması olan "géo" ve "politique" kelimelerinden türetilmiştir; yani coğrafya ve siyasanın bir birleşimi, başka bir deyişle coğrafyanın siyasallaşmasıdır. Bir siyasadan bahsedildiği zaman ise zorunlu olarak bir iktidar, güç mücadelesi söz konusu demektir ki coğrafya ve siyasa arasında varolan ilişki sade bir ilişkiden ziyade girift bir ilişki sunmaktadır bizlere. Bu girift ilişki ise iki alan arasında kalan, başka bir deyişle beşerî her türlü olgu ve fenomenler dizisini, kamu politikalarından spor müsabakalarına kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Coğrafyanın siyasallaşması yalnızca siyasî sınırların belirlenmesi anlamına gelmez; coğrafyanın siyasallaşmasının sonuçlarından yalnızca birisidir siyasî sınırlar. Coğrafyanın siyasallaşması o coğrafya ve iklimin yarattığı toplumsal iklimin farklı coğrafya ve toplumsal iklimlerle ilişkiler gözetilerek düzenlenmesi ve yönetimidir aynı zamanda. Heterojen bir coğrafya o coğrafyada yaşayan insanlar açısından bir heterojenliğe sebep olabilir ve heterojen bir siyaset anlayışını gerekli kılabilir ki siyasetçiler de bu farklılık temelinde konum almak ve ona göre siyaset üretmek zorunda kalabilirler. Bu minvalde üretilen siyasa ise kendi payına coğrafi siyasal alanı belirleyecek ve düzenleyecek denli genişleyebilir. Bu genişleme ise yalnızca siyasal sınırların belirlenmesi anlamına gelmez.

Coğrafyadan temel alan bir siyasa, belirli bir coğrafi siyasal alan içindeki her türlü fenomeni düzenleme ve yönetim görevini üstlenir; coğrafya bu nedenle hem siyasa düzenleyen hem de bu siyasa tabi olan için kadedir.

Bu düzenleme devletlerin devletlerle olan ilişkilerinden bir devletin kendi içindeki her türlü güç ve iktidar ilişkilerinin düzenlemesine kadar uzanır. Bu nedenle *jeopolitik* terimi coğrafya ve siyasa hem harici hem de dâhilî düzlemde tüm olgu ve fenomenleri kapsayan bir terimdir ve bu nedenle de farklı disiplinleri kendi çatısı altında toplayan bir bilim dalıdır.

Pascal Boniface'ın *Herkes İçin Jeopolitik* kitabı da coğrafya ve siyasa arasında varolan bütün ilişkileri geniş bir yelpazede incelemektedir: *Jeopolitik* terimini klasik tanımlarından yola çıkarak belirli bir çerçeveye oturtuktan, başka bir deyişle klasik tanımlardan yola çıkarak rafine bir *jeopolitik* tanımına yerleştirdikten sonra günümüz jeopolitik sorunların neler olduğu ve bu sorunların nasıl bir muhtevaya sahip olduğu temel başlıklar halinde sunulmuş ve bu sorunlar ve bu sorunların sebep olduğu krizler yine başlıklar halinde somutlaştırılarak örneklendirilmiş ve günümüzün girift dünyası jeopolitik açıdan anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

SÖMÜRGEÇİLİK ÜZERİNE SÖYLEV, DOĞU KÜTÜPHANESİ: İSTANBUL (Doç. Dr. Güneş AYAS, Çev.)

KİTAP TANITIMI

Öğr. Gör. Ercan DEMİRCİ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu

Aimé Césaire, Sömürgecilik Üzerine Söylev, İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Türkiye’de henüz yeteri kadar tanınmasa da, Aimé Césaire, yirminci yüzyılın önde gelen yazar, şair ve düşünürlerinden biri olarak kabul edilir. Sömürgecilik sonrası gelişen post-kolonyal literatürün, onun ortaya koymuş olduğu söylemleri, tartışmaları, tiyatro piyesleri ve denemeleri çerçevesinde şekillenmeye başladığı söylenebilir. Kendisine kıyasla daha çok tanınan *Yeryüzünün Lanetlileri* ve *Siyah Deri Beyaz Maskeler* gibi derin yankı uyandıran kitapların yazarı Frantz Fanon, onun öğrencisi olmuş önemli düşünürlerdendir. Günümüzde bile hâlâ tartışma platformlarında güncelliğini koruyan çok sayıda önemli temel konuları onlarca yıl önce ilk kez eserlerine konu edinen ve açıkça dile getiren Aimé Césaire’dir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, oryantalist söylemin eleştirisi ve Batı dışı modernlik tartışmaları ile sosyal bilimlerin Avrupamerkezci temellerinin sorgulanması gibi daha nice temel konuyu kaleme aldığı eserlerinde cesurca işlemeyi becerilmiş fikir ustasıdır.

Edward Said’in de şarkiyâtçılık konusunda bir vesileyle ifade ettiği gibi, *Sömürgecilik Üzerine Söylev* adlı yapıtında Aimé Césaire, oryantalizm ve kolonyalizm eleştirisini çok önceden başlatmış ve bu alanda yapılan çalışmalara kaynaklık etmiştir. Bununla birlikte, sadece bir düşünce ve fikir ustası değil aynı zamanda altmış yıla yakın bir zaman zarfında Martinik’in başkenti Fort-de-France’ı yöneten bir siyasetçidir. Bu yönüyle, kendi köklerine ilişkin yerelde kalan sorunları, düşünceleri vasıtasıyla ve siyasi kimliğini de ön planda tutarak evrenselleştirmiş ve İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Martinik’in sömürge konumundan Fransa’nın deniz aşırı il statüsüne geçmesinde etkin bir rol oynamıştır.

Césaire, Fransız sömürgesi olan Martinik’te doğmuştur. Martinik, Karayip Adaları’nda olmasıyla bir yönüyle Orta Amerika’lı diğer yönüyle Afrika’lı küçük bir deniz ülkesi konumundadır. Birçok Latin Amerika ülkesi ve Afrika ülkeleri gibi Fransız sömürgesine maruz kalmış olması bakımından ortak bir yönü de vardır. Bu bakımdan, Aimé, kendi ülkesinde doğmuş olmasına ve yaşamasına rağmen yerli kültürden ziyade Fransız kültürüyle büyümüştür. Fransız kültürüyle yetişmiş biri olarak Paris’e yüksek eğitim tahsili için gittiğinde aldığı eleştirel eğitim sayesinde kendi köklerinin bilincine varmış ve düşüncelerini sömürge karşıtlığı ve siyahi insanların savunuculuğunu üstlenme üzerinden yeniden konumlandırmıştır. Bu amaçla, hem kendi düşüncelerinin evrimini gösteren hem de tüm sömürge coğrafyalarındaki mağdur ve mazlumların sözcüsü konumunda olan iki önemli deneme kaleme almıştır. Bunlardan biri, *Sömürgecilik Üzerine Söylev* adlı denemesi, diğeri ise *Siyahilik Üzerine Söylev* adlı eseridir. Her iki eserde de temelde, köleliğe, sömürü düzenine, emperyalizme, küresel olguların tahribatına karşı bir yeniden konumlanma, bir karşı duruş ve daha ziyade uyanış ve bilinçlenme söz konusudur.

Batıdan aldığı eleştirel eğitim sayesinde motive olan Césaire, bu yönüyle Batının hem içinde hem de dışında yer alan bir sınır münevveri olarak, Batıyı yine kendi değerlerinden biri olan evrensel hümanizmasıyla eleştirmiştir.

Césaire’in *Sömürgecilik Üzerine Söylev* adlı denemesi, Avrupa’nın İkinci Dünya Savaşı sonrası hali üzerine bir durum saptamasıyla başlar. Aimé, çalışmasının daha ilk satırlarında, “Batı kendi yarattığı problemleri çözmekten acizdir” der. *Sömürgecilik Üzerine Söylev* adlı yapıt, sömürgecilik bağlamında üretilen tüm sorunları ön plana koyarak merkeze yerleştiren ve sömürge karşıtlığını derinlemesine irdelen bir manifesto niteliğinde anahtar metinlerden biridir. Sömürgeciliğin sömürülen üzerindeki, daha ziyade sömürülenin tarihi, kültürü, medeniyeti ve değerleri üzerindeki uzun soluklu menfi etkisini etraflıca incelemektedir. Bir yönüyle antikolonyalist diğer yönüyle siyahilerin üstün bir ırk olduğu (négritude), bir başka deyişle en azından beyazlar kadar insan olduğu fikrine inanmış bir dava insanı olarak Césaire, söz konusu eserinde Afrika halklarının geçmişte sayısız başarılarına imza atmış bir medeniyet olduğunu, siyahi insanların savunuculuğu ve sözcülüğüne üstlenerek, etraflıca anlatmaya çalışır. Diğer yönüyle ise, sömürgeci güçlerin kendilerine göre sözde ilkel toplumları medenileştirme ve ehilleştirme misyonlarının tam anlamıyla bir sis perdesi olduğunu ve ürettikleri tüm sorunların sadece üzerini örttüklerini kanıtlamaya çalışır.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ AKDENİZ HAVZASI VE AFRİKA MEDENİYETLERİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (AKAF) TARAFINDAN “UNESCO DÜNYA AFRİKA VE AFRO-KÖKENLİ KÜLTÜR GÜNÜ ETKİNLİĞİ” DÜZENLENDİ

Arş. Gör. Dilara EMİROĞLU
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü
Fransızca Mütercim Tercümanlık ABD
dilara.emiroglu@hbv.edu.tr

2019'da UNESCO 40. Genel Konferansında benimsenen ve ilan edilen 24 Ocak “Dünya Afrika ve Afro-Kökenli Kültürü Günü” tanıtım etkinliği Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde gerçekleştirildi. Tanıtım etkinliği, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (AHBVÜ) Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKAF), AHBVÜ Edebiyat Fakültesi, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ortaklığında ve Ankara’da bulunan Afrika Ülkesi Büyükelçilikleri ile ASHOM Afrika Sefireleri Derneği işbirliğinde hazırlandı. 23 Ocak 2020 tarihinde AHBVÜ İttri Konferans Salonunda gerçekleştirilen etkinliğe, T.C. Cumhurbaşkanlığı, T.C. Dışişleri Bakanlığı, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, AHBVÜ yönetimi, akademisyenleri ve öğrencileri, Afrika Birliği (African Union) ve Ankara’da bulunan Afrika Büyükelçiliklerinin temsilcileri ile Afrikalı ve yabancı uyruklu AHBVÜ öğrencileri katıldı.

AHBVÜ tanıtım filmiyle başlayan etkinlik, AHBVÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı, Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Suna TİMUR AĞILDERE, Afrika Birliği Uluslararası Hukuk Komisyonu (CUADI) Üyesi Doç. Dr. Hajer GUELDICH, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ, AHBVÜ Rektörü Prof. Dr. Yusuf TEKİN, Afrika Ülkeleri Büyükelçileri Duayen Yardımcısı Cibuti Cumhuriyeti Büyükelçisi Aden Houssein ABDILLAHI ve T.C. Dışişleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim KIRAN’ın açılış konuşmaları ile devam etti. Açılış konuşmalarının ardından, UNESCO Genel Direktörü Audrey AZOULAY’nin dünyada ilk defa Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi’nde bu anlamlı günün kutlanmasının önemini vurgulayan video mesajı ve söz konusu etkinlik sırasında yurt dışında bulunan T.C. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı Metin KIRATLI’nın sözlü mesajı katılımcılarla paylaşıldı.

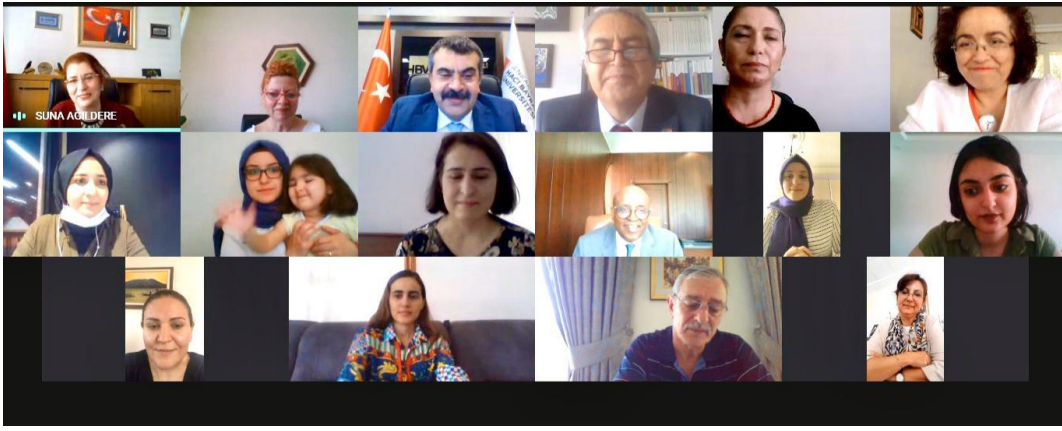
Yapılan konuşmalarda Afrika ve Afro-kökenli kültürün tarihinden bahsedildi, söz konusu kültürün var olan durumu ve geleceği vurgulandı. 2006 yılında Afrika Birliği ve Afrika Devletleri tarafından Afrika Kültürünün Yeniden Doğuşu Anlaşmasının imzalandığı gün olan “24 Ocak” tarihinin UNESCO tarafın-

dan "Dünya Afrika ve Afro-Kökenli Kültürü Günü" ilan edilmesinin anlamlı olduğu ve takdir edilmesi gerektiği dile getirildi. Türkiye'nin Afrika'ya, Afrika kıtasına yaklaşımıyla birlikte; Afrika halklarının kendi kültürlerinin dünü, bugünü ve yarınının mümkün olabilmesi için gerçekleştirilen çalışmaların küresel olarak olumlu ve etkili yansımaları vurgulandı. Günümüzde varoluş mücadelesini devam ettiren Afrika halklarının en büyük güçlerinin yerel kültürle kalkınmak olduğu belirtildi. Bu husustan hareketle, Afrika kültürünün yaşatılması için UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun destek ve işbirliğinin, akademi ortaklığının varlığının ve birlikte çalışmanın gerekliliği ifade edildi. Konuşmaların ardından katılımcılara, AHBVÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarının Afrika ve Türk Halk Müzikleri Dinletisi sunuldu. Program ardından, AHBVÜ Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Araştırma Merkezi Ofisinin sembolik açılışı yapıldı. Etkinlik kapsamında, Afrika kültürünün en önemli bileşenlerinden olan yemek kültürü, yirmiye yakın Afrika ülkesinin mutfak kültürünün tanıtımı ile başta Afrika kökenli üniversite öğrencileri olmak üzere katılımcılarla birlikte kutlandı.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ AKDENİZ HAVZASI VE AFRIKA MEDENİYETLERİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (AKAF) VE TÜRK HALK BİLİMİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (THBMR) TARAFINDAN “AFRIKA VE ANADOLU MASALLARI TEMEL DÜZEY MASAL ANLATICILIĞI EĞİTİMİ” DÜZENLENDİ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Uygulama ve Araştırma Merkezimiz, Türk Halk Bilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi iş birliğinde düzenlenen “Afrika ve Anadolu Masalları Temel Düzey Masal Anlatıcılığı Eğitimi” toplam yedi hafta sürmüştür. Üniversitemizin farklı fakültelerinden öğrenciler masal anlatıcılığı eğitimine katılmıştır. Bir sosyal sorumluluk projesi olarak yürütülen bu eğitim programı yalnızca masal anlatımı ile sınırlı kalmamıştır. Öğrencilerin topluluk önünde etkin ve rahat konuşabilme ve dili kıvrak kullanabilme yeteneklerini de geliştirmiştir. Eğitim boyunca hem Anadolu hem de Afrika’dan otuzak yakın masal incelenmiş her iki kültür arasındaki ortak kültürel değerlere odaklanılmıştır. Eğitim AKAF Merkezimiz yönetim kurulu üyesi, Türk Halk Bilimi bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Evrim Ölçer Özünel tarafından yürütülmüştür.

Günümüzde kentleşme ve yüksek teknolojinin getirdiği dezavantajlar insanların hem bir araya gelerek birbirleriyle sohbet edebilme olanaklarını azaltmış hem de geçmiş kuşakların bilgeliğinin gelecek kuşaklara aktarılmasını sekteye uğratmıştır. Bu durum insana kimlik ve aidiyet duygusu veren somut olmayan kültürel mirasa duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Öğrenciler bu eğitimle birlikte masal anlatıcılığı çok gelişmiş Afrika ve Anadolu kültürlerinin masallarını tanıma ve anlamlandırma fırsatı yakalamışlardır.

- **Bu sayının hakemleri**

Prof. Dr. ENVER ARPA
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdal AKSOY
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ REYHAN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Giray FİDAN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA ERCİLASUN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Muhammet HEKİMOĞLU
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Prof. Dr. Nergis BİRAY
(Pamukkale Üniversitesi)

Prof. Dr. Süleyman ÖZBEK
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. B Tümen SOMUNCUOĞLU
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Güven MENGÜ
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. İrfan NEZİROĞLU
(T.C. Dışişleri Bakanlığı)

Doç. Dr. Murat ÖZCAN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Ahmet AYCAN
(Ondokuzmayıs Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Erdal AYDOĞMUŞ
(Ardahan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Gökhan GÖKMEN
(Kırıkkale Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Mürsel BAYRAM
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Ömer SARAÇ
(Ondokuzmayıs Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üy. Selmin SÖYLEMEZ
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Dr. Seyfullah ÖZTÜRK,
(Ondokuzmayıs Üniversitesi)